RIFAT ILGAZ

karadenizin kıyıcığında

ROMAN

RIFAT ILGAZ

karadenizin kıyıcığında

ROMAN

KARADENİZİN KIYICIĞINDA

TÜRK SANATÇILARI DİZİSİ : 8

Kapak : MENGÜ

RIFAT ILGAZ

Karadenizin Kıyıcığında

Roman

CEM YAYINEVİ

Dizgi ve Baskı: Yaylacık Matbaası, Cağaloğlu, İstanbul, 1969
CEM YAYINEVİ: Tan Apt. Başmusahip Sokak, Cağaloğlu, İst.

I

«Nuriii!..» diye seslendi, arkın içinden, «Aha geliyorum! Ocağa odun at, koptu ayaklarım!»

Burnunu dikti havaya, kızgın sacın altındaki plâki ekmeğinin hamursu kokusunu çekti ciğerlerine. Yeni yeni dönüşüyordu pişkin somun kokusuna.

İki saattir elinde keser, testere, bu mantara dönmüş çarkların, dökülen kanatlarını tutturmaya çalışıyordu. Dizkapaklarını aşan suyun içinden sesleniyordu kardeşine:

«O kütüğü de at, hani o denizden çıkan çam kütüğünü! Sakın söndürme ocağı haaa!..»

Bu aylar Karadenizin en verimli aylarıydı. En yağlı balıklarını bu aylarda verirdi cömertçe. Uskumru, lüfer levrek... Kınalı kınalı barbunyalar, pırıl pırıl gümüşler, yaldızları üzerinde... Çek, Değirmenağzına savurduğun saçmayı, usuldan usuldan... Çıkan gümüşleri olduğu gibi silkele tavaya. Boşuna demeniş Karadenizli, «Bu aylarda denizden adam bile çıksa, korkma, ye!» diye.

Denizden salt balık çıkmaz, odun da çıkar, çıra da... Daya değirmenin duvarına, suyunu çekti mi, at, güldür güldür yanan ocağa!

«Nuriii! Nerdesin, sesin, soluğun çıkmıyor!»

«Burdayım ağabi, ocak başında!»

«Sakın kaldırma plâkinin sacını! Daha pişmemiştir ekmek!»

«Pişmiş ağabi!»

«Nerden biliyorsun ulan, piştiğini?»

«Bi kırık aldın da ucundan...»

«Patladın değil mi? Seni deve, seni! Hamur hamur yiyorsun pişmeden!»

Öfkeyle çekti, kendini yukarı. Oluk oluk sular akıyordu paçalarından. Islak tabanları, dövülmüş toprak üzerinde geniş izler bıraka bıraka yürüdü ocak başına. Sacın kaydığını, plâki taşının üstündeki hamurun, kül altında kalmasından, anlamıştı.

«Çekil şurdan!» diye bağırdı, «Kül içinde bırakmışın canım ekmeği!»

Yarı çiy, yarı pişmiş ekmeğin küllerini süpürdü elinin tersiyle. Çimentodan dökülmüş plâki taşının üstünde ileri geri çekip ortaladı. Yeniden kapattı sacı. Yanan kütüklerin korlarından kürek kürek attı üzerine. Nuri'nin gözlerinin bebeğine baktı dik dik:

Bekleyemedin değil mi?» dedi, «Kıtlıktan çıktın sanki!»

Nuri ağzındaki lokmayı çiğnemeden yuttuktan sonra:

«Acımdan ölüyordum ağabi!» dedi.

Değirmenci Ahmet, ocağın üstündeki hücreden bir kutu indirdi. İçinden aldığı keş'i, iki elinin başparmağiyle kırıp ikiye böldü. Küçük parçasını attı Nuri'nin önüne:

«Al da kuru kuru gitmesin bari.» dedi.

Geçti ocak başına, oturdu. Tabanlarını yeni tutuşan kütüğün alevlerine doğru uzattı. Mosmor olmuştu parmaklarının uçları. Eliyle dizlerine doğru oğuşturuyor, kanın dolaşımını kolaylaştırıyordu. Bacakları ısınınca sıvanmış paçalarının ıslaklığını daha iyi duyuyordu. Çıkardı pantolonunu, ateşe doğru uzattı, iki eliyle çekiştire çekiştire kurutmaya başladı.

Nuri, bir, plâki ekmeğinden ısırıyor, bir keşten koparıyor, şapırdata şapırdata yiyordu başucunda. Ağabeysi:

«Çabuk ye de al küreği eline!» dedi, «Arkın suyunu salıver!»

«Ben mi!» dedi, Nuri ensesini kaşıya kaşıya:

«Hele şunun dediğine bak, ona da ben mi koşayım. Ekmeğe gelince ben mi diye sormuyorsun uyuşuk kerata! Sabahtan beri dönmedi değirmenin taşları. Hacı Dursun'un buğday unundan peşin peşin aldık değirmen payını! Bir daha zor görürsün buğday ekmeğini sen, börek gibi!..»

Nuri, bir sokum daha attı ağzına. Keş'ten bir kırık...

«Sıva paçalarını!» dedi Ahmet. Kardeşi eğilip de sıvarken ekledi:

«Çıkar pantolonunu! Sıvasan da sıvamasan da ıslatacaksın. En iyisi tüm çıkar da olsun bitsin!»

«Çıkaramam ben!»

«Çıkar ulan!»

«Yok, dizliğim içerde...»

«Tuh maskara, hadi sıva paçalarını, çabuk!»

Nuri, son sokumu attı ağzına. Son keş kırığını da iki parmağıyla itti içeri... Avurtlarını şişire şişire çiğnerken paçalarını da çekiştire çekiştire kasıklarına kadar sıvadı.

«Tamam mı?» dedi. Ahmet, «Al şu küreği, yallah!»

Küreği koltuğunun altına kıstıran Nuri fırladı dışarı. Suyla oynamaktan hoşlanırdı. Tokat yemiş gibi oldu birden. Başını sağ koltuğunun altına doğru soktu. Sol yanından sert bir yıldız-karayel esiyordu. Sabahtan, karayelden gösteren rüzgâr, yıldız karayele dönmüştü birden.

Küreğin yüzünü siper ederek fundaların arasına daldı. Kendi boyu, fundaların boyu kadardı ancak. Deniz de rüzgâr da arkasında kalmıştı.

Arkın başına varmıştı bir solukta. Cuma yerinden kayalara çarpa çarpa gelen dere, Değirmenağzı düzlüğü-

ne yayılmadan önce genişçe bir birikinti yapıyordu. Nuri, önüne çıkan bu birikintinin içine doğru yürüyüverdi. Arkın ağzını tıkayan çamuru, başladı küremeye... İki yana savura savura yürüyordu. Su, yeni bir yatak bulunca birden hızlanmıştı. Yarı beline kadar çıkarken alçala alçala diz kapaklarına inmişti. Yapılacak başka iş kalmamıştı. Vıcık vıcık ıslanmıştı pantalonu. Boşuna sıvamıştı paçalarını. Rüzgâr, bu ıslaklığa yeni bir anlam katıyor, tavuk derisine çeviriyordu üşüyen yerlerini. Gürül gürül yanan ocağın sıcaklığını özlemişti. Çeneleri birbirine vura vura koşuyordu. Arklara sığamayan sular, ondan çok önce varmıştı değirmene. Çarklar, çağıltıyla dönmeye çoktan başlamıştı. Taşların uğultusu bu çılgın su seslerine karışıyordu. Fundalığı aşıp da değirmene saparken tümseğin üstünde bir çift kulak ilişti gözüne. Tavşan kulağı olabilirdi bu kulaklar. Daha geçen gün düşmüştü peşine, Kokurdan'da. Nerdeyse yakalayacaktı. Biraz zordu yakalamak, zor olmasına. Öyle anlatmıştı işte mahallede; «Tam iki kulağından yapışmıştım ki..» demişti arkadaşlarına, «ayağım kayıverdi!» Bu kez, gerçekten yapışmalıydı bu dipdiri kulaklara. Birden attı kendini keçi yoluna. Karşısına kocaman bir eşek çıkıvermişti birden. Eşeğin arkasından da Hamit:

«Ulan bacaksız!» diye yürüdü üzerine, «Ödümü kopardın birden!»

Sonra, eşeğin başına doladığı yuları, tutuşturdu eline:

«Tut şunu.» dedi, «Kokurdan bayırından inerken bir şey gördüm, denizin kıyısında!»

«Ne gördün, Hamit ağabi, tavşan mı gördün?»

«Ne tavşanı be! Adama benzer bir şey! Al götür, şu eşeği değirmene!»

Nuri, omuzuna attığı küreği yakaladı bir eliyle.

Öbür eliyle de eşeğin yularına yapıştı. Tuttu değirmenin yolunu. Kapının önünde dikilen ağabeyi:

«Ne oluyor!»dedi, «Bu eşek kimin?»

«Hamit âbinin eşeği!»

«Kendisi nerde?»

«Gitti, nah, şu yana!»

Elini deniz kıyısına doğru uzatıyordu.

«Ne zoru varmış o yanda?»

«Bir adam görmüş kumda...»

Eşeğin yularını çekip aldı kardeşinin elinden. Kapının önündeki direğe bağladı:

«Haydi geç ocak başına!» dedi, «çıkar pantulunu da kurut! Miskin cenabet, gırtlağına kadar batmışsın suya. Çıkar neyin varsa üzerinde!»

Kulağı taşların sesindeydi. Taze mısır unu kokusu buram buram yükseliyordu hazneden. Güldür güldür dönüyordu taşlar. Son yağan yağmurlar Değirmenağzına dökülen dereyi adamakıllı beslemişti.

Bu aylarda hep böyleydi bu su. Fındıklıklar arasından dolana dolana gelen dere, çağıltılarla dövüne dövüne akarken Değirmenağzı düzlüğüne inince suspus olurdu. Derenin çağıltısının yerini, çarkların şakırtısı, taşların uğultusu alırdı.

Haznedeki unu avuçladı. Ne ince, ne kalın, tam ayardı. Daha yeni dişletmişti taşları. Avuçladığı unu burnuna getirip kokladı. Mis gibiydi. Hacı Dursun, Allah için temiz buğday gönderirdi değirmene. İki parmağının arasına alıp ufaladı. «Kına gibi un!» dedi. Güzel ekmeği olurdu bu unun. Meryemana buğdayı... Hamit'in eşeği geldi aklına. «Nerde kaldı bu Hamit?..» diye düşündü. Eşeği yükün altında bekletmek insafsızlık olurdu. Çıktı dışarı. Çözdü sırtındaki mısır çuvallarını. Sırtladığı gibi aldı içeri. Yağmur ha patladı, ha patlıyacaktı. Karayel de yağmursuz olmazdı ki...

«Nuri laaan!» diye seslendi kapıdan, «Şu Hamit'e bir bakayım. Söndürme sakın ocağı gelene kadar.»

Gide gele açılan keçiyolundan yürüdü. Fundaları geçince kıyı birden seriliverdi gözünün önüne. Dalgalar köpüre köpüre kıyıda patlıyor, serpintileri rüzgârla tuzlu tuzlu yüzüne çarpıyordu.

«Vay anasını!» diye söylendi. İyi ama bu Hamit nerelerdeydi. Fundaların arkasında abdest mi bozuyordu yoksa... «Heeey Hamit!» diye seslendi geçtiği yoldan yana. Keçiyolundan kuma inince gördü birden Hamit'i. Denize diklemesine inen bir uçurumun eteğinde dalgaların arasındaydı. Kıyıda köpüklerin içinde, ölü mü, diri mi belli olmayan bir adamla boğuşuyor, onu kuma doğru sürüklemeğe çalışıyordu. Tam karaya ayakları değince de, arkasından gelen iri dalgalar tabanlarının altından kumları çekiyor, köpüklerin içine yuvarlıyordu yeniden.

Islak kumların asfaltlaşan sertliğinden yararlanabilmek için başladı kıyı kıyı koşmaya. Hamit'in halsiz kaldığı bir sırada vardı yanma. Dalganın boş bir çuval gibi kaldırıp kıyıya attığı anı kollayıp, sarıldı Hamit'in kucakladığı adama. Kaptığı gibi attı kumların üzerine. Yükünün ağırlığından kurtulan Hamit, sendeleye sendeleye çıktı köpüklerin içinden. Hemen oracığa uzanıverdi. Çenesiyle önünde yatan adamı gösteriyordu:

«Su yutmuş, çok...» dedi.

Değirmenci Ahmet ayaklarından tutup kaldırdı. Dolu bir damacana gibi silkeler silkelemez, boşanıverdi sular ağzından.

«Çok, çok su yutmuş bu!...»

«Yaşıyor mu dersin?»

«Buz gibi her yanı. Donmuş...»

Habire evirip çevirip silkeliyor, kollarını açıp kapıyordu :

«Götürelim bunu değirmene!» dedi.

Hamit de dipten doruğa ıslaktı. Birbirine vuruyordu çeneleri :

«Dondum!» dedi, «Duramıyacağım!»

Ahmet, denizden çıkan adamı tutup aldı sırtına. Yürüdükçe son kalan sular da sızıyordu ağzından omzuna doğru. Yeniden uzattı kumların üzerine. Yarı çıplaktı bu adam. Bir don bir gömlekti. Mosmordu görünen yerleri. Donunun bir paçası hâlâ sıvalıydı sıkı sıkı... Denize atlamadan önce sıvamıştı. Olsa olsa, motoru, şu son yıldız-karayelde batmış bir gemici olacaktı. Uzun boylu, dayanıklı genç bir motorcuya benziyordu. En azdan iki üç arkadaşı daha bu dalgalarla boğuşmak zorunda kalmıştı. Belki de karaya varamadan boğulmuşlardı hepsi de. Karadeniz, boğulanları kıyıya atardı er geç...

Soluk soluğa götürmek için yeni baştan omuzladı. Üç beş adım sonra bırakıverdi.

«Kurşun gibi, taşınmıyor!» diye dert yandı Ahmet.

Arkadaşı :

«Sana bir faydam olur mu ki...» dedi, uzandığı yerden.

«Sen kendini götür, yeter!»

Hamit, bitikliğinin savunmasını yapmak zorunda kalmıştı :

«Eşek önümde, Kokurdan bayırını iniyordum.» diye başladı... «Şöyle bir göz atayım dedim, denize. Bir baş gördüm, kapkara, bir insan başı köpüklerin içinde. Gelip gelip gidiyordu kıyıya. Bir ara tam kıyıya çıkıyordu ki, üçerleme dalgalar çekip alıverdi kumların üstünden. Hemen atladım üstüne.»

Kalktı oturduğu yerden gitti, adamın başucuna çömeldi. Şurası burasını elledikten sonra :

«Sana bişey diyeyim ben» dedi, «Bu, daha ruhunu teslim etmemişe benzer!»

Ahmet ayağıyla karnına dokunarak :

«Teslim edecek hali mi kalmış!» dedi. «Hâlâ tulum gibi karnı!»

«Tut da, başaşağı edip silkeliyelim!»

Birer bacağından tutarak silkelediler. Bu kez ne varsa çıkmıştı dışarı. Karnı birden sırtına yapışıvermişti.

Hamit :

«Bir ayna olsa, tutardık burnuna. Soluğunun buğusundan anlardık yaşadığını! Öğretmişlerdi bize askerde.»

«Kollarını iki yana açıp kapamalı diye söylemişlerdi bize de...»

«Ayna buğulanmadı mı tamamdır işi.»

«Ağzı köpüklendi mi, götür namazını kılsınlar!»

«Bırak boş lâfları. Sen bacaklarını oğuştur da kan dolaşımı olsun! Biz de senin kadar bahriyeliyiz!»

Değirmenci Ahmet, askerlikte ne öğrendiyse uyguluyordu adamın üzerinde. Kollarını açıp kapıyor, suratını tokatlıyordu.

«Donmuş kanı, tüm bu delikanlının be!»

«Kaç yaşlarında var dersin bu adam?»

«Bizim kadar aşağı yukarı... Belki bir iki yaş küçük...»

«Yirmi beşinde var, yok!»

«Sırım gibi... Tam gemici Allah için.»

Hamit birden doğruldu :

«Kör olayım ayağını yana açtı birden!» dedi, «Hele dinle yüreğini bi!«

Uzandı kumlara, başını dayadı göğsüne. Uzun uzun dinledi :

«Bi tıpırtı var göğsünde!»

Değirmenci Ahmet nabızlarını arıyor, bulamıyordu. «Yüreği atarsa nabızları da atar» diye düşündü. Bileklerini avuçluyor, yüreğinin atışlarını duyamıyordu:

«En iyisi, tezelden değirmene atmak!» dedi.

«Al sırtına!»

«Gâvur ölüsü gibi... Taşınmıyor.»

«Tööbe de!»

Kimliği üzerine ilk bilgiyi edinmek için bir inceleme gerekiyordu. Ahmet:

«Bak bakalım!» dedi, «Gâvur mu, müslüman mı?»

Öyle ya... Bu Karadenizde yetmiş iki buçuk millet gemicilik edebilirdi. Hamit, uçkuruna yapışmışken birden çekti elini:

«Bize ne!» dedi, «Gâvurluğundan, müslümanlığından. Daha ölü mü, diri mi anlayamadık!»

«Doğru söylüyorsun! Hadi tut da bindir arkama!»

Hamur gibiydi adam. Kumların üzerine bir tekneden dökülmüştü sanki. Tuttukça kayıyordu avuçtan yavaş yavaş... Değirmenci Ahmet:

«Sen tut hele ayaklarından!» dedi.

O da koltuklarının altından yakalamıştı. Uygun adımlarla yürüyemedikleri için, adam her adımda silkeleniyordu. Kumların üstünde yürünmüyordu kolay kolay. Hamit fundalara sapıp da yol, birden dikleşince bırakıverdi adamın, sıkı sıkı kavradığı ayaklarını. İkisi de soluk soluğaydı. Adamı boylu boyunca uzattılar fundaların arasına. Ahmet:

«Biz de kendimizi bi adam sanıyoruz.» dedi, «Hiç iş yokmuş bizde be!»

«Hal mi kaldı bende. Dalgalar yerden yere vurdu beni... Az kaldı gidiyordum!»

«Bir de bu adamı düşün. Kim bilir kaç saat kaldı suda!»

İkisinin de bakışları, bu denizden çıkan adamın yüzünde buluşmuştu. Değirmenci Ahmet, bu sakalları uzamış, soluk yanakları okşuyordu:

«Biraz renk gelir gibi oldu. Ha? Ne dersin?»

«Bana da öyle geliyor. Sudan çıktığı zamanki morluk kalmadı.»

«Gözler hep aralık mıydı böyle?»

«Değildi.»

«Göz kapakları, bak nasıl aralandı!»

Yanaklarından gömleğinin içine doğru kaydırdı elini. Sonra birden kalktı ayağa:

«Heey!» diye bağırdı, «yahu bu adam titriyor be!»

Dişleri birbirine vuruyordu hafiften. Değirmenci Ahmet:

«Hele tut şunu!» dedi, «Bir koşu atalım değirmene!»

Başlı, bacaklı kavradıkları gibi, kan ter içinde götürdüler değirmene. Uzattılar bir uçtan bir uca ocak başına. Nuri, yuvalarından fincan fincan fırlamış gözlerle olanı biteni izliyordu, çuvalların arkasından. Bu yarı ölü, yarı diri adamın değirmendeki yerinin ne olabileceğini düşünüyordu. Ölümüydü, yoksa burda mı ölmesi gerekiyordu. Hiç ölü görmemişti, bugüne kadar. İnsanlar böyle yarı çıplak mı ölürlerdi. Yoksa don-gömlek kaidıkları için mi?.. Değirmenci Ahmet:

«Çıkar şunun üstündekileri!..» dedi Hamit'e, «Al şu pantulu, geçir ayağına!»

Bir çuvalın üstünden una belenmiş bir pantalonu alıp fırlattı önüne. Çiviye asılı ceketinin ceplerini boşalttı :

«Şunu da giydir!» dedi.

Değirmenci paylarını ayırdığı çuvaldan iki avuç un koydu tencereye. Yerleştirdi sacayağının üstüne. Nurinin eline de bir tahta kaşık tutuşturdu :

«Otur da karıştır!» dedi. «Yakma sakın!»

Sonra Hamit'e döndü :

«Sen de soyun!» dedi, «Oturma öyle ıslak ıslak!»

Çuvalların arasında dolaşıyor Hamit'e giydirecek kuru bir çamaşır arıyordu. Boş bir çuval buldu, attı önüne :

«Soyun!» dedi. «Dola beline şu çuvalı!»

Hamit ne varsa çıkardı üzerinden. Ocağın yanındaki mısır çuvallarının üzerine serdi. Ayaklarının ucuna atılan çuvalı bir peştemal gibi doladı beline. Aklına kapıdaki eşeği gelmişti:

«Tuh!» dedi, «Unuttuk eşeği, yükün altında! İndiriver çuvalları!»

Ahmet:

«Eşeğin yükü mü kalır!» dedi, «Al şunu da omuzlarına at!»

Hamit, yerde yatan genç adamın tabanlarını ocağa vermeye çalışıyordu. Ocak başında unun miyanesini getirmeye çalışan Nuri'yi kıçıyla itti bir yana:

«Hele çekil!» dedi, «Adamın ayakları demir gibi! Biraz ısınsın!»

Ahmet, dikiliyordu başucunda :

«Ben sana bir şey diyeyim mi» dedi, «sen atla şu eşeğe! Doğru karakola git! Anlat komutana olanı biteni. Karışmam, suçlu düşeriz sonra!»

Hamit:

«Giderim gitmesine.» dedi, «Ama ne diyeyim karakolda. Kurtardığımız adam, ölü mü diyeyim, diri mi?»

«Hükümetin doktoru var, gelsin de görsün!..»

Nuri birden kalktı ayağa:

«Adam bana bakıyor!.. diye bağırdı, «Aha, açmış gözlerini de!»

«Gerçekten de bakıyor!» dedi ağabeyi.

Gözlerini kırpmadan bakıyordu adam. Görüyor muydu, görmeden mi bakıyordu, hiç belli değildi. Buğuluydu bakışları. Ağlar gibiydi. Ahmet eğildi üzerine:

«Nasılsın hemşerim!» dedi, «iyi misin?..»

Dudakları kıpırdıyordu. Kendisine birşey sorulduğunu anlamış gibiydi.

«İyisin değil mi?» diye sorusunu yenilledi.

«İyisin, iyisin!»

Nuri tencereyi unutmuştu ocakta. Hafiften yanık kokusu geliyordu.

«Karıştır!» diye bağırdı Ahmet, «Boyuna karıştır!»

«Uyandı mı adam?»

«Sana ne onun uyanmasından. Yanıyor tencere!»

Gözleri yeniden kapanmıştı genç adamın. Ahmet içine kadar gülen gözlerini çevirdi Hamit'e:

«Yaşıyor!» dedi, «Nerdeyse konuşacak!»

«Gideyim mi karakola!»

«Ben öldüyse eğer, diye düşünmüştüm.»

«Hiç öleceğe benzemiyor. Halsiz düşmüş. Kimbilir kaç gün kaldı denizde!»

«Yetişmeseydik gitmişti!»

Hamit:

«Yetişmeseydik gitmişti!» diye tekrarladı. «Dalgalar, kıyıya vura vura canını alırdı.»

«Kefken açıklarında parçalanmış olacak motorları... Belki de Sakarya ağzında!»

«Sanmam! Eğer oralarda batmış olsalardı buraya kadar gelemezdi.

«Melen ağzında batmış olacak motor. Karayel dalgaları buraya kadar atmış olabilir.»

«Değirmenağzına düşmeseydi, kayalara çarpa çarpa giderdi.»

«Demek Değirmenağzına bile bile gelmiş. Tam gemiciymiş doğrusu!»

Değirmenci Ahmet biraz da kıskanarak baktı yatana:

«Sağlammış, aşk olsun!»

İçini çekti:

«Beni genç yaşımda yıldırdı bu deniz. Bir defasında az kalsın kapaklanıyorduk. Fındık yüklüydü... Tam bu aylarda... Şile üstüne doğru gidiyorduk ki karayel pat-

ladı. Dümende Zağnos'un Mustafa. Dalgalar baştan bindirdikçe bindirdi. Baktı ki tutturamıyacak Boğazı, «Hiç olmazsa Kefken'e sığınalım!» dedi. Bocaladık. Gel gelelim Kefken'i bulabilirsen bul! Bir tipi basturdu ki, direğin tepesi görünmüyor. Motorun başı ne yana gidiyor, anlayabilirsen, anla! Yolu kesti kaptan. Son hızla Kefken'in döküntülerine bindirmemek için. Heeey Nuri, açtın gene ağzını, karıştır şunu be!»

«Ee sonra?»

«Sonrası, birden deniz sütliman. Bir de baktım sancakta Kefken adası. İki gün iki gece çıkamadık adadan!»

Ahmet kaşığı aldı Nuri'nin elinden:

«Getir bocut'u da koyalım suyunu artık!»

Azardan azardan sulandırıyordu miyaneyi. Yanık un kokusunun yerine, mis gibi bir çorba kokusu yayılıyordu.

Hamit:

«İşitiyor musun?» dedi, «soluk alıp veriyor? uyuyan bir adamın soluması bu...»

«Yaşıyor ha?»

«Sağ çok şükür.»

«Kurtardık adamı.»

Hamit, alışkanlıkla üstünü başını aradı:

«Sigara arıyorsun çuvalların içinde ha?» dedi, gülüyordu.

«Olacaktı sigaram!»

Kalktı, ıslak giysilerinin cebinden, yeşil yazılı bir sigara paketi buldu. Islak sigaraları serdi ocağın taşına.

Değirmenci Ahmet:

«Bende kurusu var.» dedi, «yak bakalım!»

Hamit, sigaranın dumanını keyifli keyifli savurdu.

«Kokurdan bayırından inerken başımı çevirip denize bakmasaydım, bu adam yoktu şimdi...» dedi.

«Yoktu!»

«Dalgaların biri atıyordu kuma... İkincisi gelip gelip çekiyordu.»

«Herhalde bile bile gelmiş olacaktı Değirmenağzına!»

«Babayiğit adammış haaa!.. Hemen daldım köpüklerin arasına. Bacağından yakaladım. Çektim kendime doğru. Elini havada bir salladı beni yakalamak için».

«Sağdı demek o zaman... Yani geçmemişti kendinden daha...»

Sigarasını attı ocağa Hamit. Dura dura anlattı gerisini :

«Sonra ikimiz kucak kucağa karıştık sulara. Su tepemizden aştı bi ara. Açılmıştık kıyıdan. Sular çekiyordu derine. Birden topladım kendimi. Adamın kolları boğazımdaydı. Nerdeyse vaz geçiyordum bu işten. Bir dalga geldi. Ayağım kumlara değdi. Bir dalga, bir dalga daha... Bir de baktım kucak kucağa yatıyoruz kıyıda... Hani dirice bir dalga daha gelse çekebilirdi geriye... Altımdan akan kumlarla sulara karışmamak için, tırnaklarımı geçirdim yere. Adam ayaklarımın ucunda yatıyordu. Gömleğinden tutup çektim ileri... Sürtünüp biraz daha çektim. Bir üçerleme daha patladı arkamızdan. Amma bize yetişemedi. Bu sırada geldin yardıma, tam zamanında.»

Ahmet, kaşığın burnuyla tahta çanaktan biraz yağ aldı. Çorbaya koydu. Karıştırdıktan sonra, tadına tuzuna baktı :

«Biraz daha kaynasın tamam!» dedi, ağzını şapırdata şapırdata...

«Melhem gibi gelecek mideme!» dedi, Hamit. «Öylesine acıktım ki... Bu namussuz denizden ne zaman kurtulsam, hep karnım acıkır. Zonguldak'a maden direği yüklemiştik. Kozlu açıklarında bir yıldız - poyraza yakalandık ki sorma! Kozlu açıklarında makine istop etmez

mi? Yelkene asılsak, kapaklanacağız. Bıraktık kendimizi sulara. Dalgalar bordadan patladı mı, olduğu gibi içerde. Bir ara kendimi suların içinde buldum. Denizin yüzü tüm direk, iki kulaçta yakaladım birini. Arkadaşlar beni motora çekmek için hava kararana kadar uğraştılar. Hava kararınca kaybettik birbirimizi. Ertesi gün Ereğli motorcuları beni limanın ağzında bulup çektiler. Karaya çıkınca ilk işim bir karavana çorba yemek oldu. Bir daha şu denize serçe parmağımın ucunu bile sokmam diye yemin etmiştim. Sen misin yemin eden! Balıklama attım kendimi adamı köpüklerin arasında görünce.»

«Şu denizin kıyısında musun, sen arabacılık et, ben değirmencilik... Gene de kurtuluş yok. Nasibimiz bu denizden... Belki de ecelimiz... Adaaam sen de, yaşayabildiğimiz kadar yaşarız!»

Arabacı Hamit dalıp gitti:

«Ne düşünüyorum biliyor musun?» dedi. «Benim atlarda hiç hayır kalmadı. Babamı vaktinden önce yolcu eden, hep bu atlar... Hava biraz bulandı mı çekiyorum ahıra. Bizim yaylının da Temel Reizin motorundan hiç farkı yok. Kaaam dedi mi istop! Yollar bozuk, ne yapsın atlar diyeceksin. Para böyle havalarda kazanılır aslına bakarsan, hiçbir arabacı yola gitmeye cesaret edemez, sen gidersin. Yol bozuk, hava da bozuk oldu mu, adam başına beş kâğıt mı alıyorsun, on istersin. Gel gelelim beygirlerde iş kalmadı. Hele pamuk'un bir ayağı çukurda. Kuyruğunu sallamaya mecali yok!»

Sabırsızlanan Ahmet:

«Yani...» dedi, «Ne yapmak istiyorsun?»

«Ne mi istiyorum... Alaplı yolunda bir açma sahibi olmak... Fındıkda çok iş var. Şimdiden başlarsak beş altı yıl sonra alırız ürününü.»

«Doğru söylüyorsun ya... Biz gün kazanıp, gün ye-

meğe alışmışız. Beş altı yıl sonrası için nasıl girişiriz işe...»

«Sen böyle düşünmekte haklısın. Çoluğun yok, çocuğun yok.»

«Canım bugün yok amma, bir gün olacak...»

«Uzun lâfın kısası sen var musun benimle açma işine?»

«Çok zahmetli iş be Hamit.»

«Ben bilirim bu işe senin burnunu sokturmasını. Durdu Teyzenin kulağını bir büktüm mü...»

«Aman anama açma sakın! Başımın etini yer sonra.»

«Ben kaç gündür bunu düşünüyorum. Darılma ya, ben anana açmasam, bizim Şerife açacak. Birlikte gidip gelirler açmaya!»

«Eğer anama mutlaka açacaksan, benimle anlaş da, anamın yanında bi hasiyyetim olsun. Askerliği yaptık, bitirdik, ona bakarsan hâlâ ben, mahallede çelik çomak oynayan sümüklünün biriyim.»

«Sen bu işe he, de de kurtul mahalle çocuğu olmaktan. Ben yerini bile işaretledim kafamda, açmaların.»

«Uzak mı?»

«Pek yakın sayılmaz. Biz, girişelim mi, girişmiyelim mi derken, millet çoktan fındıklık sahibi oldu, çıktı. Yakınlarda açma kalmadı. Fındığını toplamaya başlıyanlar bile var, komşulardan. Bizimki Polatlı yolunda... Töngelli'nin oralarda...»

«Denizden uzak mı?»

«Çok değil!»

«Yani sandalla gidip gelebilir miyiz diye sordum.»

«Bakıyorum kafanı işletmeye başladın.»

«Bu yaz bi sandalım olacak da...»

«Burdan sandalla da gidilir. Hele başlıyalım işe...»

«Güzel havalarda bırakırım değirmeni Nuri'ye... Atlarım sandala... Geçerim küreklere...»

«Söylediklerim bir kulağından giriyor, bir kulağın-

dan çıkıyor. Aklın hep denizde. Ben karaya bağlanalım artık diye uğraşıyorum. Sen atlıyorsun sandala! Düşün bi kere... Mayıs geldi de fındıklar yemyeşil yapraklanmaya başladı mı... Yumruk yumruk toparlar...»

«Uzun etme, gidiyoruz! Söyle ne zaman başlıyoruz?»

«Aslını ararsan, geciktirdik işi. İlkyazdan başlasaydık işe, dikerdik kış sonu fideleri. Ama işe sıkı sarılırsak gene dikeriz Martın sonuna doğru. Söyle, sen var mısın?»

«Hele şu karayel körelsin, açılsın havalar... Daha pastırma yazları var önümüzde.»

«Önümüzdekine bakma sen... Hemen başlıyor muyuz!»

«Başlıyoruz! Gel beni al değirmenden!»

«Olmadı! Sen geleceksin beni almaya. Çoluğu çocuğu toplayıp düşeriz Alaplı yoluna. Durdu Teyze de gelir. Söz mü?»

«Söz!»

«Ne sözü?»

«Erkek sözü!»

«Sözü biz erkekler verelim de, işi kadınlara yıkarız sonunda. Cuma sabahı erkenden gel al bizi evden. Söylerim yarın akşam anana.»

«Ona söyledin mi tamamdır. Huriye Teyze de takılacak demektir peşimize.»

«Ha şu Huriye Teyze... Güllü'nün anası...»

Anlamlı anlamlı güldü :

«Durdu Teyze bilir işini!» dedi, «Neyse cumaya bekliyorum, gün ağarmadan!»

Burnunu ocaktan yana çevirip kokladı Ahmet:

«Hey mübarek!» dedi, «Ne oldu ya!.. Miis gibi!»

Hamit'in gözü genç adamdaydı:

«Sen bu garibi uyuyor diyorsun haaa...»

«Soluk alıp vermiyor mu yoksa?

İkisi de eğilip dinlediler. Hamit :

«Rahat bi uyku soluması.» dedi.

«Dürt de uyandır! Uyansın ki çorba içip yeniden uyusun! Kimbilir kaç gündür gırtlağından bir kaşık çorba geçmemiştir.»

«En azdan yirmi dört saat!»

«Uyandıralım!»

Ocağa doğru uzanan ayaklarını sarsmaya başladı:

«Heeey hemşeri!»

«Hişşt!»

«Bak arkadaş!»

«Uyanacağı yok! Biz yiyelim önce, ona ayırırız.»

Nuri, kaşığını almış, bekliyordu. Ağabeyi:

«Otur şuraya!» dedi, «Ayak altında dolaşma!»

Tencerenin kapağına alabileceği kadar, çorba boşaltı, koydu bir kenara. Taze ekmekten iri bir parça koparıdı, doğradı tencereye. O doğradıkça, Hamit kaşığıyla batırıyordu. İlk kaşığı ağzına getiren Ahmet oldu. Dilini ağzının içinde gezdirdikten sonra :

«Eh!» dedi, «Anam da olsa bu kadar pişirirdi!»

Değirmene her zaman için buğday gelmezdi. Mısırdı buralarda bulunan. Buğday geldi mi, öğütme payı olarak ölçeği tepeleme doldurmak pek haksızlık sayılmazdı.

Üç kaşık, birbiriyle çatışmadan dalıp çıkıyordu tencereye. Peşinden bir şapırtıdır gidiyordu. Ahmet :

«Meryemana buğdayı» dedi, «Temiz un veriyor!»

Hamit, lokmasını yutup, yenisi için kaşığını doldurarken sordu :

«Kim yiyor buralarda Meryemana buğdayını?» dedi.

«Kim yiyor diye de soruyorsun?»

«Hacı Dursun olmasın?»

«Başka kim yiyebilir ki...»

«Öyle ya!» dedi Hamit, «Ben yiyecek değilim ya!.. Fındık fabrikası tıkır tıkır çalışıyor bütün gün...»

«Bir haftadır çalışmıyor!»

«Neden?»

«Müslimi de, kaçırmış sonunda, Ayı Müslim'i! Haber salmış bana Hacı Dursun.»

«Ne haberi?»

«Bırakan değirmeni de, fabrikaya gelsin demiş.»

«Sen ne dedin?»

«Ben bu canı yolda bulmadım dedim.»

«İyi demişsin, Ayı Müslim bi ayda tazıya döndü. Günde on dört saat! Yapamazsın sen. Bilek ister o makinenin kolunu çevirmeye!»

Değirmenci Ahmet kızmıştı. Kolunu ileri doğru uzattı, Hamit'in burnuna doğru. Pazusunu şişirip gösterdi:

«Bilek de var bende, kol da var. İş bileğinde, pazusunda değil. Herifte insan yok be! Eline güçlü kuvvetli biri geçti mi canını çıkarıyor, bütün gün. Verdiği para, çalışanın boğazına yetmiyor. Ben, alışmışım başıma buyruk yaşamaya. Bir yanım dere, bir yanım deniz.

Hamit tencerenin dibinde kalan son lokmaya kaşığını uzatırken caydı. Kaşık elinde bekleyen Nuri'ye itti tencereyi :

«Haydi delikanlı!» dedi, «Sıyır şunun dibini!»

Önüne ciğer atılmış kedi yavrusu gibi tencereyi kucağına çekiştirne baktı :

«Babalığın ne demek olduğunu bilmezsin sen!» dedi, «Üç tane var benim, bunun gibi evde. Kendime güvenebilsem, çocuklarımın yüzü suyuna, o fabrikaya bile girerdim. Gelgelelim kaldıramam bu işi ben.»

Birden kalktı ayağa. Belindeki çuvalı bir biçime koydu. Omuzuna attığı çuvala iyice sarınarak :

«Hep böyle olur.» dedi. «Yemekten sonra bir üşüme gelir!»

Ocak başındaki ıslak urbalarını aldı eline, çıra gibi yanan çam kütüğünün alevlerine değin uzattı:

«Bunların kolay kolay kuruyacağı yok. Oysa ben şu iki çuval mısırı bırakıp gidecektim hemen karakola. Yarın sabah alacaktım eşekle gelip de... Şimdi...»

«Sana bir şey diyeyim mi ben... Anca üç gün sonra alabilirsin... Hacı Dursun'un buğdaylarını öğütmeden kimsenin ununu öğütemem!»

«Etme gözünü seveyim! Evde bir avuç un yok!»

Değirmenci Ahmet güldü :

«İş bir avuç una kaldıysa kolay» dedi. «Bizim un çuvalının ağzı açık duruyor. Üç günlük ununu alır gidersin!»

Hamit'in gözleri sulandı :

«Sağol!» dedi, «iş kalıyor, şu urbaların kurumasına!»

Değirmenin kapısına doğru yürüdü:

«Biz doyduk ya, doymasına... Allaha şükür sıra geldi bizim Okumuşa.

Kapıyı iki eliyle itince suratında bir şamar gibi patladı kara yel. Başına geçirdiği çuval eskisi, karayelle birlikte değirmenin duvarına çarpmıştı :

«Vay anasını be!» dedi, «uçuruyor adamı!»

Göz açıp kapayana kadar belinden yukarısı çırılçıplak kalıvermişti. Kaç saattir midesi kazınan Okumuş umutla başını çevirmek istedi sahibine, çeviremedi. Direğe iki üç kez dolanınca başı kalkmıştı havaya.

«Adın Okumuş da olsa, alt yanı eşeksin işte!» dedi. «Bas geri!»

Okumuş, kuçunun üstüne inen şaplaktan, durumu anlamakta gecikmedi. Arka ayaklarını yerinde sayar gibi oynattı.

Hamit, çuvalına sıkı sıkı sarındı. Okumuş'un yularını çözüp başını kurtardı. Semerinin çengeline takılı yem torbasını aldı, boynuna geçirdi. Çenesi tutkuyla işlemeye başlamıştı, değirmen taşı gibi...

Erken basturmuştu akşam. Patlayan dalgaların köpükleri geniş bir dantel halinde uzayıp gidiyordu kıyıda. Girit vapurunun, suların altından başını gösteren leşi, seçilmez olmuştu. Derenin ağzı, dalgaların yığdığı kumlarla kapanmak üzereydi. Kapandı mı geniş bir alan sular altında kalacaktı.

Hamit, torbanın dibindeki arpayı yokladı üstünden. Bu kadarı yeterdi ona. Yağmur bindirdi mi kalması gerekirdi değirmende. Alacağı unu alsa da dönseydi, hava kararmadan. Sıyırdı Okumuş'un boynundan yem torbasını. Belliydi, doymamıştı. Gene de bir şikâyeti yoktu durumdan. Onu açlıktan çok, bu karayel rahatsız ediyordu. Sağ kulağının deliğinden ciğerine kadar işliyor gibiydi. Bağlandığı kazığın dolayında dönüp durması bu yüzdendi. Ama bunu kim anlayacak, nasıl anlatacaktı? Şu Hamit dedikleri adam, yularını çözse de değirmenin rüzgâr tutmayan bir yerine bağlasaydı. Nerde onda bu anlayış.

Çuvalına iyice sarınarak girdi içeri :

«Donuyorum!» dedi, «Bu gece kar yağmazsa çok iyi!»

Hiç belli olmazdı bu karayel. Bıldır, ilk kar, gene böyle bir karayelle gelmişti Melen ağzından doğru. Nuri çuval ağzı açıyor, ağabeyi ağaçtan oyma bir faraşla, öğütülmüş unları koyuyordu içine. İnceden bir un kokusu tutmuştu ortalığı. Taşların uğultusundan, söylediklerini duyuramamıştı. Değirmenci Ahmet, Hamit'in dikildiğini görünce kaldırdı başını.

«Mis gibi un!» dedi, «şu taşları, elim değip de bir dişliyebilseydim, kına gibi un olurdu.»

Sonra getirdi gerisini Ahmet :

«Hacı Dursun'un fırlaması yiyecek değil mi, ekmeğini? Domuz gibi saldıracak fabrikadaki kızlara peşinden de...»

«Ne yaparsın, fabrika da onun, kızlar da...» dedi Hamit.

«Geçen gün Tekkolun kahvesinde indirmiş camları. Geç geldi diye kahvesi.»

«Kim Şemsi mi indirmiş, adamları mı?» diye sordu Hamit :

«Canım ha Şemsi indirmiş, ha adamları! Kâzım'ın Zeynel'le, Reşidenin Hüsnü... Bir işaretine bakıyor ikisi de Şemsi'nin.»

«Eee sonra?» diye sordu. Hamit.

«Sonrası, gitmişler karakola; İsmet Çavuş birer kahve ısmarlamış onlara! Geçenlerde Belediyenin adamları şu fabrikadan atılan fındık kabukları dereyi dolduruyor, bir daha atmayın diyecek olmuşlar. Toplamış kafadarlarını, dediğine, diyeceğine pişman etmiş Belediyenin memurlarını.»

«Ahmet be! Ben bütün gün mahalledeyim de duymuyorum bu dedi-koduları... Sen nerden duyuyorsun? Gece gündüz burdasın da?»

«Ben mi?» dedi Ahmet, «Kimden duyacağım, gelenlerden, gidenlerden! Herkes mısır getirmez ki öğütmeye... Kimisi de mısırla birlikte lâf da getirir.

«Doğru demek senin için söylenenler... Bunlar hep dul karı dedikoduları...»

Kuşkulu kuşkulu baktı Hamit'in yüzüne :

«Neye kocakarı değil de, dul karı?»

«Öyle işte! bilirsin sen!»

«Benim bildiğim, canı sıkılan, arkasına bir çuval mısır saran soluğu burda alıyor.»

Bunları söyleyen kendisi değilmiş gibi:

«Kızarma öyle!» dedi Hamit, «Genç adamsın, elbet gelecekler seni görmeye.»

«Hepsi boş!.. Bütün mesele çoluk çocuk sahibi olabilmekte.»

«Sen mi söylüyorsun bunları?»

«Yakıştıramadın mı?»

«Kız istedin de vermediler mi yoksa?»

Değirmenci Ahmet kendisi de farkında olmadan bir sigara yakmıştı, ocağın ateşinden. Birkaç nefes çekti arka arkaya :

«Doğru söylüyorsun» dedi, «Daha kimseden birşey istemiş değilim. Neden mi istemedim, istemeye yüzüm yok da ondan. Neyime güvenip de isteyeyim. Şu kuru değirmene mi?»

«Neden değirmene güvenecekmişsin, kendine güven!»

«Hele zamanı var daha... Kız da bencileyin, tarla taban sahibi değil ki alıp kaçsınlar. Yaşı da pek büyük sayılmaz, hele büyüye dursun!»

Nuri, koşup gelmiş, ağabeyini dürtüyordu:

«Hişt ağabi! Gözlerini açmış bakıyor, hele bak!»

Değirmenci Ahmet, ağzını sıkı sıkı bağladığı çuvalın üstünden atladı. Bir solukta vardı ocağın başına. Genç adam gözlerini, alev alev yanan kütüğe dikmiş, bakıyordu :

«Uyandın mı kardeş» diye eğildi, gözbebeklerine doğru. Bir, bakışları canlıydı çünkü. Dudakları zorlukla kıpırdadı. Ses şeridi kopuk filimler gibi... Diz çöküp yapıştı bir eline. Bu el, artık eskisi gibi cansız değildi, sıcaktı, yaşıyordu :

«Haydi kardeş!» dedi Ahmet, «Yırttın kefeni! Geçmiş olsun!»

Hiçbir şey anlamadan bakıyordu Ahmet'in gözlerinin içine. Duyulur duyulmaz mırıldandı.

«Ne? Ne dedin?» diye sordu Ahmet.

«Memet... Reiz...»

«Mehmet Reiz mi? Daha gelmedi?... Gelir yakında... Nasılsın?»

«Soğuk...»

«Üşüyorsun haaa?.. Hele dur, üstüne bir şeyler örteyim.»

«Kâşif?»

«Kâşif mi? Haaa... Anladım. O da gelecek... Burda yok... Karnın aç mı?»

«Burası...»

«Burası değirmen...»

«Değirmen...»

Taşların uğultusunu dinliyordu. Demek bu uğultu taşların uğultusuydu, karayelin değildi. Yüzündeki karaltı dağılır gibi olmuştu. Rüzgâr da dalgalar da dışarda kalmıştı demek...

«Su!..»

Hamit'in testiden doldurduğu maşrapayı aldı Ahmet. Tencerede duran kirli kaşıklardan birini yıkadı, üstün körü... Su verdi ağzına bu kaşıkla.. Bu çaba, susuzluğunu gidermekten çok, tuzdan yanan gırtlağını temizlemek içindi. Hamit :

«Versek mi çorbasını?» diye sordu.

«Yıka şu tencereyi ilk önce... Git arkta kaşıkları da yıka... Boşalt kapaktaki çorbayı içine... Isıt... Sıcak çorba başkadır. Direk olur insanın içine.»

Kaptı tencereyi, içindeki kaşıklarla birlikte, koştu dışarı. Kille yıkayıp gelmişti çok geçmeden. Kapaktaki çorbayı boca etti içine. Harıl harıl yanan kütükten dökülen kıpkızıl korların üstüne oturttu.

Değirmenci Ahmet ısınmasını bekliyordu ayakta. Üzeri kabarcıklanmadan yakaladı bir kıyısından. Genç adamın başucuna diz çöktü. İlk kaşığı uzattı dudaklarına. Aç bir ağız, belirli belirsiz bir istekle çekti kaşığın içindekini. Bir kaşık, bir kaşık daha... Tencere yarılanmadan kilitleniverdi birden dudaklar. Genç adam, uyuyuvermişti. Çam kütüğü çatırtılarla yanıyor, çöken karanlığı bir ucundan tutuşturuyordu sanki... Değirmene bu

vakitsiz dolan geceyi bıçak gibi bölen bir şimşek çaktı. Peşinden, dönen taşları susturan gök gürültüsü... Çatıyı bütün gücüyle kırbaçlayan bir yağmur boşandı. Hamit, bu yağışın altında ıslanıyormuş gibi fırladı yerinden:

«Okumuş!» dedi, «Benim Okumuş ıslanıyor dışarda!»

Omuzlarına attığı çuvalı tepesinden geçirip açtı kapıyı. Yuları, becerikli parmaklariyle çözdü, yapıştı ucundan. Sol yanıyla kapıyı omuzlayıp açtı. Aralanan kapıdan hızla çekti eşeğini. Yağmur kuyruğunun ucundan akıyordu yürürken.

Değirmenci Ahmet, suyunu çeksin diye ocağın kenarına dayadığı kütüklerden birini daha sürdü alevlerin içine :

«Kar soğuğu bu, anlarım ben... Adamın ciğerlerine işliyor.»

«Kaldık mı dersin, burda?»

«Urbalarımızı kurutalım, şu ocak yanarken! Gel ulan Nuri, tut şunları ateşe!»

Nuri ocağın bir yanına atılmış kirli çamaşırları, alevlere göstere göstere kurutmaya koyulmuştu. Hamit, palto yerine kullandığı kalın ceketini aldı eline. Onu bir kurutabilse geceyi geçirmek biraz daha kolaylaşmış olacaktı:

«Bir ip!» dedi, «ocağın önüne bir ip gerelim!»

Mısır çuvallarını, eşeğin semerine sardığı ipi istedi Ahmet'ten. Ocağın karşılıklı iki duvarına bağladıkları ipe çamaşırları astılar. Urbaları da ellerinde kurutuyorlardı. Bir an önce kurusun diye alevlerin içine sokup, çıkarıyorlardı. Burun delikleri yol yol kararmıştı isten.

Yağmurun yağış yönü gece yarısına doğru karayelden tam yıldıza döndü. Bacanın bu yöne karşı savunması zayıf olsa gerekti. Serpintiler karartıvermişti alevleri. Tehlikeyi önceden kestiren Ahmet kurtarabildiği korları ocağın önüne doğru çekmişti.

«Kötü!» diyordu, «İşte bu çok kötü! Üşüteceğiz misafiri!»

Saçayağını koydu korların üstüne:

«Bir çorba olsun pişirelim sıcak sıcak!.. içimiz ısınsın!»

Nuri'yi çuvalların arasına yatırmışlardı. Kalınca bir çuvalla da örtmüşlerdi üzerini. Değirmenin soğuduğunu kemiklerinde sezinliyen Nuri sızlanmaya başlamıştı:

«Donuyorum ben! Bir çuval daha örtün üzerime!»

Çarklarda kırılan sular, değirmenin havasına, iliklere kadar işleyen bir nemlilik katıyor, hele suyun şarıltıları daha da üşütüyordu içerdekileri. Bu sesler dinse, soğuk belki daha az dondurucu olacaktı.

Sabaha doğru çarklar birden duruvermişti. Taşların uğultusuna alışan kulaklar için dayanılmaz bir eksiklikti bu. Ne olmuştu? Hamit, adlandıramadığı bir tehlikenin içinde boğulur gibi:

«Ne oluyor?» diye kalktı ayağa.

«Ne olacak!» dedi Ahmet, «Su, kaçak yapmış olacak!»

«Ne kaçağı?»

«Ark yıkıldı! Akşamdan beri yağmur yağarsa böyle olur!»

«Kaldı benim mısırlar!»

«Alıp kazmayı küreği çıkacağız!»

Okumuş bile, duran taşların birden bastıran suskunluğu içinde tedirgin, dolanıp duruyordu.

Ahmet, kerevetin altından çektiği kazma, kürekle bekliyordu kapının önünde:

«Çıkıyorum ben!» dedi.

Hamit istemeye istemeye doğruldu:

«Geleyim mi?» diye sordu.

«İyi olur! Çabuk biter işimiz. Nuriii! Sen bu yatan

bekliyeceksin, başucunda. Bir şey oldu mu haber ver bize!»

Hamit, üstündeki çuvalları bir urba gibi biçime sokup iple bağlamıştı şurasından, burasından:

«Hazırım ben!» dedi, «çıkalım!»

Kapıyı açmak bile kolay olmamıştı. Rüzgâr top gibi patlamıştı, içerde. Haznedeki unları havaya savurmuştu. Denize dalıp çıkmış gibi ıslanmışlardı daha ilk adımda. Ağır bir karanlık vardı.

«Vay anasını!» dedi Hamit, «Ne yağmur be!»

Ark boyunca yürüyorlardı. Fundalığa girince rüzgâr kırılmıştı biraz. Ayağına takılan iri taşları kucaklıyordu Ahmet. Bir ara vıcık vıcık suların içine girdiklerini anlayınca:

«Ge'dik!» dedi, «Nah şurdan kaçak yapıyor işte!»

Yağmurlardan yükselen sular, kolayca devirmiş olacaktı arkın bir yanını. Kucağındaki taşları yerleştirdi el yordamiyle. Hamit'in kazdığı toprağı, kürek kürek atıyordu bu taşların üstüne.

«Büsbütün de tıkamak olmayacak!» dedi, «Sular çok kabarık... fazlası akıp gitsin üzerinden.»

Kaçak yapan yeri tıkamışlardı. Değirmene doğru ark boyunca yürüyorlardı. Ufak ufak savaklar açarak suyun düzeyini ayarlıyorlardı. Bu arada gereken yerleri de besliyorlardı toprak atarak...

İliklerine kadar ıslanmışlardı. Çalıştıkları için kızışmıştı vücutları. Üşümüyorlardı bu yüzden.

Hamit kulak verdi karanlığa:

«Dönüyor taşlar!» dedi, «dinle bak!»

Su çoktan varmıştı çarklara. Değirmen ölüm susukunluğundan kurtulmuştu. Unutmuşlardı yorgunluklarını. Ahmet:

«Tut, elimden!» dedi, «Açalım adımlarımızı!»

Soluk soluğa girdiler değirmene. Nuri ayakta karşıladı gelenleri:

«Oturuyor!» dedi, «O adam var ya hani, aha oturuyor!»

«Konuştu mu? Bir şey dedi mi sana?»

«Hiç bi şey demedi. Korktum!»

Kazmayı küreği bir yana fırlatıp ocak başına doğru yürüdüler. Gerçekten de genç adam doğrulmuş, oturuyordu.

Değirmenci Ahmet, «Merhaba!» diye sokuldu yanına. Bir karşılık alamayınca :

«Nasılsın?» diye sordu.

Bakıyordu, anlamsız gözlerle.

Hamit:

«Bizde de kılık kıyafet yok ki...» dedi, «Hiç bir şey anlamadı zavallı, gelişimizden.»

«Doğru.» dedi Ahmet, «Sen şu üstündeki çuvallarını değiştir. Haydi Nuri, getir uyurken örttüklerini de, ver Hamit ağabine!»

Çömeldi genç adamın başucuna, okşar gibi bir sesle:

«Arkı yağmur yıktı da...» dedi, «Değirmenin arkını... Gittik, arkadaşla, açtık suyu.»

Dudakları kıpırdadı :

«Değirmen... Değirmen...» diyordu.

«Evet!» dedi, Ahmet, «Değirmen!»

«Mehmet Reiz?»

«Bilmiyoruz. Belki de Liman Dairesindedir.»

«Kâşif?...»

«O da yanında olacak... Yağmur çok yağıyor dışarda. Helc sabah olsun! Eh nerdeyse ağaracak ortalık! Sabah ola hayrola!»

«Sakın... Denizde...»

«Yok, kardeş... Öyle kötü şeyler düşünme! Onlar da çıkmışlardır. Bir kıyıya.»

«Zor!» dedi, «çok zor!»

Bir süre hiç kimse çenesini açacak gücü bulamadı kendinde. Genç adam bir şey anımsamış gibi:

«Miço!» dedi, «Miço Süleyman?»

Motorcuların en küçüğü olacaktı Miço Süleyman.

Soruyu geçiştirmek isteyen Ahmet:

«Sıcak bir çorba... Ha?»

«Miço?»

«Çorba... Un çorbası... Katkısız buğday ununda...

«Hı...»

Hamit kuru çuvallarla, üzerindeki yaşlarını değiştirip gelmişti. Genç adam, değirmenin el kadar camından giren ilk ışıklarla gördüğü bu acayip kılıklı kişiye bir anlam vermeye çalışıyordu.

Hamit:

«Tuhafına gitti, değil mi?» dedi.

Gözlerini kırpmadan bakıyordu.

«Hadi Ahmet!» dedi, «Ne giyeceksen giy! Sen de değiştir üstünü. Ben veririm onun çorbasını! Bak, sular paçalarından akıyor!»

«Doğru!» dedi Ahmet, «Üşümeye başladım! Sen şu çorbaya bir bakıver.»

Kütükler, bacadan sızan sularla sönmüştü. Ocağın kenarına çektikleri korların üzerinde duran tencereden buğular çıkıyordu.

Hamit, üstündeki tahta kaşığı aldı eline, açtı kapağını. Daldırdığı kaşığı dudaklarına getirdi. Tadı, tuzu iyiydi ya, henüz pişmemişti. Hamur hamur kokuyordu. Ama pişmesini kim bekleyecekti. Tencerenin kapağına beş, on kaşık çorba koydu:

«Haydi aslanım!» dedi, «Al şu kaşığı eline. Bakalım yiyebilecek misin, dökmeden?»

Tutuşturdu kaşığı:

«Bir dene bakalım! Önce adını söyle de tanışalım!»

«Recep...»

«Benim adım da Hamit! Bu arkadaş da, değirmenci Ahmet... Askerliği bahriyede yaptık... Biz de senin kadar denizci sayılırız. Bu da, Nuri. Ahmet'in kardeşi... Ben askerlikten sonra bir yıl motorlarda çalıştım. İki kere arka arkaya fırtınaya tutulunca denizden yıldı gözüm. Şimdilik arabacılık yapıyorum. Gene de belli olmaz. Nasıl olmuş çorba, biraz hamursu değil mi?»

İlk kaşığı büyük bir çabayla ağzına götüren Recep:

«İyi!» dedi, «Sağ... olun!»

Hamit, tencerenin kapağını, iki eliyle sıkı sıkı tutuyor, Recep'in kaşığına uydurarak indirip kaldırıyordu. Bir iki kaşık aldıktan sonra sağ eli yanına düşüverdi.

Hamit:

«Yoruldun herhal!» dedi, «Hele sen ver şu kaşığı bana!»

Güçsüzlüğünü yüzüne vurmak gibi gelmişti ona:

«Olmaz!» dedi, «Yerim ben kendim!»

«Öyleyse bir gayret daha! Sıcak sıcak...»

Tencere kapağını biraz daha kaldırdı. Yanına düşen kolu kalktı Recep'in. Bir iki kaşık çorba daha aldı kapaktan. Alnında boncuk boncuk ter damlaları dizilmeye başlamıştı. Bir haftalık sakalının dipleri nemli nemli olmuştu. Hoşuna gitmişe benziyordu un çorbası:

«Güzel!» dedi. «Elinize sağlık!»

Ahmet, hırpani bir kılıkla çıkmıştı ortaya:

«Âfiyet olsun kardeş!» dedi, «Değirmenci çorbası hoşuna gitti haaa...»

Bir iki kaşık daha aldıktan sonra sildi elinin tersiyle ağzını:

«Liman uzak mı buraya?» diye sordu.

«Eh... Uzakça...» dedi Ahmet.

«Sorsaydınız arkadaşları limandan...»

«Sorarız... Yağmur çok yağıyor. Çıkılacak gibi değil dışarı.»

Bir süre düşündü :

«Demek siz çıkardınız beni denizden, öyle mi?» dedi.

«Öyle oldu.» dedi Ahmet, «Hamit, değirmene gelirken görmüş seni.»

«Nerde görmüş?»

«Kıyıda. Değirmenağzında.»

«Demek bulmuşum kıyıyı...»

Hamit :

«Bulmuşsun!» dedi, «Dalgalardan kurtulup da çıkamıyordun kuma. Ben Kokurdan'dan inerken gördüm. Eşeği bırakıp koştum hemen.»

«Hiç hatırlamıyorum. Ne zaman oldu bu?»

«Dün öğle üzeri...»

«Tam yirmi dört saat kalmışım denizde... İstop etmişti makine. Ne yaptıksa çalıştıramadık. Bir karayel kisorma. Uçan kuşu kapıyor dalgalar. Sular bordamızdan giriyordu. Kurşun gibi de yüklüydü haaa motor. Bir dalga aldı, götürdü beni... Sular çivi gibi... Göz gözü görmüyor sulu sepkenden.»

Elindeki kaşığı uzattı Ahmet'e. Hamit, tuttuğu tencere kapağını ocak başına bıraktı.

Ortalık ağarmış olacaktı, dışarda. Kalın bir un perdesiyle sıvanmış camdan sızabilen ışıklar, ancak bastıkları yeri görmeye yarıyordu. Değirmenci Ahmet, camdaki un perdesini elinin ayasiyle silip baktı dışarı. Yağmur kesilmiş, bulutlar yükselmişti. Kıyıyı çeviren köpükler, göz alabildiğine uzayıp gidiyordu. Kumsalı yarıp geçen dere, ağız vermeden geniş bir göl halinde birikiyordu. Çağıltısı bile duyulmaz olmuştu.

«Kötü! Çok kötü!» diye söylendi.

«Nedir kötü olan?» diye sordu Hamit.

«Derenin ağzı kapanmış bu gece.»

«Ne olurmuş kapandıysa?»

«N'olacak akşama varmaz, değirmen sular altında kalır.»

«Nasıl olur bu?»

«Yağan yağmurların selleri bile tepelerden inmedi... Bir de onlar inerse...»

«Demek seller inmeden varıp ağzını açmalı!»

Ahmet, kazmayı küreği kapmış, kapının önüne çıkmıştı.

Hamit yavaştan alıyordu:

«Ben gelmesem nasıl olur?» dedi.

«Çık dışarı!» diye bağırdı Ahmet, «kaç kişinin mısırı, buğdayı var içerde... Bir su bastı mı, ne değirmenden hayır kalır, ne undan. Nuri, haydi sen de dışarı! İninde boğulan tilki gibi gebereceksiniz!»

Hamit, camdan ağaran gökyüzüne doğru bakıyordu:

«Yağmur kesilmişken gitmeliyim ben!» dedi, «Soğuk iliklerime işledi bütün gece...»

«Bir yere gidemezsin derenin ağzı açılmadan. Yürü hadi!»

Nuri, nemli pantalonunu almış eline, kuruyup kurumadığına bakıyordu.

«Peki!» dedi Hamit, «Geliyorum! Hele neyim varsa giyeyim de!»

İpteki urbalarını çekti aldı. Bütün gece ocak başında asılı olduğu halde kurumamışlardı. Islak ıslak giyemezdi bunları. Yağmur kesildiğine göre yakabilirdi artık ocağı :

«Sen git!» dedi, «geliyorum ben. Hele şu ateşi yakayım!»

Tencerenin altından sönmek üzere olan korları çekti ocağın ortasına. Eğilip üflemeye başladı. Vakitsiz kararan bu kömür parçaları hemen kızarıp yanınca kuru bir

kaç dal attı üzerine. Kütükler tam tutuşmuştu ki kapıda bir kadın sesi duyuldu :

«Ahmeeet!»

Birden doğruldu Hamit. Ahmet'in annesi Durdu kadınla göz göze geldi.

«Sen misin Durdu Teyze!» dedi.

«Nerde Ahmet?»

«Çıktılar Nuri'yle! Derenin ağzı tıkanmış da...»

«Sen ne demeye duruyorsun? Biz duyduk da taaa mahalleden geldik! Yürü gidelim. Kim o, çuvalların altında yatan?»

«Bir motorcu! anlatırım!»

Kadın Hamit'in üstüne başına bakıyordu şaşkın şaşkın :

«Bu ne kıyafet, Hamit, evlâdım! Hele giy üstünü, çabuk!»

Okumuş, bağlı olduğu yerde huysuzlanıp duruyordu. Herhalde ayak sesleri duymuş olacaktı dışarda.

«Kim var kapıda?» dedi Hamit.

«Kimi buldumsa getirdim komşulardan. Geçen sefer de kapanmıştı derenin ağzı da, değirmenin ne çarkı kalmıştı, ne bendi. Çuvallar dolu dolu gitmişti sele... Duyar duymaz hemen düştük yola.»

Başını çevirip bakınca tanıdı kapıdakileri. Huriye Ablaydı, Sadık Reizin karısı.. Yanında da Bingüller'in dulu Raife... Çapaları kürekleri de yanlarındaydı.

«Siz gidekoyun!» dedi, «geliyorum ben de.»

«Olur.» dedi Durdu Kadın, «Çok eğlenme sakın!»

Çıktı gitti, açık kapıdan. Fundaların arasından geçip yokuş aşağı iniyorlardı, kürekleri, çapaları omuzlarında... Raife kıvrak adımlarla önden yürüyordu. En yeni şalvarını giymişti, düğüne gider gibi... Şalvarının ağı adım attıkça dalgalanıyor, yürüyüşüne daha bir kıv-

raklık katıyordu. Yaman kadındı Raife! Genç yaşında Konak bayırına gömmüştü Bingüllerin oğlunu. Verem merem bahaneydi. «Bakalım!» dedi, «Nasıl yakasını kurtaracak bizim Ahmet bu kısraktan!»

Islak urbalarını, kütüklerin alevlerine sokup sokup çıkarıyor, kuruması için acele ediyordu. Direk direk dumanlar yükseliyordu elindekilerden.

Bir ara Hamit'e de tebelleş olmuştu bu kadın. Onu geçen güz Düzce'ye götürmek için arabasına almıştı. Daha başka kadınlar da vardı arabada. Hava gene böyle soğuktu. Üzerlerine çektikleri battaniyenin altından onun bacaklarını okşamıştı da hiç oralı olmamıştı. Dönüşlerinde kimse yoktu arabada, Raife'nin altı yaşındaki çocuğundan başka. Çok ateşli kadındı doğrusu!

Eliyle yokladı urbalarının şurasını burasını. Eh, bu kadar kurudu bu. Tam belinden çuvalı sıyırıp elindekini ayağına geçirirken göz göze geldi Recep'le:

«Uyandın mı kardeş!» dedi, «İş çıktı gene bize!»

Alevlerin yankısı yüzüne vuruyordu Recep'in.

«Şimdi de derenin ağzı tıkandı, açmaya gidiyoruz. Bu Karadeniz böyle işte. Üstündekilerle başka türlü uğraşır, kıyıdakilerle başka türlü. Derenin ağzını tıkamış, dalgaların yığdığı kumlarla... Derenin ağzı tıkanırsa ne olur? Sular birikir birikir göl olur. Göl de büyür büyür, Ahmet'in değirmenini yutar. Kadınlar duymuş da inmiş mahalleden, biz uyuyoruz.»

Söylediklerini anlamışa benziyordu Recep, lâf karıştırmadan akıllı akıllı dinliyordu.

«Sakın aklına bir şey gelmesin. Sözde değirmene un öğütmeye geldik. Uyku gözlerimden akıyor. Eğnime giyecek kuru urbam kalmadı. Gece ark yıkıldı, gündüz dere tıkandı. Değirmenci misin diyeceksin, ne yaparsın... Arabanın atları ahırda beni bekler, ben kalkıp giderim derenin ağzını açmaya.»

Nesi varsa giymişti üst üste.

«Buz gibi dokunuyor gömleğim sırtıma.» dedi, «Üşütüp yataklara düşmezsem çok iyi! Neyse küreğin sapına bir yapışırsam, kızışırım hemen. Haydi hoşça kal, Recep Kardeş! Seni yalnız bırakıyoruz ya, bakma kusura. Gider gitmez Nuri'yi yollarım. Tencerede çorba var, ısıtır da kor önüne! çalarsın kaşığı sen de bi zahmet!»

II

Pamuk önden gidiyordu, üstünde Adile Kadın... Başındaki yazmayı, çalılara takılmasın diye sıkı sıkı sarıp sarmalamış, iki ucunu boynuna düğümlemişti. Kocasının sağlığından beri binerdi ata. Hamit'in karısı Şerife yanında gidiyordu kaynanasının. Omzunda enli yüzlü bir laz gülebisi... Arkadaki bakla kırı beygire de Durdu Abla kurulmuştu. Uzun süredir ata binmediği hiç de belli değildi. Doğuştan Osmanlıydı Durdu kadın. Yanında Huriş kadın, Güllü'nün anası... Nöbetleşe biniyorlardı baklakıra...

Erkekler geride kalmışlardı. Arabacı Hamit'in oğlu Âkif, eşekteydi. Geride kaldıkça sağrısına bir şaplak atıyordu babası :

«Deeeh! Miskin Cenabet!»

Bu çıkışma, biraz da oğlunaydı, eşeği yürütemediği için. Eşeğin binicisini, iplemediği belliydi. Biçimine getirdikçe solmuş eğreltiler arasından koparacak birşeyler arıyor, bulamayınca da huysuzlanıp kestane fışkanlarına uzanıyordu. Yerler vıcık vıcıktı çiğden. Sararmış otlar, uzun süre yağmur altında kalmış samanlar gibi küf kokuyorlardı. Havada bulantı veren bir çürük kokusu vardı. Sabah rüzgârıyla dallarından dökülen son kestane

kirpileri, bu güz sabahının ölü suskunluğunu bombalıyor gibiydiler.

Değirmenci Ahmet, daha lâmbalarını söndürmeyen bir vapur karaltısı gösterdi Ereğli önlerinde :

«Hatırlıyor musun!» dedi, «Beş yıl önce biz de bu saatlerde girmiştik Ereğli'ye... Tezkere cebimizdeydi. Gece yarısı inecektik Akçakoca'ya.»

«Ne denizdi o!.. Boğazdan çıkar çıkmaz patlamıştı karayel, bomba gibi... Üç yıllık bahriye askeriydik sözüm ona. İçimiz, dışımıza çıkmıştı.»

«Kaptanı Akçakoca'ya başını çevirip bakmamıştı bile. Ereğli'ye zor atmıştı kapağı.»

«Tığteberdik Ereğliye indiğimiz zaman. Ne yol var dı Akçakocaya, ne iz. Nasıl almıştık on saatlik yolu, altı saatte!»

Önden yürüyen karısına duyurmak için yükseltti sesini :

«Akifi askerlikten önce evlendirmek mi?.. Allah yazdıysa bozsun. Askerliğini yapar ondan sonra...»

Değirmenci güldü :

«Benim gibi!»

«Yooo...» diye daha da yükseltti sesini, Hamit, «Seninki de çok fazla. Ben ananın yerinde olsam, seni hemen everir, «açma» da işe yarayacak diri bir gelin alırdım yanıma.» Huriye Kadın'a duyurmak istemezmiş gibi alt perdeden ekledi :

«Güllü gibi bir gelin... Tuttuğunu koparır soyundan.»

Önden gidenler, konuşmayı kesmişler, onları dinliyorlardı sinsi sinsi.

Ereğli'ye giren vapur, ışıkları söndürmüştü. Ahmet lâfın gidişini değiştirmek için:

«Ne vapuru dersin bu?» diye sordu.

Herhalde tanker değil. Şilep hiç değil... Akşam üs-

tü Boğazdan çıkan bir yolcu vapuru. Dumlupmar gibi...»

«Gün oluyor, kendi kendime, ulan Ahmet, diyorum, çek git! Gir böyle bir vapura, çalış! Canına yandığımın, seviyorum Akçakoca'yı. Fakir memleket ama, güzel memleket be! İlk yazın sonuna doğru, bir açılıp yeşermesi var. Denizin suyu bile yemyeşil oluyor bu aylarda... Dupduru bir yeşil... Avuç avuç içesi geliyor adamın.»

«Hele şu açmaları açıp fındıkları bir dikelim. Kendi elimizle diktiğimiz fındıklar, yapraklanıp toral vermeye bir başlasın, aramazsın denizi. Çekip gitmek de gelmez akıma.»

«Deniz bu be! Sigara gibi, rakı gibi başka bi çeşit tiryakilik. Senin Recep var ya... Yattığı yerden ilk başını kaldırdığı gün, nerde benim gemici kâğıdım, dedi. Bu oldu ilk lâfı... Ne yapacaksın gemici kâğıdını, diyecek oldum, ters ters baktı yüzüme de, karabatağı tut da kümeste besle bakalım, dedi, önüne istediğin kadar balık getir, taze taze... Yaşayabilir mi? Seviyorum denizi, var mı ötesi... Bakma değirmende yatıp kalktığıma, gözüm gönlüm hep denizde...»

Hamit sözünü kesti :

«Nasıl?» dedi, «Dirildi mi biraz?»

«Dolaşıyor ayakta... Yediğini hak etmek için, didinip duruyor değirmende. Geçen gün bir sandal'a atıp liman Dairesine götürdüm, gemici kâğıdı için. Nüfus cüzdanın yok, biz ne yapalım, dediler.»

«Hâlâ yılmamış denizden desene...»

«Onu söylüyorum sana. Geçen sabah uyandı. Arktan güldür güldür akan suya boş verip yürüdü deniz kıyısına. Yüzünü denizde yıkadı. Oh, dedi, kendime geldim, çok şükür!»

Ayazlı'dan geçiyorlardı. Bir iki evin kapısı açılmış içindekiler avluya dökülmüşlerdi. Başı yazmalı kadınlar önüne mısır sapları atılmış ineklerin, art yanlarına çö-

melmişler, sağıyorlardı. Yol fındıklıkların arasından geçiyordu. Hamit:

«Buralar biz askerdeyken kestanelikti. Beş altı yıl içinde fındıklık olup çıkmış!»

«Sandalla gelirdik Ayazlı'ya. Hem denize girer, hem midye çıkarırdık... Şu sırt olduğu gibi mısır tarlasıydı. Mısır çalar, pişirirdik, eğreltileri yakar da...»

«Bu gidişle bir karış toprak kalmıyacak, fındık ekilmedik. Geç kaldık biz... Ben, iki harın beygire güvendim, sen de babandan kalan çürük değirmene. Salt kendine güvenenler, on dönüm, yirmi dönüm fındıklık sahibi oldular bugüne bugün.»

Güneş Alaplı üstünden yükseliyordu. Yerden ok gibi fışkıran kestane piçlerinin sarıya dönük yapraklarına ışıkları vurdukça, üzerlerindeki çiğ damlalarını inci inci pırıldatıyordu.

«Yeni açmalar, burda başlıyor!» dedi, Hamit... İşte Dadalı! İlk yılın fideleri, bunlar... Ben geçenlerde dolaştım buraları, Töngelli'ye kadar gittim.»

Yol bir süre sonra kestanelikler arasından yeniden deniz kıyısına indi. Hayvanlar güçlükle yürüyorlardı. Denize kadar inen bir iki kayalığı dolandıktan sonra, yol birden kumsalı aşağılarda bırakıverdi. Fundaların arasından kıvrılan keçiyolu, kestaneliklerin içinde kaybolu-vermişti. Arabacı Hamit, önden gidenlere ünledi :

«Heey, inin atlardan!»

Şerife koştu, kayınanasının özengisine yapıştı, sağ yanından indirdi. Ayakları uyuşmuştu. Belini tuta tuta bir iki adım attıktan sonra çöküverdi oracığa. Durdu Kadın, bindiği gibi, dipdiri inmişti.

«Kızız Huriş!» diye seslendi, arkasına döndü de, «Nerelerdesin kızız!»

İki ata, keşik keşik bindikleri için Huriye Kadın kan ter içinde geriden geliyordu. Soluk soluğa:

«Burdayım!» dedi, «Ne var ki...»

Hamit, kadınların bir araya gelmelerini bekledi:

«İşe yarar topraklar bu sırtlarda...» diye başladı, «Burdan vurup gideceğiz doruğa doğru. Bi gözden geçirelim, hep birlikte...»

Anası beğeniyle bakıyordu karşı yamaca:

«Allah yardımcımız olsun!» dedi, «Bu ormanı, fındıklık etmek kolay iş değil!»

«Önce elbirliğiyle açmamızı açalım. Sonra ev ev bölüşürüz. Hiç darılmaca yok, her evin horantasına (nüfusuna) göre bölüşeceğiz!»

Hamit'in oğlu da inmişti eşekten. Yular elinde, geliyordu. Babası:

«Bağla eşeği bi dala!» dedi, «Ne duruyorsun!»

Döndü kadınlardan yana:

«Beklesin Akif hayvanları.» dedi, «Biz şu tepeye doğru yürüyelim! Herkes eline balta, nacak, kazma, gülebi bi şey alsın!»

Ahmet'i çekip götürdü. Kestane fışkanlarını, boşta kalan elleriyle iki yana açа açа ilerliyorlardı. Şerife, yol dikleştikçe yaşlıların elinden tutup çekiyor, erkeklerle aralarını kapatmaya çalışıyordu. Huriye Kadın geride kalıyordu boyuna.

«Keşki...» diyordu, «Güllüyü yollasaydım yerime!»

«Bi başlıyalım hayırlısıynan... Hamlık var daha... Hele bi yapışalım kazmaya, gülebiye!» diye yılgınlığı kaldırmaya çalışıyordu Adile Kadın.

Hamit düzlüğe çıkınca elindeki çapayı vurdu yere. Bir avuç toprak alıp incelemeye koyuldu :

«Hey mübarek!» dedi, «Melhem gibi... Bu toprakta, değil fındık...Salata soğan eksen yetişir.»

Ahmet, elindeki çapayla eğreltileri deviriyordu diplerinden:

«Şu düzlüğü açalım!» diyordu, «Bizim ilk işe yarar toprağımız bu düzlük olsun!»

«Doğru!» dedi, Hamit, «Kadınlar bu işi yapsın. Biz dikme kesmeye başlıyalım!»

İki arkadaş, ellerinde balta, kestanelerin yetişebildikleri dallarını kesiyor, kalıncalarından iki, iki buçuk metrelik kazıklar yapıyorlardı.

Kadınlar, hemen hemen yarım dönümlük yerin eğreltilerini kesip birer yana küremişler, fundaları köklerinden söküp atmışlardı. Güneş kasabanın üstüne doğru devrilirken acıktıklarını sezinler gibi oldular. Aftun deresine inip heybelerdeki ekmeklerini soğanla keşle yediler, derenin bulanık suyundan kana kana içtiler tuzlu keşin üzerine. Bir süre dinlendikten sonra Hamit arkadaşına döndü:

«Eee Ahmet!» dedi, «İşin zor yanı başlıyor. Önceleyin yaptığımız dikmeleri yığalım açılan düzlüğün ortasına. Tam orta yere yığalım ki yanıp kül olmasın!»

Gitti eşeğin heybesindeki gaz tenekesini indirdi:

«Yazık olacak Ormana!» dedi Ahmet.

«Bize de yazık. Orman yanmazsa biz yanacağız!»

Kendi kendine konuşur gibi:

«Yakacağız!» dedi, «Yok çaresi. Öylesine yakacağız ki otuz dönümü aşmasın tutuşturacağımız kestanelik.»

«Ya aşarsa...»

«Hesaplı fitillersek aşmaz kolay kolay. Düzlüğün dört yanından vereceğiz fitili. Birinci bölüm, böğürtlenlere kadar gidip sönecek... İkinci bölüm kumda bitecek, üçüncüsü derede... Son bölüm de sırttaki kayalara takılıp kalacak.»

Ahmet kuşkulu kuşkulu :

«Ya yangın bütün ormanı sararsa?...» dedi.

«Ormancılar gelir, zabıt tutup giderler... Şimdiye kadar ne yapıyorlarsa gene onu yaparlar. Sonra keyf için yakmıyoruz ki ormanı. Kestaneliği yakıp fındıklık yapacağız. Bunu ormancılar da biliyor... Yakalanırsak...»

Ahmet omuzlarını umursayışla çarpıttı:

«Onu da bana bırak sen!» dedi, «Biz de şu memlekette delikanlı diye dolaşıyoruz. Şu ormanı neresinden tutuşturacaksak söyle de gerisine karışma sen. Al kadınları git!»

Durdu Abla kaygılı gözlerle bakıyordu:

«Sen ne anlarsın bu işlerden!» dedi, «Bir de ormanın tümünü yakarsın da...»

«Çok konuşma! Kibriti çakmak da mı iş be!»

Gaz tenekesine yapıştı. Döndü Hamit'e:

«Yürü gidelim!» dedi.

Hamit kuşkulu kuşkulu kadınlara bakıyordu:

«Siz!» dedi, «Binin hayvanlara... Geldiğimiz yerden yavaş yavaş dönün. Biz yetişiriz peşinizden. Soran olursa Alaplı'dan geliyoruz, dersiniz. Bakkal Mustafendilerden... Baltaları nacakları gülebileri sarın çuvallara. Kimse görmesin.»

İşin buraya dayanacağını hiç düşünmemişlerdi, kadınlar. Hiçbiri kımıldıyacak gücü bulamıyordu kendinde. Onları yürüyüşe geçirmek için korkutmanın gerektiğini anlayan Hamit, arkadaşına:

«Yürü biz gidelim!» dedi, sonra kadınlara döndü:

«Dumandan boğulmak istemiyorsanız hemen girin yola... Sarın kazmaları kürekleri, durmayın!»

Ahmet teneke elinde yürüdü. Böğürtlenlerin arkasında kayboldu.

«O yandan değil!» dedi Hamit, «Şu yamaçtan başlıyalım, sonra yolumuzu keser alevler. Rüzgâr keşişlemeden estiğine göre, alevler dereye doğru yatacak demektir. Yangın dereye dayandı mı istop!»

«Bak bunu hiç düşünmediydim. Şu halde fır dolayı sırtlardan başlıyacağız.»

Kestane fışkanlarına tutuna tutuna yamaca tırmandılar. Geniş bir düzlükten sonra tam kel kayalar başlamıştı ki:

«Dur!» dedi Hamit, «Burdan başlıyacağız... Görüyor musun karşı sırtları.»

«Görüyorum!» dedi Ahmet, «Daha yeni açılmış, belli. Hacı Dursun'un açması, değil mi?»

«Yüz yüz elli dönüm var enazdan.»

«Adam tutmuş Dadalı'dan... Kalan kökleri söktürmek için... Paydos edip giderler nerdeyse. Biraz beklesek mi dersin?»

«Neden bekleyecekmişiz!»

«Hacı Dursun'a haber verirler!»

«Versinler, ne çıkar!»

«Bilmezsin Hacı'yı sen. İş çıkarır başımıza... Bu adamların gözü doymaz hiç. Memleketin yarısı onun. Neden tümü benim değil diye uyku girmez gözüne... Şimdi sen iyi belle! İlk ateşi tam durduğun yerden vereceksin, unutma! Gel peşimden şimdi...»

Bir süre hiç konuşmadan yürüdüler. Sabahtan eğrelti otlarını biçip temizledikleri düzlüğe indiler. Dağınık dikmeleri bir araya topladılar. Bir balıkçı kulübesi biçimi verdiler üst üste yığarak. Rüzgârın yönünü hesap ederek ateşin erişemiyeceği bir kesime istifliediler.

«İyi oldu!» dedi, Hamit, «Bu açmanın bizim olduğunu söyliyebiliriz rahatça. İkinci fitili de şurdan vereceksin, şu kürüzün dibinden. Ateş rüzgâra uyarak yürüyecek açtığımız düzlüğe doğru. Gece rüzgâr dönmezse iki yandan gelişen yangın birbirini kucaklayıp söndürür.»

Dadalı üstüne doğru alçalan güneş, yamacın arkasında görünmez olmuştu.

«Gidiyorum ben!» dedi, Hamit, «İki yerden verirsin fitili, şurdan doğru inersin aşağı. Yirmi, otuz metre sonra bir fitil daha... Sonra geldiğimiz yola döner, bir elli metre daha yürürsün. Tenekede ne kaldıysa döker, çalarsın kibriti. Kuru eğreltileri de üzerine atmayı unutmazsın. Sakın çok eğlenme dumanların içinde, boğulup kalırsın sonra.»

Ahmet tenekeyi omuzlamış, tutmuştu yolu. Açılıp kapanan kestane fışkanları onun hangi yöne doğru ilerlediğini gösteriyordu. Hamit ilk dumanı görünceye kadar kımıldamadan durdu. Bol dumanlar, rüzgârla savrulmaya başlayınca yürüdü, gitti. İyi hesaplamıştı tutuşturma yerlerini, iki sıra halinde yürüyecekti alevler. Birinci sıra, ikincinin açtığı alanda kalacak, ikinci sıra dereye kadar inip sönecekti.

Kadınlara bir ayak önce yetişebilmek için boyuna seğirtiyordu Hamit. Dadalı'yı geçince, güneşin Melen üstünde denize daldığını gördü. Ortada gittikçe koyulaşıp moraran koyu bir kızıllık kalmıştı. Sürüp giden keşişleme, solumayı güçleştirse de denizin serinliğini kırıyordu. Sabaha kadar böyle eserse yangın Aftun deresinde boğulup kalacaktı. Dönüp geriye baktı. Dört noktadan fışkıran dumanlar yatık bir piramit çiziyordu akşamın alaca karanlığında. Güneşin yukarılara vuran kızıllığı, piramit'in doruğunu kısa bir süre yaldızladı, sonra silindi. Ayazlı önlerine sıkı bir yürüyüşle dayanınca kasabanın yoluna sapan atlıları gördü. Üç yaşlı kadın hayvanların üstünde, Şerife ise Akif'in bindiği eşeğin arkasındaydı. Kendi kendine:

«Kötü yoruldular bugün...» diye söylendi, «Yattıkları yeri beğenecekler bu gece...»

Az sonra caminin önünden kasabaya gireceklerdi, köprüden geçerek...

«Ne olur, ne olmaz.» dedi, «Hükümetin önünden hep birlikte geçmemiz doğru olmayacak!»

Yavaşladı biraz. Kuşkulu kuşkulu geriye dönüp dumanlara baktı. Hafiften bir kırmızılık görür gibi olmuştu. «Sakın...» dedi, «yangın büyümüş olmasın.»

Ayazlı üstünden geniş bir kızartı yükseliyor, karşı tepeleri aydınlatıyordu.

«Tuh anasını!» dedi, «Dadalı'da yangın var sanacaklar. Kumandan jandarmaları gönderirse yandık.»

Yoldan saptı, kestanelerin altındaki eğreltilerin içine uzandı boydan boya. Ahmedin gelişini görmek için, yolun dönemecini gören bir çukura usulca kaydı. Böyle ne kadar kaldığını bilmiyordu. Kadınlar çoktan hükümetin önünden geçip mahallenin yolunu tutmuş olacaklardı. Neden bu kadar gecikmişti Ahmet. Bir ara kalkıp gitmeyi düşündü. Ya jandarmalarla yüz yüze gelirse? Kuşkuyla Ayazlı'nın üstündeki kızıllığa baktı. İlerleyen gecenin içinde bu kızıllık daha da artmıştı. «Yoksa rüzgâr mı değişti?» diye düşündü. Başının üstündeki kestane dallarının sallandığı yöne baktı. Keşişleme kırılmış, hatırı sayılır dışarı rüzgâr başlamıştı. Yangına yön vermeyi düşünürken, bunu hiç hesaba katmadığını anımsadı. Yangın biraz da bu yüzden büyümüş olmalıydı. Çevresini dinledi. Karmakarışık sesler geliyordu kasabadan doğru. Kulağını toprağa verdi bir süre. Küt küt ötüyordu toprak. Ayak seslerinin yaklaştığı yönü bulmak için doğruldu. Alaplı yolundan bir gölge yaklaşıyordu. Sallanışından anlamıştı, Ahmet'ti bu gelen. Tam hizasından geçerken:

«Hişşşt!» diye seslendi, «Gel biraz, hele...

«Kim o?» dedi Ahmet, «Sen misin be!»

«Benim, ben! Hele uzan şu fışkanların arasına da bekliyelim.»

«Gelen mi var ki?»

«Var, kalabalık... Ne oldu orman?»

«Ne olacak... Verdim fitili... Cayır cayır yanıyor.»

«Ne yana doğru gidiyor yangın?»

«Yayılıyor boyuna!»

«Dereye doğru mu?»

«Beklemedim ki... Dört yerden fitilleyince indim dere kıyısına. Direk direk yükseliverdi alevler.»

«Kötü! Çok kötü!»

«Neden kötü olsun, anlıyamadım.»

«Birden hızlanması kötü. Dereye doğru inmez de Töngelli'ye doğru yayılırsa... Hacı Dursun'un açmalarına dayanır, tüm kavrulur fideleri...»

Sesler kulaklarının dibinden geliyordu. Hamit:

«Hele uzan şu fışkanların arasına!» dedi, «Dikilme öyle! En azdan on beş kişi var, gelen.»

Uzandı istemeye istemeye Hamit'in yanına:

«Hepsi de aşağı mahalleden.» dedi Ahmet, «Yalıdan görmüş olacaklar yangını.»

«En öndekini tanıdın mı?»

«Tanıyamadım.»

«Hele gözlerini aç da iyi bak!»

«Sakın Hacı Dursun'un oğlu olmasın! Hem de o. Dik dik konuşmasından belli. Üstelik de ayakta duracak hâli yok, fitil gibi...»

«Yanında da dalkavukları...»

«İki de jandarma var aralarında. Biri Şekip onbaşı.»

«Takılalım peşlerine... Mahalleden geliyormuşuz gibi...»

«Ne işiniz var buralarda demezler mi? Buralarda fındıklığımız olsaydı, kimse işkillenmezdi bizden.»

Ensesini kaşımaya başladı Ahmet:

«Söyle!» dedi, «Ne yapalım! Manda gibi yatacak mıyız böyle?»

«Bu kalabalığın gerisi gelmezse, kalkar gideriz.»

«Sonra?»

«Gider yatarız!»

«Yani, demek istiyorum ki, yarın öbürgün bu açmalara gitmiyecek miyiz...?»

«Gideceğiz.»

«Bizim ormanı yaktığımız anlaşılmıyacak mı?»

«Hükümetten sordular mı, ormanı yakan biz değiliz, konu komşu sordu mu, bu açmaya biz başladık, kimse elini sürmesin, eğer biri çıkıp da elkoymaya kalkışırsa...»

Ahmet, sesinin perdesini yükseltti:

«Sen işin bu yanını bana bırak. Çıksın bir kabadayı da bu açma benim desin bakalım!»

Hamit kalktı ayağa... Yolun ilerisini, gerisini kolladı:

«Yürü gidelim.»

Ayazlı halkı tüm ortalığa dökülmüş, yangını gözlüyordu. Evlerinin çatısına çıkanlar bile vardı, iyice görebilmek için... Köpekler havlıyor, herkes bağıra bağıra konuşuyordu.

Hamit, yoldan ayrılıp bir tümseğe doğru yürüdü. Döndü, uzaklara doğru baktı:

«Direk direk çıkıyor alevler!» dedi, «Amma nerden çıkıyor belli değil!»

Ahmet hiç oralı değildi:

«Demek büyüdü yangın!» dedi.

«Öyle görünüyor!»

«Yürü, gidelim! Yangın büyüdüyse, bi kalbur samanımız bile yok, yanacak!»

«Kestiğimiz dikmelerden başka... Yazık oldu desene dikmelere.»

Önce minare göründü uzaktan, neden sonra köprünün korkulukları... Yaz aylarında kumda tıkanıp kalan

dere, bu aylarda yatağına zor sığar, geniş bir ağızla denize karışırdı.

«Gel paçaları sıvayıp yürüyelim!» dedi Hamit.

Ahmet köprüye doğru yönelmişti bile

«Bırakalım ödlekliği de...» dedi, «Dosdoğru gidelim yolumuza!»

«Sen bilmezsin bu köprü başlarını. Jandarmalar tuzak diye kullanır. Hele ormancılar...»

«Adaaam sen de...»

«Bak Ahmet... Sen mutlaka köprüden geçmek istiyorsan geç! Ben şurda derenin kıyısında bekliyeceğim. Karşıdan seslenirsin bana... Eğer kazasız belâsız geçersen. İkimiz birden enselenmiyelim pisi pisine!»

«Peki, haydi eyvallah!»

Erkin gemisinin gözü pek Hamit'ini düşündü Değirmenci Ahmet. Kaç yıl geçmişti aradan! Gözünü budaktan esirgemiyen Hamit, şimdi yoğurdu üfleyerek yiyordu. Bu kadar mı yanmıştı, ağzı sütten. Eğer onu temkinli yapan evlilikse o zaman da evli değil miydi? Çocuksa, o zaman da çocuğu vardı... Olsa olsa geçim derdiydi böyle belini büken. O zaman bir oğlu vardı, şimdi buna iki kız daha eklenmişti. Yani iki kaşık daha katılmıştı sofraya. Evlenmekle insanın eli kolu bağlanacaksa... Tek başına yaşayıp giderdi işte böyle... Kadınsa, hiç yokluğunu çekmiyordu öbür delikanlılar gibi... Değirmen çok elverişliydi bu işe.

«Aldanıyor muyum yoksa?» diye düşündü. Sevmek diye bir şey yok muydu insan oğlu için. Güllü'yü anımsadığı zaman kulakları değirmen taşları gibi uğulduyordu. Sevgi denilen şey bu muydu? Güllü için başarması güç her işin içine dalabilir, her yükün altına girebilirdi. Eğer şu açma işine aklı yatar gibi olmuşsa, sırf onun yararını düşünerek girmişti.

«Heeey, biraz eğlen bakalım!»

Birden durakladı Ahmet. Sesin nerden geldiğini anlayamamıştı. Köprüyü yarılamış, nerdeyse karşı kıyıya ayak basmak üzereydi.

«Sen kimsin!» dedi, «Yolbağına mı çıktın gecenin bu saatinde?»

Tanımıştı yolunu kesenleri. Kendine seslenen orman koruma memuru Hurşit'ti, Hurşit Saldırmaz... Çavuş'un kahvesinden tanıyordu. Bir kez değirmene de yolu düşmüştü. Birden geri dönüp kaçmayı düşündü. Kolay kolay yetişebileceğini sanmıyordu Hurşit'in. Kendini kovalıyacak olanlar, Hamit'le karşı karşıya gelirlerse diye düşündü. Durup dururken onu ele vermenin ne anlamı vardı.

Köprünün birer yanından iki kişi çıkmış üzerine doğru geliyordu.

«Kimsin sen!» diye sordu Hurşit Saldırmaz.

«Ben Değirmenci Ahmet!»

«Nerden böyle! Değirmenin yolunu mu şaşırdın?»

«Alaplı'dan geliyorum!»

«Çok geç kalmışsın?» diye güldü. «Ne zorun vardı gece yarılarına kalacak!»

«Mısır göndereceklerdi bana sandalla, öğütmek için...»

Hâlâ gülüyordu Hurşit Saldırmaz:

«Canım!» dedi, «Öğütülecek mısırın da ayağına mı gidilir. Getirirlerse öğütürsün. Pekiii... gelirken ne gördün yollarda?»

«Ne gibi?»

«Ne gibi olacak, yangın gibi... Bir ormancı ne sorar, bilmiyor musun sen?»

«Yangın vardı Töngelli'nin oralarda.»

«Kim çıkarmış olabilir bu yangını?»

Ahmet durakladı biraz. Ormancının ısıramıyacağı, ısırsa da diş geçiremiyeceği birini söylemesi gerekirdi:

«Kim mi çıkarmış olabilir...» dedi, «Oralarda daha önce kimin açması varsa...»

«Kimin açması var?»

«Siz daha iyi bilirsiniz kimin açması olduğunu?»

«Hacı Dursun'un açması mı?»

«Evet!» dese ağzıyla Hacı Dursun'a peşkeş çekmiş olacaktı bu açmayı. Sustu ister istemez. Hurşit Saldırmaz'ın yanındaki Ormancı:

«Bu öyle açma yangınına benzemiyor» dedi, «Alevler Töngelli'yi sardı.»

Ahmet'in burnunun dibine sokularak kuşkulu kuşkulu baktı yüzüne. Bir cep fenerinin yuvarlak ışığı, kamaştırmıştı gözlerini.

«Uzat bakalım ellerini!» dedi ormancı.

Işık, parmaklarının arasına vurmuştu:

«Aç parmaklarını»

Aradığı izleri bulamamıştı. Eğildi iki elini de ayrı ayrı kokladı:

«Gaz kokuyor!» dedi. «Gel Hurşit, sen de kokla!»

Hurşit Saldırmaz da uzattı, burnunu:

«Kokuyor!» dedi, «yalan değil.»

Kokunun, ellerinden çok, ceketinin önünden geldiğini biliyordu Ahmet. Hurşit:

«Demek...» dedi, «Ormanı yakan sensin!»

Vereceği karşılığı beklemeden ekledi:

«Arkadaşın kimdi?»

Hamit'i ele vermemek için:

«Arkadaşım yoktu.» diyecekti az kalsın. Kendini zor tuttu:

«Yol arkadaşımı soruyorsanız, giderken de, gelirken de kimse yoktu!» dedi.

«Yol arkadaşını soran yok! Ormanı kiminle yaktın?»

«Ormanı yakan ben değilim. Ama yarından tezi yok,

bu yanan ormanda açmaya başlıyacağım. Bu sizin de işinize gelir, yanan ormanı şenlendirmek bakımından...»

Hurşit Saldırmaz, arkasına döndü:

«Alalım imzasını da uzatmıyalım!» dedi.

«Ya elindeki gaz kokusu?..»

«Bizi ilgilendirmez. Şu saatte yangın kesiminden geldiğini yazarız tutanağa... İş büyürse, veririz mahkemeye o zaman.»

Cebinden kâğıt kalem çıkardı, arkadaşının tuttuğu fenerin ışığında bir şeyler karaladı, uzattı kâğıdı Ahmet'e:

«At imzanı!»

Ahmet elinden aldığı kalemle, imzaladı tutanağı:

«Haydi eyvallah!» diye yürüdü.

Beş on adım atmıştı ki peşinden seslendi Ormancı Hurşit:

«Heey Ahmet, eğlen biraz!»

Ahmet'in yüreği hop etti birden. Karakola mı çekecekler di yoksa. Hep böyle yapardı bu ormancılar.

Geriden yetişen Hurşit, koluna girip yürütmeye başlamıştı:

«Ahmet!» dedi, «Böyle ucuz kurtulamazsın elimizden. Bana kalsa hava hoş! Arkadaş, bırakacağa benzemiyor yakanı. Bütün açma sahibi olanların geçtiği yoldan sen de geçeceksin!»

Birden durdu Ahmet:

«Söyle!» dedi, «Ne vereceğim!»

«Benim bir şey istediğim yok... Nasıl olsa duyulacak dairede...»

«Anladık. Nedir ceremesi bu işin?»

«Şimdilik yüz lira... Yanımda yok, diyeceksin, biliyorum. Akşama gelip değirmene alırım. Tamam mı?»

Bu işe Hamit'i karıştırmadıkları için memnundu Ahmet:

«Yüz liraysa ceremesi verelim!» dedi, «Amma ben, şimdilik, mimdilik bilmem. Bu işin içinde bir iki kişi daha var, kimseye asılmıyacak ormancılar ilerde.»

«Sadece yangın için konuşuyorum senlen... Ormanı yakan sensin! Üstün başın burcu burcu gaz kokuyor. Yarın dairede bu işi ört bas etmeye çalışacağım, eğer edemezsem kaderine küs!»

«Uzatma artık! Yarın imzaladığım kâğıdı da getir, al yüz lirayı, tamam mı?»

«Bu para yalnız benim keseme girmiyecek, bunu da böyle bil! Eğer bu işi yüz liraynan kapatabilirsem, komşu hatırı olduğu için arada... Haydi uğurlar olsun!»

Ahmet'in içine bir ferahlık yayılıvermişti. Mal sahibi olmuş, ormancılara rüşvet veriyordu! Orman idaresi resmen bu yangın kesimini kendi malı gibi tanıyacak demekti bundan sonra. Yüzlerce dönüm fındıklık, hep böyle çıkmamış mıydı ortaya? Fındıkçılık başlamadan önce ormanlar, mahallenin içine kadar girmiyor muydu? Her yıl biraz daha gerilere itile itile, kasabadan uzaklaştırılmış, köylerin bile ötesine atılmıştı. Tüm ilçe, silme fındıklık olarak çıkacaktı yakında. Nasıl mı olacaktı? Hep böyle böyle işte! Ormancıların eline elli kâğıt, yüz kâğıt kıstıra kıstıra!

Derenin en dar yerinde durdu Ahmet. Keçi yolunun indiğini biliyordu karşıdan. Karanlıkta kimseler görünmüyordu. Hamit olsa olsa burda dikilip haber bekliyordu kendisinden. Yavaştan bir ıslık çaldı, gemici ıslığı... Yanılmamıştı. Karşılığını almakta gecikmedi.

«Ne var, ne yok!» diye sordu, Hamit, duyulur duyulmaz.

«Enselendim!» dedi Ahmet

«Jandarmalara mı enselendin?»

«Ormancılara! Köprüyü tutmuşlar.»

«Nasıl kurtuldun ya?»

«Anlatırım. Hele sen geç karşıya bi!»

«Nerden?»

«Soyun da derenin ağzından geç! Kumda bekliyorum seni!»

Aşağı çarşıya girmesi doğru olmazdı. Bu saatlerde kimse bulunmazdı, yukarı mahalleden. Kim olsa yangınla bir ilişki kuruverirdi arasında. Bu işin sonunun, nereye varacağını bile bilemezdi. Görünmesi doğru olmazdı ayak altında. Cami avlusunu geçti. Şadırvanın önünden dolanıp arka kapıdan çıktı. Bir göl gibi genişleyen dereden, çürümüş ot kokuları geliyordu. Derenin ağzı, birden daralıyor, yeniden denize doğru, bir elin parmakları gibi açılıyordu. Hamit'in karaltısını aradı karşı yakada. Adam boyunu aşan kamışlar, onu gözden saklamış olacaklardı. Ta denizin çırpıntısına kadar yürüdü. Kumlar, gecenin nemliliğinde yeni dökülmüş bir beton gibi ıslaktı. Zorluk çekmeden adım atabiliyordu kıyıda.

Hamit pantalonunu çıkarmış, dizliğini kasıklarına kadar sıvamıştı. Derenin tam denize karıştığı yerden bata çıka yürüyüp karşısında durdu Ahmet'in. Eline aldığı ayakkabılarını, kumun üzerine attı. Dizliğinin yer yer ıslanmış paçalarını salıverdi. Hem giyiniyor, hem kuşkulu kuşkulu arkadaşının yüzüne bakıyordu:

«Ne oldu?» dedi, «Kıstırdılar seni, köprü başında demek?»

«Öyle oldu.»

«Sonra?»

«Sonra, nerden geliyorsun, dediler. İş çıktı ortaya.»

«İnkâr edemedin mi?»

«Etseydim ne olacaktı.» dedi Ahmet, «Herşey anlaşılacak değil mi sonunda?»

«Ya yangın büyürse...»

Unutmuşlardı yangını. Birden dönüp Alaplı'ya doğ-

ru baktılar. Ay çıkmamıştı daha... Yıldızlar duman perdesinin altından görünüp, siliniyorlardı.

«Bana kalırsa biraz olsun köreldi yangın...» dedi Ahmet.

«Orman yangınları hep böyle biter. Memleketi saracakmış gibi başlar.»

Hamit kumlu ayaklarına geçirmişti kunduralarını. Kumların yarı ıslak şeridinden kıyı kıyı yürüyorlardı. Çarşıyla mahalle arası şöyle böyle bir saat çekiyordu. Halk, çoğunlukla mahallede oturduğu halde, Hükümet daireleri aşağı çarşıdaydı. Mahallenin bu dairelerde işi çıktı mı, beş kilometrelik yolu tepmek zorundaydı. Aşağı çarşıda işi olanlar, kendilerini şöyle avuturlardı:

«Sabah gideriz kâr için, akşam döneriz yar için.»

Yapışkan bir soğuk Hamit'in ıslak ayaklarından başlayıp yüreğine saplanıyordu:

«Çavuş kapattı mı ki?» diye sordu.

«Kalmaz bu saate?» dedi Ahmet!

«Hangi saate?»

Güldüler. Haberleri yoktu saatten. Hamit:

«Bir çay olsa, sıcak bir çay...» dedi.

Kumdan çıkıp şoseye girmişlerdi. Aşağı mahallenin evleri burda bitiyordu. Yeni dökülmüş taşlara ayaklarını sürte sürte yürüyorlardı. Ahmet, sordu yavaştan:

«Karşımıza biri çıksa, nerden geliyorsunuz bu saatte dese... Ne cevap verirsin?»

Aklı başka yerlerdeydi Hamit'in:

«Ben mi?» dedi, «Ben derim ki Düzceden geliyorum. Arabam Kabalak bayırında kırıldı...»

«Ne yaptın atları, derlerse?»

«Atları mı?.. Atları Hanın ahırına çektim?»

«Neye binip de gelmedin?»

«Bak bunu düşünmemiştim işte.» dedi Hamit.

«Dersin ki... Arabada anamla karım vardı. Onları, atlara bindirip önüm sıra mahalleye yolladım.»

«Oldu bu! Akan sular durur. Peki sen ne cevap verirdin Ahmet?»

«Ben mi, ben ormanı yaktım derdim. Açma için ormanı yakıp da Alaplı yolunda gelirken... Köprüden geçince Hamit'e rasladım derim, Düzce yolunda.»

«Açık açık söyler misin böyle, ormanı yaktığım?»

«Neden söylemeyim. Ormancıların bildiğini mahalleliden mi saklıyacağım. Hem söylemek işime de gelir. Kimse sahip çıkamaz «bizim açmaya.»

Birden kaşları çatıldı Hamit'in:

«Doğru söyle!» dedi, «Sen ormancılara kaç lira verdin de kurtuldun?»

«Vermedim, yarın akşam vereceğim. Ormancı Hurşit, imzaladığım kâğıdı getirecek.»

«Kaç lira vereceksin?»

«Yüz lira!»

Sesini dikleştirdi birden:

«Bunu neden söylemedin daha önce!» dedi.

«Dur bakalım, daha vermedim ki...»

«Hiç beklemezdim senden...»

«Anlamadım. Neyi beklemezdin?»

«Hiç beklemezdim doğrusu! Ormancılara bu parayı vereceksin de açma senin malın olacak öyle mi?»

«Neden benim malım olsun!»

«Öyle işte!...»

«Hiç bir şey anlamadım!»

«Ne var anlamıyacak... Bu açma için ormancıların karşısına çıkıp pazarlığa girişen sen değil misin?»

«Ben hepimiz için giriştim pazarlığa.»

«Öyleyse vereceğin yüz lirayı ortaklaşa vereceğiz.»

«Nasıl istersen...»

«Üçe böleceğiz... Huriye Kadın da verecek üçte birini.»

«Ondan almasak.» dedi Ahmet, «Çok iyi olur.»

«Neden almıyalım. Açmanın bir bölümü onun olacak değil mi?»

«Kimsesi yok kadıncağızın!»

«Kimsesi yok haaa! Kızı var aslan gibi! Olmaz öyle şey... verecek! Açma sahibi ediyoruz durup dururken.»

«Versin, çok istiyorsan... Belki iş büsbütün karışır da ormancılara hiç bir şey vermem yarın akşam.»

«Sen karıştırırsan o başka...»

Ahmet cevap vermeyi gereksiz buldu. Orta çarşının ışıkları görülmeye başlamıştı tek tük... Konuyu değiştirmek için:

«Çavuşun kahvesi kapalı...» dedi Ahmet, «Çay içemiyeceğiz.»

«Tekkol'a gideriz,» «erken kapamaz o.»

Kuma çekili takalardan ışıklar sızıyordu. Yabancı takaların üzerlerine tenteler çekilmiş, serenlerinin uçlarına gemici fenerleri takılmıştı. Fındık fabrikasının önünden geçtiler. Çalıştığı günlerde, duvarının dibinden geçen dere, içerden kürenen fındık kabuklariyle tıkanırdı. Kaç gündür işbaşı yapılmadığı nasıl da belliydi. Dere birikinti yapmadan denize doğru hızla akıyordu.

Çavuş'un kahvesi kapalıydı. Aşçı Rüstem, kepenklerini çekmişti. Değirmenci Ahmet, dışarı sızan kör ışığa bakarak:

«Temizlik yapıyor içerde herhal!» dedi.

Dükkândan yana yürüdüler.

«Gel!» dedi Ahmet, «Birer çorba içelim!»

«Yoktur çorbası!»

«Sabah çorbasını şimdiden yapar. Artan pilâvdan. Hele gel!»

İçerden sesler geliyordu.

«Müşteri var içerde!» dedi Ahmet; kapıyı muştaladı, bir iki kez.. Rüstemin sesi:

«Kim o?»

«Aç biziz! Bir çorban vardır içecek.»

Sürgü çekildi. Aralanan kapıdan Rüstemin kuşkulu yüzü göründü.

«Sen misin Ahmet?» dedi, «Gir çabuk! Şişe varsa cebinde, hiç özenme!»

Kapıyı biraz daha açınca Hamit'i de gördü Rüstem Usta:

«Nerden böyle?» dedi, cevabını beklemeden ekledi: «Haydi, girin çabuk!»

Peş peşe girdiler içeri. Kapı yeniden sürgülendi. Keskin bir rakı kokusu sızlattı burunlarının direğini. İki jandarmanın ortasında Hacı Dursun'un Şemsi kurulmuş, oturuyordu, dip masada. Masanın üstünde ne şişe vardı, ne kadeh. Yarıya kadar dolu üç su bardağı, o kadar.

İki arkadaşı uzakça bir masaya oturtan Rüstem Usta başlarında dikiliyordu.

«Akşamdan biraz da kıymalı yumurta...»

«Onu sen ye!» dedi, Ahmet, «Yani cebimizde şişemiz olsa içmiyecek miydik?»

«Uzatma işte... Ne istiyorsun, çorba mı?»

Kestirip atmak için, Hamit:

«Ver iki çorba!..» dedi, «Bolca ekmek de ver!»

Dipteki masadakiler konuşmayı bırakmış, onları dinliyorlardı. Jandarmalardan sarı bıyıklısı:

«Bu kadar olur...» dedi, «Gökte ararken yerde bulduk sizi!»

Ahmet başını çevirip baktı. Jandarmaların tüfekleri sandalyelerin üzerindeydi.

«Çok mu lâzımdık?» dedi, Ahmet.

«Lâzım olmasanız arar mıydık.»

«Belli!» dedi, «Onun için oturmuş, kafaları çekiyorsunuz.»

İşin sarpa sardığını anlamıştı Hamit. Nerden de girmişlerdi bu dükkâna. Çıkmak isteseler de çıkamazlardı artık. Demek yangından karakola dönmüşler, Şemsi'nin kışkırtmasiyle peşlerine düşmüşlerdi.

«Evet!» dedi, sarıbıyıklı jandarma, «Dönüp dolaşıp ya değirmene dönecektin, ya evine! Hamit de arabasına atlayıp Düzce'ye kaçmak istese, Kabalak Karakolunda yolunu bekliyordu arkadaşlar.»

Oysa Kabalak bayırı için bir hikâye düzenlemişti Hamit. İyi ki anlatmaya başlamamıştı. Güldürecekti kendisine jandarmaları.

Çatık kaşlı jandarma onbaşısı:

«Haydi!» dedi, «Bitirin çorbanızı da gidelim karakola!»

Bir yüreklilik göstermesi gerekiyordu Değirmenci Ahmet'in:

«Ne işimiz var karakolda bizim!» dedi.

«Biliraiiiz ne işinizin olduğunu!»

Sarı bıyıklı jandarma öfkelenmişti:

«Çok konuşma!» dedi, «Verirsin ateşi ormana, toz olursun ortadan! Bir de ne işimiz var karakolda ha?»

Gözlerinin içine baka baka söylendi Ahmet:

«Ne zamandan beri orman işlerine jandarmalar karışıyor? Ormancılar dururken.»

«Güzeeel!» dedi onbaşı, «Ormanla bir alış verişin olduğunu saklamıyorsun demek?»

«Saklamıyorum! Kendi elimle verdim fitili. Benim de iki karış toprağım bulunsun, dedim. Daha olmazsa gider ormancılarla görürüm hesabını!»

«Önce sen bizimle hesaplaş bi kere!»

«Sizinle hiçbir hesabım yok benim!»

«Az kaldı Töngelli'yi olduğu gibi yakıyordunuz!»

O zamana kadar sinsi sinsi konuşmaları dinleyen Şemsi, birden parladı:

«Hele şuna bak!» dedi. «Hiç bir hesabı yokmuş Karakolla. Bizim iki yıllık fındıklığı kim yakıp kavurdu?»

«Demek dâvacısın haaa!..»

«Bana ne, fındıklık babamın. Dâvacı olan o!.. Bakalım nasıl yakanı kurtaracaksın elinden!»

«Üzülme sen! Anlaşırım Hacı Dursunla. Ne kadar olsa komşu sayılırız, açma komşusu...»

«Sana oralardan bir karış toprak verirsem...»

«Öyle mi? Tapusu senin üzerinde demek...»

Çatık kaşlı jandarma onbaşısı, birden doğruldu. İskemlenin üstündeki tüfeği aldı eline. Arkadaşına:

«Kalk, bakalım, Şakir!» dedi, «Götürelim şunları karakola!»

Hamit:

«Bak, Rüstem Usta!» dedi, «Ver şu paranın üstünü!»

Ahmet çorba tasını itti öteye:

«Ben hazırım!» dedi, «Götürün beni!»

Sonra Hamit'e döndü:

«Haydi eyvallah! Alsınlar ifademi, yetişirim arkandan!»

Çatıkkaşlı jandarma, Hamit'in yapıştı koluna:

«Bırak açıkgözlüğü de yürü!» dedi, «Suçüstü mahkemesine gideceksiniz, ikiniz de!»

«Siz lâftan anlayacak halde değilsiniz. Çekmişiniz kafaları!»

«Hâlâ söyleniyor, yürü be!»

Şemsi hesabı görüp, herkesten önce çıkmıştı dışarı. Hamit'le, Ahmet de peşinden... Jandarmalar tüfeklerini, ortalarından kavramışlar, sallana sallana çıktılar dışarı.

Şemsi, uzaktan jandarmalara:

«Haydi hayırlı geceler!» dedi, «Babam karakola uğrar, yarın erkenden.»

Tuttu Konakbayırı'nın yolunu. Değirmenci Ahmet'le Arabacı Hamit, jandarmaların önünde, az önce geçtikleri yoldan, yorgunluktan ayaklarını sürte sürte ilerliyorlardı. Bir kenarı tiftik tiftik atılmış yuvarlakça bir ay taştıkları yeri ışıtıyordu, bulutların arasından.

III

Recep, boşalan hazneye, sıradaki çuvallardan birini, kucakladığı gibi aktardı. Boş çuvalı, bir iki saat sonra öğünecek unları doldurmak için ikiye katlayıp koydu bir yana. Taşlar, güldür güldür dönüyor, oluktan su gibi akan mısır tanelerini öğütüyordu.

Bütün gece durmadan dönmüştü bu taşlar. Recep, hazneyi tam zamanında doldurmuş, mısırların öğündüğü sürece hafiften kestirmişti.

Ortalık ağarırken Nuri de açmıştı gözlerini. Uyandığını gören Recep:

«Kalk bakalım!» dedi, «Kalk da al nöbeti! Biraz da ben kestireyim!»

Takılıyordu. Bölük pörçük de olsa almıştı uykusunu.

Nuri çullarının altından çıkardı başını:

«Abim gelmedi mi daha?» diye sordu.

«Gelmedi.»

«Sabaha doğru gelirim demişti.»

«Hele kalk sen... Gelir nerdeyse... Yüzünü yıka da bir çorba kaynatalım ateşte.»

İncecik kollarını çıkardı örtüsünün altından, gerindi.

«Çorba.. Çorba.. Bıktım çorbadan!» dedi, «Bugün de bir fasulye yapalım!»

«Sen şimdi çorbaya fit ol da, ağabeyin gelince balığa çıkarım. Gümüş balığı yersin öğleye...»

Bir gün önce de derenin ağzında saçmayla gümüş balığı tutmuşlardı.

«Ben de gelirim!» dedi Nuri.

«Hele sen kalk da, gerisi kolay!»

Tencereyi vurmuştu ateşe. Çorbanın suyu kaynıyordu fıkır fıkır...

«Anlamadım ben...» dedi Nuri, «Nereye gitti abim!»

«Nereye gidecek... Çiftlik sahibi olmaya... Fındıklık sahibi olacak! Bundan sonra çıtır çıtır fındık kıracak, anladın mı?»

Açık kapıdan denize doğru baktı:

«Hey anam!» dedi, «Kalk da şu denize bak! Çarşaf gibi serilmiş ayağının altına, dümdüz. Ne çapası var, ne kök sökmesi... Rüzgârını tutturdun mu git! İşletmesini bilirsen altın verir bu çiftlik sana..»

Nuri kalkmış, miskin miskin dikiliyordu.

«Ne duruyorsun be!» diye yürüdü üzerine, «Koş doğru denize! Kıyısına çişini et, sonra gir içine yüzünü yıka! Haydi durma!»

Duvarda asılı rengini yitirmiş havluyu sardı boynuna. Az önce yüzünü kuruladığı için havlu ıslak ıslaktı. Nuri bu ıslak havluyu sıyırdı omuzlarından, eline aldı. Hâlâ dikiliyordu.

«Koş! Durma karşımda be!»

Nuri denizden döndüğü zaman, çorba pişmiş, sofra işini gören çivi sandığının üzerine konmuştu. Recep:

«Güneş...» dedi, «bir adam boyu yükseldi. Ağabeyin görünürlerde yok. Olmazsa kalkar giderim ben, değirmeni sana bırakırım da...»

«Nereye gideceksin sen, nereyi biliyorsun ki...»

«Eve bakarım önce... Sonra... İnerim orta çarşıya..»

İnerdi de ne yapardı? Kime sorardı Ahmet'i... Gi-

dip de karakola, «Açma için ormanı yakmaya gitmişti.» diyemezdi ya.

«Sakın o kadınla buluşmaya gitmesin...» diye düşündü. Arasıra gelirdi değirmene. Ahmede bakarak biraz yaşlıydı ya, güzel kadındı, sağlam kadındı doğrusu. «Ha?» dedi, «Sakın onunla buluşmuş olmasın.» İyi ama, nerde buluşacaktı? Açıkta yatılmazdı ya fundalıkta. Havalar soğumuştu. İki gündür iyi gitse de çiğ yağıyordu, yağmur gibi. Adamın iliklerine işlerdi ıslaklık.

«Yesene Recep âbi!» dedi Nuri, «Kaşık elinde dalıp kaldın.»

«Daldırmışım!» dedi gülerek.

«Tencerenin dibini bıraktım sana.»

«Doydun demek.»

«Arada keş de yedim ekmeklen...» Recep tencereyi eline alıp kaşıkladı. İşi bittikten sonra attı kaşığı içine, kalktı ayağa. Kapının arkasındaki çanaktan, kaşıkla kil alıp attı tencereye. Bocut'tan yarısına kadar su doldurup koydu ateşe. Bir süre taşların sesini dinledi. Bu uğultuların ayrı ayrı anlamı vardı. Değirmencilik biraz da taşların sesinden, çarklara dökülen suyun çağıltısından anlamak demekti.

«Hazne boşaldı sanırım!» dedi, «Koş bir bak. Mısır dökülüyor mu yukardan?»

Taşlara kadar gideceğine, durup kulak kabarttı, Nuri:

«Koş, Recep Abi!» dedi, «Boşuna dönüyor taşlar!»

«Demek...» dedi, «Sen benden daha ustasın bu işte!»

Taşları durdurdu önce. Öğünen altın gibi mısır ununu çuvala boşalttı, çekti kapıdan yana. Dolu çuvallardan birini alıp hazneye aktardı. Bu da iki saate varmaz tamamdı. İki saat haaa?.. Saatleri nasıl kararlamadan bulup çıkardığını düşündü, güldü.

Bulaşık suyu ısınmıştı. Tam ocaktan aldığı sırada ayağının burnuna bir taş düştü, nohut kadar bir taş kırığı... Nerden geldiğini incelerken ikincisi geldi. Başını çevirip bakınca anlamıştı, güne karşı açılan pencere deliğinden atıldığını. Kim olabilirdi? Tencere elinde çıktı dışarı, kapının önünde kimse yoktu. Değirmenin duldasından kıvrılınca bir kadınla yüz yüze geliverdi. Tanımıştı, ara sıra gelen kadındı bu... Nuri, ona Bingüllerin dulu diyordu. Raifeydi adı. Eğer içerde Ahmet olsaydı, görmezlikten gelir, yürür geçerdi. Durdu, bekledi. İlk sözün kadından gelmesi gerekirdi. Raife görmemiş olacaktı kendisini. Yerden bir taş daha aldı, attı içeri. Nuri düşen taşı görmüş, sesleniyordu içerden:

«Kim o?»

«Benim, ben!» dedi kadın.

«Abim yok, gelmedi daha!»

«Yok mu? Doğru söyle!»

«Yok işte! Recep abim var.»

Genç kadın, kapıya doğru yürürken birden göz göze geldi Recep'le:

«Yok mu Ahmet içerde?» diye sordu, kuşkuyla.

«Yok!» dedi Recep.

«Nereye gitti?»

Bir kıskançlık işkiliydi bu.

«Gitti!» dedi Recep, «Geçen sabah gitti.. Daha doğrusu gece yarısından sonra?»

«Nereye?»

«Eve gitti. Arabacı Hamit'le Alaplı'ya doğru gideceklermiş.»

«Ne yapacakmış Alaplı'da?»

«Açma için!»

«Kim damarına girdi Ahmet'in? Açma maçma bilmezdi o.»

«Bir iki kere konuştular burda Hamit'le. Her seferinde atlattı Hamit'i ama, sonunda girdi damarına işte.»

«Bu iş öylesine bir iştir ki, bir girdin miydi kurtaramazsın kendini. Alaplı'dan yana mı gittiler dedin?»

«O yana!»

«Aftun ağzı'na Töngelli'ye falan ha?»

«Böyle konuşmalar geçti aralarında.»

«İkisi mi gittiler dersin Hamit'le? Anaları da katılacak mıydı?»

Başındaki yazmayı sanki düşüyormuş gibi çekti alnına doğru. Sonra tüm açtı başını. Yazmayı silkeledikten sonra yeniden örttü. Bu süre içinde ak pak gerdanı çıkmıştı ortaya. Göğüs, bütün çekiciliğiyle yuvar yuvardı. Raife, bu kadınca oyunları yaparken Recep başını öne eğmiş, işinin bitmesini bekliyordu.

«Analarını da almışlar, öyle söylediler mahallede.» dedi, genç kadın, «Daha daha... Huriye Kadını da almışlar.»

«Hiç lâfı geçmedi Huriye Kadının.»

«Bilmezsin sen... Gene de bilme! Neyse onu da almışlar yanlarına. Töngelli'nin oralarda ormanı yakmışlar, açma için. Ormanı tutuşturunca da...»

«Sakın Ahmet karakolda olmasın...»

Gözlerinin içine baktı Raife:

«Şükür!» dedi, «Anlayabildin! Geceyi Karakolda geçirmiş Ahmet... Suçu yüklenmiş sırtına Hamit'i evine yollamış. Suçüstü mahkemesine gidecekmiş ya... Ormancılar el koymuşlar işe.»

«Şimdi nerdeymiş Ahmet?»

«Ben değirmene gelmiş sanıyordum.»

Recep başını güneşe kaldırıp baktı.

«Nerdeyse öğle oluyor.» dedi.

«Nereye gitti dersin?»

«Eve gitmiştir, gitse gitse...»

«Bugünlerde sık sık eve gidiyormuş, öyle mi?»

«Bilmem ki... Gidiyor arasıra işte..»

«Kaç günde bir?»

Bunun altında bir kıskançlık yattığını sezinleyen Recep:

«Ben geleli iki mi gitti, üç mü bilmem.» diye karıştırdı.

«Neyse... Söyletme beni... Her şeyine güvenilir de Ahmet'in eteğine güvenilmez. Saniye adında biri geliyor mu doğru söyle!»

«Görmedim!»

Recep'i dinlerken doruğa süzmeğe başladı. Uzerindeki çulları tanımıştı, Ahmet'in üstünden çıkan eskilerdi... Kazağı geçen kış kendi eliyle örüp giydirmişti Ahmet'e. Gece gündüz üstünden çıkarmadığı için bu hale gelmişti. Erkek, çulun içinde de erkekti işte.

«Sen bırak Ahmet'i...» dedi Raife, «Çıkmış karakoldan ya, ona bak! Nasıl olsa kürkçü dükkânına gelecek... Eeee, sen nasılsın bakalım?»

Alıcı gözlerle süzmeye başlamıştı.

«İyiyim çok şükür.» dedi, «Eş dost sayesinde yaşıyoruz işte... Sağ olsun. beni kendinden ayırt etmiyor Ahmet.. Ha Nuri, ha ben... Gel gelelim, misafirlikse misafirlik... Bu değirmen fazlasını kaldırmaz.»

Recep geleli, kendisini boşlamıştı Ahmet... Bu yüzden genç kadın, hoşlanmazdı ondan... «Ama, yakışıklı erkek, Allah için...» diye düşündü:

«Haklısın kardeş...» dedi, «Bu değirmen Ahmet'i zor kaldırıyor. Orta çarşıya bir indi mi, Rüstem'e... Bir haftada kazandığını bir gecede yiyip bitiriyor.»

«Bekârlık, hep başımızda» diyecek oldu. Dikleşti birden Raife:

«Evlensin!» dedi, «Söylüyorum ona! Dul karı almazmış beyzadem. Genç kızın benden ayrı, boynuzu, ku-

lağı mı var ki... Bak kardeş, söyle sen ona. Uzatmasın bu işi. Bütün memlekete kepaze ettim kendimi onun için. Kimin peşinde dolaştığını biliyorum. Söyle ona sen, anlar o! Yok eğer genç kız istiyorsa, öylesini de bulurum ben. Kendi elimle evlendiririm.»

«Ben kim oluyorum ona söz geçirecek... Bir sığıntıyım burda... Sağ olsun, bir de işlerine karışırsam!»

Birden al al oluverdi yanakları Raife'nin. Başındaki örtüyü omuzlarına kaydırdı. Alnına düşen saçlarını yazmasının kenarıyla geriye doğru iterek düzenledi. İki ucunu biçimlice topladı önünde. Bir ucunu ustaca kıvırıp beline sokuşturdu. Kapkara pırıl pırıl saçları vardı. Alnına düşenleri acımadan kesmiş, zülüf yapmıştı. Bilek gibi iki örgü, yazmasının altında uzayıp gidiyordu. Gözlerinin içi ışıl ışıldı. Bu ışıltının bir ara içinde yansıdığını sezinler gibi olan Recep:

«Müsaade ver bana kardeş...» dedi, «Nerdeyse arayıp bulayım onu.»

Birden durakladı Raife:

«İyi edersin!» dedi, «Ben oturur beklerim. Nasıl olsa edepsizliği aldım ele! Bilmeyen varsa, bilsin! Sen alt yoldan, ambarlıktan doğru git. Hiç mahalleye uğrama..»

Değirmeni harmanlayıp döndü. Motordan izinli çıktığı günler gelmişti aklına. Elini, yüzünü yıkar, başaltındaki tahta bavulundan kişilik urbalarını çıkarır, giyinirdi gıcır gıcır... Çoğu bu urbalar kız marka lacivert kumaştan dikilmiş olurdu. Ama ne olursa olsun gündeye giymediğinden tertemiz dururdu bavulda. Ne yağ lekesi, ne mazot kokusu... Ara sıra kravat bile bağladığı olurdu. Galata'ya yolu düştü mü, kolay kolay çakılmazdı motorcu olduğu, hem de Karadenizli motorcu... Tirendezdi doğrusu... Şimdi, diye düşündü, sırtına giyecek ceketi bile yoktu işte! Motora yeni girmiş muço gibi, bir

kazak eskisi vardı arkasında. Alt yanında da paçaları püskül püskül bir pantalon...

Değirmenden, yanına alacağı el kadar bir mendil bile yoktu. Üstündeki üstündeydi, başındaki başında... Yürüyüp gidiyordu ki... Çağırdı Raife geriden:

«Dur!» dedi, «Bi hoşça kal, demeden nereye gidiyorsun. Sen gene Ahmet'e benim yolladığımı söyleme. Merak ettim de, seni aramaya çıktım, dersin. İkindiye kadar, gelmezsen, çıkarım mahalleye ben de...»

Sağına soluna bakındı. Nuri bile yoktu ortalarda. Elini uzattı Recep'e:

«Yabani!» dedi şakacıktan, «Elimi sıkmadan nereye gidiyorsun böyle! Sözüm ona İstanbul gördün haaa!.. Nerenden bilelim İstanbul kaldırımı çiğnediğini?»

İçi kınalı bir el uzandı Recep'ten yana. Parmaklarının boğum yerleri ak aktı. Ya bir kına gecesinde bir topak kınayla yumulmuştu bu avuç. Ya da sırf kendi keyfi için yakınmıştı kınayı. Türlü duyguların baskısı altında uzattı elini Recep:

«Hoşça kal kardeşlik» dedi, yürüdü.

Yanıyordu avucunun içi, bu kınalı el, bir ateş parçasıydı sanki. Ahmet'i bulduktan sonra, doğru Liman dairesine gidecekti. Yalvaracaktı Limancı'ya... Ne yap yap, beni yolla İstanbul'a diyecekti, ver benim gemici kâğıdımı. İzin vermiyor mu, dolaşacaktı bütün kaptanları, sıradan... Temel Reizi, Sefer Reizi bulacaktı. Kaçak maçak, tezkeresiz mezkeresiz alsınlardı onu motorlarına!

Sağ avucunu açıp baktı içine uzun uzun. Raife'nin elindeki kınalardan bulaşmış gibi geliyordu kendisine. Motor Büyükdere'ye yanaşıp da karaya ayak bastı mı, atlayacaktı bir otobüse... Ne otobüsü bir taksiye... Ver elini Galata! Benimki de yaşamak mı be, diye düşündü. At apışında sinek gibi... Önce çıkmalıydı bu değirmenden... Bugüne bugün insan kardeşine bile yük olmama-

lı, kendi başının çaresine bakmalıydı. İnsanlıksa, bu kadar olurdu insanlık işte. Hoş, yediğimi hak etmek için, elimden geldiği kadar da çalışmıyor değilim ama, diye düşündü. Ne olursa olsun, koş oraya, koş buraya, yaptığı iş, devede kulaktı. Şu un çuvalını şurdan alıp şuraya götürmek de iş miydi ya!..

Kokurdan'ı dolandı. İki yanı, fındıklıklarla çevrilmiş yoldan Ambarlığa çıktı. Mezarlığın altından orta çarşıya doğru yöneldi. Temel kazılan bir arsadan şoseye çıktı. Kazmacılar, işlerini bırakmışlar, arkasından bakıyorlardı. Dalgınlığını örtmek için döndü yanlarına:

«Kolay gele arkadaşlar!» dedi, duyulur duyulmaz bir sesle.

«Hoş geldin!» dediler.

«Elimden her iş gelir benim!» dedi, utana sıkıla, «Asıl işim motorculuk ya, hani alır elime kazmayı küreği, çalışırım da...»

En yaşlısı, gözünün birini kuşkuyla kısıp inceledi. Üstünü başını beğenmediği anlaşılıyordu:

«Asıl işin motorculuk mu?» diye üsteledi.

«Motorculuk amma...»

«Motorculuk da ne duruyorsun!.. İşte deniz, ayağının altında. Motor mu yok kumda. Ne yapacaksın, karda kışta kürek sallayıp da... Yürü git işine be!»

Dayak yemiş gibi oldu Recep:

«Nüfus cüzdanım olsa...» dedi, «Bir gün durmam. Küreğin sapı elimi yakar benim. Amma, neydeceksin!»

Arkasından söyleniyordu en yaşlısı:

«Kafakâğıdı yokmuş... Olsa bir gün durmazmış... Sen külâhıma anlat, zibidi! Kıçında donun yok be! Seni ne yapsınlar motora alsınlar da... Kapı gibi gemici kâğıdı istiyorlar adamdan. Herif seni sokar mı yapısına. Uğru musun, uğursuz mu?»

Elleri cebinde yürüyordu tasalı tasalı. Yanından ge-

çenler, dönüp dönüp bakıyorlardı.

Ortaçarşıya girerken yüz yüze geldi Ahmet'le. Boynuna sarılmak için koştu.

«Nerdeydin!» dedi, «Merak ettik hep!»

«Neyimi merak ettiniz?» dedi Ahmet, bir umursamayış içinde.

Daha başka anlamlar çıkarmış olacaktı ki sordu:

«Kim var değirmende?» diye.

«Hani o kadın... Ara sıra gelirdi sana!..»

«Mısır getiren mi, öğütmek için? Adı şeydi, Saniye...»

«Yok, o değil.»

«Öbürü mü?»

«İşte o! Karakolda olduğunu haber almış da...

«O yolladı demek seni...»

«Eh, aşağı yukarı... O yollamasa da inecektim çarşıya. Şükür kendime geldim artık.»

«Senin canın sıkılmış bugün anlaşılan... Hele biraz dolaş bakalım.»

Elini cebine daldırdı. Avucundaki ufak paraları uzattı.

«Al.» dedi, «Otur da Çavuş'ta bi çay iç!»

Recep, hiç kıpırdamadan yüzüne bakıyordu.

«Al canım!» dedi, «Borcun olsun! Ödersin sonra, Raife değirmende öyle mi?»

«Değirmende!»

Bingüllerin dulu Ahmet'in gözünde tütüyordu. Bir an önce ona yetişmek için:

«Haydi Eyvallah!» dedi, «Akşama döner gelirsin!»

«Bu parayı ödünç alıyorum senden. Bir gün bu yaptığın iyiliklerin karşılığını...»

«Bırak boş lâfları.»

Eliyle bir selâm yolladı, Konakbayırına vururken.

«Güle güle!»

Omuzları düşüverdi birden. Bindiği motor, altından kayar gibi olmuştu. Tek başınaydı dalgaların arasında. Ama, minnetsizdi, rahattı. Orta çarşıyı geçti. Arnavut kaldırımlarına ayakları takıla takıla yürüyordu. Topuklarına bastığı bu kunduralar parmaklarını acıtıyordu. Utanmasa, yol kenarına fırlatıp yalınayak yürüyecekti. İnsan içine çıkacak bir kılıkta değildi, ama çıkmıştı gözünü karartıp da... Gökyüzü böyle bulutsuz, deniz böyle içinden içinden pırıl pırıldı. Böyle olmasaydı zaten çıkamazdı, değirmenden.

Fındık fabrikasının önünden geçiyordu. Bir şeye benzetememişti, bu koskocaman yapıyı. Pencereleri bol, bahçesi geniş olsa, okul olabilir diye düşündü. Tütün deposu gibi bir okul olurdu gene de...

Boş arsaların aralarından geçiyordu yolu, kimsecikler yoktu ortalıkta... Bu geç kalmış güz sonu güneşinde daha da kimsesiz görünen bir kumsal, yolu sıra uzayıp gidiyordu. Recep, sanki adı konmadık bir düşünceyi sürüyüp götürüyordu peşinden. Denizin karşısında bugüne kadar böyle yılgın görmemişti kendini. Uskuru sulara karışmış motor gibiydi, yelkensiz, küreksiz ve dümensiz.. Biliyordu yeryüzünde sayısız nimetlerin olduğunu... Bugün hepsinden yoksundu işte. Bir işkembe çorbasından başka olanağı yoktu, erişebileceği... Bol ekmekli bir işkembe çorbası, o kadar... Sonra... Ne ev, ne yatak, ne yorgan... Ne de elini eline değdirecek...

Güldü. Daha çoğunu düşünmeye bile hakkı yoktu. Karadeniz onu gerçekçi yapmıştı. Mazotun varsa, makinen sağlamsa çıkabilirdin yola. Küreğe bile kalsan, kolunda gücün olmalıydı. Hayal gücüyle bir saniye bile yaşayamazdın bu uçsuz bucaksız suyun üzerinde. Dalgaya düştün mü giderdin okkanın altına.

Rüzgârını almış bir kotra gibi gidiyordu, elleri cebinde. Başları yazmalı, arkalarında çalı çırpı yüklü, iki ka-

dın göründü karşıdan. Açıkta kalan tek gözlerini göstermemek için başlarını yana çevirerek geçip gitmişlerdi. Tam yanından geçerlerken adımlarını sıklaştırdıkları gözünden kaçmamıştı. Bu yalnız erkekten kaçma değildi, doğrudan doğruya görünüşünden, kılığından kaçmaydı. Acı acı güldü. Denize daha hınçlı, daha öfkeli baktı. Onun taşının altındandı bütün bunlar... Onun kalleşliği yüzünden.

«Kalleşlik mi?..» diye düşündü. Yakıştıramadı denize bu niteliği. Durdu, uzun uzun baktı, güneşin bu mavilik üzerinde gümüş bir tepsi gibi yansıdığına. Taaa diplerden yumak yumak bulutlar kabarıyordu. «Rüzgâr patlıyacak!» diye düşündü. Kendini başüstünde dikilmiş görüyordu. Kaşları çatıldı:

«Karayel patlamak üzere!»

Önce rüzgâr çıkacak, peşinden dalgalar... Her şeyini önceden haber veren bu deniz mi kalleşti! Motorun battığı gün de böyle olmuştu. Gene aynı kesimden bulutlar kabarmıştı. Reiz bakıp da «Hava nerdeyse patlayacak!» demişti, «Ama patlamadan alırız yolumuzu...»

Yol alınmamıştı. Motor tekliyordu çünkü. Çok geçmeden de istop! Ne olduysa bundan sonra olmuştu işte.

Kalleş değildi bu ulu deniz. Onun da kendine göre yasası vardı. Bu yasayı belleyemedin mi, tutunamazdın. Limanlar bile kapardı kapılarını sana...

Ayakları kendiliğinden duruvermişti. Kaldırdı başını baktı:

«İşte Liman Dairesi!» dedi, «Hadi Recep, çık yukarı!» Üç dört gün önce de gelmişti buraya. Liman Reisi ara sıra uğra demişti. İşte uğruyordu. Çıktı daracık merdivenlerden. Odası denize karşıydı Reisin. Açıktı kapısı. Masasının başında ayakta duruyordu, kaptan köşkünde dikilir gibi... Başında da sırmalı şapka.

«Gel bakalım!» dedi, «Recep kaptan! Sen daha buralardasın haaa?»

Recep boynunu büktü:

«Buralardayım beyim.» dedi, «Nereye gideyim. Anca kendime gelebildim bir iki gündür.»

«Ben senin yerinde olsam kalkar giderdim kayıtlı olduğum liman dairesine. Kendi elimle çıkarttırırdım gemici kâğıdımı. Ben yazdım. Resmini de yapıştırdım kâğıdın köşesine... «Resmi yukarda yapışık olan adam, limanınıza kaç numarayla kayıplıdır?» diye sordum. Açıkçası «Nüfus cüzdanı elimizde bulunmadığı için adının, soyadının falan filan olduğunu beyanda bulunan bu adam» diye yazdım resmin altına. Başka ne diyebilirim. Kimliğini bildiren bir vesika yok ki elinde.. Sarı çizmeli Mehmet Ağa... Bekleyeceğiz, ister istemez, bekliyeceğiz!»

«Ama benim beklemeye dermanım yok ki...» diyecek oldu.

«Öyleyse bekleme! Çek git!»

«Memleketime bu kıyafetle nasıl giderim ben!»

«Canım ne varmış kıyafetinde... Aslan gibi adamsın maşallah!»

«Cebimde bir kuruş param bile...»

«Öyleyse çalış...»

«Anca kendime gelebildim. Gene de gözüm kararıyor. Şöyle hızlıca ayağa kalktım mı, başım dönüyor. Kolay değil beyim. Motorlardan birine verseniz beni...»

«Nasıl veririm, kâğıdın, kimliğin yok! Seni tutup alsalar bile önce ben yapışırım onların yakalarına. Nasıl alırlar! Dedim ya bekliyeceksin, başka çare yok!»

Gitti pencereden baktı:

«Hava da ayna gibi» dedi, «Hey mübarek!»

Deniz dibinden kalkan bulut yumaklarından hiç haberi yoktu.

«Ben sana bir şey söyliyeyim mi?» dedi, «Önce paça-

nı düzelt! Kimsenin gözü tutmaz bu kılıkta seni... Benden söylemesi, haydi bakalım yallah!»

«Peki Reis bey!» dedi, «Gideyim!»

Merdivenlerden inerken başı dönüyordu. Dönüp bir şeyler söylemeyi düşündü. «Değmez!» dedi.

Alt basamakta, ayağından kundurası fırlayıverince bileği burkuldu. Hemen çöküverdi oracığa. Sövdü ağız dolusu:

«Hay senin geçmişini, geleceğini!..»

Ayakkabılarının ikisini de hemen oracıkta bırakıp çıkmayı düşündü. Sonra topallıya topallıya çıktı kapıdan.

Memurlar yeni çıkmışlardı dairelerinden. Kimisi yemeğe gidiyordu evine, kimisi aldığı peynir ekmeği bir bardak çayla yuvarlamak için kahve arıyordu. O da bir şey yapsa nasıl olurdu? Bir fırının önünden geçerken durdu, yarım ekmek aldı. Kent kokuyordu bu sıcak ekmekte buram buram. İstanbul kokuyordu. Şöyle böyle on beş, yirmi gündür, fırın ekmeği yememişti. Ucundan koparıp attı ağzına. Börek gibi geldi ona. Bir parça daha kopardı.

Ayakları hep deniz kıyısına doğru gidiyordu. Yalı kahvelerinden yana... Kıyıya baktı, çekekte şöyle iki iskele aşıp gidecek bir tekne yoktu. Hep ufak ufak filikalar, patalyeler...

«Liman Dairesi haaa!..» dedi, «Sandalların limanı... Biz de Reis Bey, diye çıktık adamın karşısına. Yaldızlı şeritleri takmış, kendini Amiral sanıyor!»

Denize en yakın kahveyi aradı buldu. Sandalcıların uğradığı, yalı kahvesi olmalıydı burası. Selâm vermeye bile cesaret edemeden girdi, hemen kapıya en yakın bir iskemleye çöküverdi. Dirseklerini dayayacak bir masa ararken on, oniki yaşlarında bir çocuk dikildi başucunda:

«Ne içeceksin?» diye sordu azarlar gibi.

Bu kahveyi hiç gözü tutmamıştı. Değil gemici, bir tek sandalcı bile yoktu.

«Ben!» dedi, «Kaptanların kahvesini arıyordum.»

Konuşmalarını dinleyen ocakçı fırlayıp geldi yanlarına. Sordu çocuğa:

«Kaptanların kahvesini soruyormuş.»

Ocakçı birden gevşeyiverdi:

«Demek kaptanları arıyormuş haa!.. Ne yapacaksın kaptanları ahbap?» dedi.

«Hiç!» dedi Recep, «Bir Temel Reis varmış, bir de Sefer Reis...»

«Var! Ne yapacaksın bu kaptanları? İstanbula mal mı göndereceksin?»

Köşedeki masada soloz oynıyan delikanlılardan biri:

«Yok» dedi, «Zonguldağa maden direği yollayacak. Öyle bir niyetin varsa bana sor, söyliyeyim. Tanesini seksen iki kuruşa götürüyorlar.»

En yaşlısı, on beşini aşkın değildi çocukların. Ne işi vardı bunların arasında! Kalktı iskemlesinden. Peşinden kopan gülüşmeleri duymamak için hemen dönüverdi köşeyi. İki öküz arabası yolu tıkamıştı. Arabacılar iki ucundan yapıştıkları direkleri kuma istif ediyorlardı. Bolu dağlarından kesilmişti bu direkler, hepsi bir boyda. Çocukların söylediği maden direkleri bunlar olacaktı. Büyük bir motor gelecek, bu direkleri yükleyip götürecekti Zonguldak'a... Ama böyle bir motor yoktu görünürlerde henüz.

«Kolay gele hemşerim!» dedi, arabacılara. Ter burunlarının uçlarından damlıyordu. Söver gibi karşılık verdiler. Ne söylediklerini anlayamamıştı bile.

«Ne vakit yüklenecek bu direkler?» diye sordu.

«Git işine.» dedi bunlardan biri, «İşin yok mu senin be!»

«İşim olsa durup sorar mıydım?» diye düşündü. Söyliyecek gücü bulamadı, yürüdü, gitti.

Defne yaprakları örtülü bir salaşın altında, iki ihtiyar oturuyordu. Yaz başında kesilmişti bu defneler, sararıp solmuşlardı gün altında bütün yaz.

«Selâmün aleyküm!» dedi oturanlara, karşılığını da aldı. Kahvenin içi tıklım tıklımdı. Bu kadar insanın bu daracık yapıya nasıl sığıştığına şaştı. Boş sandalye aradı, bulamadı. Hiç kimse de bir kolaylık göstermiyordu. Tavla şakırtısından, domino taşlarının masa üzerindeki sürtünmesinden çıkan mermer tunç karışımı seslerden, konuşulanlar duyulmuyordu. Hemen dönüp gitmekten utandı. Ceplerine kara patiskadan zırh geçirilmiş ak gömlekli garsona yanaştı:

«Sefer Reis...»

Yürüdü, gitti garson. Ta öteden:

«Yok, İstanbulda!» dedi.

Ocaktan çay tepsisini alıp gelirken sormak istedi:

«Temel...»

«Çavuş'a çıkar o, buraya gelmez!»

Çavuş'un kahvesinin ortaçarşıda olduğunu biliyordu. Başka işi kalmamıştı bu çarşıda. Kahveden çıkarken bir parça daha kopardı ekmekten. Kim demişse demişti, «açlık ekmeğin katığıdır.» diye. Ne güzel de gidiyordu şu kuru ekmek.

Orta çarşının yolunu tutmuştu yavaştan yavaştan. Ayak bileği sızlıyordu, bu sızı yürüdükçe artıyordu.

Denizin sabahki maviliği kalmamıştı. Gördüğü yumak yumak bulutlar top top açılmış, bütün gökyüzünü kaplamıştı. O uçsuz bucaksız denizden, şimdi puslu bir şerit kalmıştı.

Arkasından yaşlıca birinin yetiştiğini ayak seslerinden anladı, dönüp baktı. Başında örme bir başlık vardı. Alt yanını çenesine doğru çekince, iki deliği, göz çukur-

larma denk gelen bir gemici başlığıydı bu. Kendisinin de vardı böyle bir tane... Başüstünde gözcülük ederken, ya da kaptan, kestirmek için başaltına girdi mi, onun yerine dümene geçtiği zamanlarda geçirirdi başına.

Yanından geçerken baktı adamın başına. Rengi de tıpkı tıpkısına başlığının rengindeydi. Adamın selâm vermesi gerekirken, durdu Recep, «Merhaba!» dedi saygıyla. Ama yaşlı adamın gözü tutmamıştı. Duyulur, duyulmaz bir «Merhaba»yla geçiştirip yürüdü.

Eski kaptanlardan olmalıydı bu yaşlıca kişi. Belki Liman'da bir kişi vardı, belki hükümette... «Kimbilir, ne sıkıntısı var ki, burnundan düşen bin parça oluyor.» diye düşündü. Şu yol, konuşa konuşa ne güzel de yürünürdü. Alnında bir ıslaklık sezer gibi oldu. Başını kaldırıp baktı. Bulutlar alçala alçala nerdeyse alnına değecekti: «Hem de yağmur bulutları!» dedi. Ortaçarşıyı tutamazsa ıslanacaktı vıcık vıcık... Hızla yürümesi gerekirdi. Ayakkabıları çıkıyordu ayağından. Eğilip aldı, ikisini taban tabana yapıştırıp kıstırdı, koltuğunun altına. Şimdi seğirtebilirdi rahatça. Beş on adım koştuktan sonra, durdu soluk soluğa. «Ben ne olmuşum be!» dedi, «İki adım koşmaya mecalim kalmamış!»

Yağmur çiseliyordu. Saçları yapış yapış olmuştu şimdiden. Sağ yanından yol sıra sürüp giden kumsal, kararmıştı, kısa zamanda. Demek kumlar aç değillerdi, emmiyorlardı bu ufak çisentiyi bile...

Bir solukta şu önünden giden gemici başlıklı adamı da geçebilirdi ya, yavaşladı. Yeniden ayakkabılarını geçirdi ayağına. Yalınayak yürümekten utanmıştı. Kunduralarının sıkmasına aldırmadan birden hızlandı. Geride kalmıştı adam demek. Ondan üstün bir yanı vardı. Onun yün başlığından, hâki ceketinden, gıcır gıcır kundurala-

rından çok daha değerli bir şeydi bu. Koşmadığı halde ondan çok ilerdeydi artık. İkisi de ıslanıyordu. Adamın haki ceketi koyu kahverengi olmuştu. Dönüp dönüp bakıyordu ona. Tam köşeyi dönerken bir daha başını çevirdi. Başlığını çenesine kadar indirmişti yaşlı adam.

Fındık fabrikasının kapısı açıktı. Arkalarında fındık çuvalı, iki yazmalı kız çıkmıştı dışarı. Yağmuru görünce dikilip kaldılar kapının önünde. Recep, ne olabilir bu çuvallarda, diye düşündü. Fındık mı vardı acaba? Fabrikaya kırdırmak için getirmeleri gerekmez miydi fındığı? Çuval çuval dışarı çıkarıyorlardı oysa.

Köprüyü geçmiş, ortaçarşıya ayak basmıştı. Kahveye girip sıcak bir çay içmesi gerekirdi. Birden bulamadı kendinde o gücü. Kaldırımdan kuma saptı. Bastıkça kararmış kumların rengi açılıyor, altından sarıları görünüyordü.

Çekekteki motorların, sandalların arasına girdi. Yüksekçe bir tekne aradı içine girip yatacak. Kırmızı mavi çizgili koyu sarı bir taka gördü. İskarmozlarına yapışıp aldı kendini yukarı, kapağını kaldırıp girdi baş altına. İçerden kaydırıp oturttu kapağı yerine. Koyu bir karanlık içinde kalmıştı. Kıvrılıp yattı.

IV

Hacı Dursun baskülün başında oturmuş, nargilesinin marpucunu tasalı tasalı sakalına sürtüyordu. Kahvesini teraziden indiren Çavuş'a:

«Geçmiş artık senden kahvecilik!» diye çıkışıyordu, «Oğluna bırak bu işi de çekil kestane ağaçlarının altına! Lüle böyle mi doldurulur. Elin ayağın da mı tutmuyor bilmem ki... Şöyle dirice bir asıldım mı marpuca, tömbekiler yaprak yaprak havalanıyor lüleden.»

«Tömbekilerde iş yok Hacı'm!»

«Ben bilirim kimde iş olmadığım. Yeni gelin yalancı dolma sarar gibi sarardın tömbekileri eskiden. Meşe kömürü alırdın, elleme meşe kömürü, sırf nargile için. Ateşi kor komaz, kav gibi tutuşurdu. Çek çek ateş almıyor be! Bir gün nargilenin marpucu ağzımda soluğum kesilecek. Marpucun mu delik, tömbekin mi ıslak, koyduğun korda mı hayır yok, anlıyabilirsen anla! yooo!.. Anlıyorum ben, sende iş yok Çavuş!»

Çavuş öfkesini yenip gülmeye çalıştı:

«Hakçası dediklerin doğru!» dedi, «Bende iş kalmadı. Yaşımız elliyi, ellibeşi bulmadan bel ağrısından, romatizmadan feleğimizi şaşırdık. Ne ise sen bakma kusura! Yenisini doldurup getireyim!»

«Ne sandın sen Hacı Dursun'u! Arpalık mı sandın!»

«Bu seferki de benden olsun! Yanındaki çayı da benden! Sen yalnız, üzme tatlı canını!»

Yayılıverdi Hacı Dursun, keyiften.

«Hovarda adamsındır vesselam!» dedi, «Yoktur üstüne!»

«Öyleyimdir Hacı! Bizi eşkiyalar soymadı. İki yakamız bir araya gelmiyorsa hep bu hovardalıktan!»

Önündeki nargilenin marpucunu dolayıp aldı eline Çavuş. Tam çıkarken seslendi peşinden:

«Bak!» dedi Hacı Dursun, «Çalışmıyor pavruka! Hâlâ bir adam bulamadın»

«Kimi buldumsa beğenmedin, adam mı ısmarlayım Avrupaya. İşe yarayanı, motorcular alıp denize çıkarıyor. Kim var bu içine tükürdüğümün memleketinde. Kızılcık tarhanası, mısır ekmeğiyle adam mı yetişir.»

«Kulağında olsun da hani...»

«Kulağımda olmasına kulağımda. Hiç merak etme!»

Hacı Dursun'un fındık fabrikası çalışmadı da, yirmi

yirmi beş kız kahvenin önünden gelip geçmedi mi, kahvenin de şenliği kalmazdı.

Tam kapıdan çıkarken arkasında çuval, iki kat olmuş şalvarlı bir kızla karşı karşıya geldi. Başörtüsü vücudunun üst yanını örtecek kadar genişti. Açıkta kalan tek gözüyle yolunu izliyordu. Çavuş bir bakışta neresinden tanımışsa, tanımıştı:

«Kız Hacer!» dedi, «Sen misin?»

«Benim Çavuş Emmi!»

«Bi gecede kırıp attın bi çuval fındığı haaa!»

«Kırmayıp da ne naparsın. Sağ olsunlar, komşular geldiler de...»

«Hadi bakalım, geç de al paranı!»

«Ne parası! Hacı Emmi para mı verir adama. Git dükkâna ne lâzımsa al, der, savar başından!»

Uzaktan akrabası da olurdu Hacer. Yükün altında daha çok tutmamak için çekildi önünden. Genç kız sağa kıvrıldı, makineye doğru giden yoldan ambara saptı. Hacı Dursun masaya yanını vermiş, önünde defter oturuyordu:

«Koy!» dedi, «Kantarın üstüne!» Koyup kaldırması kolay olsun diye baskül, beton bir blok'un üzerine oturtulmuştu. Hacer sırtını kantara döndü. Yükünü oturttuktan sonra, çözdü ipin göğsündeki düğümlerini. Tam bir saattir yoldaydı, rahatlayıvermişti birden. Hacı Dursun:

«Neydi adın? diye sordu.

Bilmez olur muydu adını hiç. Babası arabacı Şakir'i de bilirdi, emmisi Mişmin'in Mehmet'i de... Sorardı böyle işte... Babasının, kaç kere arabasına binip Düzce'ye gitmişti sağlığında. Emmisiyle Üçüncü ordu taraflarında askerlik etmişti. Domuz gibi bilirdi yedi kuşak soyunu. Hem burda, avuç içi kadarcık memlekette kim kimi tanımazdı ki. Hacer, biraz da takaza eder gibi:

«Arabacı Şakir'in kızıyım!» dedi.

«Canım adın yok mu, adını söyle. Defterde ne diye yazmıştık?»

«Defterde mi?.. Defterde Şakir kızı Hacer yazılı...»

«Haşşöyle!»

Sakalını, bıyığını aralayıp parmağını soktu ağzına. Islattıktan sonra çevirdi sayfaları. Açtı, açtı, açtı... Çok ileri gitmişti. Biraz da geriye doğru çevirdi.

«Hacer... Hacer... Hacer... Hah, Şakir'in Hacer!»

Kaç kilo kabuklu fındık verdiği yazılıydı. Ama sağlam olsun diye gene de sordu:

«Kaç kilo fındık almıştın?»

«Altmış kilo!»

«Ne verdiğimiz şimdi anlaşılır!»

Baskülün topuzunu bir ileri, bir geri kaydırdı. «Tamam!» dedi ağzının içinden. Gözlüğünü düzeltip baktı:

«Otuz kilo, yedi yüz gram!»

Hoşlanmıştı durumdan. Tam otuz kilo gelse de sesi çıkmıyacaktı. Kaba taslak, altmış kilo kabuklu fındıktan, otuz kilo iç fındık çıkardı, yarı yarıya...

«Dün almışsın, bugün getirdin haaa?» diye sordu.

«Öyle yaptım Hacı Emmi»

«Gecede otuz kilo... Fena değil.»

«Komşular geldiler de...»

«İmeci çalıştırıyorsun demek... Hadi bakalım.»

«Bu gece öyle oldu. Sağ olsunlar!»

«Bizim işimize pek gelmez imeciyle çalışmak. Hele enikleriyle gelirlerse... Bir gram eksik getirdin mi yazarım hesabına. Bunu boşalt da, doldur çuvalını iç ambardan!»

Hacer başı önünde dikiliyordu, baskülün arkasında. Hacı Dursun, paylar gibi:

«Boş mu döneceksin mahalleye kız!» dedi.

«Yooo Hacı Emmi. Annem sıkıntıdaymış da... Beş lira para istedi.»

Defterdeki alacağına bir göz attı çabucak:

«Beş lira mı istiyor?» dedi, «Beş lira haaa!.. Alacaklı mısın, borçlu mu bi bakalım. Dükkânın birinden üç metre Amelikan almışsın. Öbür dükkândan da zeytinlen şeker... Ne tutar, hepsi biliyor musun?»

«Ne tutarsa helbet yazılıdır defterde...»

«Sen pavrukaya dahaaa... Dur bakayım iki yüz altmış kuruş borçlusun. Nasıl olur da beş lira istemeye kalkışırsın. Söyle o anana... Burdan peşin para istemek yok. Gelinlik kızsın sen. Çeyizin basılı mı sandığında? Bu dükkânları ne demeye açtım ben. Dipten doruğa sizin gibi kimsesizleri, fakiri, fukarayı donatmak için, hayrıma. Bırak, beş kâğıdı, on kâğıdı da, çuvalını doldurmaya bak!»

Hacer önüne bakıp duruyordu boyuna. Sıkıntısından baskülün üstündeki fındık kabuklarını fiskeliyordu. Hacı Dursun:

«Hele boşalt fındıkları!» dedi, «Durma!»

Kapıdan ayak sesleri geliyordu. Çevirdi başını, baktı. Fatmaydı gelen. Hacı Dursun onunla uğraşamıyacağını belirtmek için, yeni gelene döndü:

«Adın?»

«Fatma! Ellezinin Fatma!»

Yükünü baskülün tam üstüne oturtmak için, ileri geri ayarlıyordu kendini. İstediği yeri bulduruncа:

«Çöz!» dedi Hacı Dursun. «Kaç kiloydu aldığın kabuklu!» diye sordu.

Fatma arkaya dönüp başörtüsünü düzeltirken:

«Ne bileyim, Hacı Emmi!» dedi, «Sen yazdıydın deftere!»

Topuzu çekti çekti daha da çekebilirdi. Kolunu kaldırıp kendi kendine verdi kumandayı:

«Tamam!»

Sonra eğilip baktı:

«Yirmi sekiz kilo üç yüz gram!»

İnanamıyormuş gibi kendi kendine sordu:

«Neee?...»

«Yirmi sekiz kilo üç yüz gram!»

Sonra ekledi:

«Yani tam yedi yüz gram eksik!»

Fatmanın tek gözünü arayıp dikti bakışlarını içine.

«Sana söylüyorum!» dedi, «Yedi yüz gram eksik!»

«Nasıl olur Hacı Emmi! Aldığım fındığı olduğu gibi kırdım, ayıkladım getirdim!»

Verdiği tarihe baktı:

«Üç gün kalmış evde!»

«Öyle oldu! Biraz keyifsizdi anam, getiremedim.»

«Fındık üç gece evde kalırsa böyle olur. Her gelen avuçladı mı tamamdır.»

«Bizim eve kim gelir ki... Annemle ikimiz kırdık, ayıkladık. Çürüğü çoktu da ondan.»

«Çürüklük sizde, benim fındığımda değil! Bi daha sana fındık yok. Makine dönmeye başladı mı, gelir, pavrukada çalışırsın! Eve fındık yok, sana!»

«Aman Hacı Emmi, Anam ne yapar sonra!»

«Yok, diyorum, sana verecek fındığım. Üç günde yirmi sekiz kilo fındık ayıklıyacaksın da ihya mı edeceksin beni!»

«Bu sefer iki günde yapar getiririm!»

«Seni pavrukaya ayırdım ben! Makine döndü mü kalkar gelirsin.»

«Ne kadar eksikse düşersin hesaptan!»

«Sıçan mı var yoksa sizin evde?»

«Sıçansız ev mi olur, var helbet.»

«Ben sıçanlı eve fındık verememe. Hele sıçanlar da iki ayaklı olursa.»

«Etme Hacı Emmi!»

«Bi daha böyle getirirsen gözüme hiç gözükme! Haydi bakalım, doldur, ambardan kabuklu fındık.»

Sonra Hacer'e döndü:

«Sen ne duruyorsun!» dedi, «Doldursana çuvalını! Anan bilmiyor mu, peşin para yok burda.»

«Biliyor bilmesine. Bilmez olur mu hiç! Amma var bi sıkıntısı ki istiyor.»

«Ne sıkıntısı var?»

«Gemici kâğıdı çıkarttıracak Hüseyin ağabime. Motorda çalışacak bundan sonra. Temel Reiz'in motorunda.»

«Bak namussuza!..» diye çattı kaşlarını, «Ben ona gel şurda çalış, dedim. Çevir şu makinenin kolunu. Temel Reiz ne verecek ona. Söyle o hayırsız ağabeyine, gelsin çalışsın!»

«Annem de söyledi, ben de söyledim. Ben makinenin kolunu çeviremem diyor.»

«Neden çeviremezmiş. Eşek kadar adam.»

«Dayanamam diyor, aldığım para Ahçı Rüstem'e iyi gelir anca!»

«Söyle, hele bi gelsin, kolay! Hep gemici, hep gemici! Yaşı on sekize girdi mi, doğru Temel Reiz'in, Sefer Reiz'in motorına. Bok var denizde sanki. Daha geçen karayelde batmış üç motor. Motorculardan biri Değirmen ağzına çıkmış. Leşleri daha yeni vurmuş Karasu'da karaya. Hâlâ gemici. Git gözüm görmesin. Yüklen çuvalını da bas git! Söyle o anan olacak karıya, başını yemeye kalkmasın oğlunun. Vermiyor, de beş lirayı! Oğluna acıdığımdan vermiyorum hem de... Öyle söyle!»

Fatma çuvalını doldurmuş, sürüye, sürüye baskülün yanına getirmişti.

«Tut bi ucundan da sen, hâlâ duruyor!» diye çıkıştı Hacer'e.

Tuttukları gibi attılar basküIün üzerine. Hacı Dursun eğilip okudu:

«Elli iki! At bir iki avuç daha da elli beş olsun!»

«Ağır oluyor, çıkaramıyorum Konak bayırını!»

«Kaç yaşındasın sen!»

«On yedi!»

«Ben altmış yaşındayım, sırtladığım gibi seksen kiloyu çıkarırım bir solukta alimallah! Siz de genç misiniz be! Güllü olmalı ki... Yetmiş kiloya bana mısın demiyor!»

«Biz onunla bir miyiz Hacı Emmi!»

«O kaç yaşında ki?..»

«Sen yaşa ne bakıyorsun... O da bizim kadar emme...»

«Sizin kadar da yok... On altısında...»

«Kasımda o da girecek on yedisine!»

«Hadi çok konuşma, yükleri şunu!»

Basküle yanaştı, vurdu sırtına. Hacer'i bekliyordu kapının önünde. Çuvalını sürüyen Hacer, basküle nasıl atacağını düşünüyordu. İşin uzamasını istemiyen Hacı Dursun, parmağının ucuyla yapıştı:

«Haydi!» dedi, «Kucakla da kaldır!»

Yükün en azdan kırk kilosu gene genç kızın üzerinde kalmıştı. Hacı Dursun yapıştı basküIün topuzuna. İleri geri kaydırdıktan sonra:

«Eh!» dedi, «Tam altmış!»

Yan gözle bakan Hacer:

«Hacı Emmi!» dedi, «Altmış var mı? Elli dokuz bile yok!»

«Çok konuşma, yükIen! Benim kadar mı biliyorsun!»

Girdi yükün altına. İki genç kız peş peşe kapıdan çıkarlarken Hacı Dursun söylenip duruyordu:

«Söyle o hayırsız ağabeyine! Yalı kahvelerinde bütün gün soloz oynıyacağına gelsin de yapışsın şu makinenin koluna. Ulan, tuttuk, memleket kalkınsın diye pav-

ruka kurduk. Kimin umurunda. İş yokmuş memlekette. İşte iş! Çalışacak adam yok! Anca iki gün dayanıyorlar. İki gün sonra ya gemici oluyorlar, ya arabacı! Çoğu da yalı kahvelerinde kumarcı. Biz gençliğimizde böyle miydik be!.. Anamız ağlardı mısır tarlası için açma açarken.»

Kızlar Çavuş'un kahvesinin önünden kıvrılıp Konak bayırına sapmışlardı bile. Hacı Dursun hâlâ söyleniyordu. Elinde sönmüş nargile, marpucunu çekiştirip dururken Çavuş girdi:

«Ne o Hacı.» dedi, «Gene kızdırdılar mı seni! Zemane kızları bunlar. Gâvur ederler adamı!»

«O Temel Reiz denilen boynuzlu yok mu! Cin ifrit etti beni! Ayartmış Şakir'in oğlunu!»

«Nasıl ayartır, bizim bildiğimiz, namuslu oğlandır Hüseyin. O tarakta bezi yoktur gibime geliyor.»

«Ulan dervişin fikri neyse, zikri de odur, derler ya. Öylesi ayartma değil. Gemici tezkeresi çıkarttır seni motora alayım diye kandırmış.»

«Hepsi bir kapıya çıkar. Bi yol motora girdi mi gerisi kolay! Hiç gözüm tutmaz bu motorcu Temel'i, oldum olası.»

«Gel şurda çalış derim, kulak asmaz. Anası haber yollamış, beş lira yollasın, diye. Ben para mı kesiyorum ki burda! Ulan, bunlara iki tane dükkân göstermişim. Koskoca iki tane mağaza. Biri manifatura, biri bakkaliye. Öylesine iki dükkânı ki yok, yok! Memlekette hizmet bu kadar olur. Genç kızından, dul karısına kadar açmışız pavrukanın kapısını, gelsinler çalışsınlar diye. Pavrukada çalışmak işine gelmezse, sırtlan fındık çuvalını, götür evinde kır! Şurayı açalı bu yılının üç yıl oluyor. Üstünü başını donatıp evermediğim kız kalmadı memlekette!»

«Bir de şu oğlunu eversen de biraz oturduğu kalktığı yeri bellese.»

«Oğlum daha askerliğini bile yapmadı. Parmak kadai çocuk.»

«Onunla bir emsal olanlar izinli gelmeye başladılar. Neye küçük yazdırdın yaşını!»

«Neden olacak, ezilmesin diye askerde! Amaaan Çavuş, benim oğlan iki yıl geç giderse kıyamet mi kopar.»

«Hiç olmazsa biraz uslanır, burnu kırılırdı. Geçen gün başöğretmenin önüne çıkmış. Zorla yatıştırmışlar adamcağızı...»

«Yatışmayıp da ne yaparmış. Keskin sirkenin küpüne olur zararı. Eğer şunun şurasında burnu kanamadan oturmak istiyorsa, ilk evvelâ bizimle iyi geçinsin.»

«Allahı var. Herkesle iyi geçinir Hilmi bey. Altı yıldır, kahveme gelip gider. Bi sert lâfını işitmedim. Geçen gün varidat kâtibine yaptığım sade kahveyi Hilmi beye vermişim, yanlışlıkla. Hilmi Beyin şekerli kahvesini de varidatçı'ya. Biri kıyameti kopardı, sen bana nasıl şekerli kahve getirirsin diye. Hakaretlerin en büyüğüymüş, göya! Başöğretmen Hilmi bey, ömründe içmediği acı kahveyi içti bitirdi de sesi sadası çıkmadı adamın.»

«Miskinin biri de ondan!»

Bir nefes çekti nargilenin marpucundan. Nargile tam istediği gibi olmuştu. Marpucu kıstırdı kolunun altına, habire çekiştiriyordu.

Çavuş:

«Bakıyorum.» dedi, «Hiç sesi sadası çıkmıyor. Bana altı yıllık tömbekiyi çıkarttırdın dolaptan.»

Tam çıkarken durdu kapıda:

«Benden adam isteyip duruyorsun» dedi, «Şu değirmen ağzında karaya çıkan delikanlıyı alsana... Temel Reiz'e göndermiş liman çavuşu. Çalıştırsın diye motorda.»

«Pekiii, neden almamış ya motoruna Temel Reiz?»

«Ben neyin nesi, kimin fesi olduğunu bilmediğim gemiciyi nasıl alırım, diyor.»

«Liman kefil olduktan kelli...»

«Liman nesine kefil olacak. Gemici kâğıdı istemiş adam. Veremem demiş, hani nüfus cüzdanın! Denizden bir don bir gömlek çıkan adamın nüfus cüzdanı mı olur. Peki, demiş liman çavuşu, getirttir memleketinden de görelim!»

«Temel Reiz, yanına alacak almasına ya... Korkuyor...»

«Ne varmış korkacak?»

«Uğursuzluk getirir motora diye. Öyle ya... İki kere motor batırmış bu adam.»

«Bir de kalkıyorsun böyle bir adamı bana sağlık vermeye! Benim pavrukamı da batırmasını mı istiyorsun!»

«Fabrikan motor mu senin?»

«Hepsi bir kapıya çıkar. İçinde makine var mı yok mu?»

«Benim öyle şeylere aklım ermez. Adam istedin benden, buldum işte! Haydi eyvallah!»

«Dur, çavuş kızma! Sen gördün mü bu adamı?»

«Gördüm!»

«Nasıl, gücü kuvveti yerinde mi bari?»

«Gücü kuvveti şimdilik yerinde değil. Denizden çıkmış bir adam. Değirmenci Ahmet'in un çorbasiyle ne kadar dirilebilirse dirilmiş. Ama kalıbı kıyafeti yerinde. Biraz boğazına baktın mı...»

«Git işine be!.. İmarethane mi burası!»

«Senin bileceğin iş. Çayı yeni demledim getiririm birazdan.»

Çavuş çıkarken üç kızın arasında Güllü giriyordu içeri. Sırtındaki, en azdan kırk kiloluk iç fındık çuvalı, belini bile bükememişti. Yüzü gözü sıkı sıkıya örtülüydü.

Sırtındakini usulca bıraktı baskülün üzerine. Gitti, Emine ile Zehranın yüklerini indirmeye.

Hacı Dursun, gözlüğünün üstünden Güllünün kıvraklığını, erkeksi bir beğeni ile izliyordu.

«Kız Güllü!» dedi, «Kaç kiloydu aldığın fındık?»

«Yetmiş sekiz dediydin Hacı Emmi!»

«Bakalım defter ne söylüyor! Güllü! Güllü! Güllü! Sadık Reiz'in Güllü! Nah burda işte. Ayın dördünde sen... Ne? Seksen kilo mu? Evet tam seksen kilo fındık almışsın. Ne isterim, senden... Tam kırk kilo! Bakalım sen ne getirdin?

Kalktı yerinden. Önce baskülün üstündeki çuvalı inceledi, duruşunu beğenmedi:

«Çek şu çuvalı geriye doğru! Kim öğretti size öne doğru atarsanız ağır basar diye. Çek şunu!»

Güllü, kollarını açıp, iki kulağından yapıştı çuvala. Tuttuğu gibi kaydırıverdi.

«Kırk!.. Kırk yok! Kırka oturmuyor. Demek ki otuz dokuz... Verdiğimiz fındık seksen kilo olduğuna göre, bir kilo eksik... Söyle kız, ne yaptın bi kilo fındığı?»

Yazmasının altında al al oluverdi yanakları öfkeden:

«Sen ne söylüyorsun Hacı Emmi!» dedi. «Kör olayım, burdan yetmiş sekiz kilo kabuklu aldıydım. Hele iyi tart şunu da ne geliyor bi anlıyayım! Kırk gelmezse, otuz dokuz mu olur! Bunun buçuğu, yarımı yok mu?»

«Çok söylüyorsun! Anladık işte, yedirmişsin komşuların eniklerine!»

«Kime yedirmişim. Bi kırığını yedirmedim!»

«İmeciynen ayıkladın mı, ayıklamadın mı?»

«Ne imecisi! Anamınan oturduk da ayıkladık, iki başımıza.»

«Hadi, hadi, anladık! Sen ne diyordun, yetmiş sekiz kilo!.. Peki öyle olsun! yarısı ne eder, otuz dokuz kilo!»

Deniz dibinden kabaran yağmur bulutları, birden

inivermişti orta çarşının üstüne. Motorcular havadan kuşkulandıkları için kumda çekili tekneleri ikişer üçer felek geri almaya başlamışlardı. Dışardan telâşlı telâşlı sesleri geliyordu.

Hacı Dursun:

«Ne var?» dedi, «Ne oluyor yalıda?»

Güllü:

«Motorcular...» dedi, «Motorlarını geri alıyorlar.»

«Deniz patlayacak haaa!.. Lanet olsun, gene bir hafta, yol kapanacak! Fındıklar kaldı elimizde. Pavruka çalışmaz, adam yok! Sizden hayır gelmez. İkinci ambara el sürülmedi. Boyuna da geliyor, tüccar malı. Sizin peşinize takılmaya gelince delikanlıdan geçilmiyor. Makinenin koluna yapışmaya gelince adam yok! Kız Güllü, nasıl, gözün yiyor mu? Üstesinden gelebilir misin şu makinenin?»

Çatık kaşları, büsbütün çatıldı Güllü'nün:

«Sen ne söylüyorsun Hacı Emmi!» dedi, «Kadın kısmına yakışır mı bu! Ne derler sonra bana!»

«Ne derlerse desinler. Sen alacağın paraya bak!»

«Olmaz Hacı Emmi, yapamam ben!»

«Neden yapamazmışsın kız! Seksen kiloyla konakbayırını bir solukta çıkan kişi, ister kız olsun, ister erkek, gelir üstesinden bu işin! Hele yapış şunun koluna bi!»

Güllü'den bir karşılık gelmeyince geride, çuvallarının başında dikilen Emine'yle Zehra'nın yüzlerine baktı:

«Ne duruyorsunuz, siz de karışsanıza lâfa!» dedi, «Haytalar gibi köy içinde dolaşmak hoşunuza mı gidiyor. Hepinizin ekmek parası bu! Yapabilir mi Güllü, yapamaz mı?»

Zehra, Güllü'nün boyuna bosuna biraz da kıskanarak bir göz attı:

«Yapar yapmasına emme...» dedi, «Dayanır mı belli olmaz. Ne kadar olsa erkek işi bu!»

Güllü, yazmasını sinirli sinirli çekti alnına doğru:

«Hacı Emmi!» dedi, «Eyleme beni! Yağmur çiselemeye başladı. Bi kâat yazıver de dükkândan amelikan alayım. Yorganlarda çarşaf kalmadı diyor anam!»

«Kolay o! Hele sen şu makine işine bir...»

«Yapamam deyince yapamam!. Erkek işine elimi süremem!»

«Sen Halime kaptanı bilmez misin kız! Kocası boğulunca geçmedi miydi dümene?..»

«O başka! Hele sen yazıver benim kââdımı!»

Hacı Dursun, lâfını tüketmişti. Dik dik bakıyordu Güllü'nün yüzüne. Öfkeyle yapıştı zımbalı deftere. Çavuş teraziye gelmiş çayını koyuyordu önüne:

«Kahvede oturuyor!» dedi, «Bir gör, istersen!»

«Kim oturuyor?» diye sordu çatık bir yüzle.

«Kim olacak! Söylediğim delikanlı. Hani o denizden Değirmenağzına çıkan.»

«Gelsin bakalım. Karıya kıza minnet etmektense... Belki işimize yarar.»

Çavuş'un çıkmasiyle dönmesi bir oldu.

«Geliyor!» dedi.

Genç adam başı önünde girdi içeri. Fındık çuvallarının arasından kendine bir yol arayarak yürüyordu. Başını bile kaldırıp bakmadan geçti, kızların önünden. Hacı Dursun'un karşısına dikildi. Çavuş:

«Dediğim, bu delikanlı!» dedi.

Daracık bir pantalon vardı ayağında. Islanıp, üstünde kurumuş gibi buruş buruş... Yakası giye çıkara sarkmış bir kazak, arkasında... Dirsekleri erimiş, yakasının kulakları sarkmış bir ceket... Bu çapaçulluk içinde ölçülü bir yapısı vardı genç adamın. Yüzü yorgun, avurtları

çökmüştü. Bu sağlam yapıya bu hasta görünüş pek eğreti geliyordu. Hacı Dursun:

«Nerelisin?» diye ilk soruşunu yapıştırdı.

«Sinop'la İnebolu arası.» dedi, bir umursamayış havası içinde...

«Senin nüfus cüzdanın da yoktur korkarım!»

«Bir don, bir gömlek çıktım denizden.»

«Koynuna koyabilirdin.»

İlk defa kaldırdı başını yerden. Hacı Dursun'un gözlerinin içine dik dik baktı. Bir şey söyleyecek gibi oldu, gerekli görmedi. Güldü.

«Burda çalışmak istiyormuşsun!» dedi Hacı Dursun.

«Ben mi istiyormuşum!» diye Çavuş'un yüzüne baktı. Sonra sözünü tamamladı:

«Nerde olursa olsun.» dedi, «Gemicilik işi olmadıktan sonra...»

«Yapacağın işin ağır olduğunu söylediler mi sana?»

«Söylemediler.»

«Yapamazsın gibi geliyor bana. Haaa Çavuş, yapabilir mi dersin?»

«Neden yapamasın!»

«Çok bakım ister.»

«Bakım isterse, bakarsın Hacı!»

Sonra arkasındaki genç adama döndü Çavuş:

«Bak, Hacı yapamaz diyor, ne dersin?» dedi.

Hiç oralı değildi. Hacı Dursun, onun bu umursamayışına kızar gibi, baktı yüzüne:

«Adın ne senin?»

«Recep!»

«Yerin var mı yatıp kalkacak?»

«Var, çook!»

«Ne demek çok, anlayamadım!»

«İnsanın yatacak belli bir yeri olmayınca, yatıp kalkacak yeri çok olur.»

«Nerde yatıp kalkıyorsun?»

«Değirmende, kahvelerde, motorlarda!»

«Yani handa, otelde bir yerin yok demek.»

«Yok!»

«Demek bu pavrukada da geceleri kalabilirsin?

«İzin verirsen.»

«Bir kefil gösterirsin!.. Bak, ne nüfus tezkeren var, ne gemici kâğıdın?»

«Bunlar tamam olsaydı, burda kim dururdu.»

«Demek kalıcılardan değilsin!»

«Benim asıl işim fabrika ayakçılığı değil ki...»

«Böyle turna kuşu gibi gidicilere verecek işim yok! Bana çeki taşı gibi adam lâzım!»

«Sen bilirsin!»

Başım çevirip Çavuş'a baktı. İşimiz bu kadar, der gibilerden... Ama Çavuş hiç oralı olmadı. Hacı Dursun'a:

«Canım!» dedi, «Hele bi işe başlasın bakalım!»

«Bütün mesele onun başlamasında. Gel, başla demesi kolay ama, git demesi zor!»

Kalktı yerinden, Recep'e döndü:

«Aha şu makineyi görüyor musun?» dedi, «Yapış koluna bi göreyim!»

Aynı umursamayışla

«Neşini göreceksin?» dedi, Recep.

«Çevirebiliyor musun kolu? Gücün yetecek mi bakalım çevirmeye.»

«Kimin için yapmışlar bu makineyi? İnsanlar için değil mi?»

«Her insan için değil... Böyle olmasaydı bir haftadır avara durmazdı. İşin şu yanı da var. Kimi delikanlı beş saat dayanır, kimi delikanlı on saat!»

Hacı Dursun, çuvaldan bir kılıfın içinde yatan makinenin önünde durdu:

«Sıyır şunun kılıfını!» dedi. Sonra döndü, çuvalların

başında dikilip duran, olanı biteni merakla izleyen kızlara buyurdu:

«Bi çuval fındık getirin de boşaltın içine!»

Güllü, çuvallardan birini omuzladığı gibi, çıktı makinenin üçüncü basamağına. Üç erkeğin arasında, açılıp saçılmaya aldırmadan makinenin karnından çıkan geniş bir huniye kaldırıp boşalttı çuvalı. Bu öylesine bir çabukluk içinde olmuştu ki Hacı Dursun, anlamlı bir «Hıı!» çekmekten kendini alamadı. Sonra döndü Recep'e:

«Hadi bakalım!» dedi, «Tükür avuçlarına da yapış!»

Sol yanında bir canavar ağzı biçiminde geniş bir boğaz açılıyordu. Demek burdan dökülecekti kırıntılar. Çeviri'mesi gereken kol da sağ yanında olmalıydı. Yürüdü o yana.

Güllü, kolu kendisine çevirecek olsaydı belki bu kadar coşku duymayacaktı. Eğer bu delikanlı, bu işi kıvırabilirse burdan çıkınca bütün mahalle kızlarına müjdeleyecekti, fabrikanın işbaşı edeceğini. Yarın, yirmi beş, otuz kız, alacakaranlıkta Konak bayırından aşağı turna dizisi inecekler, şu hasırı fırdolayı çevirip kırılmış fındıkları ayıklayacaklardı karıncalar gibi... Hacı Dursun:

«Kız Güllü!» diye bağırdı, «Ne dikilip duruyorsun. Koysana sandıkları yerlerine!»

Elek döndü mü iç fındıklar kabuklarından ayrılıp, boy boy bu kutulara dökülürdü. Kırılmıyanlar, kırılıp da iyice kabuğundan ayrılmıyanlar ağızdan oluk oluk akardı.

«Haydi!» dedi Hacı Dursun, «Çek besmeleyi, durma!»

Hız almak için pedallara dirice bastı Recep, makinenin kolunu iki eliyle sıkıca kavradı. Bana mısın demedi. Bir haftadır kendi haline bırakılmış bir makine, öyle ha deyince çalıştırılamazdı. Çarklarının her dişlisi pas tutmuştu hafiften. Recep bütün gücüyle yüklendi. Kol bir devir yaptı, yapmadı, kitlenip kaldı. Biraz daha zor-

lansa kolun ağaç bölümü demirinden ayrılırdı ama, gene de bu silindir dönmezdi, kolay kolay.

Hacı Dursun kaldırdı keçi gibi başını da:

«Aah!» dedi, «Sen kıviramıyacaksın bu mereti!»

Recep, hiç diretmeden bıraktı kolu. Yüzünde en ufak bir hayıflanma yoktu. Güllü gitti, takımların bulunduğu sandığı açtı. Yağdanlığı aldı içinden. Makinenin oynak yerlerine damlatmaya başladı. Fındık fabrikasında çalışan bütün kızlar, makinenin az çok kötü huylarını bilirlerdi. Küçük süpürgelerden birini aradı, buldu. Çarkların arasına giren fındık kabukları bu huysuzluğa yol açabilirdi. Güllü çarkların arasına sıkışan kabukları, süpürgeyle temizledi. Çıktı makinenin üstüne, hazneye boşaltığı fmdıkları avuç avuç, Zehra'nın açtığı çuvala doldurdu.

Güllü'nün ne düşündüğünü anlıyan Hacı Dursun, hazne yarılanınca:

«Şimdi çevir bakalım!» dedi Recep'e.

Makine gürültüyle çalışıyor; silindir içindeki kırılmış fındıkları, kenarlara çarpa çarpa dönüyordu. Güllü yeni baştan çuvaldan aldığı fmdıkları atıyordu haznesine. Bir avuç, bir avuç daha derken az önce doldurduğu çuvalı olduğu gibi boşaltıverdi içine. Recep boyuna çeviriyor, hazneye dolan fındıklar artık onu yormadan kırılıp ağızdan dökülüyordu. Hacı Dursun:

«Oluyor!» dedi, «Geleceksin bu işin üstesinden! Hele dur da konuşalım!»

Soluk soluğa durdu Recep. İlk denemenin hamlığı bütün vücudunu kırıp geçirmişti. On gündür nerde yatıp kalktığı belli değildi. Her yanı bir başka türlü sızlıyordu.

«Kızlar!» diye seslendi, Hacı Dursun, «Evvelâ sizi yolcu edelim, geçin çuvallarınızın başına!»

Zehra ile Eminenin işi uzun sürmedi. Çuvallarını yüklenmişler Güllü'yü bekliyorlardı. Sıranın kendisine

geldiğini anlayınca çuvalını basküle doğru sürüklemeye başladı.

Recep, kendi işinde yardımcı olan genç kıza yaklaştı. Çuvalı baskülün üstüne koymak istediğini anlayınca onu yavaşça bir yana iterek sarıldı çuvalına. Ölçüp biçtiğinden daha da ağırdı çuval. Ayakları bükülecek gibi oldu bir ara. Daha biçimli tutabilirdi yere bırakabilse... Ama bırakamazdı artık, bütün gücünü belinde toplayarak biraz daha kaldırdı yukarı, oturttu kantarın üstüne. Ne de olsa bir başarıydı bu. Hacı Dursun, beğeniyle takıldı :

«Nasıl!» dedi «Ağır geldi haaa?..»

Hiç cevap vermedi Recep. Demek bu kız, şu seksen kilodan aşağı gelmeyen çuvalı taaa mahalleye kadar arkasında götürecekti. Hem de konakbayırı dedikleri dik yokuşu tırmanarak!

Hacı Dursun, baskülün topuzunu çekip, mandalı kaldırdı :

«Seksen bir buçuk kilo!»

Güllü fazlasını alıp almamayı düşündü. Tam seksen olunca akılda kalırdı. Açtı çuvalın ağzını bir iki avuç fındık aldı içinden. Tamamdı. Gitti, masanın üstünde duran, Hacı Dursun'a yazdırdığı Amerikan bezinin kâğıdını aldı, katladı. Başörtüsünün ucuna bağladı :

«Yarın alırım!» dedi, «Geç oldu!»

Girdi çuvalın altına, iplerini göğsünde düğümlerken Hacı Dursun geçti karşısına:

«Söyle Safiye'ye, toplasın kızları!» dedi, «yarın iş başı yapıyoruz!»

Sonra Recep'e döndü:

«Başlıyoruz. Yarın! Bu gece burda kalırsın. Çuvallardan bir yatak yaparsın kendine. Ahçı Rüstem'e de söylerim ben. Öğlen, akşam yemek çıkarır sana!»

Kızlar, arkalarında çuval, iki yana kaykıla kaykıla çıkarlarken:

«Gözün bunlarda olmıyacak.» dedi, «Kızlara sataştığını görürsem, bakmam gözünün yaşına! Kolundan tuttuğum gibi sıpıtırın sokağa!»

Çavuştan yana çevirdi başını:

«Bak çavuş!» dedi, «Kefili sensin bu delikanlının! Burdan bir çöp yitse, senin yakana yapışırım! Al bunu götür Rüstem ustaya!»

V

Safiye Abla, iki hasırı fırdolayı çevreleyen kızlara seslendi:

«Çekin başınıza yazmaları, gelen var!»

Kapıda ayak sesleri belirdi. Böyle diri diri basan da Şemsi'den başkası olamazdı. Otuza yakın kız da biliyordu bunu. Kimisi örtünme bahanesiyle açılıp açılıp kapandı. Kimisi yazmasının altında büsbütün görünmez oldu.

«Safiye Abla!»

Bu seslenış, çapkınca bir hatırlatıştı, «Ben geliyorum haaa!..» gibilerden, «ister örtünün, ister açılıp saçılın!»

Örtüneceklerdi ister istemez. Düzen böyle kurulmuştu fabrikada. Çapkınlık, bir yana, Şemsi de hoşlanırdı, bu adam yerine konulup örtünmelerden. Mahallelerinin delikanlısı sayılması da pek gitmezdi hoşuna. Bir iş adamı cakasiyle seslendi Safiye Abla'ya:

«Şakirlerin Hacer'i gönder bana!»

İki hasırın başında iki bölük olmuş otuza yakın kız, açıkta kalan birer gözünü çevirdi Hacer'in üstüne. Birer gözle de bakmaları, Hacer'in ayaklarının birbirine dolaşması için yeter de artardı bile. Arkadaşları baktıkları

için mi bu kadar coşku vardı içinde, yoksa, Şemsi'nin karşısına çıkacağı için mi? Önce saçlarını toplayıp yağlığını bağladı. Onun da üstüne örttüğü yazmasını, çenesinin altından sıkı sıkı kavradı bir eliyle. Ayakları dolaşa dolaşa yürüdü «Hesap odası»na doğru.

Şemsi ambarın kapısında çıktı karşısına:

«Gir odaya da...» dedi, «Bekle beni!»

Sanki aklı odaya yolladığı kızda değilmiş gibi fındık çuvallarını ayağının burnuyla yoklaya yoklaya yürüdü kızlardan yana. Tam hasırların başına doğru yönelirken birden çark ediverdi makineye doğru. Recep canı burnunun ucunda çeviriyordu kolu.

«Kolay gele delikanlı!» dedi Şemsi.

Sıkı sıkı yapıştığı kolu bırakmadan:

«Hoş geldin!» dedi.

«Nasıl gidiyor makinistlik!»

Bir soluk, bıraktı kolu:

«Şöyle böyle!»

«Ne de olsa denizde dolaşmaktan iyidir. Bi ayağın karada hiç olmazsa...»

«Eh... Öyle...»

«Deniz biraz yaş değil mi?»

«Yaş olsun, kuru olsun farketmez!»

«Fark eder biraz... Burda yiyip içip sırtüstü yatıyorsun! Karayeli yok, poyrazı yok!»

«Hiç farketmez!»

«Yani... Memnun değil misin işinden?»

«Öyle bi şey de demedim.»

«Yoook, beğenmiyorsan bağlamıyoruz seni!»

«Ben durmayacak olduktan sonra, bağlasanız da durmam.»

«Kimse kimseyi zorlan bi işde tutamaz!»

«Onu iyi söyledin!»

Şemsi, kızların topunu birden görebileceği bir yerde

dikiliyordu. Sesinin katını yükseltti birden:

«Karakoldan sordular geçen gün seni.»

«Beni mi?»

«Nüfus kâğıdını istiyorlar. Fabrikayı ikametgâh olarak gösterdiğine göre...»

«Hacı Emmi biliyor bunları. Kendisiyle konuştum girerken.»

«Askerlik durumundan kuşkulanmışlar da...»

«Askerliğimi yaptım ben.»

«Yaptım demenle iş bitmiyor ki... Sen nerden isteyeceksen iste de gelsin kâğıtların...»

Makinenin kolunu birden bıraktı Recep. Gözlerinin içine baktı baktı da:

«Kâğıtlarım mı?» dedi, «Hele gelsin kâğıtlarım, kolay!»

Elleri arkasında bir iki voltaladıktan sonra karşısında dikildi Şemsi:

«Peygamber tavuklariyle aran nasıl?» diye sordu.

Recep ters ters baktı gözlerinin içine, öfkesini makineden alırcasına çevirmeye başladı.

«Heeey, sana söylüyorum, ahpap! Bu çöplükte yalnız ben eşelenirim. Eğer sen de eşelenmeye özenecek olursan...»

Hiç oralı olmayan Recep, bir tempo tutturmuş, çeviriyordu boyuna. Birden makineyi boşa çevirdiğini anladı. Hazne boşalmıştı. Bıraktı kolu. Sıra sıra dizilmiş fındık çuvallarından birini kucakladı. Olduğu gibi boşaltı hazneye. Makinenin koluna yapıştı yeni baştan. İlk önce terslik çıkardı makine, yavaştan yavaştan hızlandı. Kırılan fındıklar kutulara akmağa başlamıştı. Şemsi sesini duyurabilmek için geldi, kulağının dibinde bağırdı:

«Horozlanmaya kalkışırsan dumandır halin, ona göre!»

Ağzını açıp bir şey söylemedi. Şemsi:

«Allah versin, iştahın da yerindeymiş! Rüstem Usta söyledi. İki kişilik yemek yiyormuşsun bir oturuşta.»

Boyuna çeviriyordu kolu Recep.

«Hani bir söz vardır, Türkün karnı doydu mu diye. Senin de karnın doydu mu, sakın horozluğa kalkışmıyasın. Külâhları değişiriz sonra...»

Döndü, kızlardan yana çevirdi başını. Erkek yerine konulup başlarını örtmelerinden hoşlanmıştı. Daha iyi örtünmeleri için, önce yazmalarını açıp alınlarına kadar çekiyorlardı. Kimisi gerdanındaki tek «Mahmudiye»sini, Kimisi dolgunluğu üstten belli olan göğüslerini, kimisi de kara gözlerini biçimli burnunu, soluk dudaklarını göstermeye çalışıyordu.

«Bak ahpap!» dedi, «Bunları boşuna söylediğimi sanıyorsan aldanırsın. Ne olup bittiğini günü gününe öğrenirim ben. Ayağını denk al! Bir şeyler çalındı ku'ağıma! Benimle iyi geçinmek istiyorsan bunlardan hiçbirine piliç gözüyle bakmıyacaksın. Sonra gözünü çıkarırım.»

Çalımlı bir yürüyüşle kızların arkasından dolandı. Ambardan çıktı. Kapının önünde dikilen Haceri aldı içeri. Geçti masanın başına. Gösterişli sigaralardan birini iki dudağının arasına kıstırıp yaktı :

«Geçen gün babamdan beş lira istemişsin!» dedi, Annen için.»

«İstedim!»

«Annen ne yapacaktı bu beş lirayı?»

«Bu beş lirayı mı?...»

Düşünüyordu. Söylemesi doğru muydu acaba?

«Ağabeyime verecek...» dedi, «Gemici tezkeresi çıkartsın diye.»

Bunu kimden öğrenmiş olabilirdi? Hacı Emini söyliyecek değildi ya oğluna.

«Esasen gemici tezkeresi çıkartacak mı Hüseyin,

bu parayla?» dedi. Gözlerinin içine bir başka türlü bakıyordu.

«Essahtan çıkartacak.»

«Kimin motoru için?»

«Temel Reizin!»

«Eğerleyim, Temel Reiz onu motoruna almak isteseydi gemici tezkeresini de kendi eliyle çıkartıverirdi.»

«Fotoğraf parası, pul parası...»

«Onları da Temel Reiz verirdi.»

«Bilmem gerisini gayri.»

«Ben bunu Kâzım'ın Zeynel'den işittim. Ağabeyin anlatmış Zeynel'e. Yalı kahvesinde soloz oynamak içinse babam iyi etmiş de vermemiş. Yok eğer, sen mutlaka bi beş kâğıt istiyorsan ben vereyim. Götür annene bu parayı!»

«Sağol Şemsi Ağabi!»

«Şemsi ağabimi dedin? Kaç yaş var ki aramızda be! İstemem burda çalışan kızların bana ağabi demelerini.. İlerde ne olacağı belli olmaz!»

Hacer önüne bakıyordu. Şemsi kalktı yerinden. Pantalonunun cebine daldırdı elini. Bir tomar para çıkardı. Büyük paralar dışarda kalmak üzere iç içe istiflenmişti. Açtı, açtı... En ortadan bir beşlik çıkardı. Tam uzatırken, caydı. Daha yenisini aradı, buldu:

«Al!» dedi, «Ver annene! Ağabeyin motorcu olup ayak altından kaybolursa memnun olurum. Canımı sıkıyor bugünlerde, her taşın altından o çıkıyor.»

İki adımda sokuldu Hacer'in yanına. Bir elini, omuzundan kavrıyarak çekti kendine doğru. Hacer, önüne bakıyordu, hiç kıpırdamadan. Sağ yanağında solumalar duyuyordu ki birden çekti kendini geriye. Kaçmayı düşündü:

«Sataşma bana!» dedi, «İyi olmaz!»

«Sen içerdeki kızların en güzelisin! Bitiyorum sana!»

«Böyle şey istemem ben. Namusla çalışmak istiyorum!»

«Canım, bir öpmeylen namussuz mu olur insan.»

«Gidiyorum ben!»

«Dur gitme kız! Al şu beş kâğıdı!»

Önüne geçti, tutuşturdu eline:

«Anana de ki... Hacı Emmi'den aldım bu beş lirayı de. Babama da bi şey söyleme hiç!»

«Neden söylemiyecekmişim. Yazdırırım deftere!»

«Sakın haaa!.. Yazdırma!»

Bir ayak sesi duydu kulağının dibinde. Döndü, baktı Hacı Dursun dikiliyordu arkasında. Gözlerinin akını göstererek bağırdı :

«Ne işin var burda!»

Birden ne söyleyeceğini şaşırmıştı Hacer :

«Şemsi ağabi çağırdı da...»

«Ne halt etmeye çağırıyormuş seni! Yürü işinin başına. Sana, çene yarıştırsın diye mi veriyorum gündeliği! Daha duruyor!»

Hacer suçlu suçlu çıkıp gidince döndü Şemsi'ye:

«Neye avara ediyorsun bu kızları?» diye tersledi.

«Geçen gün patiska almıştı da dükkândan... Kaç metre aldığı yazılmamış...»

Ters ters baktı yüzüne:

«Kapat şu kapıyı da otur karşıma!» dedi.

Şemsi gitmek istiyordu.

«Kapat şu kapıyı!» diye tekrarladı.

Elindeki uçlu sigarayı yere atıp bastı üzerine Şemsi. Kapattığı kapının önünde dikiliyordu.

«Geç, otur karşıma!» diye yıktı kaşlarını.

«İşim var dükkânda...»

«İşin vardı da... Ne halt etmeye bırakıp gelirsin...»

«Bu da iş değil mi?..»

«Hâlâ söylüyor!»

Yiyecekmiş gibi bakıyordu oğluna:

«Sana o Zülfiye meselesinden sonra ne dediydim ben! Bi daha lüzumlu lüzumsuz bu pavrukaya ayak basma demedim miydi!»

«Öfkeyle demiştin o gün...»

«Beni tükürdüğümü yalayacak mı sanıyordun.»

«İyi emme benim iytibarım iki paralık olmaz mı kızların yanında.. Dostum, düşmanım yok mu bu memlekette benim...»

«Bak hele, adam olmuş da dost, düşman sahibi olmuş! Buraya ayak basmıyacaksın, o kadar. Elalemin kızını senin keyfin için mi topluyorum buraya ben! Bu pavrukanın bir adı çıktı mı, bir tek kız göremezsin burda! Anladın mı düdüğüm!»

«Demek ayak basmıyacağım ha! Ben ayak basmıyacağım da yabanın hödüğü horozlanacak bu çöplükte haaa!..»

«Kimmiş o hödük, Recep mi!»

«Recep! Demek onun kadar haysiyetimiz yok yanında haaa!..»

«Ulan sen onunla bir misin! Sen benim bugüne bugün oğlumsun. Bugün bir emri hak vâki oldu da gözlerimi bir yumdum mu bu pavruka kimin? Üç kızı, evlâttan saymazsak, senin! Öyle değil mi?

«Allah uzun ömürler versin! Demem o deme değil! Elin yabanı kadar bi kıymatımız yok mu yanında?»

«Hele şunun söylediği lâfa bak!»

«Öyle değil mi ya! Bu otuz kız benim dükkânımın müşterisi değil mi? Hani içimde bi kötülük olsa. Ardiyeye çekip...»

«Tuh Allah belânı versin. Ben ne diyorum, sen ne diyorsun. Sana her bi şeyden elini ayağını yıka da bi kenara çekil, diyen mi var. Genç adamsın, beni açık açık söyletme! Her bi şeyin usulü, kaydesi var, eşek kovala-

manın bile... Hep geçtik senin geçtiğin yollardan. Sana şu pavrukaya ayak basma dediysem, bi bildiğim var da ondan diyorum.»

«Sen gelme diyorsan gelmem! Ayağımı basarsam, ayağım kırılsın. Emme bi de şunu düşün. Hacı Dursun oğluna fabrikayı yasak etmiş. Neden yasak etmiş, kızlara takıldığından yasak etmiş. Düşün bi kere ne olur benim iytibarım!»

«Hay köpekler işesin senin iytibarının içine. Geçenlerde kahvenin camlarını indirirken pek mi düşünüyordun iytibarını! Başöğretmenin önüne iki kafadarınla çıkıp da olmadık edepsizlikleri yaparken... Heee... İytibarmış! Kim kaybetti de sen buldun iytibarı!»

«Madem kafanı taktın bu işe sen, gelmem şu fabrikaya, olur biter. Eğer bir iş düşüp de gelirsem bir gün, sen de hiç durmıyacaksın üzerinde.»

Birden gevşeyiverdi Hacı Dursun. Bıyıkla örtülü dudakları aralanıverdi. Sapsarı eksiksiz dişleri çıkıverdi ortaya :

«Çok yanlış ettim, çook!» dedi. «Yaşını ufak yazdırmamak varmış. Şimdi askerde olacaktın. Bi yıl sonra da dönerdin. Evlendirirdim, olur biterdi.»

«Atamsın, ne istersen yaparsın!»

«Şimdi öyle olduk haaa!.. Kârata seniii!.. Hadi, bas bakalım gayri. Doğru dükkâna, Kambur Naci'yi pek başıboş bırakmaya gelmez! Ayrılmıyacaksın tepesinden.»

IV

Tam altıda işbaşı etmişti Recep. Hacı Dursun küt küt vurmuş fabrikanın kapısına sabah namazı uyarmıştı. Kızlar gelmeden üç çuval fındığı kırıp atmıştı. Safiye Abla'nın yapacağı işi Hacı Dursun yapmıştı. Dolan sandıkları selelere boşaltmış, ayıklanması gerekenleri de

yığmıştı hasırın üstüne. Bütün gün ayrılmamıştı kızların başından. İkindiye doğru :

«Haydi kızlar!» dedi, «Bu akşam iki saatçik de Hacı Emininizin hatırı için çalışacaksınız. Size yiyebildiğiniz kadar çarşı helvası!»

Bütün bu olağan üstü çabalar Temel Reizin 22 tonluk Semender'ini yüklemek içindi. Fındık, daha şimdiden parlamıştı. Tutkal tavında gerekirdi, güven olmazdı bu vakitsiz yükselmelere. Ne yapıp yapıp piyasaya mal sürmeliydi bol bol.

Salt fabrika değil, bütün mahalle, canını dişine takmış, motora iç fındık yetiştiriyordu. Kızların diriceleri işten çıkarken, götürebildikleri kadar fındık sarıyorlardı sırtlarına. Geç vakitlere kadar kırıp ayıklıyorlardı. Komşular bölüm bölüm toplanıyorlardı evlerde. Bir havultudur gidiyordu.

İstanbul durmadan üstün fiyatla iç fındık çekiyordu ya, bu yükselmenin ayıklama paralarına bir kuruş bile hayrı dokunmuyordu. Şu var ki Hacı Emmi, dükkânda patiska, Amerikan bezi, entarilik, şalvarlık alan kızlara zorluk çıkarmıyor, her isteyene fiş kesiyordu. Hemen hepsinin de borçları kabarmıştı şimdiden. Bakkaliye vermezken veresiye, şekerine pirincine kadar hesap açıyordu. Hep böyleydi, Hacı Dursun'un işleri. Fındık fiyatları yükseldikçe kızların da mevsim başında yükselirdi hesapları. Sonra birden keserdi satışları, bıçak gibi...

Hacer eğildi Güllü'nün kulağına:

«Ağabeyimin liman kâğıtları oldu.» dedi, «Temel Reiz aldı yanına!»

«Gidiyor mu İstanbul'a?»

«Çok istiyor ağabeyim.»

«Pek onun motorculukta gözü yok gibime geliyor bana. O istese istese İstanbulu ister, gemiciliği değil.»

«Neyi isterse istesin. Annemin başından gitsin de..»

Safiye Abla görmüştü onları konuşurken. Biraz da Hacı Dursun'a duyurmak için :

«Kızlar!» diye bağırdı, «Çeneniz değil, eliniz işlesin!»

Lâfı kime söylediğini belirtmek için makinenin ağzından aldığı sandığı getirdi, Güllü ile Hacer'in önüne boşalttı :

«Haydi bakalım!» dedi, «Temel Reiz»in Semender'i sizi bekliyor, kumda.»

Hacı Dursun bir gevşeme gördü mü ağızlarına bir parmak bal çalmasını bilirdi kızların.

«Haydi kızlar!» dedi, «Temel Reiz dönüşte kışlık pazenler getirecek, şalvarlıklar, entarilikler.»

Hacer, yazmasiyle ağzını kapattı:

«Canı çıktı oğlanın!» dedi, «Alacakaranlıktan beri... Hacı Emmi uyarmış sabah namazı!»

Hacer'in kapalıydı yazmasiyle ağzı. Bu, biraz da Hacı Dursun'dan saklamak içindi konuştuklarını.

«Bakalım!» dedi, «Bu zavallı ne kadar dayanacak! Müslim kadar da dayanamıyacak galiba!»

«Son günlerde biraz topladı.» dedi, Hacer, «Soluk soluğa gelirdi ilk günlerde. Hiç belli olmaz! Bunlar gemici milleti. Bir sabah akıllarına yelken etti mi, çekip giderler.»

Güllü :

«Aman gitmesin kardeş!» dedi, «O da giderse işler yüzüstü kalır gene.»

«Demek gitmesini istemiyorsun haaa?..»

«Sen istiyor musun?»

«Bana ne, elin yabanından! Biri gider, biri gelir!»

«Yaban maban emme iyi adam. Kime ne kötülüğü var. Kendi halinde.»

«Pek kendi halinde görünmüyor!» dedi, Hacer, «Geçen gün biz fabrikadan çıkarken dikilmiş kapıda yiyecekmiş gibi bakıyordu bize. Zehra da vardı.»

«Size mi bakıyordu?»

Zehra atıldı arkadaki hasırın başından:

«Yoook!» dedi, «Yanlışın var. Geriden Güllü geliyordu! Onun için çıkmıştı kapıya. Bize falan baktığı yok!»

Güllü:

«Haa geçen akşam mı?» dedi, «Dikilip duruyordu kapıda. Biz geçerken güle güle dedi arkamızdan.»

«Pek de kibar, elin yabanı!» dedi Fatma.

Güllü:

«Kibarı mibarı bi yana namuslu adam. Denizden çıkmış, bi don, bi gömlek... Bana Ahmet Ağabi anlattı. Arabacı Hamit Değirmene getirmiş, denizden çıkartmış da. Bir haftada zor gelmiş kendine.»

Zehra sinsi sinsi güldü yazmasının altından :

«Ahmet Ağabi mi anlattı dedin. Durdu Abla'nın oğluna sen Ahmet Ağabi diyorsun haaa!.. Değirmenci Ahmet sana nerde anlattı bütün bunları?»

«Annesi imeciye gelmişti bizim eve. Değirmenden gelince anasını bulamamış da evde, olsa olsa Sadık Reizlerdedir, diye çalmış bizim kapıyı. Anam tuttu çıkardı, yukarı.

Zehra :

«Senin yanına mı?» diye sordu.

«Bütün komşular odadaydı. Ne olurmuş, başıma yazmayı çektikten sonra. Burda adam içinde çalışmıyor muyuz? İşte Hacı Emmi, karşımızda dikiliyor, erkek değil mi o da, oğlu erkek değil mi?»

«Sen duymadın galiba...» dedi Zehra, «Değirmenci Ahmet için söylenenleri?»

«Duymadım!»

«Nasıl duymazsın kardeş! Dedikodu almış, yürümüş!»

«Ne dedikodusu?»

«Nasıl olsa sen de duyacaksın! Ha başkasından duymuşsun, ha benden. Değirmenci Ahmet senin için yanıp tutuşuyormuş. Durdu abla hiç çıkmıyormuş sizin evden.»

«Nasıl olur bu! Sen Raife için söylenenleri bilmiyorsun galiba. Şu Bingüllerin dulu Raife...»

«Onu da biliyoruz. Sen şimdi demedin mi Durdu Abla bizdeydi, Ahmet Ağabi de geldi, oturdu başköşeye, diye?»

«İyi amma, Durdu Abla her zaman bize gelir gider. Komşumuz değil mi?»

«Herkes de daha çoğunu söylemiyor ki...»

Güllü'nün içine külçe gibi bir şey çöküvermişti. Hiç düşünmemişti, kendisine tutulacağını Ahmet'in. Sık sık da gördüğü yoktu zaten. Ayda bayramda gelirdi değirmenden. Amma Durdu Abla Nuri'sini alıp gelirdi sık sık. Her gelişinde değirmende yapılmış plâki ekmeği getirirdi, buğday unundan. Değirmenden gelen bu ekmeğin tadı da başkaydı, kokusu da. Börek gibi bir şeydi. Hani mısır ekmeğiyle katık edilse yeriydi.

«Neye ekşidi yüzün?» dedi, Fatma, «Ahmet'ten iyisini mi bulacaksın?»

Yazmasının altında yanakları pençe pençe kızarmıştı Güllü'nün :

«Canın çekiyorsa, hiç durma!» dedi, senin olsun.!»

Delikanlıların en boylusu, en yakışıklısıydı Ahmet. Üç yılı bulan askerlik süresince dört beş kere izinli gelmiş, denizci urbalarını çıkarmamıştı bir günce. Askerlikten sonra birden duruluvermiş, değirmenden çıkmaz olmuştu. Onun çıkması da yersiz olurdu, doğrusu aranılırsa... Arkasına bir çuval mısır alan, değirmene inerdi, onu görmeye. Gelenlerin arasında mahallenin dulları vardı daha çok...

Hacı Dursun kızların en gevezelerini baskı altında tutmak için dikilmişti başlarında:

«Kız Güllü.» dedi, «Makinenın gürültüsünden daha da baskın çıkıyor, sizin havultunuz. Konuş konuş, bitmedi gitti derdiniz be!.. Biraz da fındık ayıklasanıza, konuştuğunuz kadar!»

Gitti geldi, tesbihini şakırdata şakırdata dolaştı. Dikildi Güllü'nün karşısında:

«Kalk bakalım sen!» dedi.

Güllü önce yağlığını bağladı sıkıca. Yazmasını doladı başına, kalktı.

«Dirice birini al yanına da gel!» dedi, Zehraya doğru kaydı gözleri:

«Sen de gel!»

Hacı Dursun ikisini de gözden geçirdi:

«Çuvalların ağzı dikilecek!» dedi, «Göreyim sizi!»

Aldı götürdü iç ambara:

«Şunlar!» dedi, «tartılmış olanları... Hemen dikin ağızlarını. Şunlar da tartılacak olanlar!»

Tartı işlerini çoğu zaman Şemsi gelip yapardı.

«Haydi!» diye bağırdı Hacı Dursun, «Ne dikiliyorsunuz. Bilmiyor musunuz iğne iplik kutusunun yerini!»

Güllü, yürüdü, masanın çekmesini çekti. Birer iğne telleyip, dikmeğe koyuldular. Paydos saati gelmiş, geçmişti. Boyuna dikiyorlardı. Safiye Abla büyük bir gaz lâmbası getirip astı ambarın duvarına.

«Kızlar!» dedi, «Hacı Emmi, dediğini yaptı, yolladı ekmekleri... Fırından yeni çıkmış, sıcak sıcak... Helvayı da Şemsi getirecek!»

Kızlar göz göze geldiler. Şemsi geldi mi dedikodusu kendi aralarında günlerce süren olaylar da birlikte gelirdi. Doldurulmuş çuvalların ağızlarının dikilmesi bitmişti. Tam yerlerine dönecekleri sırada kapıda Şemsiyi gördüler. Elleri kendiliğinden gidiverdi yazmalarına.

«Korktunuz mu benden?» dedi, biraz da böbürleniyordu, erkek yerine konduğundan.

Kızlar önlerine baktılar.

«Diktiniz mi çuvalların ağzını!»

«Diktik!» dedi, Güllü.

«İyi diktiniz mi bari?»

«İyi diktik.»

«Sakın motora atarlarken patlamasın çuvallar.»

«Bi şey olmaz!»

«Demek bu kadar güveniyorsun, yaptığın işe!»

«Neden güvenmeyim!»

«Kız Zehra!» diye sokuldu Zehra'ya, «Sen de güveniyor musun kendine.»

Hiç sesini çıkarmadı Zehra.

«Senin diktiklerin de sağlam mı?»

«Neden sağlam olmasın!»

Gitti, dikildi genç kızın önünde:

«Hiç olmazsa yazmayı kulaklarından doğru başına dola da, yüzünü görelim.»

Zehra kapıya doğru yürüdü öfkeyle. Güllüyü tek başına bırakacağını düşünerek durdu birden. Belli olmazdı. Belki de kaçırmak için sataşıyordu böyle.

«Ha şöyle!» dedi Şemsi, «Nereye kaçıyorsun, ben adam mı yerim. Ambarlık'ta saklambaç oynadığımız günleri ne çabuk unuttun. Hani seninle Şakir kaptanın ahırına girip saklanmıştık da, Durdu Ablanın Ahmet bulamamıştı.»

Sonra döndü Güllü'ye:

«Hani şu Değirmenci Ahmet, tanırsın! Taa o zamandan belliydi ne salak olduğu.»

Güllü önüne bakıyordu.

«Tanıdın değil mi?» diye üsteledi.

«Tanıdım, ne olmuş.»

«Tanıdın demek?»

«Suç mu tanımak?»

Birden sustu. Meydan okur gibi baktı yüzüne:

«Yok, neden suç olsun!» dedi Şemsi, «Bırakalım da gevezeliği, şu doldurduğunuz çuvalları tartalım! Tutun bakalım!»

Güllüyle Zehra ağır fındık çuvallarından birine yapıştılar. Tuttukları gibi attılar kantara. Şemsi geçmişti baskülün başına. Çekti topuzunu:

«Seksen iki kilo! Atacaksınız iki kilosunu, tam seksen olacak.»

Güllü göz kararı iki kiloyu boşalttı başka bir çuvala. Şemsi yeniden tarttı, tamamdı. Sıra gelmişti ikinciye. Tartılar, eksikti. Güllü tamamladı. Şemsi:

«Dikelim bu iki çuvalın ağzını» dedi, «Zehra, dikiver, çabuk!»

Güllü boşta kalmıştı. İstediği de buydu.

«Gel!» dedi, «İkimiz taşıyalım şunları!»

Yürüdü iç ambara doğru. Zehra başını kaldırmış bakıyordu Güllü'ye. Şemsinin tutumunda bir tuzak kokusu sezinlemişe benziyordu. Ama Güllü kendine güvenenlerin gözüpekliği ile yürüdü peşinden. Dolu çuvallardan birine yapıştı. Eğer kimse yardım etmese gene sürüye sürüye götürebilirdi kantara. Onun bu davranışlarını gören Şemsi de yapıştı bir ucundan. İlk çuvalı götürüp tarttılar. Zehranın kuşkusu boşunaydı demek. İkinciye de yapıştılar. Sonra üçüncü, dördüncüye de.. Tartılanların ağzını Zehra dikiyor, onlara ayak uydurmaya çalışıyordu. Ambarın köşesindeki çuvallara gelmişti sıra. Şemsi hoyratça bir asılışla deviriverdi çuvallardan birini. Güllü, eğilmiş, avuç avuç topluyordu dökülen iç fındıkları. Duvardaki gaz lâmbasının ışığı bu köşeyi ışıtmadığı için dökülenleri iyi göremiyor, elyordamı ile topluyordu. Yazması çözülmüş, koyu kumral saçlarının iki kalın örgüsü

önüne düşmüştü. Şemsi'nin, birden çuval gibi üstüne devrildiğini görünce neye uğradığını şaşırmıştı. Doğrulmak istedi, omuzlarında iki güçlü kolun baskısını duydu. Dizgin gibi tutmuştu saçlarını genç adam. Kendine doğru çekiyordu oturduğu yerden. Örgülerin birini bırakan Şemsi, bir koluyla boynuna sarılmıştı. Yanaklarında ıslak bir dudağın sıcaklığını duyan Güllü, bütün gücüyle silkelemişti delikanlıyı. Kalkmıştı birden ayağa. Yazması ayaklarının dibinde duruyordu. Yağlığı çözülmüş, düşmüştü omuzlarına. Şemsi, soluk soluğa duruyordu karşısında. İkinci saldırıyı yapacak gücü, çoktan yitirmişti. Genç kız, yağlığını bağlarken:

«Utanmaz!» dedi tükürür gibi.

Mendiline burnunu silen Şemsi:

«Ne çıkar huysuzluktan!» dedi. «Er geç olacak bu!»

«Sen ne sanıyorsun beni!»

Ambarın kapısını tutmuş, geçirmiyordu. Güllü:

«Bağırırım!» dedi, «İkimiz de kepaze oluruz!»

«Bağırmazsın sen! Hem bağırsan da kim duyacak. Zehrayı savdım ambardan.»

«Çekil diyorum sana!»

Makine gürültüyle dönüyor, bütün konuşmaları yutuyordu. Savdım dediği Zehra bile duymamıştı boğuşmalarını.

«Seni öpmeden salıvermiyeceğim!» dedi Şemsi.

«İrezil!»

«Değirmenci Ahmet'e koklatmıyacağım seni! Neyim eksik benim Değirmenci Ahmet'ten!»

«O namuslu bi delikanlı! Komşu kızlarına sataşmaz, senin gibi!»

«Bak, hâlâ onu övüyor, elin pis zamparasını! Ulan, dul karı bırakmadı sıradan geçirmedik mahallede. Bingüllerin dulu Raife'ye sor, inanmazsan!»

Güllü, birden yürüdü kapıya doğru. Öfkeden gözle-

rine kan oturan Şemsi, sarıldı beline sıkı sıkı. Bütün gücüyle yere vurmak için savurmaya çalıştı, kıvıramadı. Kale gibiydi Güllü. Korunmak için iki eliyle Şemsi'nin yakasına yapışmış, sarsalıyordu. Güçleri aşağı yukarı denk olduğundan bir süre ileri geri yalpalayıp durdular ayakta. Kalleşçe bir çelmeyle birden yüzü koyun kapaklanıverdi genç kız. Sıkı sıkı tuttuğu gömleğinin iki yakası, iki yandan inivermişti, aşağı. Şemsi kalkmasına fırsat vermeden çullandı üzerine yeni baştan. Ayaklarıyla iki yandan kıskaca almış, iki kolunu da dolamıştı boynuna. Güllü'nün ne yağlığı kalmıştı başında, ne yazması... Bağırmaktan başka bir savunma olanağı kalmamıştı artık:

«Zehra! Kız!»

Boynundan, kolunun birini çözmüş, kapatmıştı ağzını kızın.

«Kız, yetiş!»

Güllünün bağırması yarıda kesilse bile duvara sürtünmeleri duyulmuştu bitişik bölmeden.

«Amili!»

Dikiliyordu kapıda Zehra. Ne yapacağını kestiremeden söyleniyordu:

«Aniii!.. Anili!.. Hele şunun zoruna!..»

Güllü, arkadaşının geldiğini görmüştü. Ondan aldığı cesaretle iki ayağını karnının üstünde toplayıp Şemsi'nin göbeğine bütün gücüyle indirdi. Hızla geri geri gidip sırt üstü devrildi genç adam.

«Seni gidi, namussuz seniii!..»

Yeniden ayağa kalkacağını düşünen Güllü, hemen üzerine atılmış, gırtlağına sarılmıştı. Zehra koştu ambarın kapısına, seslendi:

«Safiye Abla!»

Şemsi anlamıştı düştüğü durumun çıkmazlığını.

«Bırak! Bırak!» diyordu boyuna Güllü'ye.

«Bırakacağım helbet!» dedi, «Köpek gibi boğacak değilima!»

Parmaklarını yavaş yavaş gevşetiyor, onun davranışlarına göre tutumunu ayarlıyordu. Birden doğruldu:

«Çık dışarı!» dedi, «Ortalığı ayağa kaldırma!»

Makine, güldür güldür dönüyor, akşamın suskunluğu içinde daha da ürkünç oluyordu çıkardığı sesler. Şemsi kalkmıştı ayağa. Eliyle üstünü başını süpürüyor yılışık bir gülüşle işi örtbas etmeye çalışıyordu.

«Ne varmış.» diyordu, «Ortalığı ayağa kaldıracak! Güreştik, bir senin sırtın yere geldi, bir benim! Berabere kaldık. Yakında bir güreş daha tutarız yenen yenilen çıkar ortaya!»

Çözülen saç örgülerini düzenleyip başını gözünü örtmüştü, Güllü. Yazmasının yırtığını biçimlice şalvarının içine sıkıştırmıştı. Yüzünün pençe pençe kızarıklığı da görünmüyordu yazmasının altında artık:

«Gel, Zehra!» dedi, «Şu çuvalları dolduralım da bitsin işimiz!»

Şemsi süklüm püklüm çıkmıştı dışarı. Elleriyle yakasının yırtığını kapatmaya çalışıyordu.

«Defolup gidemedi başımızdan!» dedi Güllü, «Askere mi gidecek, hangi cehenneme gidecekse, bi ayak önce gitse de dinç kalsa başımız.»

«Geçen sene de çuvalların arasında benim atılmıştı üzerime. Senin kadar gücüm yok ki boğuşacak. Bağırsam kepaze olacağım. Bereket versin Safiye abla yetişti de.. »

«Onun da kimden yana olduğu belli olmaz hiç.»

«Daha geçenlerde çağırdı Hesap Odasına da beni...»

«Burda çalışmamak var ya... Ne yapacaksın... Kocaya gidene kadar çekeceğiz.»

«Kocaya gidince n'olacak... Bu sefer de fındıkhkta canımız çıkacak.»

«Burda ne zaman, ne olacağı belli değil!»

Safiye abla kapıda dikilmiş, onları dinliyordu.

«Kız, sen mi çağırdın beni, Zehra! Daha bitiremediniz mi?» dedi, «Amma da uzattınız haaa!..»

Zehra ne diyeceğini şaşırmıştı:

«İp isteyecektim çuvalların ağzını dikmek için!» dedi.

«Hadi yıkayın elinizi! Hacı Emmi akşam namazından çıktı. Hesap odasında nargile içiyor!»

«Ne oldu bizim çarşı helvaları!»

«Şemsi'yi yolladı dükkâna!»

İki kızı da dipten doruğa inceledi:

«Hanginiz yordu bu oğlanı? Kanter içinde kalmış zavallı!»

Güllü önüne bakıyordu.

«Güllüyle çuval taşıdılar da...» dedi Zehra, «Yatkın değil ki işe bizim gibi!»

Safiye abla, neler geçtiğini çoktan öğrenmişti.

«Doğru!» dedi, «Aygır gibi kızlarla at başı gidebilir mi... Dili bir karış çıkar dışarı!»

VII

Recep makinenin kolunu bırakmış, çividekı havluya yapışmıştı. Ter burnunun ucundan akıyordu. Fabrika'da saat bulundurmazdı Hacı Dursun. Derenin ötegeçesindeki camiden gelen ezan seslerine göre ayarlanırdı iş saatleri. Sabah namazında kalkması gerekirdi. Öğle ezanında yemeğini yer, akşam ezanında paydos ederdi. Bu akşam başkaydı. Yarım ekmekle bir dilim çarşı helvası karşılığı iki saat daha çalışacaktı kızlarla birlikte.

Kızlar ellerini yıkayıp, hasırların başındaki minderlerine geçtiler. Safiye Abla herkesin önüne ekmekle helvasını koymuştu. Recep'in bulunduğu bölmenin kapısından:

«Al!» dedi, «Şu helvayla şu ekmek de senin!»

«Sağ ol Safiye Abla!» dedi Recep «Bunu yarın için kahvaltı'ya saklarım. Yorgunluktan yiyecek halim yok şimdi.»

«Yorgunluktan mı dedin. Aslan gibi delikanlısın, sen de yorulursan...»

Güldü:

«Aslan gibi olmak kolay!» dedi, «Ama nah şu kadarcık helvayla yarım ekmeği katık edecek aslan olmak zor! Aslan dediğin et ister Safiye Abla!»

«Bunu bulduğuna da şükret! Hacı Emmi helvanıza kadar düşünüyor.»

«Hacı Emmi beni mi düşünüyor, yoksa şu zırıltıyı mı?

Çenesinin ucuyla makineyi gösteriyordu.

«Hadi bırak da gevezeliği otur ye!»

Hiç oturup da yiyeceğe benzemiyordu. Terini havlusuna sildikten sonra:

«Yağmur çiseliyor galiba!» dedi.

Safiye Abla, çarşıya giden yolun üstündeki camdan baktı dışarı. Çavuş'un kahvesinden sızan ışıklar çizgi çizgi gösteriyordu yağmur serpintilerini.

«Çiseliyor!» dedi.

Boş bir çuval aldı Recep. Dibine bir biçim vererek geçirdi başına, külâh gibi...

«Ben gidiyorum!» dedi, «Ahçı Rüstem'e... Haydi hoşça kal!»

Tam kapıdan çıkıyordu ki Şemsi'yle göğüs göğüse geldi.

«Nereye böyle!» dedi, sert sert...

«Ahçı'ya!»

«Beğenemedin mi helvayla ekmeği?»

«Beğendim!» dedi, «Beğenmez olur muyum. Sakladım sabah kahvaltısı için.»

«Oturup yiyebilirdin. Görüyorsun ki işler acele!»

«Yani...» dedi, «İzin yok demek ahçıya!»

«İş zamanı...»

«Kızların ayıklıyabileceği kadar kırılmış fındıkları var önlerinde.»

«Gitmesen iyi olur diyorum!»

«Karnımı taş kebabıyla doyurmazsam yatırırız işleri sonra.»

«İşten kaçıyorsun, haa!»

«Sabah ezanından, akşam ezanına kadar çalışıyorum ben!»

«Babam dedi ki...»

«Babanın dediğini de biliyorum!»

Yavaştan itti Recep'i. Açtı sokak kapısını, çıktı. Şemsi arkasından bakakalmıştı.

«İt oğlu it!»

Girdi Hesap Odası'na. Babası, oğlunun girdiğini görünce nargilenin marpucunu çıkardı ağzından:

«Gitti mi?» diye sordu gülümseyerek...

«Yüz veriyorsun bu adama, sen!»

«Nereye gitti?»

«Ahçı Rüstem'e!»

«Gördün mü yaaa!.. Yani karnını doyurmaya.»

«Nasıl gider, işi yüzüstü bırakıp da...»

«Ne dedi sana... Kızların ayıklıyacağı kadar fındık var, demedi mi?»

«Ben gitme, dedimse de...»

«Demeseydin! Kabahat sende!»

«Dedim bi kere.»

«O da dinlemez, gider işte böyle.»

Geçti babasının karşısına. Ellerini masaya dayadı:

«Sen, onu tutuyorsun hep!» dedi, «Ben senin sanki oğlun değilim!»

«Telaşlanma be!» dedi, «Ne telaşlanıyorsun. Oğlum olmasına oğlumsun.»

«Eee?»

«Haklı olmasına da o haklı!»

«Gidemez o, işi bırakıp da, hiç bi yere gidemez.»

«Yoldan çevirecek gücün var mı, omuzlarından tutup da yolundan çevirecek! Yok değil mi?.. Öyleyse susmasını bil!»

«Demek gücüm yetmezse susmalıyım haaa!.. Demek mal sahibi olmak, mal sahibinin oğlu olmak para etmiyor.»

«Para eder, ama, burda onun gücü para ediyor, ne yaparsın! Bi sıkımlık canın var madem. İyi dinle beni! Bu pavruka on gün yattı. On gün bir kabadayı çıkıp da makinenin koluna yapışmadı. Köşe bucak adam ararken nerdeydin sen. Kabadayılık etmeye gelince çıkıyorsun ortaya.»

«Demek o, istediğini yapacak, biz ağzımızı açamıyacağız! Gücü kuvveti yerinde diye!»

«Üstelik bir de haklı olursa... Bir gün kızıp da çekip giderse, sen mi geçeceksin yerine be!»

«Şart mı benim geçmem!»

«Şart değilse adam bulursun!»

«Bulurum! Ne veriyorsun bu adama sen? »

«Üçer kaptan iki öğün yemek.»

«Üçer kap mı? Ben yemiyorum üç kap yemeği be! Yani günde altı kap! Bu ne bolluk!»

«Vereceksin ki çalıştırmaya yüzün olsun! Neden para vermiyorum da yemek veriyorum.»

«Ben de ona şaşıyorum ya!..»

«Babamın hayırına şişirmiyorum işkembesini! Bu makine keşle, tarhana çorbasiyle dönmez.»

«Bir fasulye bir pilâv nesine yetmez! Harçlık için ne kadar, hamam parası, traş parası, çay, kahve?»

«Recep gündüzleri işçi, geceleri bekçi... Çay kahve tembel işi. Koskoca pavrukayı ona bırakıyorum; yüz üstü koyup da kahve kahve mi dolaşacak geceleri. Hamamına gelince, ısıtsın bir teneke su, yıkansın!»

«Harçlık yok demek...»

«Konuşmadık!»

«İsterse?»

«Beş on kuruş tutuştururum eline.»

«Üst, baş?»

«Adam içine çıkmıyor ki... Üst baş nesine?»

Hacı Dursun oğluna alaycı bir sırıtışla baktı. Nargilesinden çektiği dumanları suratına üflemek istedi. Sönmüştü nargile:

«Var mı?» dedi, «Elinin altında böylesi? Varsa hemen yol vereyim bu ne idüğü belirsiz elin yabanına!»

«Yok böylesi ...Arasak da zor bulunur.»

Öfkesi bir türlü yatışmıyordu.

«Böylesi zor bulunur diye de yularını başına dolayıp salıverecek değiliz ya!»

Marpucu nargileye dolayıp kalktı:

«Böyle eşeğin yularını ister halkaya bağlamışsın, ister başına dolayıp salıvermişsin. Hep bir kapıya çıkar! Sen bırak boşboğazlığı da motora yüklenecek çuvalları hazırla. Sen çene yarıştırırken, bak, karnını doyurup gelmiş işinin başına. Haldır haldır çalışıyor işte makine!»

VIII

Yalı kahvelerinde ne kadar solozcu, pispirikçi, tavlacı varsa dökülmüşlerdi deniz kıyısına. Çocukların bile kabacaları inmişti mahalleden. Temel Reiz'in Semender'i yüzdürülüyordu.

Kaç gündür sürüp giden karayel, sabaha doğru maynalamıştı. Kıyıya güçlükle varabilen ölü dalgalar kalmış-

tı. Gündoğrusu, poyraz arası bir rüzgâr esiyordu Ereğli üzerinden.

Semender'in karnını iki yandan saran, kalın gedebot, dört kollu ırgata dolanmıştı. Irgatın dibinde oturan yaşlı bir gemici, motor feleklerin üzerinden kaydıkça halatı Kaloma ediyordu. On ton iç fındık vardı Semender'de. Halat elinden bir kurtuldu mu ne motorun hayırı kalırdı, ne fındık çuvallarının... Temel Reis'in bir gözü motorda, bir gözü ırgattaydı. Biraz yana yattı mı motor, iki kolunu kaldırıyordu:

«Hooop!..»

İki gemici dizliklerinin paçalarını sıvamış, çırpıntıda felek tutuyorlardı. Bunlardan biri tezkeresini yeni çıkartmış olan Şakir'in oğlu Hüseyindi. Arasıra gözleri fındık fabrikasından yana kayıyor, pencerelerde bir baş arıyordu, yazmalı bir baş... Temel Reis gürledi uzaklardan:

«Sür altına feleği! Heey aç gözünü!»

Kimi sırtını vermişti motora, kimi öne doğru yatmış, elleriyle dayanıyordu. Irgatın dibinde bağdaş kuran deniz kurdu, Reisin bir işaretiyle bir ucunu beline sardığı halatı salıvermişti. Semender silkinerek hızla kaymıştı yağlı feleklerin üzerinden. Son feleği altına süren Hüseyin, burnunun ucundan ok gibi geçen teknenin peşini bırakmamış, sulara gömülür, gömülmez, yarı beline kadar ıslanma karşılığı sıçramıştı kıç üstüne. Ayakları uzun süre boşlukta sallandı. Parmaklarının ucundan, dizliğine dolan sular oluk gibi akıyordu.

Recep makinenin kolunu bırakmış, hemen önündeki pencereden Semender'in yüzdürülmesini izliyordu. Daha iyi görebilmek için kazağının koluyla camın buğusunu sildi. On, on iki saat sonra Boğaz'dan içeri girebilecek olan bu motorun başüstündeydi sanki. Hüseyin'le birlik baştan kara etmek için elinde çıma bekliyordu. On ton

fındık vardı ambarda, bir o kadar daha yükledi mi ver elini İstanbul Boğazı! Değirmenağzından geçerken el sallardı Değirmenci Ahmet'e. Ne mert çocuktu Ahmet. Şu üstündeki kazak, onun kazağıydı. Gelip istememişti bugünedek... Ona İstanbul'dan göğsü yeşil çamlı kazaklardan bir tane alır, postayla gönderirdi. Bir de mektup yazdırırdı, eli kalem tutan bir gemici arkadaşa. Bir mektup da Hamit'e... Yoook önce Hamit'e yazdırırdı. Ne yapsa ödeyemezdi hakkını.

«Heeey, bırak dalgayı da işine bak! Motor, daha on ton fındık alacak!»

Kimdi bu, onu yolundan alıkoymaya çalışan boşboğaz. Kim olabilirdi Şemsi'den başka! Döndü, umursamaz bir bakışla süzdü.

«Bir de bakıyor hayın hayın!» dedi, «Sen dalga geçersen kim kıracak fındıkları!»

«Kırılmışı var!» dedi, «Kızları boş mu bırakıyorum ben!»

«Sen karışma kızlara... Boş oturur, dolu oturur. Sen kendi işine bak! Haydi tükür avuçlarına!»

Gerçekten de tükürdü avuçlarına, karşısındakinin yüzüne tükürür gibi. Yapıştı makinenin koluna, haznedeki fındık bitene kadar bir daha bırakmadı.

Çıkmıştı vücudunun hamlığı artık. Pazuları gün günden gelişiyor, daralan kazağının içinde yumruk yumruk oluyordu. Kollarının altı olduğu gibi sökülmüştü. Dikiş tutturamıyordu, oturup onarsa da. Dirsekleri tüm açıktaydı. Pantalonu, ahçı Rüstem'e gidemeyecek kadar parçalanmıştı. Onunla yatıyor, onunla kalkıyordu. Motorculukta da böyleydi bu. Kendini bildi bileli gıcır gıcır bir yatağa, soyunup dökünüp girmemişti bugüne kadar. Galatada gecelik kalmak isteği, uzun deniz yolculuklarında, temiz bir yatak özlemiyle birlikte doğardı içine.

Motorda, brandaya sarılı bir çulu vardı hiç olmaz-

sa. Genişçe bir minderdi, yatak yerine üstünde kıvrıldığı... Yorgam da yarım battaniye... Bunun bir yarısı da Kâşifteydi. Karadeniz, böyleydi işte, zamanı gelince ne varsa alıp götürürdü. Buna karşılık ne veriyordu ki... O da adamına! Fakir fukara için bir hamsisi vardı gani gani verebileceği... Verince de verirdi haaa!.. Dağı taşı doyururdu. Gübre diye dökülürdü bağa, bostana.

Nerden de kısılıp kalmıştı bu kapana. Kış gecelerinde ambara serip kıvrıldığı çulunu arıyordu şimdi. Altına üstüne serdiği fındık çuvallarına sinen deniz kokusunu çekiyordu sabaha kadar ciğerlerine. Bu tuzlu koku, bütün gece deniz yüklü düşlere doğru alıp götürüyordu onu. Hele bir nüfus cüzdanı gelsin, gemici kâğıdını yenilemek olacaktı ilk işi. Deniz demek başka bir dünyada yaşamak demekti onun için... Bolluk demekti, gönül ferahlığı, iç rahatlığı demekti. Bir motor bulsa, halden anlar bir kaptan bulsa, onu alıp götürse burdan. Limandan çıkana kadar, çuvalların arasına siner, sandıkların içine girerdi. Daha olmazsa Değirmenağzından binerdi. Nerde öyle kaptan!.. Ne Temel Reis'de, ne Sefer Reis'de iş vardı. Kendisine hapishane kaçkını gibi bakıyorlardı. Ama ne olursa olsun ilk yapılacak iş, kılığı kıyafeti düzmekti. Yeni bir kazak, kalınca, kir tutan soyundan... Bir kat urbası olmalıydı, Değirmenci Ahmet'i, arabacı Hamit'i görmeye giderken giyecek... Ama ne zaman! Ne cumartesisi vardı, ne pazarı... Hacı Emmi bırakmıyordu yakasını. Yüklenecek motorlar vardı. İstanbul fındık çekiyordu çuval çuval! Piyasanın tam kızıştığı aylar olmalıydı. Bahara kadar böyle gitmesi gerekirdi. İyi ama bu pantolonla da gezilmezdi ya. Hiç olmazsa buranın pazarı kurulunca gidip elden düşme bir pantalon uydurmalıydı. Hacı Emminin, bükmeliydi kulağını şimdiden. Geçen gün bayağı utanmıştı Güllü'den. Hiç belli olmazdı bu kızlar, sarakaya alırlardı adamı. Dipten doruğa bir süzmüştü geçen

sabah. Erken gelmişti fabrikaya. Yanında Zekiye de vardı. Çok çirkindi Zekiye ama, akıllı kızdı. Boyu kısacıktı, göğüsleri de inadına dolgun... Yazmasının üstünden bile, belli oluyordu. Güllü'nünkiler de öyle. Ama göze batmıyordu, Zekiye'ninkiler gibi...Bir hoş gülüşü vardı Zekiye'nin. Kendi için bakmıyormuş gibi bir bakış, sorunsuz, rahat... Konuşurken de öyle... Güllünün adına konuşuyormuş gibi... Öyle sokuluyordu ki adamın burnunun dibine. Gelip makinenin şurasını burasını elliyor, insanın şurasını burasını elleyip huylandırmak istercesine.. Sonra gidip olanı biteni bir köşede Güllü'ye anlatıp onu eğlendirmek için... Kötü mü bakmıştı üstüne başına Güllü... Alay eder gibi mi?... Yok, hiç de öyle değil! Söküğünü dikmek, kazağını yıkayıp kurutmak ister gibi...

«Heey! Ne duruyorsun, yemek zamanı! İştihan mı yok! Sonra iş zamanı bırakıp gidersin! Şimdi git de, vaktinde gel!..»

Şemsi'ydi bu ense kökünden seslenen. Vay anasım! Öğlen olmuştu haaa!.. Şöyle bir doğruldu. Ufak bir yorgunluk yoktu kollarında. Ne beli ağrıyordu, ilk günlerde olduğu gibi, ne sırtı... Böyle soluk almadan beş saat daha çevirirdi kolu. İnsan nelere alışıyor, nelere dayanıyordu.

Kızlar elleriyle fındık kabuklarını iterek pişkinlerini seriyorlardı önlerine. Herkesin önünde başka başka ekmek... Hiçbirinin ekmeği öbürüne benzemiyordu. Kaya gibi bir plâki ekmeğinin yanında, sapsarı bir mısır bazlaması. Buğday mı, çavdar mı, ne unundan yapıldığı belli olmayan yumruk gibi bir somun... Ötede, altına üstüne kara mancar yaprağı döşeli tepsi ekmeğinden kırılmış bir kıyı...

Recep hasırları çeviren kızların ancak bu saatlerde açılan yüzlerine bir göz attı. Günden güne sararıp solu-

yor muydu benizleri bu kızların. Güllü tam karşısında oturuyordu. Son günlerde yerini değiştirip tam makineye karşı dönmüştü yüzünü. Recep bölmesinden ne zaman çıksa göz göze gelirdi onunla. Bir şey söyleyecek, kendisini çağıracakmış gibi bir duruşu vardı. Yazması omuzlarına düşmüş, örgüleri iki yanından göğsüne doğru sarkmıştı. Kalın kalındı bu örgüler. Utancından elindeki plâki ekmeğini getiremiyordu ağzına. Plâki ekmeğiydi evet elindeki, hem de temiz bir buğday unundan yapılma... Değirmenci Ahmet'in misafiri olduğu günlerde yediği ekmeğe benziyordu. Her anımsayışta içine sıcak bir un çorbası gibi sinen Değirmenci Ahmet, gene ince bir sızı oluvermişti yüreğinde. Bu ekmek Durdu Ablanın eliyle Güllü'yü bulmuş olmasındı, sakın. Birden başı düşüverdi önüne. Elleri cebinde Hesap Odasının önünden geçerken nargile tokurtusu duydu. Hacı Emmi içerideydi demek. Kapı aralıktı. Çavuş, elinde terazi çıkıverdi karşısına. Burun buruna gelince durdu birden:

«Nasılsın?» diye koydu elini omuzuna, «İşler nasıl gidiyor?»

Recep saygıyla toplandı:

«Nasıl gitsin Çavuş Abi!» dedi, «Bildiğin gibi, çalışıyoruz işte.»

«Hiç gelmiyorsun kahveye! Fabrika dağılınca gel ara sıra bi çayımı iç!»

«Sağ ol Çavuş ağabi gelirim!»

İçerden Hacı Dursun lâfa karıştı:

«Hayt! Adamımı baştan çıkartma Çavuş! Pavruka dağılsa da dağılmasa da bi yere gidemez o!.. Ben ona emanet etmişim memleketin fındığını! O kime emanet edip de çıkacak pavruktan!»

«Canım kahveye gelip de kâğıt oynayacak değil ya!.. Bi çay içip dönecek!»

«Olmaz öyle şey! Ayağı bir alıştı mı, kâğıt da oynar, tavla da!»

«Bir soluk alır, içi açılır.»

«Ayartma Recep'i! Git işine!»

Çavuş eliyle anlamlı bir selâm verip çıktı dışarı. Recep ellerini yıkayıp yemeğe gidecekti. Birden aralık duran kapıdan girdi içeri. Hacı Dursun Recep'i karşısında görünce şaşırdı birden:

«Ne o!» dedi, «Hayrola!»

Recep yutkundu, tiksinir gibi bir göz attı giydiği urbalara.

«Bana biraz para ver!» dedi, gerisini getiremedi.

Çattı kaşlarını Hacı Dursun:

«Ne parası istiyorsun?»

«Para» dedi, «Üstüme başıma bi şeyler uyduracağım pazardan.»

«Sen ne yapacaksın üstü başı! Yiyip içip yatıyorsun, yetmiyor mu?

«Yetse ağzımı açıp lâf etmezdim karşında»

Uydurma bir beğeniyle baktı uzun uzun:

«Nesi varmış üstünün başının?»

«Nesi olacak düşüyor ayağımdan pantalon. Kızın, kadının arasında ayıp!»

«Neden ayıp oluyormuş, çalım mı satacaksın onlara!»

«Bi şey satacağım yok! Nerdeyse şuram buram çıkacak ortaya.»

Bir çare arıyormuş gibi düşündü uzun uzun:

«İş içinde üstü başı ne edeceksin. Hele fındıklar bi kolaylansın, ilk yaza doğru.»

«İlk yaza kadar böyle mi gezeceğim ben!»

Yeniden düşündü Hacı Dursun:

«Peki!» dedi, «İcabına bakarım ben! Şemsiye söy-

leyim de eskilerinden versin sana. Bi pantalon haaa, nasıl? Bir de ceket...»

«Sen ne konuşuyorsun Hacı Emmi? Onun urbaları olur mu bana!»

«Onunki olmazsa benimkilerden...»

«Bana yeni urbayı yakıştıramıyor musun Hacı Emmi. Bak şuraya geleli nerdeyse bir ay oluyor.»

«İyi söyledin ya... Anca bir ay! Ne kazandın ki, ne istiyorsun.»

«Ne kazandım ne bileyim ben... Haftadan haftaya hesap görülüyor ahçıda... Az mı yazıyor, çok mu belli değil... İyisi mi sen bana belli bir para verdeikide bir böyle senin karşına çıkmıyayım!»

«Olmaz! Üstüme başıma yapacağım diye boğazından kısarsın sen!»

«Kısarım, kısmam! Boğaz benim değil mi Hacı Emmi?»

«Sen boğazından kestin mi ne yapayım seni ben. Yiyeceksin ki şu makine dönsün. Tenbih ettim Rüestem'e... Her öğün et verecek sana... Bi nuhut, bilemedin kuru fasulye. Bir de plâv!»

«Sen belli bir haftalık ver bana! Gene ben yerim o yemekleri!»

«Yemezsin!»

«Yerim, gözüm kör olsun!»

«Yemezsin, bilirim ben!»

«Bak Hacı Emmi, büyüğümsün. Karşında çene yarıştırmak bana yakışmaz. Ver beş on lira da ayağıma adam gibi bir pantalon geçireyim pazar kurulmuşken.»

«Olmaz, diyorum sana, olmaz! Burda çalışan adam, pazarcılardan mal almaz, koskoca bir dükkân dururken... Acele etme diyorum sana!»

«Durması mı kalmış Hacı Emmi! Ne yap yap, bir urba uydur bana!»

«Bana bırak sen. Git yemeğini ye! Şimdi sırası mı Temel'in motoru fındık beklerken!»

Recep, baktı Hacı Dursun'un yüzüne, yutkundu. Başını iki yana salladı, ağzının içinde bir şeyler geveledi, çıktı dışarı.

Ahçıya gidecek yerde pazar yerine doğru yürüdü. Düzceden pazarcılar gelmiş, ağaçların altında sergilerini açmışlardı. İplere asılı pantalonların önünde durdu, parmaklarının ucuyla inceledi kumaşlarını. Kahverengiye çalan birini çekti, çıkardı. Satıcı, sanki kendisine seçiyormuş gibi bu pantalonu:

«Aferin delikanlı!» dedi, «En beğendiğim pantalonu buldun!»

Recep, belinden doğru sarkıttı, dizlerinde kalmıştı. Satıcı:

«Boyu da sana göre!» dedi, «tıpatıp!»

Kızmıştı Recep. Bu kadar olmazdı. Yalanın da bir sınırı vardı.

«Bak, arkadaş!» dedi, «Önümüzdeki hafta da geleceksin değil mi?»

«Her hafta gelirim. Beş yıldır pazarcılık yaparım ben! Anladım, sana ne biçim bir pantalon gideceğini. Gelecek hafta, hazır!»

«İyi bir şey olsun! Beğenmedim mallarını! Hiç biri bana göre değil!»

Gerçekten de hiçbiri ona göre değildi. Hemen hepsi bir karış kısaydı en azdan.

«Dur!» dedi, satıcı, «Sağlama bağlıyalım!»

Cebinden bir sicim çıkardı:

«Aç bacaklarını!» dedi, «Hele dik dur!»

Apış arasından topuğuna kadar uzattı ipi, bir düğüm attı:

«Maşallah!» dedi, «Boyuna da diyecek yok! Düzce'-

de bile zor bulunur sana göre pantalon! Ama merak etme, gelecek pazara tamam!»

«Bir de kalın yün kazak isterim. Kir tutan soyundan!»

Keyfi yerine gelmişti Recep'in. Girdi lokantaya. Pencerenin önüne geçti. Rüstem Usta, Hacı Emmi tarafından tenbihli olduğu için hemen getirdi yemeğini. İlk lokmayı indirince midesine, öfkesi dağılıvermişti. Suyuna iri bir ekmek parçasını batırdı. Yanaklarını şişire şişire çiğniyordu. Et de iyi pişmişti hani. Son ekmek parçasiyle tabağın dibini sıyırdı:

«Yarım ekmek daha!» dedi.

Yavaştan alıyordu Rüstem usta:

«Sana söylüyorum!» diye üsteledi, «Yarım ekmek!»

Bir çeyrekle geldi Rüstem usta:

«Bununla idare ediver! Hacı'yla pazarlığımız öyle!» dedi kimseye duyurmamaya çalışarak, «Her öğün için, yarım ekmek...»

Keyfi birden kaçıvermişti Recep'in. İşçi dediğin haftalığını peşin almalıydı, eline. Bu böyle gitmezdi.

Dipteki masada Temel Reis oturuyordu:

«Ver!» dedi, «Ne kadar ekmek isterse, ver!»

Rüstem usta bir çeyrek ekmek daha getirdi, bir tabak nohut... Temel Reis'in bir gözü motorundaydı bir gözü de bu eski motorcuda:

«Sen doymazsın!» dedi, «Aşçının porsiyonlarıyla. Sana gemici fasulyesi olmalı, deniz suyunda pişmiş... Doğrarsın içine ekmeği.»

Recep, elindeki bardağı masanın üzerine iterken:

«Bir saat sonra da yememişe dönersin!» dedi.

«Öyle deme, bereketi içindedir onun!»

«Bereketi, ekmeğin bolluğuna bağlı! Ne yapacaksın, doymadın mı çekip gidemezsin ki, denizin üstündesin!»

«Burda deniz üstünde değilsin!»

«Burda mı... Deniz üstünde değilim, ateş üstündeyim!»

Temel Reis gözünün birini kıstı. Yarı gerçek, yarı şaka:

«Atla motora!» dedi, «Götüreyim!»

Söylediği sözün, gerçekle ne denli ilgisi olduğunu anlamak için baktı yüzüne:

«Bilirim aizi!» dedi, «Elimiz kolumuz bağlı oldu mu bizi ayartmağa kalkışırsınız, dalganızı geçmek için.»

Kalktı ayağa:

«Ben motora atlayıp gidersem, önce senin işlerin bozulur. İki gündür motorunu yüklemeye çalışıyoruz. Haydi hayırlı yolculuklar.»

«Sen söylediklerimi yabana atma, iyi düşün! Bu sefer olmazsa gelecek sefer. Kâğıtlarını yaptırmaya bak bir ayak önce. İdrislerle, Hüseyinlerle bu Semender yürümeyecek kışta kıyamette!»

Elleri cebinde çıktı aşçı dükkânından. Gemicilik günlerinin başıboşluğu dolup dolup taşıyordu içinden. Bulutlar deniz dibinden hafifçe sıyrılmış, su, yeni baştan maviliğe kavuşmuştu. Ölü dalgalar, durduğu yerde hörgüçlenip düzeliyor, batıya doğru kayan güneşin bulut arkasından döktüğü ışıklarla menevişleniyordu. Uzun yolculuğa çıkacakmış gibi bir coşku vardı içinde. Gemici kâğıdı cebinde özgür bir kişiydi sanki. Bütün tedirginlikleri koyup gidecekmiş gibi...

Yol sapağında durdu. Fabrikaya gitmek istemiyordu. Çavuş'un kahvesinin önünde dikildi. Bir kahve içse nasıl olurdu? Yoldan gelince arkadaşlarla bir lokantaya girerlerdi. Önce tencerelerin önünde dikilirler, parmakla gösterirlerdi yemeklerini. Tabaklar gecikti mi huysuzlanırlardı. Garsonların taşıdıklarını çiğnemeden indirirlerdi midelerine. Bütün bu iyedilikler orta şekerli bir kahve için-

di sanki. Bu kahvenin başka bir tadı, başka bir keyfi vardı. Yorgunluk kahvesiydi adı.

Girdi Çavuş'un kahvesine, veresiye de olsa böyle bir kahve içmesi gerekiyordu. Çavuş, söyletmeden getirdi kahvesini, önüne koydu. Kaymakam emeklisi Rüştü bey, kâğıt oynuyordu tahrirat kâtibiyle. Ellerindeki kâğıtlara bakıp bakıp pazarlık ediyorlardı. Altmış altıya benzemiyordu hiç...

«Nasıl?» dedi, Çavuş, «Beğendin mi kahveyi. Az önce Değirmenci Ahmet de burdaydı. Gelecekmiş sana bir akşam, çok seviyor seni.

«Ben de onu çok severim.»

Bir iskemle çekti Çavuş:

«Görmek istiyordu» dedi, «Hacı Dursun'un şerrinden, uğrayamadı. Gelirsin bir akşam dedim konuşursunuz kahvede... Canı sıkılıyormuş değirmende. Sıkılır helbet... Çağı geldi mi böyle eve köye sığmaz insan. Kediler bile öyle değil mi? Bingüllerin duluna mı tutulmuş, başka birine mi aradım ağzım. Sır vermez kimseye. Var bi derdi. Sadık Reizin kızına da olabilir. Kapı bir komşusu.. Güllü de Güllü haaa!.. Böyledir bu iş. Başma gelmeyen bilmez. Kurtulmak için bi çaresi var, anasından istemek...»

«Babası yok mu Güllü'nün?»

«Ah bilmezsin babasını! Ne adamdı! Temel Reizler, Sefer Reizler su dökemezdi eline. Onun motoru kumda yatmazdı, ceviz kütükleri gibi. Kasım yüz dedi mi yüzdürürdü. On yıl, ya oldu ya olmadı. O zaman fındık yoktu böyle. Rize taraflarında açlık var, dediler. Sadık Reiz, borç harç yeni yaptırmıştı motoru. Tam yirmi iki tonluk. Yepyeni bir de makine taktı. Liman Dairesine başını çevirdi mi, dalgasından, çekekteki sandalların felekleri ıslanırdı. Yirmi ton mısır yükledi Melen ağzından. Dökme mısır, kehribar gibi... Sıkı bi lodosla çıktı yola. Oldum

bittim, sevmem şu lodosu. Makineyi bile fayrap etmemişti Sadık Reiz, basmıştı yelkeni, püfür püfür. Allah için balık gibi motordu «Karabatak». Hasan Usta da bi düşürmüş, o kadar olur. Senin anlayacağın gidiş, o gidiş. Kerempe fenerinden kıvrılır kıvrılmaz lodos, çevirmiş karayele. Sinop'u tutayını diye, vermiş motorun başını açığa. Ne olduysa Ayancık açıklarında olmuş. Ertesi gün kıyı tüm mısır. Sadık Reizi üç tayfasıyle koydunsa bul. Ölüleri üç gün sonra vurmuş karaya.»

«Hiçbiri de kurtulamamış demek!»

«Sular demir gibi o aylarda. Kulaç atamazsın ki çıkasın karaya.»

«Karadeniz bu... Ben iki kere çıktım karaya... Üçüncüde ne olacağını kimse bilmez.»

Çavuş, omuzuna vurdu.

«Heey aslan beee!.. Üçüncüyü düşünüyor. Niyetlisin galiba palamarları çözmeye?»

«Aklıma bir esmesin!»

Birden ikisi de susuverdiler.

Çavuş kaşık şıkırtısına uyandı düşünden.

«İşte böyle Recep kaptan!» dedi, «Kitaplardan birinde şöyle yazarmış, babam okumuş adamdı, o söylerdi boyuna. Topraktan geldik, toprağa gideceğiz diye... Bizim Karadeniz uşakları için şöyle demek daha doğru: Denizden geldik, denize gideceğiz!»

Recep birden canlanıverdi, dimdik kalktı ayağa:

«Deniz çağırdı mı, gideceksin ister istemez. Karşı duramazsın. Bizim ekmeğimiz deniz kızının ağzında. Sen bakma bana, bir dirileyim, bağlasalar durmam!»

Ellerini soktu cebine. Dalgalı denizde güvertede yürür gibi ayaklariyle yeri yoklaya yoklaya yürümeye başladı. Geç kalmıştı, hem de fabrikada iş olduğu bir sırada. Temel Reisin motoru fabrikanın arkasında kuma

baştan kara etmişti. Uzatılmış kalastan, dizlikleri sıvalı adamlar inip çıkıyorlar fındık yüklüyorlardı. Fabrikanın kapısı ardına kadar açıktı. Ense kökünde çuval, ayaklarının burnuna baka baka yürüyenler... Bunlardan birine çarpmamak için yana çekildi. Kapıda dikilen Şemsi:

«Bu ne dalgınlık!» dedi, «Adama çarpacaktın az daha. Çuvalını düşürecektin!»

Karşılık vermeden girdi içeri.

«Nerdeydin bu zamana kadar?»

«Yemekte?»

«Çıkalı yıl oluyor be!»

Birden durdu. Artık bu işde çalışmak istemediğini, Temel Reiz'in motoruyla İstanbula gideceğini söylemek geldi içinden. Ortada fol yok, yumurta yoktu ya, gene de işi bıraktığını söyleyebilmek için yamp tutuşuyordu.

«Hayır.» dedi içinden, «Bu şımarık delikanlıyı sevindirmek istemem.»

«Heeey sana söylüyorum. Nerdeydin beee!»

Birden durdu:

«Merak mı ettin?» dedi. «Kahvedeydim!»

«Kahvede mi? İş zamanı kahvede haaa!»

Recep yutkundu, ters bir karşılık aradı. Tam söyleyecekti ki kızların ellerini yüzlerini yıkadıkları yerden Güllü'nün çıktığını gördü. Ayakları kendiliğinden gidiyordu ondan yana. Güllü de yavaşlamıştı:

«Nerelerde kaldın!» dedi, «Hiç böyle geç kalmazdın da...»

Recep'in öfkesi, üzüntüsü dağılıvermişti. Gülümsedi:

«Sen de mi merak ettin?» dedi, «Bir kahve içtim, Çavuş'ta..»

«Seni işi bıraktı artık dediler de...»

«İşi mi bırakmışım... Yok canım, daha çok erken... Hele biraz kendime geleyim.»

«Demek yanlış değil... Gemici kâğıtların geldi mi gideceksin?»

«Fındık kırmak için yaratılmış adam mıyım ben, gideceğim helbet.»

Söyler söylemez de bir pişmanlık duydu.

Arkadan Şemsi yetişmiş bağırıyordu:

«Şimdi de durdun, kızlara lâf atıyorsun haaa!.. Ne söylüyor bu, kız sana?»

Çattı kaşlarını genç kız:

«Hiç!» dedi.

Yürüdü gitti. Recep de bölmesine doğru yöneldi. Tam girecekti ki Şemsi geçti önüne:

«Söyle!» dedi, «Ne dedin Güllü'ye?»

«Hiç bir şey demedim.»

«Bak ahbap, onlara yan gözle baktın mı, kolundan tuttuğum gibi atarım kapı dışarı!»

«Atmasına atarsın belki... Atarsın ya, kolumdan tuttuğun gibi değil!»

«Neden atamazmışım?»

«Gücün yetmez de ondan!»

«Çok mu güvenin var kendine?»

«Başka kime güveneyim ki...»

«O kadar söylüyorum, sana yasak ediyorum kızlarla konuşmayı. Bölmeden çıkıp ahçıya... Ahçıdan bölmene! Yan gözle bakman bile yasak!»

Recep yapışmıştı bile makinenin koluna. Boyuna söylüyordu Hacı Dursun'un oğlu:

«Karnın doydu galiba. Bitin kanlandı. Böyledir bu iş. Adam yerine koyuyoruz herifi de ahçıya gönderiyoruz! Neyine yetmez bir baş soğanla, bir somun. Hep babamda kabahat! Böylelerine acımıyacaksın!»

Hasırlardan yana dönerek söylüyordu, kızlara duyurmak için. Recep'in, makine gürültüsünden bir şey duydu-

ğu yoktu. Dinlenmiş bir adamın taze gücüyle habire çeviriyordu kolu.

IX

Hasırın üstüne serdiği çuvalların arasından kaldırdı başını. Ambara açılan pencereye baktı. Alacakaranlığın dokusundan, sabahın nerelerde olduğunu anlamaya çalıştı. Nerdeyse ezan okunacaktı, eli kulağındaydı. Doğruldu birden, gaz tenekesini doldurdu yarıya kadar. Ocağı yaktı, iki parça tahtayla üzerine avuç avuç fındık kabuğu attı. Kabuklar da tutuşunca bir kalbur fındık kabuğu daha boşalttı. Vurdu tenekeyi ateşe.

Pazarcıdan, ısmarladığı pantalonu almıştı, bir de gemici kazağı.. Yıkanmadan giyemezdi bunları. Şeytan da tam zamanında aldatmıştı hani. Bayram çocuğu gibi düpedüz giyinmektense boy abdesti alıp giyecekti yeni urbalarını. Suyun soğukluğu kırılır kırılmaz götürdü tenekeyi ayak yoluna. Tepeden tırnağa dökünüp aptestini aldı. Temizlik dinin yeter gördüğü ölçüde sona ermişti. Yıkana yıkana liyme liyme olan tek kat çamaşırını giydi. Bu iki parça çamaşırla çıkmıştı denizden karaya. Pantalon tam bedenine uymuş sayılmazdı. Son günlerde kalınlaşmış olacaktı bacakları. Yumruk yumruktu kasları. Kazak kir tutsun diye kahverengiydi, açıyordu yüzünün yanıklığını. Koyu yeşil gözleri daha da koyulaşıyordu bu kazağın içinde. Pencerenin pervazını tutturduğu ayna kırığında parmaklarıyla taradı ıslak saçlarını. Kazağın omuzlarını sağa sola çekiştirip oturttu yerine. Hacı Dursun'un bu iki parça giysisi için verdiği parayı düşündü. Hak etmiş miydi bu parayı, yoksa borçlanmış mıydı? Bir aydır geceli gündüzlü çalışıyordu. Gelecek ay bir kuruş bile hesabı kalmazdı, eğer deftere borç yazdıysa.

«Demek...» dedi, «Bir ay burdan bir yere gitmek yok!»

Sırtındaki kazağın yakası, bu kez boyunduruk gibi sıkmaya başlamıştı boynunu. Bir kazakla bir pantolon yüzünden bağlanıp kalıyordu bu fındık çuvallarına.

Her gün kahvaltı için yarım ekmek alırdı Hacı Dursun'un bakkal dükkânından... Haftada yarım kilo da zeytin. Kopardığı parçayı çiğnerken yattığı yerdeki çuvalları da kaldırıyordu. Güllü'nün minderini yastık yerine başının altına alırdı. Onu da koydu yerine. Ara sıra giydiği entarisinin basmasındandı minderin yüzü. Başını üstüne koyunca onun dizine yatmış gibi olurdu. Şeytanın sık sık aldatmasında bu yastığın bir yeri olduğunu düşünmemiş değildi.

İki eliyle minderi kabartıp yerine koymuştu ki kapı küt küt vurulmaya başladı.

«Daha var kızların gelmesine!» dedi, «Kim ola ki?»

Açmaya giderken «Hacı Emmi'dir olsa olsa» diye düşündü. «Namaza gelmiş olmalı.»

«Kim o?» diye seslendi.

Kuş yüreği gibi tıpır tıpır atan bir yürek... Güllü'nün sesi:

«Aç! Benim!»

Çekti kapının sürgüsünü. Önce Güllü'yü gördü. Yanında Hacer. İkisi de suçlu suçlu duruyorlardı. Hacer:

«Günaydın!» dedi.

«Durmayın öyle kapıda! Girin içeri!»

Önce Hacer girdi. Gülli'nün ayakları tutulmuş gibiydi. «Girsene Güllü!» dedi.

Elini uzatıp çekmek istiyordu. Eşik yüksekçeydi. Genç kız, dişlerinin arasında kalan yazmasının iki ucunu birden salıverdi. Yeni örülmüş iki örgü her zamanki gibi birer omuzundan göğsüne doğru sallanıverdi. Kuru fındık kabuğu renginde, ışıl ışıl... Hemen aynı renkten

bir kurdelayla takılı Reşat altını, iki örgünün arasında sallanıyordu. Birbirine vuran dişlerinin vuruşuna bir neden bulmak için:

«Soğuk var.» dedi, «Çoook!»

«Burası o kadar soğuk değil, yaktım ocağı!»

Kızların ikisi de yazmalarını indirmişlerdi, omuzlarına.

Recep, yanan ocağa bir iki kalbur fındık kabuğu attı. İçten içten çıtırdıyordu ocak.

«Oturun!» dedi Recep, «Oturun da ısının!»

Uzakta dikilen Hacer, Recep'in yeni urbalarını inceliyordu. Bunu sezinliyen delikanlı güvenli bir davranışla:

«Hangi rüzgâr attı sizi, böyle erkenden?» dedi.

Kızların sözcülüğünü yapmaya alışık olan Hacer, hiç düşünmeden:

«Güllü erken uyanmış da...» dedi, «Saati yanlış görmüş, alacakaranlıkta. Ben de hazırlanmış onu bekliyordum. Erkenden çıkıverdik işte.»

«İyi ettiniz de geldiniz!» dedi Recep. Birden içine bir kuşku düşmüştü. Ya erken geldiklerini gören olduysa!

Dolu bir çuvalı çekti ocak başına.

«Otur!» dedi.

Nazlanmadan oturuverdi Güllü. İçin için yanan fındık kabukları hafiften bir pembelik veriyordu yüzüne. Utangaçlığından da olabilirdi bu kızarış, coşkudan da... Yazması omuzlarına düşmüş, saç örgüleri daha da kızıla çalar bir renk almıştı. Tertemizdi yüzü. Saçlarında da bir nemlilik vardı. O da yıkanmıştı demek... Çok erken kalkmıştı. Uykusu kaçmıştı belki de... Neler düşünmüştü de uyuyamamıştı?

«Rahat bırakmıyor beni,» dedi Güllü, kulağına söyler gibi.

«Kim?» diye sordu, «Anlıyamadım!»

«Sabahları yolumu bekliyor.»

«Kim bu?»

«Kim olacak, Şemsi!»

«Ne istiyor senden?»

«Alacaaam seni, diyor, bunu iyi bil! Hem de alıp kaçıracaaam. Yapar mı, yapar. Arkasında da iki adamı. Kâzım'ın Zeynel'le, Reşide'nin Hüsnü.»

Recep yanına yöresine baktı, Hacer yoktu. Sordu :

«Hacer de biliyor demek...»

«Bütün kızlar biliyor. Sana da sorayım dedim. Çalışmıyacaaam burda. Bu gidişle, çalışamam da... Biliyorsun belki... Geçen gün iç ambarda üstüme atıldı. Bak yazmama... Geçen sabah kâğıda sarılı bi şey uzattı bana. Almam, dedim. Al diye çattı kaşlarını. Almasam iş uzayacak. Sonra baktım kenarından, bi yazma. Sözde yırttığı yazmaya karşılık... Safiye Ablaya verdim. Ona versin diye...»

«Herkes biliyor desene!»

«Biliyor.»

«Demek ki bi ben bilmiyormuşum!» Güllü çıtır çıtır yanan fındık kabuklarına bakıyordu. Recep'in gözleri de ocaktaydı ya... Gene de görüyordu Güllü'yü. İkisi bir tek insan gibi bakıyorlardı ateşe... Aynı ateşte ikisi birden ısınıyorlardı. Uzun süre konuşmadan durdular.

«Beş on gün gelmesem nasıl olur diye düşünüyorum.» dedi Güllü.

«İstersen bir dene... Hastayım diye bir hafta olsun çek ayağını burdan...»

Gözlerini ocaktan ayırmadan :

«Hep düşündüm bunları.» dedi, «Burdan alacağım parayla geçiniyoruz. Babam kaptandı. Bir karış toprağımız yok. Bir «açma»ya başladı anam, Alaplı yolunda; yedi sekiz sene sonra anca fındık verir. Ağabeyim hayırsız çıktı. Sattı savdı ne kaldıysa. Zonguldak'ta garsonluk ya-

pıyor diyorlar. Bize hayırı olmadıktan sonra isterse paşa olsun!»

«İşi bırakamazsın demek.»

«Lânet olsun, bırakırım gene de. Bırakmasına bırakırım ya...»

«Eeee?»

«Edemem buraya gelmeden!»

«Neden edemezmişsin?»

Başını çevirdi ocaktan Güllü. Bir şey diyecekmiş gibi baktı delikanlının yüzüne. Birden sustu. Artık ateşe de bakmıyordu. Önüne bakıyordu. Uzun uzundu parmakları. Tırnakları pespembeydi. Tombul tombuldu elleri... Çevikliği gene de belliydi. Becerikli ellerdi bunlar. Diri, sağlam işbilir çalışkan ellerdi... Recep tutmak istedi bu parmakları, uzattı elini, yakaladı. Hani becerikliydi, hani çevikti, sağlamdı! Savunmasız, yorgun kala kalmışlardı.

«Geleceksin!» dedi Recep, «Her gün geleceksin! Sen gelmezsen ben de yapamam!»

Birden değişiverdi Güllü. Yüzü başka türlü kızarmış, gözlerinin içi başka biçimde aydınlanmıştı:

«Öyle mi?» dedi, «Hergün geleyim, işi bırakmıyayım, öyle mi?»

«Sen istemezsen senin saçının teline bile dokunamaz kimse.»

Hacer, elini yüzünü yıkamış, duruyordu ambara açılan kapıda:

«Göründü kızlar!» dedi, «Çavuşun kahvesinden kıvrıldılar. Gel sen de yıka elini yüzünü bir!»

Güllü, parmaklarını yavaşça çekti Recep'in avuçlarından:

«Gideyim!» dedi, «Biraz rahatladı içim. Hep böyle oluyor. Seni görünce yorgunluğumu bile unutuyorum! Bi cesaret geliyor bana.»

Recep, Hacer'e duyurmadan :

«Ben de öyle!» dedi, «Sen olmasan ağır gelirdi bu iş. Kim bilir, durmazdım buralarda, çeker giderdim.»

Ocak başındaki çuvalları çekti geriye. Giydiği urbaların yeniliğini unutarak başladı makineyi yağlamaya. Bu mübarek de yağlanmazsa ağırlaşıyordu, kollarını düşürüyordu adamın. Üstüne çıktı, altına yattı, çarkların aralarına düşen kabukları süpürdü, oynak yerlerini yağladı. Kızlar işbaşı yaptı mı, boş kalmamaları için yapıştı makinenin koluna. Üç beş dakikada un gibi öğütmüştü bir çuval fındığı. İkinci çuvalı boşalttı, daha kimse işbaşı yapmadan.

Makinenin kuruluşunda bir terslik vardı. Bu kolu, kolayca çevirebilmek için arkasını, kızlara dönmesi gerekiyordu. İlk günlerde ters dönüp çevirmeyi denemiş başaramamıştı. Şimdi zorlanmadan üstesinden geliyordu. Ya çok ustalaşmış, ya da güçlenmiş olacaktı.

Güllü tam karşısında oturmuştu. Son günlerde hep böyle çalışıyordu. «Demek benim için böyle oturuyor.» diye düşündü. Recep de onu görmek istiyordu çalışırken. Gözünün önünden hiç ayrılmak istemiyordu. Sanki ondan alıyordu gücünü.

Dönen silindirden buram buram toz kalkıyor, tavana doğru direk direk yükseliyordu. İki saat mi, üç saat mi dur durak bilmeden çalıştı. Burnunun deliklerinden, boğazına doğru bir yanma başlamıştı. Dili damağı kurumuştu. Bıraktı makinenin kolunu. Ağzını nemli bir bezle kapattığı testiye yapıştı. Dikti dibini görene kadar. Ensesinden doğru çatallı bir ses yükseldi:

«İç bakalım! Bu da işi boşlamanın arapçası!»

Hacı Dursun'du bu yılan gibi sokmaya çalışan... Hem de su içerken...

«Yoruldun mu delikanlı!»

«Ben mi?» dedi, «Bilmem. Herhal yorulmuş olmalıyım!»

«Belli! Suratında bi direm kan kalmamış!»

«Yorucu iş!»

«Rüstem Ustada tencereleri devirirken yorulmuyorsun. Üstüne de çavuş'ta orta şekerli bi kahve içerken.. Sonunda kahvede de bi defter açtın demek... Dayansın Hacı Dursun!»

Uygun bir karşılık düşünüyordu. Hacı Dursun anlamıştı bunu:

«Senden lâf istemiyorum ben!» dedi, «İş istiyorum! Tükür avuçlarına da yapış bakalım!»

Ne avuçlarına tükürdü, ne de yapıştı makinenin koluna.

«Olmayacak böyle bu!» dedi. «Yediğim, içtiğim kendi kesemden olsun artık!»

«Annamadım!»

«Yediğimi, içtiğimi bileyim bundan sonra!»

Dişlerini göstere göstere güldü, ısırır gibi:

«Yediğin de, içtiğin de Rüstem'in defterinde yazılı. Bir ayda yüz yirmi lira tutmuş. Yirmi beş kâğıt da ekmekle zeytin sabahları...»

«Eder yüz kırk beş... Sen de, yüz elli lira! Yüz de cep harçlığı, ikiyüz elli! Önümüzdeki ay için peşin isterim bu parayı!»

«Nerde o bolluk... İki yüz elli lira bana verseler, ben bile çahşırım bu işte!»

«Bu iş ağır iş, üstesinden gelemezsin sen Hacı Emmi. İnsanların yapacağı iş değil bu!»

«İyi dedin ya... İnsanlardan başkalarının yapacağı işler için, insan aylığı istiyorsun benden, reva mı bu?»

«Bul bu işi kıvıran bi hayvan da yaptır daha ucuza!»

«Sana ayda iki yüz kâğıt... İster peşin al, ister veresiye.»

Birden yumuşar gibi oldu Hacı Dursun:

«Senin baban sayılırım, oğlum Recep! Veririm bu

parayı eline vermesine. Korkarım boğazından keser, sefil olursun!»

«Neden boğazımdan kesecekmişim. Para elimde olursa alırım bi kilo uskumru, yakarım ateşi, atarım ızgarayı! Gemiciyim ben!»

«Ben ne dersem ona bak! İyidir böyle. Hadeee, çok konuşma, tükür avuçlarına! Gemiciymiş!.. Ne gemicisi... Gemin mi kaldı ki. .»

Aklına koymuştu Recep. Peşin peşin almalıydı parayı... Bir çaydanlık alacaktı, iki üç de bardak... Bu sabah yerin dibine geçmişti. Gelen konuğa bir bardak çay çıkaramadıktan sonra, adamım diye nasıl gezerdi.

«Bak, Hacı Emmi!» dedi, «Olmaz böyle!»

Başını çevirip bir de baktı ki...Hacı Emmi kızlardan yana doğru gidiyor, elleri arkasında. Öfkeli öfkeli çekiyordu tespihini.

«Yok!» dedi, «Olmaz bu» Akşam, paydos edince düşecekti Hesap Odasına. Böyleyken böyle diyecekti. «Sen ne karışıyorsun benim boğazıma. Et, yerim, balık yerim, olmazsa taş yerim! Sen kıçımdaki pantalonu düşünmez, yiyeceğim taskebabını, pilâvı düşünürsün. Sıkboğaz edip aldırmasaydım şu urbaları, adam içine çıkacak yüz kalmıyacaktı bende!»

Bunları yüksekten mi söylemişti, içinden mi, bilmiyordu. Makineyi hurdaya çıkaracak bir öfkeyle çeviriyordu boyuna. Hem de ters yönden.

Güllü, elindeki işi bırakmış, kendisine bakıyordu.

Ya gene olmaz, derse Hacı Emmi, işi bırakıp yalı kahvelerine mi düşmeliydi. Bu, işi bırakmak olmaz, Güllü'yü bırakmak olurdu. Onu, değil bütün gün, saat başı göremezse ne yapardı sonra. Yumuşadı biraz, öfkesi dağıldı. Makinenin haldur huldur eden öfkesi de yatıştı, bir türkü ezgisi oldu. Seven bir insan yüreği gibi atmaya başladı. Dinlemeye koyuldu bu sesi kendinden geçerek:

«Güüül-lü! Güüül-lü! Güüül-lü!»

Güllü de mi dinliyordu ne! Başı önünde, eli işteydi. Çevik parmakları durmadan kabuğu, fındıktan; fındığı, kabuktan ayırıyor, avuçlarından birinde biriktirip, ortada duran sık örgülü kalburun içine atıyordu.

Ara sıra işinden kaldırıyor başını, gözleriyle Recep'i arıyor, az önce bıraktığı yerde buldu mu, rahatlıyordu. Bir iki dakikalığına gözlerin aracılığı ile, bütün çalışan organlarının dinlenişiydi bu! Yorgunluk nedir bilmeyen genç kız vücudunun güç yenileyişi...

Safiye Abla, önündeki kırılmış fındık tepeciklerini çökerten hamarat kızlara, yenilerini taşıyordu boyuna. Makinenin ağzındaki dolu kırılmış fındık kutularını, boşları ile değiştiriyordu. Hacı Dursun'un gözü, işliyen parmaklardaydı. Kalburlar doluyor, çuvallara boşaltılıyor. Çuvallar, ambarlara taşınmak üzere yanyana diziliyordu.

Hacı Dursun, tam Güllü'nün önünden geçerken durdu. Çevik parmaklarına baktı uzun süre. «Ne kız ya!» diye düşündü, «kıvraklık onda, güç kuvvet onda. Aygır gibi kız maşallah!» Neden böyle değildi bütün kızlar? Şu otuz beş kızın içinde bir tane bile yoktu onun gibisi... Üstelik akıllıydı da... Yaşça en ufaklarıydı, Safiye Abladan çok onun sözü geçiyordu burda. Kafası kızsa da «Haydin kızlar gidiyoruz» dese, bir tanesi bile kalmazdı basırların başında.

Biraz da kendini zorlıyarak :

«Bırak işini de gel Hesap Odasına!» dedi.

Ellerini çırpıp tozunu toprağını temizledi. Yazmasının uçlarını sallandırıp yeniden çattı. Safiye Abla'ya anlamlı anlamlı bakıyordu. Görmüştü Hacı Dursun'un odasına girip çıktığını. Boş durmamıştı demek, sıcağı sıcağına yetiştirmişti.

Makinenin önünden geçerken kaşıyla gözüyle durumu anlattı Recep'e. Son hızla dönen silindir çatlayan bir at gibi birden yavaşlayıverdi. İki devirden sonra da soluk soluğa zınk diye durdu. Kuşkulu gözlerle bakıyordu Recep. Hesap Odasının kapısı yüzüne kapanana kadar baktı arkasından.

Hacı Dursun sigaraya tövbeliydi. Keyifli zamanlarda nargile içerdi, o kadar... Kafası kızdı mı tövbe mövbe dinlemez, kilitli çekmeceden bir köylü sigarası çıkarır, karşısındakinin suratına suratına üflerdi dumanını. Güllü içeri girdiği zaman da yanıktı sigarası:

«Kız namızsız!» diye gürledi, «Nedir senin ettiğin!»

Çektiği sigaranın dumanını olduğu gibi üfledi kızın yüzüne. Güllü duyulur duyulmaz bir sesle sordu:

«Ne yapmışım ki, Hacı Emmi?»

«Daha ne yapacaksın! Adamın koynuna girmediğin kalmış sabah sabah!»

«Erken gelmişim biraz da...»

«Ne halt etmeye erken geliyorsun. Alakaranlıkta ne işin var pavrukada senin, eee?..»

«Alakaranlık değildi tövbe olsun. Işımıştı ortalık!»

Bir soluk daha çekti sigarasından, yumruk gibi bir duman topunu fırlattı Güllünün alnının ortasına :

«Söyle!» diye bir kerti daha çıkardı sesini, «Ne halt etmeye geldin! Adamı baştan çıkarmaya mı geldin!»

«Yok Hacı Emmi! Onu baştan çıkarmaya gelmedim ben!»

«Benim oğlanı baştan çıkaramayınca sıra ona geldi haaa!.. Namızsız!

Bir süre önüne bakıp durdu.

«Susuyorsun değil mi!» dedi, «Biliyorum hepsini!»

«Senin oğlunu baştan çıkarmak istemedim ben! Sana söyleyen yanlış anlatmış Hacı Emmi! Senin oğlun

beni baştan çıkarmaya çalıştı. Nah işte yazmam! Bak şu yırtığa! Eğer ben oğlunu baştan çıkarmaya kalksaydım, bu yazma bir uçtan bir uca yırtılmazdı böyle.»

«Ne söylüyorsun be! kim yırttı o yazmayı, bir de oğlumun üstüne atıyorsun haaa!»

Kalktı yerinden, çekti başmdan yazmayı.

«Göster!» dedi, «Nercsini yırttı bunun?»

Güllü, başından yazması gidince şaşırıp kalmıştı. Üzerine habersizden erkek gelmiş ev kadını gibi, bir eliyle başını örtmeye çalışarak :

«Şurdan şuraya kadar!..» dedi, «Diktim, belli olmasın diye, ince ince...»

«Nerde yırttı bu yazmayı!»

«Ambarda. İç yandaki ambarda!»

«Neden yırttı?»

«Çuval taşıyorduk... Bir çuval patladı. Fındıklar yere saçıldı, eğildim, topluyordum. Birden atladı üzerime!»

«Sonra?»

«Tutup ittim. Ne kadar olsa erkek... Boğuşurken yırtıldı yazmam.»

«Sonra?»

«Sonra... Kafam kızmıştı, tuttuğum gibi attım kapıya doğru. Zehra da gördü itişirken.»

Yazmasını vermiyordu, top top etmişti avucunda. Yüzüne bakıyordu bulanık bulanık:

«Kim vardı dedin, ambarda Hacer mi?»

«Zehra vardı!»

«Ha şu Zehra! Kızmadı mı Zehra, onun sana sataştığına... Kıskanmadı mı?»

«Eksik olsun kıskanması!»

Hacı Emmi, al al olmuş yanaklarına bakıyordu Güllü'nün. Ne kızdı bu Güllü! Şemsi'yi tuttuğu gibi fırlatmıştı haaa!.. Sıksa suyunu çıkarırdı bu kız adamın. «Vay namussuz Safiye vay!» dedi içinden, «Olduğu gibi anlat-

mamıştı ambarda geçenleri. Suçu Güllü'ye yıkıp çıkıvermişti işin içinden.»

«Peki!» dedi, «Ne halt etmeye gelip bana söylemedin Çemsi'nin sana sataştığını!»

«Söylemedim!»

«Nasıl söylerdin?» dedi, «Söyleyemezdin helbet! Önce senin kuyruk salladığın çıkacaktı ortaya. Suçun büyüğü sendeydi çünkü...»

Çenesi hırkasının yakasına gömülmüş, ayaklarının burnuna bakıyordu. Hacı Dursun yazmasını vermemişti hâlâ... Yüzünün, utançtan mı, öfkeden mi belli olmayan kızarıklığı, iri gözleri, hele göğsünün yuvarlaklığına daha bir anlam katan örgülü saçları ilk gençliğinin başı boşluğuna doğru alıp götürüyordu Hacı Dursun'u. Kendi benliğine çıkışır gibi çatlak bir sesle:

«Al şu yazmanı!» dedi, «Ört başına!»

Güllü'nün kadınca bir kıvraklıkla, attığı yazmayı kapar kapmaz bir örtünüşü vardı ki büsbütün deli etmişti onu. Biraz da kendine karşı güvenini pekiştirmek için:

«Vaz geç bu akıldan!» dedi, «Namusunla işine bak! Seni gelin edip eve mi sokarım sanıyorsun!»

Yanakları biraz daha kızardı öfkeden:

«Bunları da nerden çıkarıyorsun Hacı Emmi!» dedi, «Daha yaşım ne, başım ne!»

«Haşşöyle. Biraz aklını başına topla! Kaç yaşındasın sen?»

«On beşimi bitirdim çıkan ay!»

«On altı! Gördün mü ya. Çocuk sayılırsın daha!»

Ama bu göğüsler... Bu bol şalvarın içinde bile kendini belli eden kalçalar. Bu ince bel...

«Git!» dedi, «Gözüm görmesin!»

Niçin odaya çağırdığını unutmuştu:

«Dur hele!» dedi, «Sabahları erken gelmek yok bidaaa! Mahalleden üçer, beşer ineceksiniz pavrukaya...

Üçer üçer, beşer beşer toplanın bir araya da öyle inin. Ne olur, ne olmaz, yolunuza motorcular, balıkçılar falan çıkar. Hadi bakalım, yüz vermiyeceksin elin yabanına. Bugün var, yarın yok! Sadık Reiz'in kızısın sen, adın çıkar sonra, evde kalırsın ömrü billâh!»

Sigarasını attı yere. Kırkbeş numara kunduralariyle çiğnedi öfkeli öfkeli... Güllü kapıyı aralık bırakıp çıkmıştı dışarı. «Biliyor ağzının tadını, ayı!» dedi. «Bu yaşta böyle olursa... On sekizine girdi mi alt üst eder memleketi. Ne kız ya!..»

İçini çekti. «Genç olacaksın ki...» dedi, «yaş, altmış, hele hele altmış iki... Bir kurcalarsan altmış beşe de çıkar. İnsan kocasa da gönül kocamıyor bi türlü.»

Çoktan beri gitmemişti İstanbula, sekiz aydanberi... Ne kızlar vardı Barba Yaninin elinin altında. Güllü gibilerin geceliği yüz kâğıda, yüz elli kâğıdaydı. Hem usul, erkân bilirlerdi İstanbul kızları. Yemesini bilirler, içmesini bilirler, konuşmasını, oturup kalkmasını bilirlerdi. «Hele şu fındıkların sonunu bir alalım da...» diye düşündü. Mart'a, Nisan'a doğru hesap görmeye, mal getirmeye diye bir açılmalıydı. Eşek gibi çalışıyordu işte... Geceyi gündüze katıyordu. Hakkı değil miydi kenarından köşesinden yaşamak.

Kalktı gerindi:

«Kızın ağzının payını verdik!» dedi, «Biraz da yabanın kerestesini tımar edelim.»

Çıktı dışarı. Önce kırılan fındıklara baktı. «Bir saatlik iş var kızlara!» dedi, «Çekelim içeri de bir boyayalım!»

Makinenin yanından geçerken çattı kaşlarını:

«Gel!» dedi, «Hesap odasına!»

Recep'ten önce gitti, sandalyesine oturdu. Bu oturuşu beğenmedi, aldı sağ ayağını altına. Topuğunu biçimlice kıvırdı. Bir dirseğini de dayadı masaya. Recep kapıyı açıp da içeri girer girmez patladı :

«Karnın doydu heee?»

Recep'in hazırlıklı geldiği belliydi :

«Çok şükür!» dedi, «Aç değilim!»

«Açık da değilsin!»

«Eh! Açık da değilim!»

«Sırtın pek... Karnın tok!..»

Sözü lokma gibi hazırlamış, ağzına vermişti Recep'in. Ondan, bir «Sayenizde!» karşılığını bekliyordu. «Nerde o iz'an!» diye geçirdi içinden. «Nerde o kafa!»

Oysa Recep kızdığından çenesi bağlanmıştı. Hacı Dursun:

«Doğru mu yaptığın!» dedi, «Kız teker teker bülbüller gibi anlattı olanı biteni!»

«Kız mı?» dedi Recep, «Hangi kız!»

«Güllü!»

«Ne var ki, ne anlatıyor!»

«Hep böyle başlar bu işler! Ben kârhana işletmiyorum burda! pavruka işletiyorum, anladın mı?»

«Burda çalışan kızlar, benim dünya ve âhiret kardaşım. Hepsi de aile kızları!»

«Dedim ya, hep böyle başlar bu işler. İlkönce dünya ve âhiret kardaşın olur, bir de bakarsın ki akrabalık, hısımlık kalkıvermiş aradan ne kardaşlık kalmış, ne hemşirelik...»

«Bak, Hacı Emmi! Öyle bir şey olacaksa, gelir önceden haber veririm sana! Ben bu kızlardan biriyle evlenceğim derim. Elini öperim, iznini isterim senin.»

«Neee!. Evlenmek mi dedin! Evlenmek haaa! Sen kim, evlenmek kim!»

«Anlamadım, Hacı Emmi. Hani öyle bir şey yok ya!.. Öyle bir şey olsa evlenemez miyim ben!..»

«Evlenemezsin! Nasıl evlenirmişsin. Ben seni burda damızlık diye beslemiyorum!»

«Bunlardan birine gönül verip de namusumla...»

«Namusunla haaa!.. Namusunla gönül verip evleneceksin haaa!.. İşte namussuzluğun dik alâsını o zaman yaparsın sen! Senin üç kap yemekle iki öğün, üç öğün karnını doyuruyorsam, evlenesin diye değil, şu makinenin kolunu günde on iki saat çevireain diye yapıyorum! Kızlara yan gözle bile bakmıyacaksın.»

«İşim gene iş benim! İşimi bırakayım demedim ki...»

«Sen evlenirsen, şu Güllü gibisini koynuna bir alırsan, ertesi gün zor çevirirsin makineyi! Ayakların titrer, kolların bükülür, sustası bozuk çakıya dönersin!.. Bana ne garezin var senin! Gözüne dizine dursun verdiğim ekmekler!»

Önüne bakıyordu Recep. Güveni tüm sarsılmıştı:

«Seni atam sanıyordum ben!..» dedi, «Bir gün, eğer dünya evine girmem gerekince...»

«Eğer atansam, elini ayağım çek bu işlerden diyorum sana! Bir daha yan gözle bakma bu pavrukadaki kızlara! Eğer bi daha kulağıma bi lâf çalınırsa, gidersin geldiğin yere, anladın mı?»

«Anladım Hacı Emmi!» dedi, «Anladım!»

Anladığı bir şey varsa, o da bu Hacı Emmi'nin kendisine hiçbir hayrının dokunmıyacağıydı. Ona şu kadarcık bir güveni varsa o da silinip gitmişti.

«Git, işinin başına!» dedi, «Burda kalmak istiyorsan ayağını denk al! Adımlarını hesapla da öyle at! »

Burda kalmak istiyor muydu? Böyle hiç bir isteği yoktu. Kâğıtları yapıldı mı geçecekti bir motora. Burda iş bulmasa bile Ereğli'ye gidecek, daha olmazsa Zonguldak'ta, İstanbul'da iş arayacaktı.

Gitse Temel Kaptan'a yalvarsa yakarsa, Liman'la işini düzeltse, girse Semender'e. Temel Reiz çıksa karşısına da «Hadi gidiyoruz!» dese... Şu fabrikadaki bölmesini bırakıp, gidebilecek miydi? Makinenin koluna yapıştığı zaman Güllü'süyle göz göze geldiği bölmesini...

«Bu «Ayağım denk al!» lâfı da ne oluyordu? O kadar ileri mi gitmişti de, ayağını geri basacaktı? Ne yapmıştı denk alacak? Bir kez, o da çok kısa süreli olarak, Güllünün elini tutmuştu. Bu muydu işlediği suç. Bunun için mi Hacı küplere binmişti?

«Hesap Odası»ndan çıkarken kara kara düşünüyordu. Suç olarak pek az yanlış iş yapmıştı. Kimseden pek az azar işitmişti bu yüzden. Hacı Emmi'nin yaptığı, öğüt vermeden çok bir uyarma, daha da kötüsü bir azarlamaydı.

Demek Güllüyü de beş on dakika erken geldiği için sorguya çekmişti az önce... Erken gelip de kendisiyle konuştuğu için... Ne olmuştu üç beş dakika konuştuysa? Aklından kötü şeyler mi geçirmişti bu üç beş dakika içinde. Onunla evlenmeyi düşünmüştü bir ara, düşünse düşünse... Bu da mı suçtu?

Bölmesine geçip yerini almıştı. Güllü işinden başını kaldırmış, olup bitenleri yüzünden okumaya çalışıyordu. Onu üzmemek, canını sıkmamak için umursamaz görünmesi gerekiyordu. Bugün alışılandan fazla elini de salladı kızların bakışlarına aldırmıyarak:

«Aldırma Güllücüğüm.» demek istedi, gözgöze gelince, «Hacı Emmi'nin söylediklerine ikimiz de kulak asmıyalım!» Bu işin içinden namusuyla çıkacağına güveni vardı. Hiç kimseye güvenmese kendine güveniyordu. Altındaki motorun kapaklandığı günü anımsadı. Denizin ortasında dalgalarla gırtlak gırtlağa boğuştuğu geceyi düşündü. Kim yardım etmişti kendisine. Kolunun gücünden, bedeninin direncinden başka güveneceği ne kalmıştı... Üstelik bu kez, Güllü de vardı yanında, yalnız değildi. Güllü, gücüne güç güvenine güven katan biriydi. Buna benzer hiçbiri çıkmamıştı bugüne kadar. Ona güveniyordu, destek olacağını biliyor, daha bir güçlü buluyordu kendini.

Her ikisi de bir şeye karar vermişe benziyorlardı. Çevrelerini umursamayan bir davranışları vardı. Hacı Emmi'nin, tutumlarını gevşetmesi şöyle dursun, daha da güçlendirmişti bağlılıklarını. Böylece su yüzüne çıkan duyguları bilinçli bir yola girmiş oluyordu. Çevrelerinde de saklıyacakları bir şeyleri kalmamıştı artık. Sabahleyin hemen hiçbirşey konuşmadıkları halde çok şey yapmaya söz vermiş bir halleri vardı.

Recep, makinenin birden gevşediğini, bileklerine binen direncin hafiflediğini anlayınca bıraktı kolu. Hazneye yeni boşalttığı bir çuval fındık eriyip gitmişti. Sıraya dizdiği çuvallardan birine daha yapıştı. Üç basamaklı merdivenin en üstüne çıkmış boşaltıyordu ki Temel Reiz seslendi aşağıdan:

«Kolay gele, delikanlı!»

«Hoş geldin.» dedi, kim olduğunu anlamadan.

«Nerde bizim hacı, yok mu buralarda?»

«Az önce odasındaydı?»

«Baktım, yok!»

Fabrikaya elini kolunu sallaya sallaya girebileceklerdendi Temel Reiz. Recep bunu bildiği için:

«Geç, odasına!» dedi, «Bekle biraz!»

Aklı başka şeylerdeydi Temel Reizin:

«Bak Recep!» dedi, «Geçen gün Rüstem'de konuştuk biraz.»

«Ne konuşmuştuk ki...» dedi kuşkulu kuşkulu...

«Canım, senin motorda çalışmanı... Ben Liman'a gittim bugün. Reis dedi ki, gelsin bakalım, bir konuşalım onunla, bir şeyler yaparız dedi.»

«Yapmaz bu adamlar.»

«Canım senin neyine gerek! Yapmazlarsa yaptırırız. Yemek zamanı onu bir gör, hemen şimdi... Yemeği dairesinde yer Reiz, bulursun orda.»

«Beni boşuna yorma Temel Reiz» dedi, «Ben gittim bu adama.»

«Canım, bizim de bir bildiğimiz var helbet!»

Recep çuvalı boşaltmıştı hazneye. İnmek istemiyordu bir türlü. Temel Reiz pantalonu yenilediğini görmüştü.

«Güle güle giy!» dedi, «Yenilemişsin!»

«Sağ ol!» dedi, «Sıkıştırdım bizim Hacı Emmi'yi»

«Açmış kesenin ağzını sonunda.»

«Açtı. Bir de kazak aldım, gemici kazağı!»

«Yün mü?» dedi, «İplik mi?»

«Karışık amma iyi ısıtıyor.»

«Güle güle giy!»

«Yani, senin anlıyacağın, borçlandık Hacı Emmi'ye.»

«Canım, o da borç mu. İş onu ödemeye kalsın, kolay!»

Bir rahatlık duydu içinde.

«Zaten, kaç para ki...» dedi.

Temel Reiz saatinin kapağını açtı baktı:

«On ikiyi geçiyor!» dedi, «Yürü gidelim, yemekte konuşuruz!»

«Benim yemek zamanı pek belli olmaz. Hele kızlar bi davransınlar bakalım. Onlar çalışırken nasıl giderim ben.»

Temel Reiz güldü sinsi sinsi:

«Gidemezsin demek... Onları bırakıp da çıkamazsın haaa?...»

«Nasıl çıkarım, ya ayıklıyacak fındıkları kalmazsa önlerinde!..»

Kaptan hâlâ gülüyordu:

«Korkarım sen kızları bırakıp motora da gelemezsin!»

Hani yanlış da değildi. İşi yavaştan almasının nedeni biraz da kızlarla ilgiliydi.

«Böyledir bu iş!» dedi kaptan, «Bu kadar barutla, ateş parçası bir arada kalırsa olacağı buydu!»

Onu buraya bağlayan, denizden soğutan hangisiydi acaba? Arkasını makineye dönmüş teker teker gözden geçiriyordu. Hiçbirinin yüzü gözü açık değildi.

«Sen bunları bir de bayram günlerinde gör.» dedi Temel Reiz, «Başlarını açarlar, çepkeni, şalvarı çekip salıncağa binerler. Delikanlılardan hangisinin gözü bunlardan birini tutarsa çeker tabancasını boşaltır havaya grav, grav!. Bu sümsük kızlarda kolan vurmayı gör sen! Kaybolurlar dalların arasında alimallah!»

Safiye Abla yemek paydosu vermişti kızlara. Birer ikişer kalkıp ellerini yüzlerini yıkamaya gidip gelmeye başlamışlardı.

«Yürü gidelim!» dedi Temel Reis, «Rüstem usta, baklava açtırmış bugün. Çoktan beri yememişsindir.»

«Yemedim!..» dedi Recep, «Zonguldak'da yemiştim son defa. Maden direği boşaltmıştık!»

«İyi para var direkte!.. Alaplıdan yükleriz! Şu peygamber tavuklarından bıktığın gün gel benim motora!»

Kapıdan çıkarlarken Recep koluna girecekmiş gibi sokuldu Temel Reiz'in:

«Kusura bakma!» dedi, «Burda kalmam daha iyi olacak!»

«O da neden? Eğer borcum var diye düşünüyorsan aldırma, öderiz borcunu. Yok, başka bir sebep varsa, o başka.»

«Hele şu kış geçsin bir.»

«Ben de kışta kıyamette denize açılacak değilim. Peynir ekmekle yemedim aklımı. Arada bir iki sefer kaptırdık mı, sen sağ ben selâmet... Benden alacağın pay kışı rahatça geçirtir sana. Bir sıkıntın olursa hiç korkma! Borç yiyen kesesinden yermiş.»

Recep artık hiç konuşmuyordu. Aşçı Rüstem kala-

balıktı bugün. Dipteki masalardan birini Şemsi kapatmıştı. Sağlı sollu oturmuştu iki kafadarı. Karşısına da Düzceli bir misafirini almıştı. Ancak oturduğu zaman görmüştü Recep bunları. Daha önceden görse burunlarının dibindeki masaya çöküvermezdi hemencecik.

Şemsi, bitişik masada olduğunu belirtmek için seslendi onlardan yana:

«Merhaba!» dedi, «Hoş geldin Temel Reiz!»

«Merhaba! Hoşbulduk!»

Recep de selâm vermeyi düşündü. İçinden gelmedi. Haraç vermek gibi, bir selâm vermek olacaktı bu. Ama Hacı Dursun'un oğlu hiç yakasını bırakacağa benzemiyordu.

«Merhaba beyzadem!» dedi, «Şöyle bir baktım da tanıyamadım. Çulu değiştirmişsin!»

Recep, yarım ağız, «Merhaba!» dedi.

Şemsi, iki kafadarına göz kırptı:

«Yakışmış.» dedi, «Pantalon ısmarlama gibi... Hiç pazarcı işine benzemiyor.»

Zeynel, içkiden daha da mavileşen çipil gözlerini iki yana kaydıra kaydıra sıruttı:

«Altın makastan ısmarlama.»

Hüsnü daha da moraran dudaklarını yaydı:

«Beş kâğıt bahşiş vermiş terzi çıraklarına. Ütüsü de bıçak gibi!»

Zeynel sözü ağzından kaptı:

«Damatlık elbisesi...» dedi, «Bugün güveyi girecek, akşama. Yaz gelse de bir de denize girip yıkansa...»

Temel Reiz, anlamıştı kime lâf attıklarını. Yavaştan:

«Aldırma delikanlım.» dedi, «İçmişler adam akıllı... Ağızları burunları karma karışık.»

Ama yakasını bırakacağa benzemiyorlardı, Recep'in. Şemsi, Rüstem ustaya seslendi:

«Bir taskebabı» dedi, «Hacı Dursun'dan!»

Recep başını çevirip baktı yüzüne dik dik:

«Hayır!» dedi, «Kendi hesabıma yiyorum artık! O iş bitti!»

«Parası kimden çıkıyor?»

«Benden!»

«Yani çiftliklerinden...»

«Yok, bizde çift çubuk... Kazandığımızı yeriz biz.»

«Bakkaliyeden mi gelir kazancın, manifaturadan mı?»

Temel Reiz işi yumuşatmak için lâf karıştırdı:

«Hamaliyeden!»

«Öyle mi delikanlı?»

«Öyle!» dedi, «Bu lâfı kırk yıl düşünsem bulamazdım, hamaliyeden!»

«Öyle demek!»

«Öyle!» dedi, «Bütün gün yaptığım iş ne ki? Anca bir taskebabı karşılığı... Hamallık...»

Soluk yanaklarına parmak parmak favorileri inen misafirine döndü, Şemsi:

«Tanıtayım!» dedi, «Bizim fabrikada makinist! Eskiden motorcuymuş, motoru batınca, kendisi motor olup çıktı! Beş beygir kuvvetinde! Mazot almaya gelmiş buraya! Fabrika hesabına!..»

«Mazotu alan sensin! Kokutmuşsun ortalığı!»

«Rahatsız mı oldun?»

«Ben olmadım!» dedi, Recep, «Olanlar vardır belki!»

«Avukatlığa da başlamış seninki...» dedi kulağına Zeynel. Mavi gözleri süt mavisi olmuştu. Dipleri kıpkırmızıydı. Sonra döndü misafire:

«Saygı! diye bir şey kalmadı!» dedi, «İnsan efendisinin karşısında biraz da susmasını bilmeli!»

Kızmıştı Recep. Kime kızmıştı, Şemsi'ye mi, dalkavuklarına mı? Kendisi de bilmiyordu. Şemsi:

«Öyle değil mi Temel Reiz!» diye üsteledi, «İnsan susmalı yerine göre!»

«Oturduğun masadan bu yana lâf atmazsan susarım ben!»

Hüsnü kalktı ayağa:

«Kış çeneni de önündeki yemeğe yumul! Bulmuşsun beleşten bir kayıntı!»

«Ya çenemi kısmazsam!»

«Kısmazsan çeneni, bakarız icabına!»

«Demek susmazsam, susturursun öyle mi?»

«Ne sandındı ya!..»

«Gel de sustur bakayım! Şu bileklerin başka ne işe yarayacağını göstereyim size!..»

Temel Reiz, aradığı motorcuyu bulduğu için kulakları ağzına varıyordu. Birden karşıki masa maynalamıştı:

«Otur delikanlım!» dedi, «Zamanı gelince gösterirsin, değmez!»

Şemsi :

«Uzatma.» dedi, «Otur da yemeğini ye. İş zamanı çene yarıştırmana iznim yok benim!»

Yemeğini bitirmişti Recep. Tam kalkacağı sırada omzundan bastırdı Temel Reiz:

«Otur!» dedi, «Bir porsiyon baklavamı yemeden salıvermem! Haydi Rüstem usta, çabuk ol biraz!»

Dükkânın yan kapısından çıktılar. Çavuş'un kahvesinin önünde durdular kendiliklerinden:

«Bir kahve!» dedi Temel Reiz, «İyi gider tatlının üstüne!»

«Sağ ol!» dedi, «Başka zaman!»

Temel Reiz, çomak çomak olmuş parmaklarıyla okşadı Recep'in sırtını:

«Nah benim Semender!» dedi, «Kumda! Hüseyin yatıyor geceleri... Söylerim ona ben. Bir sığınacak yerin de,

benim motor olsun! Kendi evin gibi! Sıktılar mı canını, bırak gel!»

«Sağ ol Reiz!»

Soktu ellerini cebine. Sefere çıkan bir gemici kadar rahattı içi.

X

Hacı Dursun dara düştü mü haber salardı Davâ vekili Raşit Efendi'ye. Mahkemelerde beş yıl başkâtiplik edenler, memurluktan ayrıldı mı, dâvâlara girebilirlerdi. Raşit Efendi eline geçirdiği bu hakkı mahkemeye girmekten çok, mahkeme dışında kullanırdı. Bütün yargıçlarla iyi geçinir, onların özel işlerine koşar, girdileriyle çıktılarıyla uğraşırdı. Ev bulur, yerleştirir, misafirlerini ağırlar, genç savcıları evlendirirdi. Aldığı dâvaları barış yoluyla çözümlemeyi dâva kazanmaktan daha uygun bulurdu. Yerine göre koparabileceğini söke söke koparır, karşı tarafın çıkacak dâvalarını çıkmaza sokar, açtığına açacağına pişman ederdi. Dâvanın kazanılması, yitirilmesi önemli değildi, önemli olan, kendisinin bir şeyler kazanmasıydı.

Hacı Dursun'un, bütün çapraşık işlerde akıl hocasıydı Raşit Efendi. Kahveye girer girmez, Çavuş çıktı önüne:

«İçeceğin kahveyi Hacı Dursun'un manifatura dükkânında içersin!» dedi, «Sabahtanberi seni bekliyor!»

Umursamayan bir el sallayışıyla:

«Gene ne işi varmış Hacı'nın?» diye sordu.

Çavuş esirgemezdi lâfını:

«Ne işi olduğunu bilmiyorum ya...» dedi, «gene yanacak birinin canı. Hadi, bekletme Hacı'yı. Kahveni oraya getiriyorum arkandan! Yürü!»

Hacı Dursun'un başı kalabalıktı. İşin önemini anlamak için:

«Akşama hükümet paydosundan sonra geleyim.» dedi, «Başın kalabalık şimdi senin!»

Hacı yürüdü üstüne:

«Hele ctur beş dakka.» dedi, «Bunlar kuru kalabalık.»

Çavuş hemen peşinden yetiştirmişti kahvesini. Raşit Efendi'nin neden çağırıldığını anlamak için Hacı'nın karşısında oturan Melen'li Yakupla işin bir ilişkisi olup olmayacağını düşündü. Onlar beş on parça manifatura almış olacaklardı, hesap görüyorlardı işte... Raşit Efendi'yle ne ilişkisi olabilirdi. Kahveyi bırakıp çıktı dışarı.

Melenli diretiyor, fındıklarını ucuza kapattırmamak için bin dereden su getiriyordu.

«Sana on dönümlük bir fındıklık ipotek ediyorum» diyordu, «Bu fiyata nasıl kapatırsın fındığımı? Hiç olmazsa kırk kuruş daha koy üstüne!»

Hacı Dursun'un hiç minneti yoktu:

«Canın isterse...» diyordu, «Sana kuru para bin beşyüz kâğıt veriyorum, bin altıyüz liralık da mal...»

«Peşin parayla bunları bin kâğıda alamazsam yüzüme tükür. Düğün acele olmasa, gelip yüz suyu dökmezdim sana. Ocağına düştük işte... Sen söyle Raşit Efendi kardeşim, ikiyüz yirmi kuruşa fındık mı verilir... Biliyorsun, geçen sene dörtyüz yirmiden gittiğini.»

Hacı Dursun bir umursamayış esnemesiyle:

«Ne malûm bu yıl iki yüze düşmiyeceği...» dedi.

Yakup Acar:

«Kaç yıldır üç yüz elliden aşağı düştü mü fındık.» dedi, «Biliyorsun ya.. işte, bize eziyet olsun diye söylüyorsun! Haydi iki yüz elliden yap da olsun bitsin bu iş!»

«İki yüz yirmi! Canın isterse... Seninle uğraşacak halim yok, işim var. Bak, Raşit Efendi beni bekliyor!»

«İki yüz otuz!»

«Daha bir kuruş vermem! Çeneni yorma... Geçen yıl yüzbin liram battı bu yüzden.»

«İpotekli fındıktan mı battı? Böyle söyleme, gülerler... Haydi iki yüz yirmi beş olsun.»

«İki yüz yirmi!»

«Nuh dersin de peygamber demezsin be Hacı! Seninle pazarlığa oturan tımarhanelik olur. Dediğin dedik, öttürdüğün düdük... Kehribar gibi fındık veririz, gene de sözümüzün hiç bi kıymatı olmaz. Senin çürük patiskaların daha kıymatlı!»

«Benim malım dükkânda... Senin fındığın daha yaprak bile vermedi. Bizimki iş değil ya, bi kerem bulaştırmışız elimizi. Haydi namazdan sonra gel de bitirelim ipotek işini.»

«Şimdi yapsak!»

«Şimdi işimiz var, görüyorsun?

«Bizimki de iş değil mi? Atalım imzayı olsun bitsin.»

«O kadar kolay mı sanıyorsun? İpotek işi bu! Al parayı, git! Elinlen ver, ayağınlan peşine düş! Kâtibi Kolcubaşı'nın fındıklıklarını görmeye yolladım, Gelir birazdan. Hele Çavuş'ta bi çay iç, sıcak sıcak...»

Melenliler sürü sepet çıkarlarken döndü Raşit Efendi'ye:

«Görüyorsun işte, lâfı uzatırlar da uzatırlar... Bakma kusura!. Hişt! Naci! Hadi bize birer kahve söyle! Sen de otur beş dakika, Çavuş'ta bi çay iç... Anlıyorsun ya, Raşit Efendiyle konuşacaklarımız var.»

Sandalyesini, kasanın dibinde oturan Hacı Dursun'dan yana çekerken:

«Hayrola!» dedi, «Biraz telâşlı görüyorum seni!»

«Yok, canım! Ne telâşı...» dedi, «Zamanım yok da.. Oysa bütün bu işlerle bizim hayırsız uğraşmalı değil mi?.. Eşek kadar oldu, bir gün aklı başında, iki gün tımarha-

nelik... Gene ne halt işlemiş! Düzeltene kadar akla karayı seçtim!»

«Ne haltı işlemiş?»

«İki kafadarıynan önüne çıkmış geçen akşam Güllü'nün. Pavrukadan geç çıkacaklarını biliyormuş kızların.»

«Önüne çıkıp da ne yapacakmış?»

«Hiç, edepsizlik.»

«Bak hele, biliyor ağzının tadını... Geçen gün gördüm, Çavuş'un kahvesinde oturuyordum. Geliyor, dediler, kim geliyor, diye bi baktım ki... Güllü... Ne Güllü ya... Yazmasının altından görünüyordu al al yanakları... Eti budu da yerinde haaa!.. Kör olayım, genç olsam ben çıkardım önüne.»

«Ama yaşı kaç biliyor musun?»

«Kaç olursa olsun... Kitabına uydururdum yaşını.»

«Seni çağırmamın birinci sebebi de bu... Kızın yaşı... Esas ikincisine gelelim?»

«Söyle Hacı'm!»

«Alaplı yolunda Töngelli'yi geçince Aftun deresinin üstündeki tepeden bir tapu isterim. Senin Raci Beyle aran iyidir.»

«Ne tapusu bu? açma mı?»

«Fındıklık diyeceğiz. Fideler dikildi ya... Biz fındık deyip geçeriz!»

«Zor iş bu!»

«Bilirsin buraların babadan kalma olduğunu... Babam cahil adam, uğraşmamış senet sepet için tapuda...»

«Yani iki tanık bulunacak demek istiyorsun...»

«İki, üç, kaç tane olursa...»

«İki tanık... Elliser liradan, yüz lira... Bin de tapucu için yol masrafı...»

«Canım bin fazla değil mi? Beş yüz yap şunu hiç olmazsa.»

«Koskoca bir tapu memuru kalkıp gidiyor keşfe... At ister, arpa ister, seyis ister... Yolluğu, yıllığı... Bin, beş yüz lira...»

«Uzatma!» dedi Hacı Dursun, «Anladık!.. Al şu bin kâğıdı... İki gün içinde isterim tapuyu...»

«Çok acele etmiyor musun? Sen şunu iki bin yap ilk önce! Haracı, maracı, sus payı, söz payı Biz de çoluk çocuk geçindiriyoruz.»

Hacı Dursun, şalvarının uçkuruna geçirdiği zincire davrandı. Asılınca cebindeki anahtar sallanıverdi boşlukta. Desteden birini ayırıp soktu kasaya. Kapısını elinin geçeceği kadar aralayıp doldurdu içeri. Ezbere bir binlik çekip bakmadan uzattı Raşit Efendiye:

«Al şunu!» dedi, «Tapuyu getir, üstünü al!»

«Üstü ne olacak?»

«Beş yüz!»

«Sürünem elimi bu işe be!..»

«Canım sen tapuyu al getir, kolay!»

«Hacı, yorarsın beni! Adını koyalım şunun!»

«Peki, bin! Bir şartla!.. Tarlanın sınırları lâstikli olacak!..»

«Nasıl yani?»

«Çekince uzayacak!»

«Anlamadım!»

«Anlatırım şimdi!»

Kasayı yeniden açtı. Aralığından göz uydurup baktı. Bir kâğıt çıkardı, kaba taslak bir krokiydi bu. Kendi eliyle çizdiği belliydi. Altında üstünde Kuran yazısıyle bir şeyler yazılıydı.

«İşte!» dedi, «Hartası! Şarken Aktepe, garben Göktepe... Bi yanı deniz, bi yanı dere... Aftun deresi... Gittim, kendi elimle çizdim bunu yerinde.»

İri parmağını dayadı kâğıdın bir köşesine:

«Nah şuralar fundalık, kestanelik... Şuralar da açma...»

«Kimin açması?»

«Kiminse kimin?»

«Olmaz Hacı! Öğrenmeliyim, can yakmak istemem!»

«Canım, bize ne onlardan... Biz kendi tapumuzu biliriz. Bir ayak önce çıkar şu tapuyu sen!»

«Hacı, bu işin altından çapan oğlu çıkacağa benziyor. Hiç olmazsa beş yüzünü daha peşin isterim. Son beş yüzü, kalsın geriye! Uğraştıracağa benzersin beni!»

Hacı Dursun, yumruk yemiş bir suratla açtı kasanın kapısını. Bakmadan bir beşyüzlük çekip attı önüne:

«Seninle iş yapmak hiç hoşuma gitmez ya... Bi kere başlamışız. Tuttuğunu koparan bir adam olmasan yüzüne bakılacak kişi değilsin sen! Al şu beş yüzü de getir tapuyu. Ha şunu da unuttum. Tarihi eski olacak tapunun!»

Gülerek sordu Raşit Efendi:

«Ne kadar eski?»

«Ne kadar olursa. Yirmi sene... Otuz sene.»

«Demek eski yazıyla istiyorsun tapu senedini. İlâhi Hacı, bir de açıkgöz geçinirsin şu memlekette... Ne yapalım ki babadan, anadan tutmuşsun yükü...»

«Canım eski dedimse Nuh tufanından evvel demedim ya! Tapu memuru Raci Beyin ilk geldiği yıllarda olsun, yeter.»

«Hele sen bana bırak bu işi!»

Masanın üstündeki sigara paketini cebine koydu. Hacı Dursun, gitmek istediğini anlayınca bastırdı omuzlarından.

«Hele otur!» dedi, «Bir küçük işimiz daha kaldı. Hay Allah bu Naci'yi de bir yere yolladım mı, bir adam daha lâzım onu geri çağırmak için.»

Kapıya kadar gitti. Komşu dükkânın çırağına iki

kahve söyletti Çavuş'a. Geldi, ellerini oğuştura oğuştura oturdu yerine :

«Şimdiii..» dedi, «Gelelim Güllü'nün yaşını büyütme işine!»

«Bu yaş işi de nerden çıktı anlayamadım.» diye kuşkuyla baktı yüzüne Raşit Efendi.

«Bizim Şemsi bir akşam, hangi akla yelken ettiyse etmiş, almış yanına iki kafadarını. Konak bayırında Güllü'nün önüne çıkmış.»

«Bu kadarını biliyoruz Hacı! Bu memleketin hak hukuk adamı diye geçiniyoruz.»

«Sarhoşluk bu, arabacılık değil... Kim bilir, kızla konuşmak istemiş olacaklar.»

«Neyse ben yabancı değilim. Olmuş bir şey... Kız, katmış önüne üçünü birden, kovalamış.»

«Belki bundan sonra kızın kovalayamıyacağı tutar. Oğlan babası olarak gözümüzü açmamız gerekiyor... Ya kız, o akşam kovalamasaydı da, bizim oğlanla Ambarlığa doğru çekip gitseydi. Ertesi gün de doğru karakola varıp, ben on beş yaşındayım, bu Şemsi denilen adam, benim zorla...»

«Aman iyi ki önüne katmış da kovalamış... Şimdi işi gücü bırakıp düğün hazırlıklarına başlayacaktık... Gene namuslu kızmış Güllü...»

«İşi bu kadar oluruna bırakmak hoşuma gitmez. Elimin altında duran bir kızın, bir gün başıma çorap örmesi ağır gelir bana... Fırsat düşmüşken yaşını büyültür on sekize çıkarırız. Başına da bir kaza gelirse, eh ne yapalım çocuk değildi ya, kendi düşen ağlamaz, demesi kolay olur.»

«İyi ama durup dururken de kıza, gel senin yaşını büyültelim nasıl deriz.»

«Diyemeyiz! Ama Maarif Memuru elindeki kanuna dayanıp, fabrikada mektep yaşındaki kız çocuklarını ça-

lıştırıyormuşsun diye kapıya iki jandarma göndcrirse...»

«Gönderdi mi yoksa...»

«Nasıl gönderir. Hele bi göndersin bakalım...»

«Eee?..»

«Gönderemez göndermesine emme, ben gidip rica edersem çıkmaz sözümden, hemen yollar iki jandarma. Yarından tezi yok gönderir de...»

«Hacı, korkulur senden...»

«Ben bunları memleketin hayrına yaparım, sen geçimin için yaparsın... Şimdi sana, iki güne kalmaz, kızı göndereceğim bir atalık yapacaksın artık..»

«Kuru kuru atalığa benim aklım ermez.»

«Canım sen kıza karşı yapacaksın atalığı, kuru kuru... Sulandırmasına gelince biz bize sulandırırız.»

«Peki sulandıralım!»

«Canım, alacağın son beş yüzlük var ya... Hepsi onun içinde... Taş atıp da kolun mu yorulacak!»

«Kol yorulması bir iş mi, zor olan çene yorulması...»

«Çok seviyorsun parayı be Rəşit Efendi!»

«Senin kadar olmasın. Düşün bi kere iki tanık da bu iş için ister. Hep bunlar parayla! Mübaşiri, zabıt kâtibi...»

Çekmeceyi açtı. Kulağından bir yüz liralık tutup attı önüne...

«Al şunu!» dedi, «İdare ediver şimdilik. Hadi Allah kolaylık versin! Gönder kahveden bizim Naci'yi geçsin tezgâhın başına!»

XI

Dere boyundaki camiden ezan sesleri duyulur duyulmaz, Recep açtı gözlerini.

«Gene bugün Karayel sert esiyor!» dedi, «Köse Hafız, minareye çıkamamış korkudan.»

Karayel öylesine esiyordu ki, Köse, camiin kapısında çırpıştırıvermişti sabah ezanını. Akşamdan kaldığı için de sesi çatlak çatlaktı. İçki sofrasında okuduğu son gazelin ezgisine uydurduğu ezanın bölümlerini karayel, ağzından kapıp Kapkirli mahallesine doğru götürüyordu.

Birbirine dikili iki çuvaldan yaptığı yorganı fırlattı üstünden. Koştu, benzin bidonuna taktığı muslukta yüzünü gözünü yıkamaya koyuldu. Temiz bir aptest alıp Köse Hafızın Çağrısına katılmak geldi içinden. Öylesine ferahtı içi... Teneke kutudan yaptığı çaydanlıkta çayını demledi. Zeytin, ekmeğini koydu, baskülün yanındaki masanın üstüne. Birinci çayını içmiş, ikinciyi doldurmuştu ki kapı vuruldu. İçinde ılık bir şeyler dolaştı. Bir ay önce gene böyle bir sabah Güllü'sü çalmıştı kapısını. O günün coşkusuyla koştu hemen. Sürgüyü çekti, Güllüydü karşısındaki... Dona kalmıştı sevinçten. Güllü önceden hazırlanmıştı kendini. Daha soğukkanlıydı:

«Hiç beklemiyordun değil mi?» dedi.

«Beklemiyordum» dedi, «Hoş geldin!»

Tutup çekti elinden.

«İyi mi ettim, kötü mü bilmiyorum hiç. Geldim işte.»

«Çok iyi ettin!»

Yazması omuzlarına inmiş, yeni taranmış, kalın örgülü saçları pırıl pırıl çıkmıştı ortaya. Ayağındaki dallı şalvarı ilk görüyordu Recep. Mor çiçekli, maviye çalan biçimli bir şalvardı bu... Lâcivert bir hırka vardı üstünde, göğüslerini bütün yuvarlaklığıyla belirten. Recep dalıp kalmıştı yüzüne, kapının arkasında...

«Güzelsin!» dedi, «Çok güzelsin! Giydiklerin de yaraşmış.»

«Mahkemeye gidiyorum!» dedi, «Hacı Emmi haber yollamış Safiye Abladan.»

«Ne mahkemesi bu?»

«Hani geçenlerde jandarma gelmişti ya... Mektebe gitmiyorum diye. Baş muallim karakola vermiş!»

«Geldiydi, geçenlerde jandarmalar...»

«Hacı Emmi Raşit Efendi'ye yolladıydı yaşımı büyültsün diye.»

«Demek bugün mahkeme... İşe gelmiyorsun haaa?..»

«Hacı Emmi gündeliği işlesin demiş, Allah razı olsun!»

«Mahkeme parası?»

«O da fabrikadanmış...»

«Hiç aklım ermiyor bu Hacı Emmi'nin işine.»

«On sekiz oluyor yaşım...»

«On sekiz haaa!.. Yaşın on sekiz olunca iş kolaylaşıyor, demek..»

Yanakları al al olmuştu Güllünün:

«Ne işi bu kolaylaşan?» diye sordu önüne bakarak.

«Ne işi olacak, evlenme işi! Anan razı olsa da olmasa da evlenebilirsin canının çektiğiyle.»

Gözlerini yerden kaldırmıyordu. Susuyordu, susmanın tam yerini bulduğunu hesaplıyarak... Recep uzun süre düşündü ayakta. Masanın öbür ucunda bir sandalye daha vardı, gidip oturamıyordu:

«Bir çay da sen içer misin?» diye sordu.

«Çay mı?» dedi, «Gelirken çorba içtim, zahmet etme. Baş muallim tanır beni, üçe kadar okudumdu. Çok iyi adamdı. Bitirsemdi iyi olurdu mektebi... Zaar o da böyle düşünmüş ki karakoldan emir çıkartmış.»

«Bizden geçmiş okumak. Ben senin kadar da gitmedim mektebe. Ama Karadenizin ortasına bıraksalar, yolumu bulup çıkarım. Bu denizin, bu ulu denizin tümü de bizim değil... Poyrazında başka düvel var, yıldızında başka düvel... Yıldız karayelinde başka... Elimlen koymuşum gibi bulurum. Memet kaptanın yetiştirmesiyim ben.

Bi muallim kadar cuğrafya bilirdi Memet kaptan. Nur içinde yatsın. Amma benim kadar yüzme bilmezdi, bilse de nafile... Denize dayanamazdı, yaşlıydı çünküm. Yeri gelince bilmek de para etmiyor. İnsan bi şeyin üstesinden gelebilmeli. Üstesinden gelecek kadar yürek olmalı insanda. güç olmalı...»

«Yiğitlik de bi Allah vergisi.»

«Ben sana bi şey söyleyim mi Güllü. Allah insana durup dururken hiç bi şey vermez. Evvelâ sana ne lâzım, onu bileceksin. Bu lâzım olanı isteyeceksin Allahtan. Vermedi mi... Sen isteyip de vermedi mi, boynunu büküp beklemiyeceksin. Zorla!.. Metazori koparıp alacaksın.»

«Çok doğru söylüyorsun. Bizim gibileri hiç bi şeyi kolayınan ele geçiremez, söke söke hep...»

«Senden güçlüsü sana bir şey verdi mi, istemeden al şunu dedi mi, hemen elini uzatmıyacaksın. Çünküm, hiç kimse durup dururken sana bi şey şey vermez. Verse verse gene kendi çıkarı için verir. Sen şimdi mahkemeye gidiyorsun, yaşını büyütmeye... Sana kim git diyor... Hacı Emmi... Neden git diyor?»

«Doğru! Neden git diyor? Mahkemenin parasını, Raşit Efendi'nin parasını durup dururken veriyor, neden?»

«Neden veriyor, gene kendisi için veriyor helbet... Kendi çıkarı için... Nedir bunda kendi çıkarı... Söyle bakalım Güllü, nedir çıkarı?»

«Beni kaptırmamak...»

«Kime?... Başmuallime mi?..»

«Kendi elinden kaptırmamak... Ben gidersem yerim boş mu kalacak sanki... Boş kalmıyacak emme, benim gibisi de gelmiyecek yerime...»

Birden ikisi de durdular. Çıkmaza giriyordu düşünceleri burda. Yoksa yanlış mı eklemişlerdi zincirin halkalarını.

Işığı bulur gibi oldu yeniden genç adam :

«Hacı'nın bu işte çıkarı ne olursa olsun bizim çıkarımız ondan hiç aşağı kalmamalı!» dedi, «Haaa ne dersin Güllü?»

Genç kız hiçbir şey anlayamamıştı bu sorudan. Onun kafasını kurcalayan daha başka düşüncelerdi.

«Bilmeeem!» dedi, «Sen nasıl istersen!»

Recep'in kötü şeyler istemiyeceğini biliyordu. Sevdiği kızın, kendine güvenini belirtmesi çok keyiflendirmişti Recep'i:

«Benim bildiğim...» dedi, «Hacı Emmi madem senin yaşını onsekize çıkartıyor mahkemede... Bundan, Hacı Emmiden çok biz fayda görmeliyiz.»

Bir şeyler sezinler gibi olmuş, genc pençe pençe kızarmıştı, yanakları..

«Öyle değil mi?» dedi Recep, «On sekiz yaş, tam Belediyede evlenme yaşı. Buna ne ana, ne baba karşı durabilir.»

Önüne bakıp susuyordu Güllü.

«Ne susuyorsun, öyle değil mi?» diye sordu.

Gene de konuşmuyordu.

«Bir cevap versene... Onsekiz yaş...»

Birden kaldırdı başını. Genç adamın gözlerinin tam elifine dikti, bal rengi gözlerini:

«Ben peki dedim mi... Mahkeme isterse on sekize çıkarmasın yaşımı... Gene de dediğim dediktir.»

Recep yüzünün bütün çizgileriyle gülümseyerek :

«Biz...» dedi, «Kendi işimizi, kendimiz görecek duruma çoktan geldik. Hâkimlerin bize armağan edecekleri yaşa hiç ihtiyacımız yok.»

«Öyle!» dedi Güllü.

«İster yaşımızı büyültsün, ister küçültsün mahkeme...»

«Hiç bir şey değişmez.»

«İkimiz bir olduk mu dünya bi yana, biz bi yana.»

Recep sandalyesini biraz daha yanaştırdı Güllüye:

«Bak Güllü!» dedi, «Bunlar, ekmeğimize yağ sürüyorlar bizim. Yarından tezi yok kâğıtlarımızı askıya çıkaralım. Hee? Ne dersin?»

«Ne yalan söyleyim, bunun için geldim ben sabah sabah... Bu suali ben sana soracaktım. Neden mi soracaktım. Sana olanlardan bitenlerden hiç söz açmadım bugüne kadar. Hacı Emminin yaşımı büyültmesinde bir iş yok mu sanıyorsun. Hem de öyle domuzuna bir iş var ki... Siz erkekler biraz kabasına gidersiniz. Oysa karı kısmı daha cin fikirli olur. Ben bu işin içinde açık açık bir namussızlık görüyorum. Görmesine görüyorum ya dilimi çevirip ıcığını cıcığını anlatamıyorum. Sen almazsan beni, ben kimseye gitmiyeceğim. Gitmeyince de ziyan zebil edecekler beni. Anlatmadım olanları, bitenleri... Birkaç kere de burunlarını soktular. Eğerleyim sen beni almayacaksan ben ne mahkemeye giderim, yaşımı büyültmeye, ne de buraya gelip çalışırım. Bunu demeye geldiydim sana.»

«Demek razı geliyorsun!»

«Neye yorıyorum çenemi bu kadar. Pazarlığı kızıştırma için değila!»

«Hele bi olur de de içim rahatlasın.»

Gülüyordu genç kız. Daha bir canlı oluyordu gülerken:

«Peki, diyeyim, olur!» dedi, «Rahatladı mı için?»

«Hem de nasıl...» dedi Recep, «Şu deniz var ya, şu ulu deniz... Benim malım olmuş gibi geldi bana. Ne denizi, dağı taşıyla, olduğu gibi bütün dünya...»

«Benim de içim rahatlayıverdi birden. Bugünece hep kendimi bir başıma görürdüm. Şimdi herkes benimle birlikmiş gibi geldi bana.»

«Yalan da değil hani. Kimseye bi kötülüğümüz yok...

Neden herkes de bizimle birlik olmasın. Sen git gel, mahkemeye... On beş günde biter bu iş. Sakın Hacı Emmiye güveniyorum da giriyorum sanma bu işe... Olmazsa çıkar, girerim motora. Temel Reiz, limandan çıkartacak kâğıdımı. Daha olmazsa şileplere girerim, tankerlere girerim, denizciyim ben... Doğma büyüme denizciyim. On yaşında çıktım gurbete. Bu kıyıları takalarla dolaştım bir uçtan bir uca. Bakma burda katılıp kaldığıma. Seni gördükten sonra soğur gibi oldum denizden de ondan... Kanım öylesine ısınıverdi ki sana. Senin için kahrını çektim bu Hacı'nın.»

«Recep'im benim!»

«Hadi seni, kimse gelmeden çıkarayım. Daha hükümete kadar yarım saatlik yolun var. Raşit Efendi'yi de göreceksin. Hele şu yaş büyültme işi de çıksın aradan, kazasız, belâsız... Gerisi kolay!»

Tuttu, kaldırdı sandalyesinden. Ellerini bırakamıyordu. Fındık çuvallarına çarpa çarpa yürüyorlardı. Hasır'ların yanından geçtiler. Güllü'nün minderi bir gün önce bıraktığı gibi duruyordu.

«Bugün boş kalacak minder'in!» dedi.

«Ertesi gün erkenden gelirim. Nüfus cüzdanımı getiririm sana!»

«Benimki Temel Reiz'de. İstanbul'dan döner dönmez alırım. Getirttim memleketten.»

«Neresi memleketin.»

«Bizim gibilerin memleketi mi olur. Anca böyle nüfus cüzdanı çıkartmaya yarar. İstanbul'da nerelisin diye sorunca «Karadenizli!» der geçerdim.»

«Ben de öyle, Karadenizliyim!»

«Hemşeriyiz demek!»

«Bi denizin kıyıcığında büyümüşüz. Karadeniz'in Kıyıcığında.»

«Hemşeriyiz!»

«Sözlüyüz, üstelik...»

«Sözlü!»

«Nişanlı da desek olur.»

«Dedik, gitti!»

«Nişanlım, benim!»

Eğildi, yanağından öptü. Güllü daha da sokulmuştu.

Hesap Odası'nın önünden geçtiler. Çıkış kapısına geldiler.

«Dur!» dedi Recep, «Kapıyı açıp bir bakayım!»

Sürgüsünü çekti yavaştan. Başını uzatıp baktı yolun iki yanına. Kızlar geliyordu, bir küme. Hemen köprünün üstündeydiler. Gelenler için açıyormuş gibi dayadı kapıyı ardına kadar. Girdi hemen içeri. Güllüyü kapının arkasına sakladı:

«Onlar içeri girince çıkıp gidersin!» dedi, «Haydi yolun açık olsun!»

Masanın üstündeki çay bardaklarını kaldırdı. Geçti makinenin bulunduğu bölmeye.

Bugün Güllü yoktu. Yüzünü pencereden yana döndü. Demek bugün sıra denizdeydi. Nedense hırçındı, yüzü gülmüyordu. Tek motor görünmüyordu açıklarda. Yalnız nerden gelip nereye gittiği bilinmeyen bir vapurun dumanları kalmıştı denizin dibinde.

«Hele şu kış geçsin!» dedi, «Girerim bir şilepe daha olmazsa...»

XII

Sert bir poyrazla baş-kıç yalpalarından bunalan Semender, fındık fabrikasının önüne baştan kara edince Recep'in yüreği hop etmişti. Yükler kuma çıkarılırken yardıma koşmuş, kaptana bir hoş geldin çekmeden, manifatura denklerine yapışmıştı.

Fabrika yeni dağılmıştı. Kızlar, Çavuş'un kahvesinde oturanlara kendilerini beğendirmek için, yorgunluklarını gizlemeye çalışarak en gösterişli bir yürüyüşle geçiyorlardı. Hacı Dursun son günlerde fabrikada çalışanlara ev için fındık vermiyordu. İsteyen olursa:

«Hele miskine bak!» diyordu, «Pavrukadaki işinin üstesinden gelmiş de eve iş istiyor. Bütün gece fındık ayıklayacaaam diye laklak et, ertesi gün gel pavrukada uyu! Yağma yok! Herkesin açıkgözü sen misin?»

Oysa eskiden, «Ne kadar olsa elimin altında...» diye hep fabrika kızlarına verirdi fındığı.

Oğlan babaları kızların en güçlülerini, yürüyüşlerindeki kıvraklığa göre ölçüp biçmek zorunda kalıyorlardı artık. Eskiden, yüklendikleri çuval şaşmaz ölçüydü bu iş için. Hem öyle diri kızlar da kalmamıştı son yıllarda. İyileri seçilip seçilip gelin edilmişti. Parası, pulu, tarlası, tapusu olanların ne çuval taşıması, ne kıvrak kıvrak konakbayırına tırmanması gerekiyordu. Onların ünü, ağızdan ağıza nasıl olsa dolaşıp duruyordu.

Temel Reiz, bir selâm çekip girdi Çavuş'un kahvesine. Merhabalar, sıradan yağarken Recep de kan ter içinde girdi kapıdan, ilişti hemen kapının ağzında bir masaya:

«Çavuş Amca!» dedi, «Bir kahve!»

Seferden dönmüş gibiydi. Temel Reiz oracığa çöküveren Recep'i görmüş, masasına çağırmıştı. Kahvelerini içerlerken:

«Eee...» dedi, «Ne var, ne yok, bakalım!»

Çok şey vardı anlatılacak. Kulağına söyler gibi:

«Evleniyorum ben!» dedi, «Nüfus cüzdanım lâzım olacak.»

«Nee?» dedi, «Evleniyor musun?»

«Niyetim öyle!»

«Neyine güvenerek niyet ettin!» diye biraz da kü-

çümseyerek baktı yüzüne.

«Neyim var ki güvenecek...» dedi, «Kendime güvenerek.»

«Haydi hayırlısı... Ne diyelim.»

Sonra çattı kaşlarını:

«Kiminle evleniyorsun bakayım.»

Kızın adını söylemeye utandı:

«Sadık Reiz'in kızıyla.» dedi.

«Yani Güllü'yle?»

«Onunla işte.»

«İstedin mi anasından.»

«Ben nasıl isterim Reiz. Yakışık alır mı benim gidip istemem. Güllü'yle konuştuk. Yenge Hanımın gidip istemesini daha uygun bulduk.»

«Yani bizim Hanımın?»

«Evet.»

«Seni tanır mı ki bizim Hanım.»

«Sen varsın ya arada. Bi atalık edersin artık.»

«Hacı Emmi'yle görüştün mü bu meseleyi?»

«Görüşmedim. Görüşsem de he diyeceğine hiç aklım yatmıyor.»

«Aklın yatmıyorsa eğer, sen de vazgeçersin bu işten.»

Kuşkulu kuşkulu baktı yüzüne:

«Ben mi vaz geçerim.»

«Sen vaz geçersin ya!»

«Bi kere söz verdim. Vaz geçemem!» dedi, «Daha doğrusu vazgeçmekten arederim.»

«Vazgeçersen iyi edersin.»

Birden çatıldı gür kaşları:

«Bunu geç Reiz!» dedi, «Erkek sözü verdim ben. Ölürüm vazgeçmem. Hem neden vazgeçecekmişim.»

«Evin yok, köyün yok. Haydi aldın kızı, diyelim. Nereye götürüp koyacaksın.»

«Nereye koyayım. Şimdilik kendi evinde kalır kız, beş on para sahibi olana kadar... Sen motora geçmemi söylüyordun. Daha olmazsa motora geçer, başlarım çalışmaya. Sen demiştin ki bana...»

«Ben sana evlen de gel demedim ki... Biz motor sahipleri, limana girer girmez, motorda yatıp kalkacak tayfa isteriz. Umum Müdür gibi çantayı koltuğuna kıstırıp evin yolunu tutan gemici hoşumuza gitmez.»

Recep'in Karadenizliliği tutmuştu:

«Bak Reiz!» dedi, «Bunları, senden iş istemeye geldiğim zaman söylersin. İşimden yana sıkıntım yok. Akıl başında bir insanın yapacağı iş değil ama, yapıyoruz işte. Sen şu benim nüfus cüzdanını ver de işe başlıyayım hayırlısıynan.»

Birden yumuşadı Temel Kaptan:

«Yoook, yanlış anlama!» dedi, «Senin için motorumda iş yok demek istemiyorum. Ne zaman istersen yerin hazır. Senden iyisini, kıyı kıyı arasam bulamam. Daha zamanı var. Hele Hacıyı bir göreyim!»

«Hacıyı mı göreceksin...»

«Öyle değil mi ya... Alacaklı musun borçlu mu, bir sormam lâzım gelmez mi? Sen bugün var, yarın yoksun ama, ben onunla her gün yüzyüze bakacağım.»

«Hacı Emmi'yi göreceksen hiç görme. Nüfus cüzdanımı ver, başka bir şey istemem.»

«Nüfus cüzdanı mı dedin... Sen bana nüfus cüzdanı verdin mi ki istiyorsun. Ben şu kadar masraf edip çıkarttırdım, kaydını getirttim Ayancıktan. Şu kadar telgraf, bu kadar mektup parası...»

«Söyle de vereyim, kaç lira?»

«Demek cebin para yüzü görmeye başladı. Ben bu işe başladığımda sende metelik yoktu.»

«Yoktu... Şimdi var.»

«Demek bize minnetin kalmadı... Madem paran var,

kendin çıkart yenisini. Kayboldu diye bir dilekçe yazdın mı verirler. Kaydın buranın nüfus memurluğunda... Kâtibin eline beş kâğıt sıkıştırdın mı gider alırsın.»

«Ya sendeki cüzdan?»

«Bendeki cüzdan, motorun dosyasında... Yani Semender'in. Başın sıkışıp da buradan ipini kesmek istersen paçalarını sıvar, atlarsın motora. Evrakın tamam. Amma bekâr olarak. Evli gemici istemem ben.»

Konuşmanın burda bittiğini belirtmek için:

«Bak Çavuş!» dedi, «Çayın tazeyse bize iki çay yap!»

«Kalsın benimki!» dedi Recep.

Liman meyhanelerinde palamarları kopardığı geceler geldi aklına. Son kadehlerde masaları kaldırıp fırlattığı geceler... Bulut bulut oldu bakışları. Birden kalktı ayağa. İçtiği kahvenin parasını bıraktı Çavuşun teneke çakılı bankosuna. Ceketinin yakasını kaldırıp yürüdü Aşçı Rüstem'e. Tam içeri girerken Remzi'ye saptı, Tekel satıcısı Remzi Tayfur'a:

«Rakı ver!» dedi, «Ufak bir rakı!»

Şişeleri kâğıtlarından soyan Remzi, dönüp baktı rakıyı isteyene. Böyle bir ses duymamıştı dükkânında, bugüne kadar!

«Kimin için!» dedi, «Şemsi içinse onlar rakı değil, şarap içiyor!»

«Kendim için!» dedi Recep, biraz da dikleşerek... Bütün bir para verdi, üstünü alırken:

«Demek içiyorlar Rüstemde öyle mi?» diye sordu.

«Öğle yemeğinde oturdular. Altı şişe oldu.»

Dükkândan çıktı. Poyraz kırılmış, gökyüzü bulutlardan arınmıştı. İncecik bir ay, yıldızların arasında tutunmaya çalışır gibiydi. Şişeyi bir yumrukta açıp soktu iç cebine. İçeri girip girmemeyi düşündü kapıda. «Nasıl olsa yemeğe girecek değil miyim?» dedi içinden. Sigara dumanlarının çıkması için aralık bırakılmıştı kapı. İtti

ayağıyla, girdi. Boş bir masa aradı. Ereğlili motorcular iki masayı tutmuşlardı. Bir masada da Şemsi olacaktı, arkadaşları ile... Bakmadan biliyordu, üst perdeden konuşmalarından... Kâzımın Zeynel, geldiğini bildirmişti ortaya:

«Geldi, seninki!» dedi, yayvan bir ağızla.

«Hoş geldi, safa geldi.»

Bunu da söylese söylese Hüsnü söylemiş olacaktı. Çok içmekten çatlak çatlaktı sesi.

Uzakça bir masaya geçti oturdu. Rüstem Usta sormadan getirdi taskebabını.

«Bir de salata!» dedi.

«Salata mı? Ne salatası bu?»

Şaşırmıştı Rüstem Usta. Şimdiye kadar onun salata istediğini duymamıştı.

«Roka varsa, roka!...» dedi Recep.

«Yoksa?»

«Piyaz olsun!»

«Bir de rakı aldırayım mı çırağa?»

«Zahmet etme!» dedi, «Aldım gelirken.»

Gülüyordu Rüstem Usta... İnanmamıştı. Ama gene de getirdi piyazı, koydu önüne. Kapalı duran bardağı çevirdi tersine bir ara... Kimseye göstermeden iç cebinden çıkardı şişeyi, silme doldurdu.. İçtiği zaman, susuz içerdi Recep. Yerine göre yumruk mezesiyle... İlk çatalı daldırdı taskebabına. Kekik kokusu dağıldı ağzının içine. İri bir parça ekmeği bandırdı suyuna, ağzına attı. Biraz da piyaz, soğanlı tarafından... Dikebilirdi bardağı artık... Yüzünün tek çizgisini buruşturmadan yarısına kadar içmişti ki kapı açıldı. Ahmet'ti giren, değirmenci Ahmet... Yüzü gözü karma karışıktı. İçmiş olmalıydı başka bir yerde. Gözleri, çakmak çakmaktı. Yöresine, görmüyormuş gibi bakıyordu. Birden kalktı yerinden Recep, yürüdü kapıya doğru:

«Buyur, gel!» dedi, «Şöyle yanıma!»

Cam gibiydi Ahmet'in gözleri. Recep'in üzerinde gezindiği halde görmemişe benziyordu.

«Tanıyamadın mı beni!» dedi, «Ben... Ben... Recep... Kusura bakma, bırakıp gelemedim sana. Geceleri de çıkamıyorum.»

«Sen... Recep... Tanıdım... Aslan gibi olmuşsun be!»

Sarıldı boynuna, öptü.

«Gel... Şu masaya!.. Şöyle!» dedi Recep. Köşedeki Şemsi'nin masası birden susmuştu. Ne konuşma, ne gülme, ne açık saçık türküler... Hiç kimse ağzını açıp konuşmuyordu... Yalnız tabaklara çarpan çatal, kaşık sesleri...

Recep'in gösterdiği sandalyeye oturdu. Masaya çok uzakta kalmıştı. Sandalyesini çekmek için yeni baştan kalktı. Kalkarken masaya çarpmış, rakı dolu bardak devrilmişti olduğu gibi...

«Kusura bakma!» dedi, «Sarhoşum da... Dün akşamdan beri içiyorum. Karakoldaydım.»

«Karakolda mı? Neden?»

Hemen cevap vermedi.

«Ama elime geçmesin o hergeleler, bir elime geçmesin...» diye söylendi.

Kimleri aradığını sezinler gibi olmuştu Recep. Kapıdan girer girmez içine doğmuştu sanki... Ne yapıp yapıp Ahmet'i hesaplı oturtmuştu, böyle arkası onlardan yana dönük...

«Ne yersin?» dedi, «Bir taskebabı?»

«Ben mi, Recepciğim. Sağ ol! Hiç... Hiç bir şey yemem... İçecek bir şey... Dur, benim cebimde olacak... Bi bardak...»

Recep, boşalan bardağını sürdü önüne. Cebindeki şi-

şeyi çıkarıp doldurmak istedi, vazgeçti. Ahmet, köylerde çekilen «boğma rakısı» nı çıkardı iç cebinden, koydu masanın üstüne. Recep yapıştı şişeye:

«Biraz koy bardağa!» dedi, «Sen gene cebinde sakla! Rakı yasak biliyorsun!»

«Ne yasağı!» dedi, «Varsa göbeğinden işeyen yakalasın!»

«Bir de üstelik, kaçak rakı bu!»

«Olsun!..»

«Karakoldan gelen olursa...»

«Haracını vermiyor mu Ahçı Rüstem karakolun, veriyor... Eee?... Sen işine bak... Ne yiyorsun, nohut mu? Bir kadayıf söyle! Olmaz nohutla... Dokuz beygirin gördüğü işi gördürüyorlar sana dürzüler... Nohutla yürümez bu iş!»

«Peki, peki... Söylerim! Bir de sen yer misin?»

«Benim kadayıfa hiç ihtiyacım yok! Yatıyorum bütün gün değirmende... Senin gibi canım burnumun ucunda çalışmıyorum. Eee sağlığına! Sen içmiyor musun? Peki, peki! İçme sen!»

Kaldırdığı bardağı, olduğu gibi dikti. Recep'in önündeki kaşıkla biraz nohut aldı tabağından. Döke saça attı ağzına.

«Bu üçüncü şişe...» dedi, «Dün akşamdan beri... Karakoldan çıkar çıkmaz aldım Yunus'tan. Birinci şişeyi... Herifler geçen gece değirmeni basıyorlar, ben asılıyorum tabancaya. İçinde beş kurşun vardı, beş el atıyorum havaya... Karakola duyurmak için... Ne gelen var, ne giden... Üç hergele basıyor değirmeni... Suçlu ben miyim, onlar mı?.. Beni atıyorlar içeri, onlar ellerini, kollarını sallaya sallaya geziyorlar... Dur sen...»

Aşçı Rüstem, üç kafadarı yan kapıdan dışarı çıkarmak için gitmiş, masalarına dil döküyordu. Hiç de yola

getirmişe benzemiyordu. Bu kez de karşıdan elini kolunu sallayıp işaret ediyordu Recep'e, Ahmet'i alıp götürmesi için...

«Bir tatlı söylüyorum!» dedi, «Senin için! Bir kabak tatlısı.»

«Sen turşu söyle de biraz rakı içelim!»

«Peki, Ahmetçiğim söyleyim. Bak Rüstem Usta... Biraz turşu istiyoruz.»

Rüstem Usta koşup geldi Şemsi'nin masasından. Geridekilere perde olsun diye tam aralarında durdu.

«Turşu mu?» dedi, «Turşu kalmadı!»

«Öyleyse bir... Bir... piyaz...» dedi Ahmet.

«Piyaz da kalmadı Ahmet'çiğim.»

«Ne var onu söyle de yiyelim!»

«Pilâv var... Makarna var... Başka... Başka...»

«Pilâvı da, makarnayı da sen ye! Ulan iki yudum rakı içelim diye gelmişiz şuraya.»

«Aman Ahmetçiğim, biliyorsun, rakı müsaademiz yok, ancak bira için alabildik... İdare ediyoruz, ara sıra, her zaman olmuyor... Bugün teftiş var diyorlar.»

«Öyle haaa!.. Bize gelince teftiş! Hacı Dursun'un oğlu içerken...»

«Heeey, Değirmenci Ahmet!» diye bağırdı Şemsi, «Hacı Dursun'un adını besmeleyle al ağzına!»

Birden kalktı ayağa Ahmet... Sesin geldiği yönü iyice ayarlıyamadığı için yan kapıya doğru:

«Kim bu adam!» dedi, «Benim adımı besmelesiz ağzına alan!»

İki adamı da kendisiyle birlikte kalkmıştı ayağa. İkisinin elinde de birer bira şişesi vardı, hem de dolu şişe... Daha önceden hazırlanmışa benziyorlardı. Değirmenci Ahmet göz göze gelmişti Şemsi'yle:

«Sen misin beyzadem!» dedi, «Gökte ararken yerde buldum seni!»

Aşçı Rüstem:

«Sakın!» dedi, «Kavgaya bulaşmayın. Karakola adam saldım. Nerdeyse gelirler. Edebinizle oturun da yemeklerinizi yiyin. İçkileri de kaldırıyorum.»

Gerçekten de kaldırmaya başlamıştı. Kimse alınmasın diye önce iki motor tayfasının şişelerini aldı içeriye. Sonra Şemsi'nin masasını bir biçime koydu.

«Rica ederim!» dedi, «Beni düşünün arkadaşlar!»

Sıra Ahmet'in elindeki bardağa gelmişti. İçmiyor, elinde tutuyordu. Bunu Rüstem Ustaya vereceğe de benzemiyordu. Recep:

«Ver şu bardağı bana!» dedi.

«Neden verecekmişim?»

«Ver de içeyim!»

«Al!» dedi, «İç de göreyim!»

Recep, kaptığı gibi elinden, sonuna kadar içti, su içer gibi.

«Haydi gidebiliriz artık!» dedi Recep, «Çavuş'ta birer kahve içelim!»

Hiç de çıkıp gidicilerden değildi Değirmenci Ahmet:

«Bir kadayıf söyle de...»

Rüstem Usta ağzına tıktı lâfını:

«Kalmadı Ahmetçiğim!» dedi, «Son tatlıyı çırak dışarı götürdü.»

«Bir kahve!» dedi Recep, «Çavuş'ta bir az şekerli...»

«Peki!» dedi. Birden kalktı ayağa. Kalkarken yanındaki sandalyeye çarpıp devirdi. İki kapının hangisinin daha tehlikesiz olduğunu düşünüyordu Recep:

«Sen yazıver hesabı!» dedi, «Akşama ikisini birden veririm!»

«Hesap kolay!» dedi, Rüstem Usta «Haydi güle güle!»

Koluna girdi arkadaşının, tam kapıdan çıkarken birden Ahmet döndü Şemsi'nin masasından yana:

«Bi dakka!» diye tekrarladı. Sonra sokuldu Şemsi'ye:

«Bak dostum!» dedi, «Şurda burda lâf ediyormuşsun değirmeni bastım diye... Değirmeni bastığın, doğru olmasına doğru! Elimden karı aldığını da söylüyormuşsun. Açık açık soruyorum sana... Elimden karı aldın mı, almadın mı?..»

Şemsi oturduğu yerden çarpılmış bir ağızla:

«Aldımsa ne çıkar, almadımsa ne çıkar?» dedi, «Onu anlayalım bir!»

«Onu anlayıp da ne yapacaksın! Sen işin doğrusunu söyle de duysun şu dükkândakiler.»

«Ne olacak duyarlarsa!»

«Duysunlar da işin doğrusunu öğrensinler. Elimden karı aldın mı almadın mı?»

«Aldım, ne olmuş!»

Soğukkanlılığım hiç bozmadan Zeynel'e döndü:

«Aldı mı, almadı mı sen söyle delikanlı!»

«Aldı, ben de gördüm.»

Sonra Hüsnü'ye döndü:

«Sen de gördün mü?»

«Gördüm, ne olmuş?»

«İyi gördün mü düşün bi!»

«Görmez olur muyum, gördüm!»

«Tanıdın mı?»

«Tanıdım!»

Yeni baştan Şemsi'ye sordu:

«Ne yaptınız, elimden karıyı aldınız da!..»

«Ne yaptıksa yaptık... Dağa kaldırdık!»

«Tuh Allah belânızı versin yalancı köpekler! O gece beş el silâhı ben boşuna atmadım. Siz başınızı bile çıkaramadınız yattığınız çukurdan. Kurşunlar bittiği zaman, yanımdaki kadın arka yoldan çoktan boylamıştı mahalleyi. Siz kim, değirmenci Ahmet'in elinden karı

almak kim! Ödlek herifler!.. Sonra gider karakola, bize tabanca çekti diye ağlarsınız. Söyle bakalım, sizin hiç karı kaldırdığınız var mı bugüne kadar?»

Hüsnü birden horozlanacak oldu:

«Palavracı sen de!» dedi, «Atıyorsun! Söylediklerin tüm yalan!»

«Yalancı sizsiniz! Topunuz birden yalancı! Elimden kimi alıp da dağa kaldırdınız o gece?»

«Kimi aldıksa aldık!..»

«Sonra ne yaptınız aldığınız karıyı bakalım!»

«Ne yaptığımızı, sen daha iyi bilirsin!»

Sanki bağırıp çağıran kendisi değilmiş gibi yavaştan alarak Hüsnü'ye döndü:

«Söyle bakalım, delikanlı!» «Ne yaptınız aldığınız kadını?»

«Ne yaptıksa yaptık!»

«Aferin delikanlı. Sen de haaa!..»

«Ben erkek değil miyim!»

«Erkek olmaz olur musun, hem de sapına kadar... Bu işi nasıl yaptın gene de aklım bi türlü ermiyor!»

«Ne varmış ermiyecek!»

«Nasıl ersin... O gece değirmende abla dediğin biri vardı da yanımda... Nah şu adamın peşinde dolaşıp da, yüz bulamadığı biri.»

Üçü birden söyleyecek söz bulamamışlardı. Değirmenci Ahmet döndü Recep'e:

«Yürü Recep, gidelim!» dedi, «Bunları adam yerine koyup döğüşmeye bile değmez. Rakı da içseler ağızları süt kokuyor.»

Aşçı Rüstem'in biraz da saygıyla açtığı kapıdan çıktı dışarı, peşinden de Recep.

İki kafadar, kıpırdamadan oturuyorlardı. Şemsi ağ-

zına kadar şarapla dolu bardağı dibine kadar içtikten sonra, sürdü boş bardağı masanın üstüne:

«Miskin herifler!» dedi, «İkinizde de iş yok! Size güvenip değil Değirmen basmak, ağzımızı bile açamaz olduk!»

XII

Dâva vekili Raşit Efendi kapıdan çıkarken yol üstünde dikilip duran Arabacı Hamit'i gördü:

«Merhaba Hamit!» dedi, «Hayrola!»

«Seni bekliyordum. Danışacak bi hâcetim vardı da... Bu saatlerde tenha olur Tekkol Fahri'nin kahvesi... Eğer, bi zamanın varsa...»

«Yürü gidelim!»

Hızla saptı yalı kahvelerine giden aralığa, Hamit de arkasından...

Fahri onları kapıda karşıladı. Raşit Efendi ilk geliyordu bu kahveye. İkinci kez geleceği de kuşkuluydu. Ocağa en yakın masa Raşit Efendiler içindi, buyur etti.

Bomba sağ kolunu götürünce Fahri'nin, geriye kalan tek kolla çok işler görülebileceğini düşünebilecek kadar güveni vardı kendine. Önce kahveciliği düşünmüştü. Kimin malı olduğu henüz belli olmayan deniz kıyısına bir kahve kondurdu. Balıkçılar kadar motorların da çok yardımı dokunmuştu bu kahvenin temellerinin atılışına. Dört duvar adam boyu çıkar çıkmaz, hemen işlemeye başlamıştı kahve... Yağmurlu havalarda, güneşli günlerde üstüne çekecek muşamba da veriyorlardı motorcular, branda da... Çaydan, kahveden taze taze kazandığı parayla yaz aylarında üstünü kapatıvermişti, hiç zorlanmadan... Bir sıkıntısı vardı sadece, karayel denizlerinde su-

lar taaa ocaklığa kadar girerdi.

Hamit kolaylık olsun diye kahveleri kapıp getirmişti masaya.

«Canım çok yanık senin Hacı Dursun'dan» dedi.

«Ne yaptı gene?» diye sordu ilk yudumu alırken.

«Daha ne yapsın! Alaplı yolu üzerindeki bütün açmaların tapusunu üzerine çıkartmış! Tam üç evin açması... Benimki şöyle böyle on onbeş dönümlük bir yerdi... Durdu Ablayla Huriş Ablanın da onar dönüm. Hacı Dursun çıktı karşımıza şimdi. Kapı gibi bir tapu çıkartmış. Şarken Aktepe, Garben Göktepe, Şimalen Karadeniz, Cenuben Aftun deresi... Al bu tapuyu istediğin tarlaya istediğin bostana yakıştır. Açmalara başladığımızı pekâlâ biliyordu. Çıkardığımız yangını duymayan kalmadı. Kökleri söktük. Çapaladık, anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geldi.»

Raşit Efendi çattı kaşlarını:

«Birşey yapamayız.» dedi, «Elinde tapusu varsa.»

«Elindeki tapu kendi açmasının tapusu... Bizimkileri de sığdırmaya çalışıyor bu tapunun içine. Sınırları belli değil ki... Bekliyor, bekliyor, millet açma açsın diye! Dumanı gördü mü, hemen koşuyor, bu topraklar benim diye...»

«Yani davâ mı açmak istiyorsun aleyhine!»

«Davayla iş bitse hiç durmıyacağım. Bitmez ki... Bizim açmaları yakında çevirecekmiş dikmeyle, girebilirsen gir! Durdu Abla da yandı, Huriş Abla da...»

«Onları bırak şimdi!» dedi Raşit Efendi, «Davâ mı açmak istiyorsun? Sen ondan haber ver!»

«Açmak istiyorum.» dedi, «Velâkin...»

«Velâkini ne bunun, anlayamadım!»

«Anlamıyacak bi şey yok Raşit Efendi. Sen, Hacı Dursun'un adamısın. Sen Hacı Dursun'un adamı olunca, ben seni davavekili yaparsam ne kazanırım!»

«Biz kanun adamıyız, kimsenin adamı olamayız, o nasıl lâf öyle!»

«Doğru!» dedi, «Kanun adamısın, yalan değil! Çünkü ekmek paran kanundan çıkıyor.»

«Yani demek istiyorum ki biz hakkaniyetten ayrılmayız, kimin davasını alırsak alalım.»

«Neden ayrılmayacakmışsınız... Parasıynan değil mi?... Şimdilik ben tutmak istiyorum seni... Ne yapıp yapıp çoluk çocuk almmızın teriyle açtığımız açmayı kurtarmanı istiyorum, bu adamın elinden!»

«Davâ açarız, kurtulursa kurtulur!»

«Davayla açma kurtulmaz! Bu kadarlığına eriyor aklımız. Hacı bu açmaları davayla mı aldı elimizden. Çağırdı tapucuyu, getirdi jandarmayı, kendi fındıklığına kattı bütün mahallenin açmalarını!»

«Sen bütün mahalleyi bırak... Hak, tek tek alınır. Sen davâ açarsan, ben de davânı alırım, olur biter.»

Gözlerine perde iner gibi oldu:

«Ben davâ açmak için gelmedim sana! Bu açmaları tapuya sen geçirttin, biliyorum bunu! Sen geçirttiğin gibi, gene sen geri alıp vereceksin bana! Söyle şimdi, kaç lira istiyorsun?»

«Davâ...»

«Bırak davâyı diyorum sana. Sen davâ deyip diretirsen ben Hacının karşısına çıkarım, sonra da tapucunun karşısına. İş karışır, arap saçına döner. Açmamı istiyorum ben... Fındıklığımı istiyorum!»

Raşit Efendi sözü dolaştırmak için:

«Evvelâ...» dedi, «Birer kahve daha içelim... Biraz düşünme payı ver bana canım. Ben hâkim olsam bile, kesip atamam gene... Dur hele sık boğaz etme beni. Tapuya gidip bir incelettireyim Raci Beye!»

Bir sigara yaktı, hiç canı istemediği halde:

«Bak Fahri!» diye seslendi, «Birer kahve daha!»

Hemen ekledi iki konuşmayı birbirine: «Sen iki gün sonra benim yazıhaneme bir uğra! Sakın kimseye benimle bu mesele üzerinde konuştuğunu açma!... Pişmiş aşa su katarsın sonra...»

«Demek sen bunu pişmiş, kotarılmış bir aş sayıyorsun haaa!.. Sağ ol! Bu işi yap bitir, tapusunu al! Sana helâlından beş yüz kâğıdım var. Bu işe biz çoluk çocuk kellemizi koyduk... Biliyorsun, arabacılıkta hiç iş kalmadı. Düzce yolu bu aylarda işlemez. İşleyenin arabası işliyor ya... Benim atlarda hayır yok. İkisi de ihtiyarladı. Beş on kuruşum var bir köşede ama, atları değiştirmeye yetmez. Bütün umudumuz açtığımız fındıklıkta. Çoluk çocuk, bu açmaya bağladık umudumuzu.

«Memlekette kanun var... Hiç merak etme hak kiminse, yerini bulur!»

«Elini vicdanına koy da söyle Raşit Efendi, hak kimin, Hacının mı, benim mi, biliyorsun sen!»

«Ben yargıç mıyım be! Ben sittirici bir dava vekiliyim... Benim vicdanımdan ne olur.»

«Düşünüyorum da, kan beynime sıçrıyor. Düşün Durduları, Hurişleri... Kadınlığınla dağda bayırda didin, uğraş, dağı fındıklık yap, biri çıksın, bunun tapusu benimdi diye, alsın alın teri döktüğün toprağı elinden. Reva mı bu!»

«Canım, her koyun kendi bacağından asılır. Sen kendine bak!»

«Huriye Ablayı tanırsın sen de...»

«Şu Güllü'nün anası değil mi?»

«İşte o! Allahtan reva mı bu Hacının yaptığı...»

«Bırak diyorum, karıştırma... Sen kendine bak... Kız evlat bu! Biri çıkar hali vakti yerinde biri... Alır, götürür kızı... Anası da bir başına ne edecekmiş fındıklığı!»

«Fidanlık ne edilir, bilmez gibi söylüyorsun. Ekmesi, yok, biçmesi yok... Vakti gelince kazarsın dibini. Fışka-

nını ayıklarsın, mevsimi gelir toplarsın fındığını! Bir avuç para... İstersen toplamayı da bekleme! Para mı lâzım, şimdiden ipotek ettir, al tıkır tıkır paranı!»

«Yorma çeneni diyorum başkası için... Hiç belli olmaz... Bir de bakarsın çulsuz Güllü, Hacı Dursun'un gelini olmuş çıkmış!»

«Düşümde görsem inanmam. Zengin kısmı fakirden fukaradan kız mı alır.»

«Alır alır... Zengin kısmı ne düşünür, ne düşünmez belli olmaz hiç.»

Tekkol Fahri, kahve terazisini Hamit'in önüne tutmuş, fincanları almalarını bekliyordu. Raşit Efendi:

«Nasıl?» dedi, «Hacı Dursun'un oğlu geliyor mu kahve içmeye!»

«Yok!» dedi Fahri, «Gelmiyor o gündenberi. Geçen gün yolda gördü beni, o gün çok sarhoştum dedi, oldu bir kepazelik... Sen büyüksün dedi, bakma kusura. Kusura baktığım falan yok dedim. Sen şu kırdığın camların parasını ver. İyi amma dedi, camları kıran ben değilim ki, Zeynel'le Hüsnü... Öyle mi delikanlım, dedim. Peki öyleyse, bir daha kahveme gelirlerse yapışırım yakalarına, çatır çatır alırım cam parasını...»

Raşit Efendi:

«Gelmediler mi o gündenberi...» diye sordu.

«Hele bi gelsinler... Benim kahveme motorcu gelir, balıkçı gelir... Böyle fedayi bozması, erkek mi, kadın mı ne mal olduğu belirsiz fırlamalar değil...»

Birden kalktı Raşit Efendi, çividekı şapkasını aldı. Çiviye takılan astarını içine tepti. Şurasını burasını yumruklayıp düzelterek geçirdi başına. Kravatının gevşeyen düğümünü de çekip sağlamlaştırdı. Dipte oturan iki motorcuya duyurabilmek için sesini yükselterek:

«Kaymakama gidiyorum!» dedi, «Elektrik getirtiyoruz da... Bundan sonra gaz lambası yok!»

«Gaza yeniden zam yapılmasın da...» dedi Tekkol Fahri, «Bizim elektrik melektrik neyimize.»

«Bundan sonra lökös lambası pompalamıyacaksın... Çıt diye bastın mı düğmeye, ışıyacak ortalık!»

Kapıya kadar geçirdi Hamit... Döndü, kalktığı sandalyeye yeni baştan oturdu, bir sigara yaktı. Fahri geçti karşısına:

«Balıkçının biri.» diye başladı anlatmaya, «Ay ışığında oturmuş ağlarının yırtığını meremet edermiş, karısı da kocacığım demiş, ay ışığında da denize doyum olmaz haaa!.. Adamın canı burnunun ucunda... Karı, demiş, sen ay ışığında denizi dikizlemeyi bırak da kenefin deliğini gör, yeter! Bizimki de o hesap... Elektrik haaa!.. Senin elinden bir şey geliyorsa teneke teneke gaz dağıt şu memlekete! Hem de parasiyle peşin peşin...»

«Onu da yaparlar.» dedi, Hamit, «Eğer aralarından birkaç adamın zengin edilmesi gerekirse dışardan gaz da getirtip satarlar.»

«Bu elektrik denilen şeyi kime getirecekler dersin?»

«Belediye kendisi getirtecekmiş diyorlar... Değirmen ağzına kuracaklarmış fabrikayı.»

«Senin ne zorun var Raşit Efendiylen?» diye sordu Fahri.

«Ne işim olacak tarla tapu işi!»

«Sakın Hacı Dursun, senin açmalara da sahap çıkmasın!»

Dipte oturan motorculardan biri patladı:

«Vur, vuranın! Sür, sürenin! Öttür borunu da borazancı başı ol! Yaaa! Böyle işte.»

Hamit'in kafası karışıvermişti, kalktı ayağa... Cebine davrandı. Masanın üstüne paraları sayarken Tekkol Fahri:

«Sen daha çok kahve parası verirsin bu akılla gidersen!» dedi, «Sen bu işin üstüne kahve değil, soğuk su iç!»

Canı sıkkın çıktı kahveden. Hava dayanılmayacak kadar soğuk değildi. Birkaç gündür yağmur yağmadığı için de kupkuruydu sokaklar. İçini dökecek birini düşündü.

«Değirmen ağzına kadar yürürüm.» dedi, «Ahmet'i bulur, konuşurum!»

Raşit Efendi, kimseye açma demişti ya...

Açmadan olmazdı. Kendisi fındıklığını kurtaracak, Ahmet'e bir şey söylemiyecekti, olmazdı bu. Durdu Abla'nın nasıl bakacaktı yüzüne... Sonra Huriş Abla... Kızı Güllü... Göz göre nasıl otururdu Hacı Dursun bu fındıkların üzerine.

Konak bayırını öfkeyle çıkmış, Ambarlıktan sapıp Kokordan'dan vurmuştu. Nasıl yürümüştü bu kadar yolu! Değirmenin kapısında, sanki Ahmet yolunu bekliyordu. Yanında da kardeşi... İlk soruyu Nuri sordu:

«Hamit Ağabi!» dedi, «Okumuş'u ne yaptın?»

«Ne mi yaptım... Kapattım ahıra... Atlar da ahırda, eşekler de... Ortalıkta biz dolaşıyoruz!»

«Ben de sana gelecektim!» dedi, Ahmet, «Duydum da Hacı Dursun'un yaptığı namussuzluğu!»

«Kahveci Tekkol'un ağzına kadar düştü. Duymayan kalmadı memlekette!»

«Hacı Dursun'a yedirmem bu açmayı ben! Göz göre kaptırmam anamın alın teri döktüğü toprağı. Kadıncağız iki aydır dağ başlarında didindi, durdu açma açacağım diye. Ben kendi emeğime yanmıyorum, genç adamım ben. Ahmet, anasının açmasını Hacı Dursun'a kaptırmış dedirtmem! Ön ayak olduk, Huriş Teyzeye de... Bir açma da sen aç, dedik...»

«Bir umudum bu açmaydı. Ben senin gibi de değilim, üç çocuk başımda... Arabacılıkta iş kalmadı gayri. Ko-

cadı atlar. Bir umudum fındıklıktaydı. Kalktım. Raşit Efendi'ye gittim.»

«Bana çiftlik bağışlasa gitmem gene...»

«Ne yaparsın düştük denize bi kere... İster istemez yılana sarılacağım. Bu işte onun parmağı olduğunu yediğim ekmek gibi biliyorum. Raşit Efendi dedim, kurtar benim açmamı da al benim beş yüz liramı!»

«Bi kuruş verirsem namussuzum! Yedirmem bu açma'yı onlara!»

«Ben çıkardım beş yüz lirayı gözden.»

«Aklımın ermediği bir şey daha var. Bu adam nasıl çıkartır tapuyu!»

«Bu toprak babamdan kalmaydı diye.»

«Kim inanır buna...»

«Hacı Dursun dedi mi inanan bulunur... Memleketin yarısı onun. İki şahit buldu mu akan sular durur. Ama sen, ben, bu toprak babamdan kalmaydı deyince cümle âlem güler bize.»

«Sen ne yapmak istiyorsun, onu söyle!»

«Ben Raşit Efendiyi beklemek zorundayım. Beşyüz kâğıdı verip açmamı kurtarmanın yolunu arayacağım.»

«Ya kurtaramazsan...»

«Ne yapabilirim başka... Söyle de yapayım. Hacı Dursun'a yalvarmaktan başka çıkar yol kalmaz sonunda.»

«Başka çıkar yol var.»

«Nedir o!»

«Yalvarmak! Karşısına dikilmek!»

«Hacı Dursun gibilerin karşısına dikildin mi, kanun karşısına dikilmiş gibi olursun. Onlar her işini kitabına uydurup da yaparlar.»

«Onun için mi Raşit Efendinin bu açmayı Hacıdan alıp sana vereceğine inanıyorsun!»

«İnanıyorum, inanmak için zorluyorum kendimi.»

«Oysa senin açmanı elinden alan bu adam. Bu Raşit Efendi namussuzu!»

«Elimden alan o diyelim. Geriye verecek olan aynı adam olamaz mı?.. Parasıynan değil mi bu?»

«Senin artırmaya girdiğini anlarsa Hacı, yayan kalırsın sen..»

«İşte işin bütün inceliği burda. Hacı'ya çaktırmamak... Bu, Raşit Efendinin de gelmez işine. Şimdi beni dinle Ahmet... Ben sana neden geldim biliyor musun?»

«Neden geldin?»

«Başlarken birlikte başladıydık bu işe... Lafı açtığım gün hiç oralı olmadıydın, bir hafta sonra kalktın geldin mahalleye, sabaha doğru. Durdu Ablanın ağzında bakla ıslanmaz, o da açmış Huriş Ablaya...»

«Bu iyiliğini hiç unutmıyacağız.»

«Kestik, biçtik, yaktık... Dağı düpedüz tarla ettik... Ormancılarla az uğraşmadık... Birlikte başlayıp da şimdi sizi yarı yolda bırakıyorum. Bu bi çeşit kaypaklık değil de ne? Kalkıyorum, Raşit Efendiye al şu beşyüz kâğıdı da kurtar benim açmamı diyorum. Size danışmadan, sizinle sözbirliği etmeden, kalkıp Raşit Efendiyle konuşmak kaypaklık...»

«Kendine bu kadar yüklenme hele... Seni bilirim ben. Aynı Denizaltı'da daldık çıktık... Öldük dirildik. Bi sigarayı bölüşmeğe kalkışsak, sen bir nefes çeker bütününü bırakırdın bana... İzinli çıkacağım gün son meteliğine kadar verdiydin. Unuttum mu sanıyorsun, beni?»

«Gençlikte iyilik yapması da kolay, kötülük yapması da... İnsan yükün altına girince başka oluyor. Kendi adına girişmiyor bir işe girişirken, gerisindekileri düşünür oluyor!»

Ahmet elini uzattı, Hamit'in ağzına doğru:

«Hiç yorulma arkadaşım! dedi, Kendini kötülemek

için hiç zorlanma! Hacı'nın elinden yakanı kurtardığın gün bizi de kurtardın demektir. Fındıklığına yeniden sahip çıkarsan bizim fındıklıklar da kurtuldu say. Sana yardımcı olmak isterim bu işte ama, elimden bir şey gelmez ki... Çünkü sen silâh olarak parayı seçtin, o da bende yok!.. Ama bir gün güvenecek adam arayacak olursan beni yanında bulursun!»

«Kaptırdığımız şöyle böyle elli dönümlük bir fındıklık...»

«Bu elli dönümün bir karışını bile kaptırmıyacağız Hacı Dursun'a. Bunun kavgasını ben de kendime göre yapacağım, gücüm yettiği kadar.»

«Bu gece sabaha doğru gideyim, göreyim diyorum açmaları... Dikme çektim fırdolayı. Kırk elli adımlık bir yer kaldı, onu da çevireyim de... çıkarsa elimden öyle çıksın!»

«Uğra da değirmene, beni de al! Yardımım dokunur sana.»

«Geleceksin demek...»

«Neden gelmiyeyim. Göreceksin, bizi kimse söküp atamıyacak! Emeğimiz geçti mi geçmedi mi bu topraklara... Birlikte toplayacağız diktiğimiz fidelerin ilk fındıklarını.»

«Hem de çoluğumuz çocuğumuzla güle oynaya!»

Hamit canlandı birden. Sigara paketini koydu cebine:

«Gideyim artık!» diye kalktı, «Yarın sabah atlara birer çul alıp geliyorum. Haydi hoşça kal!»

XIV

Safiye Abla kızları üçer beşer yola koymadan adım atmazdı kapıdan. Hele bu Güllü'nün lafı çıktı çıkalı büs-

bütün açmıştı gözlerini. Şemsi çevirecek bir dolabı oldu mu, kaş göz eder, herkesten önce yola koyup uzaklaştırırdı Safiye Ablasını. İş tam tersine dönmüştü şimdi. Babası da oğlu da: «Aç gözünü!» diyorlardı, «Mide bulandıracak bir dırıltı çıktı mı ilkönce senin keserim hesabını!»

Akşam oldu mu bütün helâları, muslukları, ambarları dolaşıyor, ondan sonra çekip gidiyordu kapıyı. Bu fabrika kuruldu kurulalı kızların namusu ondan sorulurdu. Hacı Dursun, Hesap Odası'nın kapısında dikilmiş, Safiye Ablayı bekliyordu:

«Tamam mı?» dedi, «Gittiler mi?»

«Gittiler Hacı Efendi!»

«Recep de çıktı mı?»

«Çıkmadı, makineyle oynayıp duruyor!»

Safiye Abla neden çağrıldığını çoktan anlanuştı. Hacı Dursun, lafı dolaştırmaması için:

«İşi azıttılar bugünlerde!» dedi, «Kolundan tutup fıydıracaksın ki ikisini birden...»

«Nereye fıydırıyorsun, yerine getirip koyacağın kim var ki?»

O da biliyordu her ikisinin de yerine konacak biri olmadığını.

«Güllüyü bi kenara çekip bükeceksin kulağını!» dedi, Hacı Dursun, «Bükeceksin ki bıraksın yakasını bu adam azmanının. Bugünlerde kellesi kulağı da yerine geldi. Ne olacak, onun yediğini kim yiyor bu memlekette. Kızılcık tarhanasından imanı gevriyor milletin. Elin yabanı öğlen, akşam üçer tabak yemek yiyor, yiyip yiyip de azıyor. Karışmam haaa! Güllüyle mercimeği fırına verirlerse, senin kuyruğunu düğümlerim herkesten önce. Gözünü dört açacaksın. Bükeceksin değil mi, Güllünün kulağını?»

«Bükmez olur muyum!»

«Aradın mı kızın ağzını hiç?»

«Aramaz olur muyum?»

«Ne diyor haspa?»

«Ne diyecek... Sakladığı yok ki... Ara sıra konuşmaynan ne olur ki, diyor. Şemsi'ynen konuşuyoruz da namıssız mı oluyoruz.»

«Şemsiynen mi konuşuyormuş?»

«Hani iş sırası, gel git gibisine konuşma!»

«Ne bilmiştir ooo!»

«Ben sanıyorum ki, son günlerde gel, git gibisine de bi konuşma geçmiyor, aralarında. Geçiyor mu söyle?»

«Güllü Şemsiyi gördü mü, önüne bakıyor ne hal ise.»

«Sen kızın kulağını dolduracaksın. Sana hayır gelmez diyeceksin elin yabanından. Ne hayır gelirse mal mülk sahaplarından gelir diyeceksin!»

«Ya kızın aklı yatar gibi olursa...»

«İyi ya işte! Benim de istediğim o!.. Ne yapıp yapıp kızın elini ayağını çektirmek bu elin yabanından!.. Sonra bu adamların, kendilerine göre bi erkek yanları vardır. Baktılar ki umutlandıkları kızın gözü daha paralılarda, alır başlarını giderler.»

«Bizim İrecebin de başını alıp gitmesini mi istiyorsun?»

«Haşâ! Öyle bi şey dediğim yok! Başını alıp giderse bu makinenin üstesinden kim gelecek!»

«Anlamadığım bi şey var. Ya bu İrecep Güllü'yle tutar Allahın izniylen evlenirse bize ne zararı olur ki?»

«Bize ne zararı olur haaa... Ne kendinden hayır gelir bundan kelli, ne kızdan. Gece sekiz, gündüz dokuz... Bu makine kolayına mı döner günde on iki saat! Sabahlara kadar birbirleriyle boğuşurlarsa ertesi gün kollarını kanatlarını nasıl oynatırlar. Şimdi kulağını aç da, iyi dinle! Burdan çıkınca Huriye'ye gideceksin, Güllünün anasına! Böyleyken böyle diyeceksin! Aç gözünü kızın

ziyan zebil oluyor. Bi daha sabahları erken çıkarmasın evden.»

«Peki Hacı Efendi, söylerim!»

«Bursun kızının kulağını! Hayır gelmez dersin, bu gibilerden. Delikanlı olunca Hacı Dursun'un oğlu gibi olmalı dersin! Bi umut verir, geçersin öbür yana. Anlıyorsun ya! Adamaynan mal mı tükenir. Daha olmazsa kırıştırsınlar benim oğlannan! Sen de biraz göz yumdun mu olur biter! İkisi de genç! Biraz gönül eğlendirirler. Kılkuyruk kızlara takılacağına biraz da Güllü'ye takılsın! Aygır gibi maşallah!»

«Ya işi ilerletip de mercimeği fırına verirlerseee!..

«Sakın haaa!.. Ne yaparım ben elin çıplağını! Benim elimi öpecek gelinin boynunda dizi dizi Reşadiyeleri, beşibirlikleri şıngırdamalı! Varlıklı olmalı anası, babası... Kişizade olmalı!»

«Kişizade olmasına kişizadedir Güllü haaa!.. Babasını tanımayan yoktur. Rahmetli bi daneydi, namlı kaptandı Sadık Reiz.»

«Ne ideyim ben kuru kuru kişizadeliği. Var mı tarla taban, fındıklık? Neyse uzun etme, gör anasını! Çeksin o çulsuzdan elini ayağını! Başımı belâya sokmasınlar benim.»

Safiye Abla fabrikadan çıktığında köprü başındaki cami bozması mescitte yatsı ezanı okunuyordu. Konakbayırını mola vermeden geçti. Durup ölülerine bir fatiha yollayacak halde değildi. Yüreği ağzındaydı sanki. İliklerine kadar işleyen poyraz, servileri yatırıp yatırıp kaldırıyor, insanın içinde, ürpermeler veren bir ölüm havası estiriyordu.

Mahallenin ilk evleri, yapraklarını dökmüş dalların arasından birden karşısına çıkınca rahatlayıvermişti içi. Hacıyusuflar'daydı Huriyenin evi. İki kişinin yan yana zor yürüyebileceği kaldırımda adımlarını kollaya kollaya

yürüyor, evlerden sızan cansız ışıklarla yolunu, izini düzenliyordu. Kuyunun başından saptı bir toprak yola. Önü tüm karanlıktı. Yüksek bir çitin çevirdiği bostandan köpek havlamaları geliyordu. Seslendi karanlığa doğru:

«Huriye!..»

Yatmış olacaklardı. Bir daha seslendi:

«Huriyeee!..»

Neden sonra camlardan biri kızardı. Bu kızartının içinde bir baş belirdi. Güllünün başıydı bu:

«Kim ooo!..»

«Benim, ben... Safiye!..»

«Safiye Abla sen misin? Dur açayım!»

Cam yeniden karardı. Sönük bir ışık hızla indi aşağıya. Güllü kapıyı ardına kadar açmış yol gösteriyordu:

«Buyur Safiye Abla!»

«Annen uyudu mu yoksa?»

«Yok evde. Durdu Ablalara gitti, fındık ayıklamaya.»

Şalvarını çıkarmıştı, dar bir entari vardı üzerinde. Saçlarının örgüsü çözülmüş, ıslak ıslak omuzlarına dökülmüştü.

«Yıkandın galiba!» dedi.

«Gündüzleri işten vakit bulamıyorum da...»

«Öyle» dedi, Safiye Abla, «Hiç vakit olmuyor!»

Girip girmemeyi düşünüyordu:

«Ne vakit döner?» diye sordu.

«Bilmem, herhal geç gelir!»

«Kalabalık mı? Kimler gelecekmiş?»

«Hiç bi şey demedi. Kalabalık olacakmış elâlem.»

«Hele bi uğrayım, gelmişken.»

«Biraz otursaydın?»

«Geç kaldım, çocuklar bekler. Bi hal hatır sorayım dedimdi.»

Güllü pek sevmezdi Safiye Abla'yı, üstelemedi.

«Hadi hoşça kal.» dedi Safiye, «Allah rahatlık vere!»

«Uğrayacak mısın?» diye sordu Güllü.

«Bakalım!»

«Haydi güle güle Safiye Abla!»

Güllü, sağ elindeki beş numara lâmbayı, sol eliyle koruyarak çıktı kapının önüne. Safiye Abla'yı bahçe kapısına kadar uğurladı. Tam geri dönüp te kapıyı doğrulttuğu sırada sert bir poyraz söndürüverdi lâmbayı. Kapının ağzı karanlıkta daha bir kara görünüyordu, on adım ötesinde... Nalınlarını, tabanlariyle kavrıyarak hesaplı adımlar atıyordu. Çitten biri atlar gibi oldu. Fazla durmadı üzerinde, evin kedisi olabilirdi. Komşunun köpeği bir iki kez havladı. Bu da her zamanki işkilli gevezeliğiydi onun. Kapıdan içeri hızla girip sürgülemek geçti içinden. Ayağıyla eşiği aradı. Ellerini boşluğa doğru uzatıp bir adım daha atmıştı ki iki yanından ikişer kol yakaladı. Lamba şangırtıyla düşmüştü. Ayakları yerden kesilmiş, arkasından kapı kapanıvermişti. Geniş bir mendil, bir anda düğümlenivermişti ensesinde. Artık bağırmak istese de bağıramazdı. Bütün gücüyle ileri doğru atıldı, kollarını kurtarmak için... Sağından solundan sert rakı kokuları salıveren iki sarhoş bu atılışı bekliyordu sanki. Onları bir iki adım sürüklediği halde kurtulamamıştı. Sağındaki yayvan bir ağızla:

«Hiç zorlanma!» dedi, «Kurtulmayı çıkar akımdan!»

Belinden sıkıca bir kol dolanmıştı. Bu kol, çok geçmeden ikileşti. Kendini korumak için salladığı tekmelerden pek azı yerini buluyordu. Sağındaki:

«Bırak huysuzluğu.» dedi, «Senin için deli divane olan biri var içimizde.»

Hiç duymadığı bir sesti bu. İçkiden çatal çatal olmuş bir ses... Solundaki adamdan hiç ses çıkmıyordu. Ondan gelen rakı kokusu daha da keskindi. «Bu adamın

çok sarhoş olması gerek.» diye düşündü. Tutmaya çalıştığı sağ koluydu üstelik, sağlam kolu. Ne yapacağını, nasıl kurtulacağını kestirmeden zorlanmanın anlamı yoktu hiç. Bekledi bir süre... Onu, sağlı sollu tutanlar hiç de erkeklik gösterisi yapmıyorlardı. Birer görevli kişiydiler sanki... Belinden yakalamaya çalışanın bir tasarısı olmalıydı. Ne yapmak istiyordu acaba?.. Önce kimdi bu adam? Pek güçlü birine benzemiyordu. O da iki arkadaşı kadar sarhoştu:

«Hadi!» dedi, «Yukarı!»

«Güllü, «Kimse çıkaramaz beni yukarı!» diye düşündü. Solundaki adam, kolundan çekiyor, sağındaki kolunu bırakmadan itiyordu. Belini biraz gevşetti elebaşıları:

«Yürü!» dedi.

Hiç kuşkusu kalmamıştı, Şemsi'nin sesiydi bu. Ötekiler de Zeynel'le Hüsnü olmalıydı.

«Kepek ekmeği mi yediniz be!» diye gürledi Şemsi, «Alın şunu yukarı!»

Üç beş dakika süren itişip kakışma, halsiz düşürmüştü sarhoşları. Güllü'nün, birden sağ kolunu kurtarmasıyle ensesinden bağlı mendili sıyırıp atması bir oldu. Sol kolunu bırakmayan Zeynel'in yapıştı boğazına. Öylesine sıkmıştı ki, güçlü parmakları nerdeyse gırtlağını delip geçecekti. Güllü'nün kolunu bıraktığı halde gene de kurtulamamıştı elinden. Biraz da komşulara duyurmak için bağırıyordu genç kız:

«Sizi ırız düşmanları, sizi!»

Zeynel olduğu yere çöküvermişti. Şemsi, planının bozulduğunu anlayınca birden atıldı kızın üzerine, bir çelmede uzattı merdivenin alt basamaklarına:

«Bağlayın şunun çenesini!» dedi.

Hüsnü, Güllünün üzerine atılmış, iki kolunu işlemez hale getirmek için koltuk altlarından kavramaya çalışıyordu:

«Bas ulan Zeynel!» dedi, «Şunun avuçlarına.»

Eğer Zeynel'in yerinden kıpırdayacak hali olsaydı ezip suyunu çıkarırdı, hıncını almak için...

Merdivenin trabzanını eline geçiren Güllü, sıkıca tutunarak ayaklarını da kurtardı Şemsi'nin kollarından. Boşta kalan sağ ayağıyla sıkı bir tekme salladı boşluğa. Bunu daha çok yanma kimseyi yanaştırmamak için yapmıştı. Oysa salladığı tekme burnuna gelmişti Hüsnünün. İki eliyle yüzünü kapatan Hüsnü canının acısından kıvranarak çöküverdi merdivenin alt başına:

«Canına yandığımın zillisi!» diye homurdandı.

Burnundan oluk gibi kanlar akıyor, basamaklar vıcık vıcık kan içinde kalıyordu. Şaşırıp kalmışlardı saldırganlar.

Karanlıkta ne olup bittiğinin pek farkında olmayan Güllü, boşta kaldığını anlayınca kendini dışarı atmak için atıldı. Önünü göremediğinden Zeynel'e takılıp kapaklanan Şemsi:

«Tutun!» diye bağırdı, «Kaçıyor!»

Kendinden başka kimse kalmamıştı kaçanı durduracak. Biri baygın, kıvrılıp kalmıştı, öbürü üstü başı kan içinde, kıvranıyordu acıdan. Şemsi bir solukta kapıyı tutmuş, asılmıştı tabancasına:

«Sakın kaçayım deme! Vururum namussuzum!» diye gürledi.

Demek kapıdan çıkma umudu da kalmamıştı. «Üst kata çıkabilsem!» diye düşündü Güllü. Sürüne sürüne alt başına geldi merdivenin. Alt basamakta oturan Hüsnüyü, ayaklarından çekmesiyle son hızla çıkması bir olmuştu. Odasına girip sürgüledi içerden kapıyı.

Şemsi, ne de olsa dışarı kaçırmadığından memnundu. Bir solukta çıktı merdivenleri... Güllü'nün kapısının önünde durdu. Şöyle bir sarsaladı, pek sağlam değildi kapı, bir omuzda açabilirdi.

«Aç!» dedi, «Kırarım yoksa!»

Biraz da gözdağı vermek için:

«Hüsnü!» diye seslendi, «Gel çabuk!»

Güllü'nün hiç sesi çıkmıyordu içerde.

«Kız Güllü!» dedi, «Yanlış anladın. Sana kötülük etmeye gelmedim ben. Eğerleyim ırazı gelirsen kaçıracağım seni!»

«Öyle mi?» dedi, Güllü, «Ben de sizi evi soymaya geldiniz bellediydim. Kaçıracaksınız beni haaa?..»

«Alacağım, Allahın emriyle!»

«Dur, öyleyse!» dedi, «Çağırayım da gelsin anam! Alacaksan ondan iste beni.»

«Ondan istemesi kolay! Ya babam! Biliyorsun razı gelmiyecek! İyisi mi kaçırayım, dedim. Gel etme, razı ol! Dinime, imanıma ölüyorum senin için! Gidelim hadi, aç kapıyı da!»

«Açmam! kaçırmaya gelmedin mi beni? Ben kendi isteğimle gidersem, ne derler komşular. Kaçıracaksan kaçır!»

«Demek razı oldun.»

«Ne yapayım, razı olmayıp da... Dosta düşmana kepaze olmaktansa...»

«Sağ ol! Zaten biliyordum razı olacağını. Allaha şükür, mal bende, para bende.»

«Uzun etme de kır kapıyı! Anlaşılsın sizin zorla kaçırdığınız.»

«Sen kır dedikten sonra, günah gitti benden!»

«Hele dur bakayım! Nereye kaçıracaksın beni?»

«Onu da bana bırak gayri! Korkma donmazsın soğuktan! Götüreceğim yerin sobası yanıyor, akşamdan beri!»

Güllü, onu lafa tutmuş, önce şalvarını çekmişti ayağına. Yağlığını çatmış, yazmasını bağlamıştı sıkı sıkı...

Hazırdı artık. İş, tıkırdısını duyurmadan şu pencereyi açmaya kalıyordu. Yüksek perdeden konuşması gerekiyordu bu işi becermesi için de:

«Bak Şemsi!» dedi, «Baban ilerde bu işe razı gelmezse ne yaparım ben! Bi daa bu eve de dönemem. Hepisini enine boyuna iyice hesapla da...»

Pencere açılmıştı. Ayağının birini çıkardı dışarı, saçağa doğru boy atıp giden karadutun dalına bastı.

«Söylesene!» dedi, «Baban razı gelmezse ne yaparım sonra ben? Kim alır, adı çıkmış kızı!»

Hemen çekti öbür ayağını da... Şemsi dil döküyordu kandırmak için:

«Ben erkek değil miyim! Babam razı gelmezse nikâhı gider Düzce'de kıydırırız. Saklandığımız evi dünya bi araya gelse bulamaz. Olanı biteni yarın sabah gider anlatırım babama. Baba derim, evleniyoruz biz Güllüynen! Evvelâ bi hoca bulup gönder de imam nikâhı kıydıralım. Sonra hemen başlıyalım Belediye nikâhına. Bizi, dünya bir araya gelse ayıramaz, sen de kızın malı yok, mülkü yok diye ayırmaya kalkışma! Söz Güllü, sana erkek sözü! Bak kapının altından bir beşibirlik kaydırıyorum. Yüz görümlüğü!»

Beşibirliği düğümlediği mendilden çözmüş, kapının altından sürmüştü. Yarısı içerde, yarısı dışardaydı:

«Nah işte! Al da tak boynuna!»

Bir süre bekledi. Altın, bıraktığı yerde duruyordu:

«Al canım!» dedi, «Utanma! Bundan kelli benim malım mülküm hep senin! Hele nikâhımız olsun dizisiynen takacağım boynuna. Al şunu da, tak şimdilik!»

Güllü, karadut'tan yılan gibi kaymış, çiti aşmıştı. Sakaların köpeği ayak seslerini duymuş olacaktı. Havlayıp duruyordu boyuna.

Şemsi bir karşılık alamayınca:

«Ne susuyorsun kız!» diye çıkıştı, «Eğer bana gü-

venemiyorsan nikâh olup bitene kadar elimi bile sürmem sana. Şurdan şuraya gidemiyeyim ki sürmem! Al şu altını tak da, anlıyayım razı geldiğini. Kendi aramızda nişanımız olsun bu! Hadi, bir ipe geçir de, tak boynuna!»

Hüsnü, ağız burun kan içinde arkasında dikiliyordu:

«Kimlen konuşuyorsun!» dedi, «Güllü'ylen mi?»

Yüreği ağzına gelmişti Şemsi'nin. Olanı biteni unutmuş, kendini, değil evde, yeryüzünde baş başa birlikte sanmıştı.

«Haaa!» dedi, «Sen misin? Zeynel nerde? O da gelsin! Kapıyı kırıp gireceğiz içeri»

«Güllü nerde?»

«İçerde! Güç belâ razı edebildim! Yok hayır. Yani madem razı olmuyor... Biz de kırarız kapıyı!»

«Neye?»

«Canım, kaçıracağız işte!»

«Nasıl kaçıracağız, anlıyamadım!»

«Kapıyı kıracağız!»

«Ne duruyoruz!»

«Çağır Zeynel'i, gelsin!»

«Nerde Zeynel?»

«Kim kime soracak! Bul, getir şunu!»

Hüsnü, çaktığı kibritle yolunu ışıtmış, merdivenleri inmişti. Kibritlerin aydınlığında görmüştü arkadaşını. Şemsi

«Heeey Zeynel!» diye seslendi. Hiç ses yoktu. Yakasına yapışıp silkeledi:

«Zeynel! Hişşşt!.. Uyuyor musun be! Yoksa sızdın mı?»

Yalan değildi. Önce bayılmış, sonra da sızmış olacaktı.

«Ne var, ne oluyor!» dedi düş görür gibi.

«Kalk çabuk! Kaçırıyoruz kızı!»

«Hangi kızı!»

«Güllü'yü!»

«Nedir bunlar... Islak, ıslak?»

«Ne olacak, kan!»

«Ne kanı? Yaralandım mı yoksa? Vay anasını ortalık kan içinde.»

«Sende bir şey yok. Hele kalk!»

«Kim yaralandı?»

«Yaralanan yok canım, burnum kanadı da...»

«Kim kanattı?»

«Kim kanattıysa kanattı! Kalk haydi!»

Doğrulmak istedi, kıvıramadı:

«Vay anasını! Başım dönüyor be!» diye oturuverdi.

Yukardan sesleniyordu Şemsi:

«Gelin çabuk, kıralım kapıyı! Bak, Güllü! Benden günah gitti artık!»

Yavaştan bir tekme indirdi:

«Başlıyoruz! Gelin çocuklar, yüklenin şu kapıya!»

Sesini alçalttı:

«Onların yardımiyle kırarsam, daha iyi olacak! Bakma kusuruma! Hiç bir kötü niyetim yok! Kör olayım seviyorum seni!»

Sesini yükseltti birden:

«Ne duruyorsunuz! Haydi hooop, kırıyoruz kapıyı! Sen de Zeynel! Yüklen be!»

Zeynel'in ayakta duracak hali yoktu, yanıyordu boğazı. Üstelik sızlıyordu da... Çorbada tuzum bulunsun hesabı, bir tekme de o indirdi. Şemsi:

«Kız Güllü!» diye bağırdı, «Açacak mısın, yoksa indirelim mi kapıyı, aşağı! Yüklenin çocuklar!»

Kapı çatırdadı ama, açılmadı. Hüsnü:

«Yok içerde kimse!» dedi.

«İçerdeydi!»

«Hiç ses gelmiyor!»

Zeynel, lâfa karışmış olmak için:

«Kim bilir!» dedi, «Kaçmış da olamaz mı?»

«Hadi ordan!» dedi Şemsi, «Kapıdan bir yere ayrılmadım ben. Nerden kaçacak!»

«Pencereden kaçmıştır!»

«Kaçar mı kaçar!» dedi Hüsnü «Güllü bu!»

«Bir yere kaçamaz!»

Sofanın penceresini açıp uzandı, baktı Zeynel:

«Dutağacı tam odanın penceresinde. Açtı mı camı, tamam! Yelkenlemiş demek!»

«Vay anasını!» dedi, Şemsi, «Demek tongaya bastırdı beni!»

Eğildi, aldı kapının altındaki altını. Açılıp bir tekme indirdi. Sürgüsü kırılacak yerde, kapı, rezelerinden çıkıp bir yana devriliverdi. Şemsi, komşu evden gelen ışıklarla aydınlanan odaya herkesten önce girdi. Açık kalan camı görünce olanı biteni anlayıvermişti:

«Kaçmış namussuz!» dedi, «Alacağı olsun!»

Zeynel pencereden eğilip baktı:

«Tamam!..» dedi, «dutağacından!»

Hüsnü eline geçirdiği bir örtüye burnunun kanını silerken:

«Başa çıkamadık!» dedi, «Üç tane...»

Şemsi bütünledi sözü:

«Doğru!» dedi, «Üç tane eşek kadar delikanlı başa çıkamadık!»

«Delikanlı haaa!..» dedi, Hüsnü, «Bizim gibi delikanlı!»

Şemsi açık pencereden tükürdü:

«Yürüyün gidelim!»

Merdivenlerden inerken:

«Uyuttu beni!» dedi, «Alacağı olsun!»

«Ne zillidir o!» dedi Hüsnü, «Bilirim mahalleden.»

Şemsi:

«Sus ulan!» dedi, «Ağzını topla! Karım olacak kıza zilli diyemezsin!»

«Öyle mi? Bakma kusura! Demek kendi kendine gelin güvey oluyorsun!»

«Sus diyorum sana!.. Görürsün!»

Kanlı basamaklardan hiç konuşmadan indiler. Bir kibritin ışığında kapıyı açıp çıktılar dışarı.

«Yürüyün!» dedi, Şemsi, «Sabirin meyhanesi kapanmadan kafaları cilâlıyalım. Yüzümüze gözümüze bulaştırdık tıkır tıkır yolunda giden işi!»

XV

Karadutun dibine çıt çıkarmadan inen Güllü, köpekleri bile uyarmadan Durdu Kadının çitini aştı. Hemen yattı boylu boyuna çitin dibine. Emekleye emekleye bostanı geçti. Evden yaşlı kadın sesleri geliyordu, çatlak çatlak... Çıksa yukarı, peşinden gelip götürürler miydi bu gözleri dönmüş sarhoşlar?.. En azdan üç kadın vardı yukarda. Bunlardan biri Safiye Abla'ydı... «Yani Şemsi'nin adamı...» diye düşündü. Anasına hiç güveni yoktu. Gelgelelim Durdu Abla ile bir orduya karşı çıkabilirdi. Avluda ayaklarının burnuna basa basa yürürken Sakar'ı uyandırmıştı. Ne olduğunu bilmeden havlıyordu kapının önünde.

«Sakar!» diye seslendi yavaştan, «Benim, ben! Kes sesini!»

Tanıyamamıştı sesinden. Ayak seslerinin bir insandan geldiğini anlayınca deliye dönmüştü.

«Susss!» dedi, «Benim diyorum sana!»

Bağlıydı köpek. Durdu Kadın gelecek konukları bildiği için bağlamıştı akşamdan. Kapıyı yumruklamaya başladı diri diri. Duyuramıyordu.

«Durdu Teyze!» diye seslendi, işitmiyorlardı, bağıra bağıra konuştukları için... Ara sıra fındık kırdıkları ağaç tokmağın sesini duyuyordu.

«Durdu Abla, aç kapıyı!» diye bağırdı.

Sakar tanımış olacaktı kokusundan. Zincirinin çevresinde dönüp duruyor, sevgisini belirten sesler çıkarıyordu. Bu durum bile havlaması kadar tehlikeliydi. Bir an önce içeri girmesi gerekiyordu. Kapıyı yumrukluyordu bütün gücüyle. Tok sesler gecenin suskusu içinde tokmaklanan bir davul gümbürtüsüyle ötüyor, bahçe içlerindeki komşu evlerden pencereler açılıyordu birer birer. Sonunda Durdu Kadının penceresinden de bir perde sıyrıldı:

«Kim ooo?..»

Camda Durdu Kadının yüzü...

«Benim ben... Güllü! Aç Durdu Abla!»

Telâşını da pek belli etmek istemiyordu. Nasıl olsa girerdi artık içeri.

«Güllü, sen misin?»

«Benim, aç!»

Işık, merdivenlerden indi, yaşlı kadın yürüyüşüyle... Sürgü çekildi kapının arkasından:

«Sen misin?»

«Otura otura canım sıkıldı da evde.»

«Sen gelmesen, çağıracaktık seni... Hele çık yukarı da öğrenirsin! Safiye Abla da yukarda... Mırzuka Kadın da var... Hacerin anası...»

İçeri girmiş, kapıyı sürgülemişti. Durdu Kadın önden yürüyor, ışık tutuyordu. Güllü, soru yağmuru altında kalmamak için:

«Saçımı başımı yıkadım!» dedi, «Canım sıkıldı otura otura... Hele varayım, gideyim dedim. Yardımım dokunur Durdu Abla'ya.»

«Sağ ol, eksik olma!.. Ahmet de evdeydi akşam üs-

tü. Hamitlen açmalardan geldi. Yemeğini yedi, çamaşırını değiştirdi, gitti değirmene... Bu gece senin geleceğini biliyordu. Kalmam doğru olmaz dedi.»

«Nerden biliyordu geleceğimi...»

«Ananın geleceğini söylemiştim. Güllü de gelir öyleyse anasıynan dedi, hele ben yemeğimi yiyip gideyim. Zefil oluyor oğlan oralarda, yarı aç, yarı tok...»

«Gitti demek değirmene...» dedi Güllü.

«İstemiyorum onun değirmencilik yapmasını emme... Babamın işi diyor. Motorculuk daha mı iyi sanki. Hele şu açma fındık verecek hale yola bi gelsin.»

«İş değil mi? Ha motorculuk, ha değirmencilik... Hökümete memur olacak değila!...»

«Emme boş durduğu yok Ahmet'imin. Alaplı yoluna gidip geliyor Arabacı Hamitlen. Hep birlik gideceğiz yakında... Toprak çok verimliymiş... Gösterdi Deli İsmaile... Bi daneymiş!»

Durdu Kadın, yolunu kesmiş anlatıyordu boyuna:

«Sen bakma Ahmet'ime...» dedi, «Tasasız gibi görünür ya... Hiç de öyle tasasız değildir oğlum. Herkesi düşünür... Hiç göğnü ırazı değil, senin el yanlarında fındık ayıklamana...»

«Sağ olsun... Emme benim hiç bi şikâtım yok halimden.»

«O Şemsi'nin gözü göz değil diyor. İki de ipsiz adam almış yanına...»

«Ben namısımnan çalıştıktan sonra...»

«Namısına hiç deyecek yok doğrusu... İnşallah bi gün evlenirsin de kurtulursun bu el kapısında çalışmaktan.»

«Aman Durdu Abla...» diye gülmeye başladı, «Tasası sana mı düştü.»

«Hele şunun söylediğine bak! O nasıl söz kız! Ya kime düşecekti tasası... Kapı bir komşu değil miyiz!»

«Sağ ol Durdu Abla... Benim için üzme kendini... Zamanı gelince hepsi olur. Daha sandığımda sepetimde değiştirecek bi kat giysim bile yok. Hele çeyizimizi falan bi yoluna koyalım. Çalışacağız ki bunları düzelim.»

Kadınların oturduğu odanın kapısına gelmişlerdi. Güllü kapıyı itip açacağı sırada yapıştı koluna Durdu Kadın

«Bak Güllü!» dedi, «Bu gece buraya salt fındık ayıklamaya gelmedi komşular Söz kesmeğe geldiler.»

«Ne sözü bu!» dedi, «Annıyamadım!»

«Başkadır sözlü olanın hali... Bi kız sözlü oldu mu herkes elini eteğini çeker ondan. Komşular münasip gördü, anan da siz münasip gördükten sonra deyip sustu. Safiye Kadın da burdaydı, çok iyi oldu. Şaşırdı kaldı, kadıncağız. Senin annıyacağın söz kesilip biçildi işte!»

«Kime söz biçildi... Bana olmasın sakın!»

«Kime olacak başka.»

«Kiminen?»

«Kiminen olacak Ahmet'iminen! Anan da he dedi, şerbetler içildi... Sana da düşse düşse gayri...»

«Bana hiç bi şey düşmez!» dedi, «Ben he demedikten sonra... Hiç bi şey düşmez!»

«Dur kızım, yavaş ol biraz! Duymasın komşular.»

Dönmüş gidiyordu Güllü, hızla merdivenleri iniyordu. Durdu Kadın da peşinden:

«Dur hele kız Güllü... Hele dur!.. Diyeceklerim var Nereye?»

Merdivenin alt basamağında birden durdu. Nereye gidiyordu? Ya kapının arkasında, yolunu bekliyorsa üç gözü dönük sarhoş!

Onun duraklamasından yararlanan Durdu Kadın koşup kapının sürgüsüne yapıştı:

«Bi yere gidemezsin!» dedi, «Sen istemedikten sonra seni de kimse baş göz edemez.»

«İstemiyorum... Ahmet benim ağabeyim. Nasıl olur bu!»

«Kimse kimseyi zorla kocaya veremez. Ağır ol biraz!»

Koluna girdi Güllü'nün; geri geri çekiyordu, basamaklara doğru...

«Şunu da aklından çıkarma!» dedi, «Ahmet gene senin ağabeyin... Ona bir şey söyledimse iki gözlerim önüme akasın. Hiçbir şeyden haberi yok... Bildiğim bir şey varsa, seni deliler gibi seviyor. Anasıyım ben, anlarım yüzüne bakınca...»

«Onu, bir karış çocukluğumdan beri Ahmet Ağabi bildim ben. Gene Ahmet Ağabi bilmek isterim. Deliler gibi beni sevmesine inanmam hiç...»

«Yanıp tutuşuyor dinime imanıma...»

«Bingüllerin dulu için tutuşuyor o!..»

«Neler söylüyorsun... Günahı kadar sevmez onu... Üzerine düşen hep o... Geceleri bile geliyormuş değirmene. Ahmet'im kaçıyor ondan. Kör olayım ki kaçıyor.»

«Anam bile görmüş onları değirmende... Değirmeni su bastığı gün...»

«Ben de vardım o gün. Derenin ağzını açınca döndük geldik. Hele üzerinde durduğun şeye bak!»

«Uzatma Durdu Abla!» dedi Güllü, «Keselim bu konuşmayı. Onu Raife'den kurtarmak için benimle evlenmesini düşünüyorsun her hal.»

Kurtuldu elinden Durdu Kadının. Sofayı hızla geçti, açtı odanın kapısını:

«Kolay gele!» dedi ortaya.

Şöyle bir ırgalanıp yer gösterdiler:

«Buyur, hoş geldin!»

Sıradan öptü ellerini. Hepsi de eli öpülecek yaşta komşulardı. Bir iki çocuk vardı yanağı okşanacak... Fındık kabuklarının arasındaki tokmağa yapıştı:

«Yardıma geldim!» dedi, «Evdeki işimi bitirdim de...»

Tepeleme duran fındıkları avuçlayıp başladı kütüğün üstünde kırmaya, çıtır çıtır... Kimsenin yüzüne, başını kaldırıp bakmamak için habire kaldırıp indiriyordu tokmağı.

XVI

Güneş değirmenağzına doğru alçalıyordu. Sırtındaki mısır çuvalı iki yana ırgalana ırgalana iniyordu fundaların arasından. Sabahtan yağan yağmurla kayganlaşan keçi yolu, topuksuz kunduralarının pençesine yapışıp, zorluyordu her adımda. Ellerine kendi ördüğü yün eldivenleri geçirmişti. Bohçacı Şişman Haçça'dan aldığı hırkayı da giymişti. Mısır çuvalının altında bu hırka çok gelmeye başlamıştı ama, artık sıyırıp atamazdı sırtından. Koltuklarının altından geçen ipleri, yükünü nereye oturtacaktı da çözecekti. Havanın soğukluğuna karşın, buz gibi bir terin, gerdanından göbeğine doğru boncuk boncuk yuvarlandığını sezinliyordu.

Elinde kürek, değirmenin kapısında dikiliyordu Ahmet :

«Tanıyamadım seni!» dedi, «Bayır aşağı inerken, gördüm de...»

Bingüllerin dulu, durakladı birden. Boynunu kurtarmaya çalıştı çuvalın baskısından:

«Tanıyamadın öyle mi?» dedi, «Buraya gelip giden karılara mı benzettin yoksam?»

Hiç oralı olmadı Ahmet:

«Onlara da benzetmedim.» dedi, «Güle güle giy hırkanı, çok güzel!»

«Sağ ol, beğendin demek...»

«Kendin mi ördün?»

Birden susmuş, Ahmet'in yüzüne bakıyordu.

«Ne de anlarmışsın ya...» dedi, «Ben bunu örebilsem, çuval mı taşırdım sırtımda. Haçça'dan aldım. Fındıkları toplayınca vereceeem parasını.»

«Hadi gir içeri de yık yükünü! Yorulmuşa benziyorsun!»

«Elli kilo ya gelir ya gelmez. Bunun altında da mı yorulacağım, hem de bayır aşağı...»

Girdi içeri. Çuvalların üzerine oturttu yükünü, iplerini çözdü. Uyuşan kollarını ileri geri oynattı. Yazmasını çözüp yeni baştan bağladı. Bakındı ocaktan yana:

«Nerde?» dedi, «Senin yumurcak!»

«Bugün izin verdim. Yıkanıp çamaşır değiştirsin diye, eve yolladım.»

Işıyıverdi yüzü Raife'nin:

«Çuvalı bırakıp dönerim demiştim evden çıkarken..»

«Dönersin, daha erken!»

Yüzündeki aydınlık siliniverdi:

«Ne erkeni, güneş battı batacak.» dedi.

«Canım, senin akşam ezanı girdiğin olmadı mı yola hiç? Dönersin, erken daha!»

Birden gözleri şimşek şimşek oldu:

«Anlayamadım!» diye bağırdı, «Bir yere gitmiyorum, kalacağım değirmende... Nuri dönse de kalacağım, yolunu beklediğin biri gelse de... Biliyorum cıvıkların Saniyeyi bekliyorsun!»

«Bu da nerden çıktı?»

«Sen çıkardın başıma bunu da... Nerden çıktığını bilirsin sen!»

Gitti, iki elini yakaladı Ahmet'in. Gözlerinin içine baka baka:

«Sana yetmiyor muyum ben!» dedi, «Bu Saniye'ler de kim oluyor! Zühreler, Salimeler Bunların hepsi ben-

den önceydi ya... Bu Saniyeye gelince iş değişir, anladın mı? Geçen gün çat kapı gittim evine... Kız dedim, dünyayı ayağa kaldırırım. elini eteğini çek bu değirmenci Ahmet'ten. Memlekete kepaze ederim seni, dedim.»

Ahmet oturdu bir çuvalın üstüne:

«Peki... dedi, «O ne dedi... Benim Ahmet'le hiç bi alâkam yok, demedi mi?»

«Demek istedi ya, bırakan kim yakasını. Tövbe olsun bi daaa gitmem dedi de zor bıraktım yakasını.»

«Vay tabansız, vay! Demek bi daa gelmiyecek...»

Duvara dayalı bir mısır çuvalının üstüne oturdu, yıkılır gibi.

«Bak Ahmet!» dedi, Seninle bugün konuşmaya geldim. Evin unu daha onbeş gün giderdi. Maksadım un öğütmek değil yani.»

«Neyse maksadın söyle de anlayalım.»

«Çok şeyler var anlatacak! Sen de biliyorsun ya... Geçiştirmeye çalışıyorsun. Yaşın nerdeyse otuza geldi dayandı. Bu memlekette yirmi beş yaşındaki adamın üç çocuğu olur. Yalan mı?»

«Doğru!»

«Doğruysa, dinle beni!»

«Dinliyorum.»

«Kendi elimle evlendireceğeeem seni. Hem de en babayiğit kızı alacaam sana, annadın mı?»

Kendine söylenmiyormuş gibi, ceplerini aradı Ahmet. Aradığını bulamayınca yürüdü, ocağın üstündeki terekten sigara paketini aldı. İçinden bir tane çıkarıp yaktı ocaktan.

«Gel!» dedi Ahmet, «Otur şuraya, ocak başına! Kış soğuğu var bugün, donuyorum!»

Üsteletmeden kalktı Raife, gösterdiği yere oturdu. Oturur oturmaz el alışkanlığıyla ocağın ateşini düzeltmeye başladı. Az önce söylediklerini unutmuştu sanki:

«Akşama ne yiyeceksin?» dedi, «Keş ekmek yiyecek değilsin ya?...»

«Çekip gitmeyi düşünüyordum, kapıyı kitleyip gidecektim mahalleye. Şu çuvalın bitmesini bekliyordum.»

«Aldanmamışım demek... Var sende bir şey bugünlerde... Hepsini biliyorum. Ben bildiğim gibi cümle âlem de biliyor.»

Kalktı, getirdiği çuvalın başına geçti. Ağzını açıp mısırların içinden bir şişe çıkardı. Onun ne yaptığını izliyen Ahmet :

«Ne şişesi o?» dedi, «Rakı mı yoksa?»

«Rakı!» dedi.

Birden canlanıvermişti Ahmet, koştu sarıldı Raife'nin boynuna:

«Kız Raife!» dedi, «Öyle canım çekiyordu ki... Doğru Rüstem'in dükkânına gidecektim!»

«Şemsi'ye çatmak için, öyle mi? Çatıp da karakolluk olmak için!»

İki yanağından öptü:

«Erkek karısın doğrusu!» dedi, «Senin gibisi az bulunur. Yatakta eşin, emsalin yok... Tam karısın. Sofrada arkadaş! Seninle orduya karşı giderim ben! Değme erkekten aşağı kalmazsın!»

Çivi sandığını devirdi ocak başına. Bir parça plâki ekmeğini koydu üstüne. Fincan, bardak ne varsa donattı. İki baş soğan, bir keş kırığı da koydu.

«Sofranız tamam!» dedi, «Buyur!»

«Su, soğan, keş... Bu kadar haaa?»

«Daha ne olsun! Bolca mısır ekmeği... Yeni yaptım, taze taze...»

«İki de tavuk olsa...»

Gözlerinin içi güldü Ahmet'in:

«Korkarım onu da getirdin!» dedi.

Mısırlara gömülü küçük bir tencere çıkardı çuvalın

içinden. Yeniden daldırdı elini çuvala. Bulduğu yumurtaları koydu tencerenin kapağına, getirdi.

«Memnun oldum!» dedi Ahmet, «Seni aç bırakmıyacağım için. Keş kırığı bile yeterdi bana.»

«Belli olmaz yetip yetmiyeceği. Genç adamsın sen! Bakmalısın kendine. Ne gençler gitti vakitsiz, ince hastalıktan. Bu Karadeniz'in salt tuzlu suyu değil, sert havası da ne canlara kıydı. İçeceksen bu zıkkımı, bol mezeyle içeceksin. Tuzlu keş kırığıynan değil.»

«Dediğin gibi olsun. Bol mezeyle içelim!»

Fincanı kendi aldı, bardağı Raife'ye uzattı:

«Al yavrum!»

«Sağlığımıza!»

«Sağlığımıza canım!»

Tavuğun bir budunu çekip kopardı genç kadın, Ahmet'in ağzına uzattı. Genç adam kalkıp kapıyı sürgüledi.

«Ne olur ne olmaz!» dedi, «Tavuk gibi bastırmasınlar bizi!»

«Bastıramazlar. Var mı öyle kabadayı!»

«Benim tavuğuma kış diyecek adamın alnını karışlarım ben... Elverir ki tavuk, kümesine bağlı tavuk olsun.»

«Güvenemiyor musun bana?»

«Sana mı?» dedi Ahmet, «Güveniyorum güvenmesine amma... Güvenmek de istemem. Dul karısın, bir gün evlenir bırakırım seni... Bana ilerde takaza etmemen için... Ne sana güvenirim, ne de senden güven isterim. Ama biri çıkar da gözümün önünde asılırsa, duman ederim ortalığı...»

Elindeki kadehi uzattı Ahmet'in dudaklarına:

«Demek bana biri asılırsa duman edersin ortalığı?»

«Var mı öyle biri yoksa, kuşkulandığın?»

«Var olmaz olur mu... Bir karakol dolusu jandarma... İşim düşüp de çarşıya indim mi, Hacı Dursun'un mağazasında oğlu...»

«Neee!..» dedi Ahmet, «Şemsi'nin dükkânına gidiyorsun öyle mi?..»

«Patiska, pazen almaya...»

«Yok mu başka dükkânda pazenle, patiska?»

«Malın iyisi onlarda.»

«Malın iyisi onlarda haaa!.. Ne malın gözüsün seeen!.. Eğer bir gün Şemsi'yi peşine takılmış görürsem, şaşmam. Sen kuyruk sallamazsan kimse takılmaz peşine.»

«Senin üstüne gül koklamam ben! Attan inince, insan hiç olmazsa deveye binmeli... Böyle eşeğe değil!»

«Parası hatırına...»

«Ben parayla satın alınacak karılardan mıyım. Söyle! Kaç liraya satın aldın beni... Kaç para harcadın bugüne kadar benim için?»

Sarıldı boynuna, Ahmet... Islak dudaklarından öptü:

«Bilirim!» dedi, «Güvenilir karısın! Gel gelelim, güzel karısın. Vaktinden evvel dul kalınca da...»

Yazmasını sıyırıp attı başından. Kalın, tek örgülü saçları kalçalarına doğru iniyordu. Bu örgüden kurtulan saç demetleri, dipdiri yanaklarını çerçeveliyordu. Suya batırılmış iki misket üzümü gibi pırıl pırıldı gözleri.

«Söyle anana!» dedi, «Açmaya giderken bana da uğrasın. Her gün uğrasa, gene de gitmem demem, çekinmesin hiç! Yirmi dönümlük açmanın yükü, benim omuzlarımdan geldi, geçti. Anlarım bu işten.»

«Seni dağ başlarına nasıl yollarım göz göre göre.»

«Ne olurmuş yollarsan?»

«Ya yolunu biri keserse...»

«Çocuk musun be! Omzumda kazma varken kim kesebilir yolumu. Kessin de bi görsün!»

«İkisi, üçü bir olup gelirse?..»

«Anca ölümü kaldırırlar dağa, benim.»

Yapıştığı fincanı bıraktı yere:

«Beni, çok düşünür görünüyorsun! Üzerime toz kondurmuyorsun bakıyorum da...»

«Dile düşmeni istemem senin.»

«Öyle haaa! Rüstemin ahçı dükkânında söylediklerini bi düşün! Hani Şemsi'ye rastladığın gece?»

«Kime ne söylemişim ki?»

«Hüsnü'ye söylediklerini hele bi düşün!»

Kötü yakalanmıştı Ahmet. Bocalamaya başladı:

«Valla maksadım Şemsi'yi bozum etmekti. Lâf biçimine öyle gelmişti de...»

«Lâf biçimine geldi diye beni harcamaktan çekinmedin haaa?»

«Adını açık açık söylemedim ki...»

«Yanımda o gece abla dediğin biri vardı, ne demek!»

«Hüsnü yalnız sana mı abla der yukarı mahallede.»

«Herkesten önce bana der. O gece senden ayrılınca doğru bizim eve geldi, Bingüllerin evine. Burnunun ucunu görmüyordu. Kız abla, diye seslendi avludan. Kaynanam da kayıntam da uyumamışlardı daha. O gece sen mi vardın, değirmende?.. Değirmenci Ahmet'in yanındaki karı sen miydin diye bağırdı aşağıdan. Çek arabanı! dedim, inersem aşağı, alırım ayağımın altına! O hâlâ doğru söyle sen miydin diye üsteleyip duruyordu. Baktım kabadayılık sökmiyecek, git anneme sor, o gece nerde olduğumu, dedim. Onu kim söylemişse halt etmiş!»

Bir kolunu attı omuzuna Ahmet, yanağını okşuyordu:

«Doğru!» dedi, «Çok doğru söylemişsin! Halt etmişim, sarhoşlukla! Ama nasıl yiyip yutarsın! Sözde değirmeni basıp elimden almışlar seni... Sonra sıradan... Üçü de... Hüsnü de dahil üçü de... Sıradan... Sen cevap verme de dur bakayım!»

Fırladı yerinden, kalktı Ahmet:

«Taşlar boşa dönüyor!» dedi, «Nerde senin çuvalın, şu mu?»

Sırtladığı gibi altmış kiloluk çuvalı boşalttı hazneye:

«Sabaha kalmaz, öğünür, alır gidersin!»

«Hiç acelesi yok! Eğer sırada başka çuval varsa onu boşalt!»

«Gelmişken... Alır gidersin!»

«Bir daha gelirim. Sık sık gelmem hoşuna gitmiyor, öyle mi?»

«Yok, onu demek istemedim. Havalar soğudu. Neye boşuna geleceksin.»

«Haklısın Ahmetcim. Gelmişken alır götürürüm. Seni görmek istersem ertesi akşam, gene gelirim!»

«Her zaman değirmeni böyle boş bulamayız ki...»

«Kalmam canım, döner giderim, seni görüp de...»

«Duyan da on ikisinde genç kız sanacak seni.»

«On ikisinde genç kız gibi değil miyim. Senden başkasını gözüm görmüyor. Senin umurunda mı. Canın kimi çekerse düşüyorsun peşine... İki yıl oluyor, seni tanıyalı... Kocam öleli de aşağı yukarı o kadar oluyor. Peşimde kimler dolaşmadı. Tapu memurundan Hacı Dursun'un oğluna kadar. Hiç birine dönüp de bakmadım. Baktım mı sen söyle!»

«Bırak şimdi bunları! Sanki nikâhlı karımmış gibi söylüyorsun!»

«Karın olmayı da düşünmüyorum. Söyledim açık açık... İstiyorum, kendi elimle evlendireyim seni...»

Birden yüzündeki gergin çizgiler yumuşayıverdi:

«Söyleyip duruyorsun akşamdan beri. Şaka mı söylüyorsun, yoksa ağzımı aramak için mi?»

«Neden şaka söyliyecekmişim. Tedirginliğin neden ileri geliyor, biliyorum. Herkes de biliyor bunu! Neden benden saklıyorsun?»

«Nedir senden sakladığım!»
«Güllü'yü seviyorsun!»
Yüzüne bakıp kaldı Ahmet.

«Doğru mu?» dedi, «Gerçekten Güllü'yü seviyor muyum?»
«Bilmiyor musun sevdiğini?»
Biraz da umut vardı bu soruda... Üsteledi :
«Sahi!» dedi, «Bilmiyor musun sevdiğini?»
«Sana birşey söyliyeyim mi Raife, sevmek nedir bilmiyorum ki ben. Sevgiden, beni sevdiğinden söz ediyorsun. Bıçak gibi nasıl kestirip atıyorsun diye şaşıyorum. Beni sevdiğini nerden anlıyorsun! Eğer canın benimle yatmak istiyor diye böyle düşünüyorsan aldanmış olmaz musın?»

«Ben kocamla bile... Söyletme beni... O istiyor diye...»
«İyi ya işte... Benimle istiyorsan... Beni seviyor musun demek oluyor?»
«O demek işte! Başka hiçbir erkek görmek istemiyor gözüm.»

«Ben öyle değilim açıkcası... Güllüyle yatmak aklımdan bile geçmiyor. Seninle yatmak istiyorum. Ama gözüm ondan başkasını görmüyor. Nereye gitsem çıkmıyor aklımdan. Ne yaparsam, ne edersem hep gözümün önünde o! Söyle şimdi, ben hanginizi seviyorum!»

Birden kolu kanadı kırılıverdi. Duyulur duyulmaz bir sesle:
«Demek...» dedi, «Doğru!»
«Nedir doğru olan.»
«Güllü'yü sevdiğin.»
«Hani insan kiminle yatmak isterse onu severdi!»
«Bu adamına göre değişir. Benimle yatmak istediğine göre, seviyorsun beni diyebilirim, göğsümü gere ge-

re... Ama sana göre bu böyle değilmiş, umurumda mı benim! Başkasiyle evlensen de birşey değişmez. Kimin kocası olursan ol!»

«Benim yaptığım namussuzluk olmaz mı o zaman!»

«Onu da sen düşünürsün! Sana göre namussuzluksa...»

«Ya kendime hükmüm geçmezse...»

«Gelirsin! Namussuzluk olduğunu bile bile gelirsin. O da bana yeter.»

«Şu var ki yaptıklarım, seni sevdiğim için yapılmış şeyler olmaz.»

«Sana göre öyle! Oysam ben diyorum ki Ahmet'im beni seviyor. Benden başkasını gözü görmüyor. Aklı Güllüsünde bile olsa... Beni çekiyor canı ya!..»

«Bu yanlış değil! Her zaman canım seni çekecek... Sende gördüğümü kimsede görmedim.»

«Öyle mi?» dedi, «Ben de aynı şeyleri söyliyebilirim. Erkeğin ne demek olduğunu senden öğrendim. Seni görene kadar, karılık nedir bilmiyormuşum. Karılığı, ev işleri görmek, açmaya gitmek, salata soğan dikmek, bulaşık yıkamak, kocası isterse onunla yatıp, sabaha doğru boy abdesti almak sanırmışım ben... Kocam yok ama, karılığın ne demek olduğunu daha iyi biliyorum şimdi.»

«Bir gün seninle evlenirsem...»

«Bildiklerime daha da çoğunu ekleyemezsin... Derdin, angaryan başlar fazladan... Ama gene de seninle evlenmek isterim. Oğlu yerinde delikanlıyla evlendi deseler de... Eğer kusur bende değilse bir iki de çocuk yapmak...»

Fincanı kaldırdı, içti. Mezeye elini uzatmadan:

«Biliyorum!» dedi. «İçtiğim rakı gibi biliyorum. Bunlar olmayacak... Ne evleneceğiz, ne de çocuğum olacak senden. Ergeç Güllüyle evleneceksin.»

İyi ama, sevmiyorsa... Daha doğrusu beni istemiyorsa...»

«Sen istiyor musun açık söyle!»

«Bilmem ki... İstiyorum zaaar... Hep aklımda o... Ne yapsam, ne etsem...»

«İstiyorsun işte... Sen isteyince de senin olmaması için sebep kalmıyor.»

«Zorla mı alacaksın?»

«Öyle görünüyor. Başkasının alıp götürmesini mi bekliyorsun. Uyuyorsun sen. Memlekette neler olup bitiyor, farkında değilsin. Kız Recep'e gitmezse mutlaka Şemsi'nin karısı olacak!»

«Ne diyorsun! Recep'e gitmezse mi, dedin?»

«Öyle dedim. Sen nasıl Güllü'yü istiyorsan Güllü de Recep'i istiyor...»

«Bizim Recep'i haaa!..»

Raife kuşkulu kuşkulu bakıyordu yüzüne.

«Ne o!» dedi, «Bayağı hoşlandın bu haberden. Ne biçim erkeksin anlayamıyorum! Sevdiği kız başkasını seviyor da...»

«Seviyorsa ben ne yapabilirim. Yani ben zorla karı edersem Güllü'yü, aferin kabadayıymışsın, diye beni sevmeye mi başlar?»

«Hiç belli olmaz! On altı yaşındaki kızın yarın ne yapacağını kimse kestirip atamaz.»

«Sen Güllü'yü bilmiyorsun!»

Raife taşların uğultusuna karışan istekli bir gülüşle:

«Demek sen biliyorsun ha!» dedi, «Başbaşa verip de ne zaman açıldı sana!»

«Açılmasa da belli olur. Öyle şeyler vardır ki, dağ çiçekleri gibi yanına varıp koklamasan da anlarsın ne biçim kokusu olduğunu.»

«Böyle bir kızı almak...»

Güldü Ahmet:

«Almak isterim, eğer gelirse...» dedi.

«Gelecek diye çok beklersin. Senin bilmediğin öyle şeyler var ki... İşte o bilmediklerini, biz kadın olarak çok daha iyi biliriz... İster genç kız olalım, ister yaşlı kadın, tuttuğunu koparan erkeklerden hoşlanırız biz.»

«Yok, Raife!» dedi, «Gücümü bir kadın üzerinde denemek istemem. Hele kolumun gücünü...»

«Bu, senin erkeklik gücün olacak bi yandan da...»

Raife sözünün karşılığını beklemeden sokuldu Ahmet'e... Ondan bir davranış bekliyordu. Oysa Ahmet, gözleri yanan çam kütüğünde, düşünüp kalmıştı.

Ahmet düşte konuşur gibi:

«Kalkmışız bir de, evden, evlenmekten söz ediyoruz. Hani kız kalksa da al beni götür dese, yatacak yatağım varmış gibi...»

«Olur bir gün... Yatak da olur yorgan da...»

«Şu açmayı bir hala yola koyalım. Karşımızda sırtlan gibi Hacı Dursun dişlerini gösterip duruyor.»

«Bizim rahmetlinin karşısına da çıkmıştı. Ormanı yakan bizimki, açıp temizleyen kaynanamla ben... Elli dönümü açtık temizledik, tam dikmelerle çevireceğiz... Çıktı karşımıza Hacı Dursun... Elinde bir tapu var ki bizim elli dönümü de alıyor içine, daha var mı diyor. Yirmi dönümü kurtarana kadar elinden çekmediği kalmadı rahmetlinin... Yataklara düştü kederinden. Mahkeme uzadı da uzadı. Sonunda bu kadarını zor kurtarabildi. Bizim gibilerin tapu kâğıdını, tapu memuru değil, böyle kavga döğüş, anca hakim verir, mahkemede.»

«Demek tapusunu çıkarttırabildi sonunda?»

«Açmadan, fındık almaya başlayıncaya kadar sürüp gitti. Sonra «İmar İhya» diye verdiler.»

«Ne demekmiş o!..»

«Ne bileyim. Ben de rahmetliden duya duya öğrendiydim. O imar ihyadan aldım tapuyu der dururdu. Ben de sorardım, kim bu İmam Yahya, diye...

«Biliyorum, beni de çok uğraştıracak bu adam!»

Gözleri çam kütüğünün alevlerinde bir süre sustular.

«Bak Ahmet!» dedi Raife, «Bu işler yalnız senin inadınla yürümez. Gün gelir para da ilâzım olur. Var mı paran bir köşede?»

«Var amma kulak asma.»

«Bende daha çoğu var. Eğer işine yararsa... İstemezsen, hatırım kalır. Ormancısı var, karakolu var, çok para gidecek.»

«Lâzım olsun, kolay! Elverir ki paraya işimiz düşsün.»

«Rahmetli çağırdıydı ölüm döşeğinde, bunlar dedi babamın eline geçmesin. Evleninceye kadar yeter sana.»

«Sen de evleninceye kadar idare etmeye çalış bu paraları...»

«Eğer dara düşersen...»

«Kolay... Tefeciler sağ olsun!»

«Alışmışsınız, iki kat, üç kat, faiz vermeye...»

«Ona alıştık amma, karı parası yemeye alışmadık...»

Çattı kaşlarını Raife:

«Bırak!» dedi, «Söyletme beni! Karı parası yemezsiniz öyle mi? Kızınız kısrağınız fındıklıklarda didinir. Siz kumar oynarsınız, yalı kahvelerinde. Git kaynatama sor, o da yemez karı parası... Fındığın bir tek toralına elini sürmüş mü bugüne kadar... Açmayı biz açarız kaynamla, biz sökeriz kökleri... Taşını toprağını biz temizleriz. Fideleri diker, diplerini kazarız... Zamanı gelir toplar, harman ederiz. Alıcının ambarına kadar biz taşırız sırtımızda. Hesap görür kaynatam, kaç kuruş aldığını

bile söylemez bize. Hakkımız, birer yazmayla birer şalvar. Kadın olmak, köle olmak, köpek olmak gibi bir şey.»

Ahmet kavradı belinden:

«Bütün bunları bana neye söylüyorsun, kaynatana söyleyip hakkını arasana! Tapu kimin üzerinde, fındıklığın tapusu?»

«Ben bizimkinin üzerinde sanıyordum. Meğer babasının üzerindeymiş! Öyle olmasa bilirdim yapacağımı ben.»

«Hiçbir şey yapamazsın, ölümünü beklemekten başka.»

«Bana kızıp da satacak diye ödüm kopuyor. Geçen gün aldı beni karşısına da, bak gelin, dedi. Kulağıma bir şeyler çalınıyor. Eğer doğruysa karışmam sonra haaa!..»

«Ne yapar dersin?»

Çıngıraklı bir gülüşle:

«Ne yapacak.» dedi, «Boşar beni sonra!»

Ahmet son yudumunu da aldı.

«Bakalım..» dedi, «Senin mısır ne halde!»

Kalktı. İki taşın arasından, savruluyordu unlar. Eğildi, haznedeki altın sarısı undan bir avuç aldı. Burnuna getirip kokladı. Nemli bir ambardan geldiği, belli oluyordu. İki parmağının arasına alıp inceledi. Dişlemek gerekirdi taşları. Kaba bulmuştu unu. Taşlara değdikçe bir ezgi sürdüren şakşağı ayarladı. Şimdi daha az kımıldıyor, haznedeki daha az tanenin dökülmesini sağlıyordu. Tam yerine oturacaktı ki taşlar duruverdi birden. Bir ölüm suskusu bomba gibi düşüvermişti, değirmenin ortasına. Ürkmüş gözlerle bakıyordu Raife, oturduğu yerden.

«Ne oldu?» diye sordu.

«Ne olacak!» dedi Ahmet, «Ark yıkıldı.»

«Neden yıkıldı dersin?»

Dışarıyı dinledi. İnceden bir yağmur yağıyordu:

«Yağmurdan olacak.» dedi.

«Çok mu yağıyor ki?..»

«Uzaklara yağmış olacak. Arkı onarmalı.»

«Islanacaksın! Yarın onarırsın!»

«Olmaz! Kerevetin üstüne yatağı serersin. Gelir gelmez, soyunur girerim yatağa.»

«Uzun sürecekse hiç zorlama! Yarın gündüz gözüyle yaparsın.»

«Getirdiğin mısır kalır sonra.»

«Kalsın!»

«Taşlar dönmeli, değirmen bu.»

Ceketini çıkarıp attı, pantolonunu değiştirdi. Dizlerine kadar sıvadı paçalarını. Üzeri bir parmak una bulanmış, gemici fenerini indirdi çividen:

«Yakıver ocaktan!» dedi, «Şu feneri!»

Boş çuvallardan birini külâh biçiminde geçirdi başına. Kapının arkasında dayalı duran kazmayla küreği omzuna, feneri de eline aldı.

«Haydi hoşça kal!» dedi, «Aman söndürme ocağı!..»

Kapının sürgüsünü çekti, çıktı dışarı:

«Sürgüle arkamdan kapıyı!»

«Olur!» dedi Raife, «Bekletme beni!»

Kapıyı sürgüledi. Kapının yanındaki duvara dayalı çam kütüğünü aldı, ocağa dayadı. Sofrayı kaldırıp altını süpürüyordu ki kapıda bir tıkırtı duydu. Rüzgârın işi olacaktı bu. Oysa bir bıçağın ucu, sürgüyü azardan azardan kaydırıyordu; yuvasından kurtulur kurtulmaz, bir mavzer namlusu uzanıverdi içeri. Dik bir ses duyuldu peşi sıra:

«Hiç kıpırdama! Bağırmaya da kalkışma! Duyuramazsın kimseye! Ahmet arkın içinde bağlı yatıyor!»

Korkudan büyüyen gözlerle bakıyordu Raife. Bir jandarma onbaşısıydı bu konuşan. Arkasında Şemsi...

Daha geride Hüsnü'yle Zeynel...

Şemsi adamlarına seslendi:

«Sürgüleyin kapıyı Ne olur ne olmaz. Şaşkının biri yanlışlıkla girer içeri!»

Onbaşı:

«Tanrı misafiriyiz!» dedi, «Vakitsiz geldik ya bakma kusura, karayel attı bizi!»

Şemsi arka cebinden ipek mendilini çıkarmış kurulanıyordu:

«Doğrusunu ararsan...» dedi, «Bizim fındıklıktaki eve papaz uçurmaya gidiyorduk. Talihimiz açıkmış. Ahmet'in bu kadar kolay sotaya düşeceği hiç aklımızdan geçmezdi. Arkı yıkınca düşüverdi kucağımıza.»

Zeynel yüklendiği heybeyi yere bırakırken:

«Kucağa kimin düştüğü belli değil!» dedi, «Ahmet mi düştü, Bingüllerin dulu mu, sonra anlaşılacak...»

Hüsnü Raife'nin gözlerinin içine bakıyordu:

«Yazık sana!» dedi, «Boynu altında kalsın senin gibi karının. Adı sarhoşların ağzında dolaşan ne teyzem var benim, ne de teyzemin kızı. Sıra bana da gelirse hani hiç de geri çevirmem böyle bacıyı.»

Kaaketi devrik onbaşı, Raifeden bir makas almak için elini uzattı. Genç kadın:

«Çek elini!» diye bağırdı, «Edebinle oturacaksan otur.»

Islak saçlarını tarayan Şemsi:

«Herşeyin sırası var Şekipçiğim!» dedi, «Hele şu heybeyi bir boşaltalım. Ne biçim ev sahibisin. Dükkâna geldiğinde böyle mi davranıyorum sana. Her aldığın kumaşa, yarım metre ikram! Haydi hazırla şu sofrayı da içelim!»

Sonra Hüsnüye döndü:

«İş sana düşüyor!» dedi, «Terslik ediyor ablan. Hazırla çilingir sofrasını. Zeynel, durma sen de yardım et!»

Duvara dayalı çivi sandığını yatırdı ortaya. Heybeden, kiloluk rakı şişesini çıkarıp üstüne koydu.

«Doldur!» dedi onbaşı, «Kanımız dondu. İçelim de açılalım! Kapı gibi karı var da aramızda miskin miskin duruyoruz.»

Uzattığı bardağı, Hüsnü silme doldurdu.

«Haydi bakalım! Değsin şu bardağa dudakların! Nazlanma!»

Başını çevirip bakmıyordu bile Raife. Ocağa dönmüş, susuyordu. Onbaşı :

«İçmezsen dökerim üstüne!» dedi, «Kaynatan eve almaz sonra seni!»

Şemsi aldı bardağı elinden:

«Ver, şunu da Raifenin şerefine çekeyim!» dedi, «Biz kafayı bulmadan içiremiyeceğiz ona! Haydi bakalım önce biz içelim!»

Bardak elden ele bir dolaşınca dibi göründü. Zeynel'in heybeden çıkardığı mezeler, doldurmuştu sandığın üzerini. Bardak, ikinci kez de elden ele dolaşınca mezeler erimeye başlamıştı. Üçüncü dolaşmada şişe atılmıştı kapının arkasına. Şemsi yeni şişeden doldurduğu bardağı Raife'ye uzattı :

«Çare yok!» dedi, «İçeceksin artık!»

Bardağı burnunun ucuna kadar uzatmıştı.

«İçmezsen çarpacağım suratına içindekini!»

Çattı kaşlarını Raife:

«Çek şu bardağı!» dedi, «İçmem dedim mi, içmem!»

«İçeceksin!»

«İçmem diyorum, zorlama!»

«Zorlamayalım öyle mi?»

Onbaşı'ya döndü:

«Tut şunun ellerini Şekip Onbaşı, kıskıvrak!»

Sokuldu yanına Onbaşı, yapıştı ellerine. Genç kadın hızla doğruldu. Jandarmayı bir omuzda itip koştu kapı-

ya. Tam sürgüye yapışınca Şemsiyle Zeynel koşup tuttu bileklerinden. Birer yanından çekip uzaklaştırdılar.

«Zorlanma boşuna!» dedi Şemsi, «Dört erkeğin elinden kaçamazsın!»

«Bırakın beni, gideyim!» dedi, «İrezilliği çıkacak bu işin.»

Onbaşı yalpalamıya başlamıştı şimdiden :

«Ben varken...» dedi, «Çıkmaz rezilliği. Hiç korkma sen, şekerim! Ben Düzce'de Kömürcüler mahallesinde kız oynatırdım. Kim duydu? Onbaşı edip gönderdiler beni buraya. Hiç korkma erbabı yaparsa yorgan bile kımıldamaz demiş, bektaşi babası. Hele sen şu bardağı dik de katıl cümbüşümüze!»

Raife'nin aklı, Ahmet'teydi. Arkı onarmaya gitmişti. Bu kadar uzun mu sürerdi arkın onarılması. Hâlâ çarklara su gelmemiş, taşlar da dönmemişti. Yoksa dedikleri doğru muydu bu adamların? Gerçekten arka mı bastırmışlardı, ellerini kollarını bağlayıp da? Hayır, bunu yapamazlardı, öldürme olurdu bu! Kapıyı sürgülemişlerdi ya, onun içeri giremiyeceğini sanıyorlardı. Kendileriyle başa çıkamıyacağını düşünüyorlardı, tek başına. «Ya mahalleye çıkar da halkı toplayıp değirmene baskına kalkışırsa» diye düşündü. Bunu yediremezdi Ahmet kendine. Değirmenden bir kedi enceği gibi atıldığını söyliyemezdi. Ahmet başkaydı, ne yapıp yapıp kurtarırdı kendisini bu delikanlı bozuntularının elinden...

«Heeey sana söylüyorum, al şu bardağı da yarıya indir bakalım! Bu kadar naz yetişir!»

Şemsi gözleri kan çanağına dönmüş, dikiliyordu karşısında.

«İçimden gelmiyor!» dedi genç kadın.

«Neden gelmiyormuş içinden? İçmeyen biri değilsin ki bu zıkkımı. Akşam Ahmet'le bir şişeyi devirmişsiniz.»

«Her şey güzelliklen olur!»

«İçeceksin!»

«Zorlama boşuna, içmem diyorum sana!»

«İçeceksin, diyorum! Yatırın arkadaşlar! Heeey Zeynel tut şunun ellerinden. Hüsnü sen de!»

Şekip Onbaşı da gelmiş dikiliyordu baş ucunda. Şemsi :

«Yakalayın! Dökeceğim ağzına!» diye bağırdı kulağının dibinde.

Ellerinden, ayaklarından tutup yatırmışlardı. Bir süre debelenmiş, ellerinden kurtulmanın olanaksızlığını anlayıp kendini bırakmıştı. Yalnız ağzını sıkı sıkı kapıyor, uzatılan bardak dudaklarına değdikçe başını sağa sola çeviriyordu.

Şemsi birden bu işten vaz geçer gibi yumuşak bir sesle :

«Bak Raife!» dedi, «Rakımızı içmemekle bizi aşağılamaya çalışıyorsun. Son defa soruyorum sana, içecek misin, içmiyecek misin?»

«Öldürseniz içmiyeceğim!»

«Peki arkadaşlar! Bizden günah gitti. Soyun şunu!»

Zeynel tuttuğu gibi çekti yazmasını. Raifenin başı açılmış, tek örgüsü, kesilmiş perçemi, zülüfleri olduğu gibi çıkıvermişti ortaya. Sağlık dolu yanakları öfkeden pençe pençe kızarmıştı. Yazmasının bir ucundan Zeynel çekiyor, öbür ucundan kendisi... Şemsi elindeki bardağı, yarıya indirdikten sonra Onbaşı'ya vermişti içmesi için. Biraz da içtiği rakıdan güçlenerek sarıldı, kollarının altından. Şalvarının uçkurunu çözmek için atıldı üzerine:

«Çırıl çıplak soyacağım seni! İçmezsin bizim gibi delikanlıların rakısını haaa!.. Yanına koymıyacağım senin!»

Şekip Onbaşı, bir yudum rakı aldıktan sonra bardağı uzattı Hüsnü'ye. Dolaylarını tekmeleyen Raife'nin ayak-

larına atılıp kıskıvrak kavradı. «Zeynel!» dedi, «Çöz şunun şalvarını, çabuk!»

Raife ayaklarını karnının altına çekip bütün gücüyle bir tekme indirdi Zeynel'e. Yerine Onbaşı Şekip geçmiş, tekme savuran ayaklarını, almıştı iki ayağının arasına. Bu durum deliye döndürmüştü kadını:

«Irız düşmanları! Namussızlar, bırakın beni!»

Geriye kalanlar da atılmışlardı üzerine. Her biri hem savunmasını yapıyor, hem de bu ateş gibi yanan genç kadın vücudunun gizli yerlerini ortaya çıkarmaya çalışıyordu. Herkes gücü yettiğince yararlanıyordu bu boğuşmadan. Kimi çimdikliyor, kimi ısırıyordu. Çok sürmeden şalvar çözülmüş, biçimli sağlam bacaklar açılıp saçılmıştı. Şemsi işin nereye varacağını hemen anlayıvermişti. Bu ele geçmez vücuttan ilk önce kendi yararlanmalıydı. Kolay kolay geçmezdi elc bu fırsat. Yeni bir çözüm yolu bulmuş gibi:

«Arkadaşlar!» diye bağırdı, «Bırakın şu kadını!»

Soluk soluğa kalktılar ayağa. Üstlerini başlarını düzeltirlerken Şemsi'nin çarpılmış ağzından çıkacak söze kulak kabartıyorlardı.

«Acele etmiyelim, arkadaşlar!» diye getirdi gerisini Şemsi, «Daha sabaha çok zaman var. Aç kurt gibi saldırınayı bırakalım da cümbüşümüze bakalım! Kız Raife! Son defa soruyorum sana! Aramıza katılıp içecek misin bizimle, içmiyecek misin? Düşün de ona göre bir cevap ver. Gördün işin nereye varacağını! Söyle içecek misin?»

«Peki!» dedi, «Verin yazmamı da...»

«İçecek misin?»

«İçeceğim! Yazmamı verin!»

Şekip Onbaşı elindeki yazmayı dertop edip attı yüzüne:

«Al!» dedi, «Yüzünü tüm kapatırsan bu sefer alır ocağa atarım. Ona göre!»

«Verin şalvarımı da...»

«Ne yapacaksın şalvarı!» dedi Şemsi, «Ayaklarına kadar iniyor eteklerin.»

«Olmaz, verin diyorum!»

Dar bir entari vardı üzerinde, düğmeleri çözük... İri memeleri, tepetepe sıkıştırılmış gibiydi içine. Yazmasını başına dolamış, eklemlerine kan oturan parmaklariyle göğsünü düğmelemeye çalışıyordu:

«Verin şalvarımı da giyeyim!» dedi.

Kimsenin yüzüne bakmıyordu. Umursamaz bir davranışla şurasını burasını çekiştirip düzenlemeye çalışıyordu.

Şemsi boşalan bardağı yarısına kadar doldurdu rakıyla. Su şişesinden, ağartacak kadar da su koyduktan sonra Raife'ye uzattı:

«İç de, vereyim şalvarını!» dedi.

«Verecek misin?» dedi, «İçersem!»

Az önce bu adamlarla boğuşan o değildi sanki. Şemsi sözünü geçiren bir erkek öğünüşü ile:

«Vereceğim!» dedi, «Söz!»

Yapıştı bardağa Raife.

«Sakın dökmeye kalkışma!» dedi Şemsi, «Rakı az kaldı.»

«Amma da uzattın haaa!..»

Dikti bardağı son damlasına kadar, içti.

«İstediğin oldu mu!» dedi, genç adamın gözlerinin içine baka baka...

«Oldu sağ ol! Mezesini de ben vereyim!» dedi Şemsi.

Raife onun vermesini beklemeden iri bir parça balık salamurası almış, atmıştı ağzına.

«Peki!» dedi Şemsi, «Erkek karıymışsın. Al şu şalvarını da giy! Şu var ki şalvarın biraz solmuş. Bizim dük-

kâna uğra da sana yeni gelen mallardan bir şalvarlık keseyim!»

«Sen o malları fabrikadaki fındıkçı kızlara yuttur!»

Şemsi'nin attığı şalvarı almuş, geçirmişti ayağına. Uçkurluğunu sıvazlıya sıvazlıya beline oturttuktan sonra, biraz da geleceği düşünerek, sıkı sıkı bir düğüm attı uçkuruna.

XVII

Ahmet, değirmenin kapısını çekip çıktıktan sonra durdu bir süre. Yağmur sinsi sinsi yağıyordu. Külâha benzettiği çuvalı çekti gözlerinin üstüne.

İçerden kapının sürgüsünün çekilişini bekledi. Kulağının alışık olduğu sesi duyunca içi rahatladı.

Yerler vıcık vıcıktı. İyi ki kunduralarını giymemişti. Kaymamak için parmaklarını açа açа yürürken gerilerden sesler duydu, konuşmayı andıran mırıltılar... Kulaklarının üstünden çuvalı çekti, dinledi. Yapışkan ayakların attığı adımları sezinler gibi oldu. Karanlığa doğru elindeki gemici fenerini kaldırdı. Öylesine koyuydu ki karanlık, kurşun işlemez gibiydi. Elinde ne varsa kazma, kürek, fener, olduğu gibi bıraktı ayağının ucuna. Fener ışığının açtığı silik yoldan değirmene doğru yürüdü.

Işık sınırlarının bittiği yerde yeniden durdu, dinledi dolaylarını. Bir kapı gıcırtılarla kapanmıştı. Sürgünün, az önce kulağında bıraktığı odunsu sesin küt diye yuvasına oturduğunu yeniden duyar gibi olmuştu. Nasıl olurdu bu? Bu kapı bu kadar kolay nasıl açılırdı, yoksa içerden mi çekilmişti sürgü? Değirmenin ocaklı duvarına doğru yürüdü. Bıraktığı gemici feneri görünmez olmuştu artık. Değirmenin karaltısı karşısındaydı işte. İki eli-

ni uzatıp yürüdü. Parmaklarının ucu duvara değer değmez durdu, hemen kulağını yapıştırdı. Dinledi, dinledi. Çeşitli erkek sesleri geliyordu içerden, yağmurun çisentisi, denizin çırpıntısı duyduklarını boğuntuya getiriyor, niteliğini bozuyordu. Durmadan konuşuluyordu içerde. Hiçbir sözcüğü anlaşılmadan sürüp gidiyordu bu söyleşi. Eğer Raife söze karışsa bir kadın sesinin niteliğini hemen anlayabilecekti. Demek konuşmuyordu Raife, bir şikâyeti yoktu durumundan. Bir derdi olmayışı da tuhaftı, bağırıp çağırması, gerekmez miydi, bu yabancı erkekler arasında. Onu kurtarmaya kalkışmaktan çok, olanı biteni gözleriyle izlemek isterdi. Ne olup, ne bitiyordu içerde?

Ayrıldı değirmenden, bir süre yürüdü, fenerden yana. Bitik ışıklarını sezinler gibi oldu karanlığın içinde. Bir süre daha yürüdü, işte fener ayaklarının dibindeydi artık. Kazmayı, küreği aldı yerden. Başına oturttuğu çuvalını düzeltti. Yağan yağmurdan kurşun gibi ağırlaşmıştı. Feneri alıp yürüdü değirmenin bendinden yana. Ayakları buz kesilmişti, elleri de öyle... Arkı onarma işinden vaz geçmişti. Sıvadığı paçalarını indirdi aşağı. Yol yükselmeye başlamıştı. Kaymamak için fundalara tutuna tutuna çıktı bendin üst başına. Artık kupkuruydu. Çarklara doğru uzanan poyranın içine uzattı elini. Tatlı bir yağlılıkla kayıp gitti aşağılara. Bu geniş poyranın içine kendisi de otursa çarkların üstüne doğru kayıp gidebilirdi. Çok hızlı olacaktı bu kayma kuşkusuz. Hızla kaydığı için de kolunun, bacağının kırılması işten bile sayılmıyacaktı. Bu zor kucaklanır poyraya, tutuna tutuna inmek zorundaydı. Doğrusu da buydu. İniş uzun sürecekti ama, Raife'den yardım isteyen bir çığlık duymamıştı henüz.

Feneri, çarklara inen yolu aydınlatacak bir tümseğe oturttu. Kazmanın demirini çıkarıp sapını aldı eline. Bu,

hem inişine yardım edecekti, hem de kendini savunmasına. Eee, inebilirdi artık. Kazmanın sapına dayana dayana kaymaya başladı. Poyra, değirmenin duvarını geçip dipteki çarklara doğru uzanıyordu. Nerden aralık verdiğini bilirdi önceden. Eliyle yoklayıp poyrayla duvar arasındaki aralığı bulması zor olmadı. Rahatça kayıvermişti bu aralıktan içeri. Tabanda da olsa değirmenin içinde sayılırdı artık.

Önce üşüyen ayaklarını elleriyle oğuştura oğuştura ısıtmaya çalıştı. Başına geçirdiği çuvalın artık bir yararı kalmamıştı, bir yana bıraktı. Çarkın orta direğine tutuna tutuna çıktı taşların oturduğu düzeye. Çıkar çıkmaz da yüzü koyun uzandı çuvalların arkasına. Görülebilirdi karşıdan. Tam bu sırada Raife uzatılan bardağı almış, sonuna kadar içmişti. Daha önce aralarında bir boğuşma geçtiği ortadaydı. Raife'nin başında ne yazması kalmıştı, ne ayağında şalvarı... Entarisinin düğmeleri bile çözülmüştü. Ne olmuştu daha önce... Yoksa zorla... Yok, hayır böyle bir durum sezilmiyordu. Olsa olsa zorla rakı içirilmiş olacaktı, ya da ufak bir sarkıntılık...

Raife başını bağlamış, verdikleri şalvarı geçirmişti ayağına. Ahmet, kişileri incelemeye koyulmuştu. Jandarma, Rüstemin dükkânında karşılaştığı çatık kaşlı onbaşıydı. Şemsi'nin adamı... Şu iki kelkenez de Zeynel'le Hüsnü'ydü. Bu Hüsnü denilen kuyruk, Raife'nin yakını olduğu halde, sarkıntılıkta hiçbirinden aşağı kalmıyordu. Nedeni vardı, bunun... Hemen anımsamıştı, Rüstem'in dükkânında geçen olaydandı bütün öfkesi...

Hepsi de burunlarının ucunu göremiyecek kadar sarhoştular. Şemsi ayakta zor duruyordu. Raife de bunu anlamış olacaktı ki elindeki bardağı doldurup Onbaşı'ya uzatmıştı. O içtikten sonra da Şemsi'ye... Onları sızdırmak için kıskandıra kıskandıra içirme oyunlarına başlamışa benziyordu.

Bir ara gözü çivideki mavzere ilişti. Hemen sıçrasa eline geçirebilecekti. «Dolu mu acaba?» diye düşündü. Fişeklerini nereye asmıştı bu adam. Nah, işte kerevetin üstündeydi. İçkiye otururken fişekleri çıkarmış mıydı mavzerden. Hiç sanmıyordu. Ne yapması gerekli olduğunu düşünmüş, kararını vermişti bile... Düşündüğünün, yürürlüğe girebilmesi için mavzerin dolu olması gerekiyordu. Ya boşsa?.. Gülünç olmak işten bile değildi o zaman. Gülünç olmakla da iş bitmiyordu, ıslatılıp dışarı atılmak da vardı hesapta, linç edilmek de...

Raife bir rakı şişesi daha çıkarmıştı heybeden. Sanki Ahmet'e haber verir gibi :

«Son şişe!» dedi.

Onbaşı, çakısının burgusu ile açıp, gene kendisine uzatmıştı şişeyi :

«Doldur canım!» dedi, «senin elinden içilen rakı insanın canına can katar!»

Bardağı doldurup da Şekip Onbaşı'ya uzatıyordu ki, Şemsi atıldı:

«Önce kendin iç de göreyim!» dedi, «Yan çiziyorsun, boyuna! İç, hadi!»

Genç kadın, bir iki yudum aldı ister istemez, uzattı Onbaşıya:

«Buyur!»

Şemsi elinin tersiyle iterek:

«Seni zilli seni!» dedi, «Bizi sarhoş edeceksin haaa!.. İç biraz daha, yarısına kadar iç!»

«İçtim ben!»

«Daha konuşuyor. İç diyorum sana!»

Dudağını değdirip indirdi bardağı.

«Olmaz!» dedi Şemsi, «yarıya kadar, dayan!»

«Peki, yarıya kadar! Sen de gerisini içeceksin!»

Kaldırır kaldırmaz, indirdi bardağı yarıya:

«Al, buyur!» dedi, «Oldu mu dediğin!»

Aşağı kalmamak için Şemsi de bir çekişte getirdi gerisini. Boş bardağı eline alan Onbaşı'nın gözleri ateş saçıyordu:

«Doldur!» dedi, «Ağzma kadar doldur!»

Raife'nin yanakları sevinçten dalga dalga olmuştu:

«Buyur aslanım!»

Onbaşı, uzattığı bardak dolunca, üzerine su eklemeden kaldırıp yapıştırdı dudağına. Suratını buruşturmamaya çaba göstererek sonuna kadar içti bitirdi. Bütün bir tuzlu balığı olduğu gibi attı ağzına. Şemsi karmakarışık bir ağızla:

«Meydan mı okuyorsun yani!» dedi, «Doldur kız! Biz bu boku yüzbaşıdan izin aldığımız günlerde değil, bütün gün içiyoruz! Sen kim oluyorsun benimle yarışa kalkacak!»

«Ben mi?» dedi Onbaşı Şekip, «Ben yarış etmiyorum. İçimden geliyor içiyorum. Senin de canın istiyorsa iç! Öyle değil mi şekerim!»

Yanağını okşamak için uzattı elini. Genç kadın Şemsi'den yana doğru kaçtı. Bu kez de Şemsi uzanmış sıkı sıkı sarılmıştı. Tam öpmek için davrandığı sırada sıyrıldı elinden Raife. Çapkınca bir gülüşle:

«Ayıp!» dedi, «Bu kadar erkeğin arasında...»

«Öyle mi tatlım! Ben onları teker teker dehlemesini de bilirim. Heeey Onbaşı! Karakol nöbetin kaçta bu gece?»

«Bu gece Yüzbaşı'dan izin aldığımı söyliyen sen değil misin?»

«Seni nöbete gönderirsem gitmem diyemezsin, değil mi?»

«Beni nöbete gönderecek değil, şu değirmenden çıkaracak kabadayı göremiyorum karşımda.»

«Öyle mi?» dedi Şemsi, «Bakın çocuklar ne söylüyor bu onbaşı? Gösterelim mi ona kendimizi?»

Hüsnü elindeki bardağı, Zeynel'e uzattı:

«Hava biraz yağmurluca... Üşütmiyelim onbaşıyı. Tarhana çorbası yapıp da içirecek bacısı da yok.»

«Zıkkımın pekini içsin, çorba yerine!»

Birden fırladı ayağa Şekip Onbaşı. Yalpalıyordu:

«Yaaa öyle demek...» dedi, «Üçünüz bir olup beni kapı dışarı edeceksiniz haaa!.. Size şunu hatırlatırım. Duvarda asılı duran mavzer doludur, emniyeti bile açık. Bana kalkıp bu tüfeği elime alıp size dolu olduğunu ispat etmek kalıyor!»

Kalktı, sallana sallana tüfeğin asılı olduğu çiviye doğru yürümeye başladı. Bunu gören Şemsi :

«Zeynel!» diye bağırdı, «Koş tüfeği al çividen!»

Zeynel'le birlikte fırlayan Hüsnü karşısında Ahmet'i görünce şaşırmış, geri geri çekilmeye başlamıştı. Onbaşı Şekip çakılıp kalmıştı şaşkınlıktan.

Değirmenci Ahmet, elindeki tüfeği çevirmişti karşısındakilere:

«Dönün geriye!» dedi, «Herkes yerine otursun. Marş marş!.. Bak hâlâ duruyor miskinler!»

Yumuşak bir sesle :

«Haydi yavrum!» dedi Raife'ye, «Ara şu çocukların üstlerini başlarını! Belki beni korkutmak için birer mantar tabancaları vardır. Bak, bak, Hacı Dursun'un oğlu kıpırdanmaya başladı. Heeey delikanlı, canını yakmayım. Sakın kıpırdayım deme!»

Raife koşmuş, bel kayışına bağlı olan kılıftan, tabancayı çekip çıkarmıştı.

«Tamam!» dedi.

«Fişeklerini de al! Belki lâzım olur! Siz de delikanlılar, ocak başına sıralanın, bakmayın aptal aptal yüzüme. Değirmene yalnız kapıdan girilmez ki... Ara Raifeciğim, şu gençlerin de üstlerini başlarını. Tırnak çakısı bile kalmasın!»

Bu çakı sözcüğü bir şey anımsatmıştı Raife'ye. Döndü. Onbaşının üzerindeki çakıyı buldu, attı Ahmet'ten yana. Zeynel'le Hüsnü'deki sustalıları da aldıktan sonra:

«Bu iş de tamam!» dedi, «Başka?»

«Güzel!» dedi Ahmet, «Herkes arkasını dönsün, kuzu kuzu otursun ocak başında. Şimdi yavrum, sıra bizde! Şu fişekliği getir, ayağının dibine koy! Koydun mu, güzel! Şu havluyla üstümü başımı kuruladıktan sonra, çamaşırımı değiştir, urbalarımı giydir... Sakın ha!. Geriye dönüp bakayım, demeyin. Utandırırsınız beni!»

Raife bu işleri yaparken, Ahmet, sandığın üstündeki şişeyi aldı, dikti. Bir keş kırığı attı ağzına, meze yerine.

«İçim ezildi açlıktan, karşımda lıkır lıkır içerler de buyur etmezler ha!

Kaldırdı şişeyi, dibindekini temizledi.

«Namussuz herifler! Bu karıyı size bırakıp eve yatmaya gideceğimi mi sanıyordunuz, haaa?.. Kodoş olduğumu kim söyledi size, it oğlu itler!»

İri bir parça ekmek kopardı. Tuzlu balıkla birlikte attı ağzına.

«Raife, çivide kuru ceketim olacak! Onu da koy arkama. Nah şurda!

Genç kadının verdiği ceketi, gözünü ocak başında yan yana oturanlardan ayırmadan, giydi.

«Ben hazırım!» dedi, «Hadi sen de hazırlan bakalım Raife! Herkesi teker teker bırakacağım evlerine. Hacı Dursun'un oğlunun tabancasını getir de takayım belime. Ne olur, ne olmaz!»

Raife'nin uzattığı tabancayı aldı. Şarjörünü çekip içinde kaç fişek olduğuna baktı.

«Güzel tabanca!» dedi, «Kaç para eder, adamına düşmemiş. Bundan sonra yüzünü kara çıkartmamaya çalışırım artık! Bahriyede inzibatken öğretmişlerdi, taban-

ca kullanmasını. Hani kötü nişancı da sayılmam. Sakın nişancılığımı denemek zorunda bırakmayın beni! Ha, geçen seferki baskında karavana attığıma bakarsanız, aldanırsınız. O zaman maksadımız başkaydı, değil mi Raife!»

Bir parça ekmek daha kopardı, tuzlu sardalyenin ikisini birden attı ağzına. Sonra seslendi Raife'ye:

«Kapının sürgüsünü çek de bak. Ortalık ışımış mı, ışımamış mı?»

Genç kadın sürgüyü açıp çıktı dışarı. Çıkmasiyle girmesi bir olmuştu:

«Yağmur var!..» dedi, «Bayağı yağıyor. Ortalık ağardı ağaracak...»

«Güzel!» dedi Ahmet, «Hele yağmurun yağması çok güzel! Islanırlar da biraz ayılırlar. Hadi bakalım, gidiyoruz! Kaçayım, falan demeyin! Başımı belâya sokarsınız sonra! Hem kaçıp da nereye gideceksiniz? Eve değil mi? Sizi çalı dibinde temizleyecek değilim ya, evinize teslim edeceğim ben de! Haydi bakalım, düşün önüme!»

Hüsnü'yle Zeynel kalkmış, dikiliyorlardı. Şemsiyle Onbaşıdan hayır yoktu. Ocağın ateşi hiç de iyi gelmemişti onlara...

«Heeey!» diye seslendi Ahmet, «Sızdınız mı yoksa be! Hüsnü, tut, kaldır ağanı! Sen de Zeynel, yapış kolundan!»

İkisi birer kolundan çekip kaldırdılar. Duramıyordu ayakta Şemsi:

«Kötüyüm!» dedi, «Başım dönüyor!»

«Yolda kusar, açılırsın, yürü! Heeey Onbaşı! Davran bakalım!»

Hiç oralı değildi Onbaşı. Başı, ayaklarının arasında sızıp kalmıştı.

«Kaldırın şunu!» dedi, «Tutun kollarından!»

Yapıştılar birer kolundan ama, kaldıramadılar. Ha-

mur gibi yayılıvermişti ocakbaşına. Gözleri birer yana kaymıştı.

Raife eğilip baktı yüzüne.

«Gidemez bu!» dedi, «Sızmış!»

Bir kere daha denediler. Hiç hayır yoktu.

«Kalsın bu!» dedi Ahmet, «Nasıl olsa döneceğim ben! Haydi yürüyün siz!»

«Ya biz çıkınca kalkıp gitmeye kalkışırsa?» dedi Raife.

«Gidebilirse gitsin! Tüfeği bende! Kepaze olur giderse!»

Zeynel'le Hüsnü Şemsi'yi alarak çıkardılar dışarı. Yere ancak ayaklarının burnu değiyordu. Değirmenci Ahmet:

«Yürü, kız Raife!» dedi, «Ayrılma yanımdan!»

Üç delikanlı yalpalaya yalpalaya vurdular fundalığa. Yağıştan, kabarmıştı keçiyolu. Yola uyabilmek için önlü arkalı yürüyorlar, yerine göre, Şemsi'nin kolundan çıkıp ellerinden çekiştiriyorlardı. Hacı Dursun'un oğlu hemen üç beş adımda bir, dengeyi tutturamayınca yuvarlanıyordu çamurlara. Kokurdan sırtlarına çıkınca biraz ayılır gibi olmuştu. Arkadan gelen Ahmet'e:

«Nereye götürüyorsun bizi!» diye dikleşecek oldu, «Esir miyiz be!»

«Şimdilik öyle!» dedi Ahmet.

«Ne yapacaksın bizi?

«Niyetim evlerinize teslim etmek! Yoook üçünüz kafa kafaya verip de sarhoşluğunuza bakmadan üzerime atılmaya kalkarsanız, ne yapacağımı gayri siz bulur çıkarırsınız.»

«Peki! Bildiğini yap! Fenersiz yakaladın bizi!... Gün ola harman ola!»

«Haydiii!.. Çok konuşma, yürü»

Ambarlıktan Hacıyusuflar'a saptılar. Ahmet, yavaştan:

«Haydi Raife!» dedi, «Sen doğru ammenin evine. Nerdeyse sabah ezanı okunacak!»

«İki gün sonra unumu almaya gelirim. Hayırlı sabahlar!»

İki üç adım attıktan sonra döndü. Sarıldı boynuna:

«Aslanım benim!» dedi, «Değirmene bi kaç gün uğramazsan iyi edersin!»

«Haydiii!..» dedi Ahmet, «Karışma işime benim! Değirmenin semtine uğrayacak kabadayı nerde! Sıkı olmalı karanfili böyle delikanlının!»

«Sen bu adamları salıverince...»

«Karakola mı gider bunlar diyeceksin? Gitsinler de göreyim! Haydi, işine bak sen, güle güle!»

Hiç düşünmemişti bunu...

«Doğru!» dedi, «Gider bu it oğlu itler! Yüz olsa uğramazlar semtine amma... Yüz nerde bu kelkenezlerde.»

Raife, tek kişilik kaldırımı koşarcasına yürümüş, anasının evine girip kapıyı çekmişti üzerinden. Sabah ezanı okunuyordu Demirciler'de. Ağarmaya yüz tutmuştu ortalık. Nerdeyse evlerden tek tük kişiler çıkacaklardı. Biliyordu geleneğini kasabanın. İşi olan da, olmayan da alacakaranlıkta çıkardı sokağa. Aşağı çarşıya gideceklerr için, uygundu bu saatler ama, orta çarşıya ineceklere çok erkendi. Ama böyle kurulmuştu düzen. Yalı kahveleri kumarcısız kalırdı sonra.

«Heeey!» diye bağırdı, önden yalpa vura vura yürüyenlere, «Durun şu ceviz ağacının altında da beni dinleyin! Sizi tutuklu tavuk hırsızları gibi mahalleye sokmak istemiyorum ben. Teker, teker buradan evlerinize göndereceğim. Eğer içinizden biri karakola gidip de jandarmaları ayağa kaldıracak olursa hep birden gideriz okkanın altına! Yaptığınız müzevirlik karakolun da

hoşuna gitmez, bir araba dayak yersiniz üstelik. Gel bakalım karşıma, Kâzımın Zeynel! Dur şurda!»

Duymamış olacaktı.

«Heeey, sana söylüyorum!» dedi, «Dikil karşımda!»

Zeynel sallana sallana geldi, karşısında durdu. Değirmenci Ahmet:

«Söyle!» dedi, «Erkek misin, değil misin?»

«Erkeğim!»

«Karakola gitmiyeceğine erkek sözü verir misin?»

«Veririm!»

«Yemin et!»

«Tövbe olsun gitmem!»

«Gidersen, nerde görürsem yüzüne tüküreyim mi?»

«Tükür!»

«Şu sokaktan gir, Tahir Efendi'nin evinin önünden sap, çal kendi evinin kapısını! Yürü bakalım!»

Yutkundu, bir şeyler söylemek istedi:

«Bırak gevezeliği!» dedi Ahmet, «Yürü diyorum sana!»

Döndü arkasını Zeynel, söylediği yöne doğru yürüdü, gitti. Ahmet bir süre ayak seslerini dinledi. Bu seslerde hiçbir kalleşlik yoktu. Hüsnüye döndü:

«Gel!» dedi, «Duydun ya ne konuştum Zeynel'le. Duydun değil mi?»

«Duydum!»

«Erkek misin sen?»

Susuyordu Hüsnü.

«Söyle! Erkek misin, değil misin?»

«Doğrusunu istersen Ahmet ağabi... Erkek değilim ben! Yaptığım iş, erkekliğe sığmaz hiç!»

«Bak seeen!.. Erkekliğe sığmaz haaa!»

«Şaka demiyorum! Erkek sensin ağabi!»

«Beni tavlamaya kalkmıyorsun ya?..»

«Yok, ağabi!.. Hele bu geceden sonra! Teyzesinin kızına sataşan adamın erkeklikte payı olur mu?»

«Bak, bu sözün doğru işte... Bunu anlamak da bi erkeklik... Bundan sonra, böyle yanlış işler yapmıyacağına aklım yatar gibi oldu! Şimdi delikanlım, sana teslim ediyorum şu sarhoşu!»

İkisinin birden başı Şemsi'den yana dönmüştü. Desteksiz kalan Şemsi, olduğu yere çöküvermişti. Değirmenci Ahmet :

«Al bu adamı, götür evine!» dedi, «Sana teslim! Sakın haaa, karakola falan gitmeye kalkışmayın! Şu mavzer elimdeyken kabak gene başınızda patlayabilir. Haydi bakalım, sırtına mı alacaksın, kucağına mı, al götür bu adamı evine! Bir daha ayak altında dolaşmamaya bak!»

Hüsnü önüne bakıyordu, birden kaldırdı başını:

«Bir daha da beni bu adamların yanında görürsen bildiğini yap! Bize verdiğin erkeklik dersi, aklımdan kolay kolay çıkmayacak!»

Değirmenci Ahmet, arkasını dönüp Ambarlığa yöneldi. Yağmur, durmuş, deniz dipleri sıyrılmaya başlamıştı. Geriye dönüp Alaplı sırtlarına baktı. Güneş tepelerin üstünü sarartmıştı hafiften, bulutların altında mı, tepenin ardında mı, belli değildi. Deniz, ayağının dibinde, derelerin getirdiği çamura bulanmış serili duruyordu. Öfkesini yitirmiş ölü dalgalar, yarılıp çatlıyordu kıyıda. Doğa yorgundu, uykusuzdu sanki.

Kokurdan bayırından, fındıklıkları birer yanına alarak Değirmenağzına doğru kaygan yoldan inmeye başladı. Uyku gözlerinden akıyordu. Jandarmaya tüfeğini verip kapı dışarı edecek, vurup başını yatacaktı.

XVIII

Recep yeni girmişti yatağına. Havalar kışa döneli altına bir iki çuval daha atmış, tilizden örtüsünü, Hacı Dursun'un dükkânından aldığı, Amerikan bezinden bir kılıfın içine geçirmişti.

Kapının vurulduğunu duymadı önce. İkinci kez vuruluşunda başını kaldırıp dinledi. Bugünlerde Hacı Emmi vakitli vakitsiz geliyor, hesap odasından bir defter alacağını söylüyordu. Gelmişken de şöyle bir dolaşıveriyordu ambarları. Helâya girip çıkıyor, kapılarını itip köşesini bucağını gözden geçiriyordu. «Gene Hacı Emmi olacak.» diye düşündü. Kapıyı böyle mi çalardı Hacı Emmi? yumruklardı, gümbür gümbür. Bir ürkeklik, bir çekingenlik vardı bu çalışta. «Ya Güllüyse?..» dedi. Bu saatte ne işi vardı Güllü'nün?

Pantalonunu hemen çekti ayağına. Cebinden çıkardığı kibritle lâmbayı yaktı. Ceketini omuzlarına attı, gitti kapıya. Belki başkasıdır, diye bir kuşku girmişti içine. Açmadan önce sordu:

«Kim o?»

«Benim aç! Ben Ahmet!»

«Sen misin?» dedi, «Hoş geldin!»

Kapıyı açmış, köprü başındaki fenerden gelen ölü ışıkla, karşısındakini incelemeye koyulmuştu.

«Ne duruyorsun? Girsene içeri!»

«Yalnızsın, değil mi?»

«Yok kimse... Nerden böyle!»

«Değirmenden...»

«Nuriyi mi bıraktın değirmene?»

«Çektim kapıyı, geldim. Yeni çuval boşalttım. Bitinceye kadar, dönerim!»

Kapıyı kapatıp yürüdü, içerden gelen lâmba ışığında...

«Otur bakalım, şöyle!» dedi Recep.

«Sıcak burası! Gelirken üşüdüm, çok...»

«O kadar da sıcak sayılmaz. Soğuk oluyor geceleri. Denizin zehir gibi ayazı içerde. Dur, ocağı yakayım!»

İki parça çırayla, marangoz İsmail'den aldığı yongaları tutuşturdu. Bir kalbur fındık kabuğu boşalttı üstüne.

«Otur şöyle!» dedi, «İstersen çay kaynatayım.»

«Bugünlerde hep uykumu kaçıracak işler geliyor başıma. Bırakacağım şu değirmeni, çekip gideceğim şu pis mem'ekctten. Yoook yanlış anlama. Memlekete pis dedimse, taşına toprağına demek istemiyorum. İnsanlarına...»

Durdu, düşündü:

«İnsanlarına da bir şey dediğim yok... İyi ama nesine pis dediğimi soracaksın, nesine...»

Kalburun dibinde kalan kabukları da attı ateşe. Demiri aldı eline, karıştırdı.

«İnsanlarının topunu temize çıkarmaya da dilim varmıyor. Kendi halimizde yaşayıp gidelim diyoruz, olmuyor. Yoksa ben mi çok berbat adamım. Geçimsiz, huysuz... Bu akşam seninle konuşmaya geldim. Sen buralı değilsin. Bütün memleketi boyasam da, boyamasam da senin umurunda olmamalı... Şu Hacı Dursun nasıl adam, sen söyle! Kahveci Çavuş'la bir mi? Sözüm ona bir memleketliyiz. Hamit'le Şemsi'yi nasıl bir tutarsın, sen!»

«Bir değil.» dedi Recep, «Nasıl bir olur.»

«İşte, ikisi de buralı.»

Recep'in bıraktığı demiri aldı eline. Nar gibi kızarmış fındık kabuklarının içine soktu, karıştırdı. Gözünün hizasına getirip incelemeye koyuldu:

«Şu demire bak!» dedi, «Soktum çıkardım ateşe, bana mısın demedi. Onlar da bu demir gibi... Kolay kolay yanıp kül olmuyorlar, fındık kabukları gibiyiz. İçimizi kı-

rıp çıkardıktan sonra da dereye küreyip atıyorlar, ya ateşe...»

Bunları söylemek için mi gelmişti Değirmenden. Recep kuşkulu kuşkulu baktı yüzüne. Sonra kalktı, yeni aldığı çaydanlığı yarısına kadar doldurup sürdü ateşe.

«Birer çay içelim!» dedi, «İçimiz ısınır!»

«Yoruluyorsun değil mi?» dedi Ahmet.

«Yorulmak da laf mı? Akşam olup da tek başıma kaldım mı şöyle bir dinliyorum kendimi. Tam on iki saat en azdan... Kumda yüklenecek motor oldu mu, on dört saati de buluyor. Eğer boğazıma bakmasam...

«Senin yerinde olsam, çeker giderdim, durmazdım burda.»

«Önümüz kış, biliyorsun bu aylardan sonra motorlar çekilir kuma.»

«İstanbula gitsen işsiz mi kalırsın, vapurlara girersin. Hiç bir iş bulamasan çımacılık yaparsın.»

«Nasıl giderim, üstte yok, başta yok! Hiç olmazsa bir iki haftalık otel parasını cebime koymadan kışta kıyamette, nereye gidebilirim ki...»

Söylediklerine, kendi de inanmadığı için sözcükler diline takılıyordu.

«Nüfus cüzdanın çıktı mı? Gemici kâğıdın?» diye sordu Ahmet.

«Temel Reizde.»

«Neden onda duruyor?»

«O çıkarttı. Masrafı o etti. Ettiği masrafı ödemek istedim. Motorun dosyasında dedi, paran varsa yenisini çıkart. Yoook eğer motorda çalışmak istiyorsan dedi, atla motora!»

«Ne duruyorsun sen de!»

«Biliyorsun motoru çekekte Temel Reiz'in. Sefere çıksa da gene alacağı yok beni. Bana, motor limana gir-

di mi, çantasını eline alıp da evinin yolunu tutan tayfa lâzım değil, dedi.»

«İyi ya... Tam senin gibi tayfa lâzım ona. Motor limana girse de bırakıp gitmezsin ki... Hem gitsen, nereye gideceksin?»

«Bir gün bırakıp gidecek duruma gelirsem...»

«Nereye, eve mi?»

«Eve... Hep böyle gitmez ya bu.»

«Yani evlenip ev köy sahibi...»

«Hep böyle tek başıma, tentenin altında çekekte...»

Ahmet, elindeki demiri kararan fındık kabuklarının içine daldırdı. Bir vapur ateşçisi öfkesiyle küsküledi:

«Demek doğru, evleneceğin...» dedi, «İnanmamıştım, duymuştum da.»

«Önce iş bulmalıyım kendime. Sağlam bir iş, Hacı Dursun'a güvenip de nasıl evlenmeğe kalkışır insan.»

«Demek, evleneceğin kız bu fabrikada öyle mi?»

«Öyle!»

«Anladım!» dedi, «Güllü ile evleniyorsun.»

«Kısmet olursa...»

Demiri ateşin tam ortasına daldırdı, birer yana saçıldı tutuşmuş fındık kabukları.

«Sağlam kızdır Güllü, bilirim, güvenilir kızdır. Sen de öylesin. Denksiniz birbirinize.»

Gözlerinin içi birden ışıyıvermişti Recep'in:

«Tanıyorsun öyle mi?» dedi. «Dediğin gibi, namuslu kız Güllü.»

«Bilmez olur muyum, komşum. Çok iyi bilirim. Ahmet Ağabisiyim ben. Söylemedi mi beni tanıdığını?»

«Senin değirmeninde kaldığımı biliyor. Geçen gün konuşuyordu. Adın geçince, arkadaş olarak ona güvenebilirsin, dedi, mert adamdır o!»

«Güllü mü dedi. Benim için böyle söyledi, öyle mi?»

«Güllü söyledi. Güllü iyi biliyor seni. Onun insanları

tanıması iyi birşey. İnsanların iyisini kötüsünden ayırtetmesi... Güllü akıllı kız. Okuması, yazması da var. Konuşurken bi dinlesen, İstanbul'daki mekteplerde okumuş dersin. Onun için yapamıyacağım iş yok. Dağ deviririm Güllü için. Kışı burda çıkarır, yazın alır götürürüm İstanbula. Büyük vapurlara girerim. Marsilya'ya işleyen büyük gemilere... Ateşçi olurum İsveç gemilerinde...»

«Güllü'yü nasıl bırakır gidersin, düşündün mü hiç?»

«İnsan birini sevince nereye giderse yanında götürüyormuş gibi gelir. İş de koymaz adama. Ne kadar ağır olursa olsun. Ateşçilik bile olsa vız gelir.»

«Sen çok eskiden, Güllü'yü seviyormuşsun gibi konuşuyorsun.»

«Bana da öyle geldiydi ilk gördüğüm gün, çok eskiden tanırımışım da seviyormuşum gibi...»

Çayın suyu fıkır fıkır kaynamaya başlamıştı. Recep kalktı, bir avuç çay attı içine. Ahmet:

«Yeni almışsın çaydanlığı...» dedi, «Kıymışsın paraya. Güzel çaydanlık. Gemi gibi...»

«Güllü için aldım. Ara sıra geliyor, sabahları... Çay demliyoruz. Konakbayırının ayazını yiyip de indiğinden, çay iyi geliyor, sıcak sıcak. Evimizin ilk eşyası bu çaydanlık işte. Fındık korunda güzel oluyor çay, semaverde demlenir gibi...»

Birer sigara yaktılar.

«Benim motorda da vardı bir çaydanlığım. İspirto ocağında çay demlerdim. Bizim Reizin eline tutuşturunca, yekeyi kolunun altına kıstırır, iki avucunun arasına alırdı bardağı. Önce avuçlarını ısıtırdı. İlk yudumu alınca, bana, bırak motorculuğu da Tahtakale'de çaycılık et derdi. Hani aklıma eserse kumda bir kahve açar...»

«Peki amma... Ne diye kumda?»

«Deniz kıyısının hali başkadır.»

«Deniz, ayağının dibinde dururken çaycılık edemez-

sin sen. Senin çaycılıkta gözün olsa, dükkânı kumda değil, mahallede açmayı düşünürdün.»

«Doğru söylüyorsun.» dedi, «Açacağımdan söylemiyorum, ben de... Biz denizsiz yapamayız. Aklım hep denizde, kendimi başüstünde vardıyada görüyorum. Gece kalkıp rüzgâr drise etti mi etmedi mi diye başım gökyüzünde... Sanki rüzgârın nerden estiğini bilmezsem karaya vuracakmışım gibi geliyor bana..»

Çaydanlığın kapağını açtı:

«Eh!» dedi, «Demlenmiş!»

Kalktı bardakları getirdi:

«İki bardağım var.» dedi, «Bir misafir daha gelse sıra bekleyecek. Biri benim bardağım, biri de Güllü'nün. Onunki belli olsun diye kırmızı beneklisinden aldım! Al, bu bardak işte! Sen iç onunla!»

Ahmet tabağı aldı eline, şekerini karıştırdı. Aldı ilk yudumu. Çok sıcaktı, dudakları yanmıştı. Isınıvermişti içi ilk yudumda. Bir mutluluk sarmıştı benliğini:

«Güzel çay!» dedi, «Eline sağlık. Güzel demlemişsin! Ben de demliyorum ya, hiçbir şeye benzemiyor. Var bu işin bir inceliği.»

Bir yudum daha aldı. Çaydan gayri bir şeydi içine doğru inen. Buruktu, buruk olduğu kadar da hoşa gider tattaydı, yakıcıydı.

«Doldurayım!» dedi Recep.

«Doldur. Bu seferkine hiç şeker koyma. Ya da az koy. Burukluğu çok güzel! Rakının gırtlağı yakması gibi... Tadına varmadan önce bir acılık, bir burukluk arıyor insan. Sana bir şey diyeyim mi ben. Bir kaşık şerbet gibi kadınlar vardır. Tadını, dilini değdirir değdirmez anlarsın. İlk tadı da odur, son tadı da... Bunlar insanı hazırcı yapar, işin kolayına alıştırır. Yastık gibi, yorgan gibi karılardır onlar... Söylemesi ayıp, Bingüllerin dulu gibi. Oysa öyle kadınlar, öyle kızlar vardır ki şu içtiğimiz

az şekerli çaya benzerler.»

Recep'in elindeki sigarayı aldı, ocağa attı, daha yeni yaktığına bakmadan. Çattı kaşlarını Ahmet:

«Yapma!» dedi, «Çayla sigara içme bir daha! Bu burukluğu anlayamazsın, çayla içersen!»

Başını çevirip Ahmet'in yüzüne bakıyordu:

«Ben...» dedi, «Acemisiyim yaşamanın. İçine sindire sindire yaşıyorsun. Değirmenden bilirim seni. Çalışırken de öylesin, eğlenirken de... Şeker kamışı emer gibi çıkarıyorsun tadını.»

«Kaç para eder...» dedi Ahmet, «Çayın iyisini sen yapıyorsun. Ben içiyorum, salt içmesini biliyorum o kadar. Amma sen...»

«Ben içmesini bilmiyorum, öyle mi?»

«Şimdilik öyle. Öğreneceksin! Elinden iş geliyor. İşten anladığın için de, eline işin iyisi geçiyor. Yemesini, içmesini, yaşamasını öğreneceksin bir gün. Benden üstün yanın var, çile çekmesini biliyorsun. Bunun tadını çıkarmasını da öğrendin mi, yani çile çekmenin tadını...»

Beğeni dolu gözlerle baktı Ahmet'e:

«Bunları nerden öğrendin sen?» diye sordu.

«Bahriyeliyim! Deniz erliği çok şey kazandırır adama... İyi bir gemiye, iyi bir subaya düşersen... Denizaltılarda geçti askerliğimin çoğu. Her dalışta ölmek, her çıkışta yeniden dünyaya gelmek... Yaşamanın ölmenin de ne demek olduğunu öğrenmek böyle böyle... Doktor, ölenleri uzaktan görür, seyircidir ölüme. Biz kendimiz doğar, kendimiz ölürüz. Ölmenin de yaşamanın da içinde, göbeğindeyiz!»

«Seni dinlerken ne düşünüyorum, biliyor musun. Ben yaşamayı hak etmeden yaşıyormuşum gibi geliyor bana. Sen hak ettiğin için...»

«Ne olursa olsun, en önemli olanı işin farkında olmak. İster hak ederek, ister hak etmeden... Şu sizin

Şemsi var ya... O ne yapıyor, biliyor musun?»

«O mu? Sözde yaşıyor, yüzüne gözüne bulaştıra bulaştıra.. »

«Yaşamıyor ki, yaşadığının farkında olsun. Sürünüyor parasiyle, puluyla. Hem de ayaklarımızın dibinde, karaçalılar gibi... İçtiğimiz bir bardak çayı, bir kadeh rakıyı zehir, zıkkım etmek için bize...»

Birden doğruldu:

«Gidiyorum ben!» dedi.

Önüne geçti Recep:

«Bir çay daha...»

«Tadında bırakalım. Değirmen beni sıkmaya başladı. Ara sıra uğrarım sana, konuşuruz.»

«Gel! Oturur konuşuruz. Seninle konuşurken kendimi varlıklı bir kişiymişim gibi görüyorum. Unutuyorum neyin nesi olduğumu.»

«Gideyim, taşlar boşuna dönmeye başladı mı, aşınır. Hangi taş daha çok aşmır, duydun mu hiç?»

«Alttaki taş olacak.»

Gülmeye başladı Ahmet:

«Bilemedin!» dedi, «Öyle gibi gelir ya, öyle değil işte. Üstteki taş!»

Bir iki adım geri attı. Lâmbanın ışık sınırını aşmadan döndü. İnceledi Recep'in yüzünü:

«Yoruluyorsun son günlerde, belli!» dedi, «Yorgun gördüm seni. Çok çalışıyorsun. Aman boğazına iyi bak! Evleniyorum diye boğazından kesip para arttırmaya kalkışma!»

Sesini daha da alçaltarak:

«Nikâh işine başlıyor musun bu yakınlarda?» dedi.

«Nüfus işi için gittim geçen gün. Temel Reiz getirtmişti kütüğümü memleketten, sağ olsun. Bir nüfus cüzdanı çıkarıverin, dedim. Daha yeni çıkarttı Temel Reiz, dediler, varken yenisini veremeyiz.»

«Kaybettim, derdin, olur biterdi.» dedi Ahmet.

«İnanmazlar ki...»

«Vereceğin paraya bakar iş. Neyse... Madem Temel Reizde var, alırız ondan.»

Okşadı Recep'in sırtını:

«Ben konuşurum onunla!» dedi, «Sen üzülme!»

«Eğer, bekâr kalırsan yerin hazır, dediydi.»

«Demek hemen başlıyacaksın evlenme işine. Hayırlısı olsun.»

Elini uzattı, alakaranlıkta:

«Şemsi sıkıyor mu canını?» dedi, «Göz kulak ol bugünlerde Güllü'ye.»

«Kız bana bir şey söylemiyor ya, birşeyler çevirmeye çalışıyor Şemsi.»

«Uzatma bu işi. Eğer aklına koydunsa hiç durma. Babasıynan, memleketin başına belâ olmaya yemin etmişler sanki. Oğlu bir yandan, babası bir yandan. Bir açma işimiz var ki taktı tırnaklarını Hacı Dursun. Koparabilene aşk olsun!»

«Güllü de söylüyordu, anasının bir açması olduğunu Töngelli'de..»

«İşte o açmalar... Neyse evlenince bu derde sen de ortak olacaksın demektir. Herif göz göre el koydu bu açmalara. Haydi hoşça kal! Sen martta fideler dikilirken, kopacak kızılca kıyameti düşün!»

Kapıyı açtı. Soluk bir ayışığı vardı dışarda, insanın içine işleyen... Kısa gemici paltosunun geniş yakasını kaldırdı. Sağ elini sallayıp Recep'i son bir kez selâmladıktan sonra soktu cebine.

Recep bir süre baktı arkasından. Uzun boyunun, ay ışığında daha da uzayan gölgesi, köprünün ötesinde silininceye kadar baktı.

XIX

Hacı Dursun şalvar bozması pantalonunu giyerken mutbakta tarhana çorbası pişiren karısına seslendi:

«Kız Atiye!» dedi, «İki odun at şu sobaya. Donduracaksın beni! Hadi mutfakta, ocak başında üşümüyorsun. Pencereden karın yağdığını da mı görmüyorsun!»

Karısı, kucağında taşıyabileceği kadar odunla geldi. Soba muşambasının üzerine boşaltti odunları. Kurucalarından iki üç tanesini attı sobaya.

«Hoca Efendi!» dedi karısı, «Bugün gitmesen iyi olacak. Öyle de bi karayel esiyor ki...»

«Gitmesem haaa!.. Hangi oğluna güvenip de söylüyorsun bunu. Üç tane kız doğuracağına bir hayırlı oğlan doğursaydın. Neydi zorun, alt odayı dolduracak... Neyse, birini olsun dehledik başımızdan. Ufak kız, gitti mi mektebe?»

«Gitti!»

«Hangisine?»

«Kuran mektebine!»

«Parmak kadar uşağı neye gönderiyorsun bu soğukta.. Ortaçarşı camisine müezzin mi yapacaksın. Eksik olsun onun öğreneceği kuran. Bizim şehzade, kaçta geldi bu gece... Gece yarısı mı, sabaha doğru mu?»

«Erken geldi!» dedi, «Yatıyor!»

«Erken geldi, yatıyor, öyle mi? Karı! O hayta erken gelmiş olsa, bu saate kadar yatmazdı. Doğru söyle, ne zaman geldi?»

«Eeeh, gece yarısına doğru.

«Nerden geldi? Bilmem, nerden geldiğini, diyeceksin emme... Bilirsin sen... Doğru söyle Hacer'in evinden mi geldi, yoksa Saniyenin...»

«Sana doğruyu söyliyeyim mi ben. Bu oğlan kızı kadını bıraktı son günlerde. Ne Saniye'ye gidiyor, ne Rai-

fe'nin yolunu kesiyor. Hüsnüyü bu karı için besliyordu yanında. Hüsnü'yle arası bozuk. Hacer'i dersen yüzüstü bıraktı. Anası geçen gün bize geldiydi de...»

«Ne halt etmeye geliyor?»

«Açıkçası şunu söyledi. Onbeş gündür uğradığı yok, kız ince hastalığa tutulacak bu gidişle, dedi. Gelsin haftada bir. Kız nasıl olsa ziyan zebil oldu. Alsın kızını demiyorum, hiç olmazsa böyle yüzüstü bırakmasın. Kız işinden oldu bu yüzden, bir de biz kızımızdan olmıyalım!»

«Ne karı be!» dedi Hacı Dursun.

«Hüseyin de diyormuş ki...»

«O hiçbir şey diyemez!»

«Temizliyeceğim ben bu Şemsi'yi diyormuş.»

«Bu işi kıvıracak delikanlı değil o! Ahmet var ya, Değirmenci Ahmet... O böyle birşey söylüyorsa ondan kork işte!»

«Neye böyle söylesin Ahmet.»

«Onu bilmem. O söyledi mi, ertesi gün oğlanın hayrını gör. Benim korktuğum, Ahmet'in üstüne üstüne gidiyor Şemsi. Yeni adamlar almış yanına. Bu Kara Ekrem de nerden çıktı. İş değil yaptığı bu oğlanın, baştan kara gidiyor.»

«Hacı Efendi!» dedi karısı, tasalı tasalı «Biliyorsun olanı biteni. Oğlun içinden içinden eriyip gidiyor, nerde eski Şemsi!»

«Kumara mı dadandı it?»

«Ah dadansa da oyalansa biraz.»

«Söyle be! Açık söyle! Belsoğukluğuna mı tutuldu, frengiye mi? Hepsinin bi çaresi var, sıcağı sıcağına olursa.»

«O Güllü yok mu, o Güllü! Verem edip yataklara düşürecek bu oğlanı, o adı batasıca kız.»

Oturuverdi sedirin üstüne:

«Biliyordum böyle diyeceğini.» dedi, «Ben sana bir

şey söyleyeyim mi kari. Elin çulsuzunu gelin diye bu eve sokmam, anladın mı? Büyük kızı da böyleyken böyle, dedin de kaptırdık iki buçuk kuruşluk aylıklı bi memur parçasına. Kızı bir arşın kravata kul köle ettik. Oğlan da bi kısrağın kalçasına tutuldu. Ben evlatlarımı çulsuzlara kaptıramam. İstersem, hanlı apartımanlı kız bulur, getiririm İstanbul'dan.»

«Benden söylemesi. Sana oğlunu ever de demiyorum ben. Bi atladı, iki atladı, tutuldu sonunda. Hem de nasıl tutulma. Çıra gibi yanıp tutuşuyor da bana bile halim kudur, diye söylemiyor.»

«Bunları acındırmak için söylüyorsan hiiiç kendini yorma. Bugünden tezi yok yol veriyorum o zilliye pavrukadan. Ne yaptı yaptı, bu oğlanı baştan çıkardı ha!»

«Gerisini sen bilirsin gayri. İçime atıp da kendimi yiyip bitirmektense bildiğimi söyledim, ne dilersen onu yap! İster döv, ister söv, evlât senin.»

«Çok konuşma, çağır şu adamı bana. İş için çağırıyor de... Görüşecek işler var. Hadi, çağır da gelsin.»

«Çorba...» diyecek oldu. Tıktı lafı ağzına. «Sırasıydı çorbanın. Hasiyyetim iki paralık oluyor, hâlâ çorba. Çağır şunu bana!»

Soba, ağzından ateş saçarak yanıyordu. İnceden bir duman sarmıştı odanın tavanını. Gözleri hafiften sulandıracak kadar... Karayel esti mi, tüterdi böyle... Hacı Dursun'un sırtı ısınmaya başlamıştı. Açlık da başına vurmuştu hani. Biraz da bu yüzdendi sinirliliği. Her sabah böyleydi, rahatça içirmezlerdi kızılcıklı tarhana çorbasını.

Ürküntü içinde açmıştı kapıyı Şemsi. Şiş şişti gözleri. Avuç avuç su vurmuş, kendine gelememişti daha. Geceyi uykusuz geçirdiği yüzünün solukluğundan belliydi.

Önce kızarak, sonra küçümseyerek baktı Hacı Dur-

sun. Ona bakıp üzülmemek için tutuyordu kendini. Yirmi yaşındaki oğluna acımak, biraz da kendine acımak olurdu.

«Gel bakalım!» dedi, «Uykudan kaldırdım seni haaa!.. Saat kaç, biliyor musun? Pavrukada kızlar işbaşı yapalı tam bir buçuk saat oldu. Kış geleli, daha da miskinleştin. Utanmasan kış uykusuna yatacaksın, tabanlarını yalaya yalaya.»

Hiç dinlemiyor gibi sobanın ağzından çıkan alevlere bakıyordu Şemsi. Eğildi, büyük kapağı açtı. Gürültü kesiliverdi birden.

«Sana söylüyorum.» dedi,«Hiç oralı değilsin. Ne olacak bu halin. Kötü ettim seni askere yollamadığıma. Ne halt ettim de küçük yazdırdım, yaşını. Senin emsalin, nerdeyse tezkeresini alıp dönecek. Diyeceksin ki ben de yapıyorum askerliğimi jandarmalarla. Hepsini biliyorum. El oğlu alır elinizden tüfeği, dayar burnunuza. Şükredin ki daha da ileriye gitmemiş. Siz Ahmet gibi adamlarla uğraşamazsınız. Kaçını kaçırmışım bu memleketten kuyruklarına baktıra baktıra... Gelecek yıl buraya elentrik gelecek anladın mı? Elentrik gelecek ne demek, biliyor musun... Değirmenağzma çark kurulacak demek... Çark kurulunca da... Bu değirmenin suyu nerden gelir, nereye gider, düşün gerisini. Kapatır değirmenini voltasını alır. Böyle adamın işi yok bu memlekette. Bir karış toprak da vermiyeceksin tutunacak! Gemicilik nesine yetmez bunların. Karadenizdeki takalara sen tayfa girecek değilsin ya... Gelecek sene, bu adam azmanı Recep de barınamıyacak bu'arda. Elentrik gelince, bu adam azmanını kim doyurup duracak babasının hayrına.»

Suçlu suçlu sobanın ağzına bakıyordu Şemsi. Demek gelecek yıl, memleket ona kalacak, daha bi itibarlı olacaktı. Eşek gücüyle çalışıyor demeyeceklerdi fabrikaya... On beygir, yirmi beygir gücünde motorlar takılacaktı.

«Hepsi iyi, hepsi hoş emme...» dedi, Hacı Dursun, «Sen ne zaman vaz geçip de haytalıktan, adam olacaksın. Manifatura dükkânı kambur Naci'nin elinde kaldı. Bakkaliye Kör Rıza'nın. İyi ki dükkânın tabelasını değiştirip kendi üzerlerine geçirmiyorlar. Söyle bakalım, zorun ne senin?»

«Ne zorum olsun Hacı Baba!» dedi, «Dün bütün gün Bakkaliyenin başındaydım. Akşam üstü de Ömer'in Aşağı çarşıdaki lokantasında...»

«Be Allahın Kulu, bi kere de yemeğe eve gel, akşam olunca. Bak nevrin dönmüş, süzülüp gitmişsin. Kırdığın yumurta kırkı geçti. Bir günce gelip karnım acıktı, dedin mi anana? Bir günce oturup anannan, babannan iki lokma bir şey yedin mi? Neye dönmüşsün aynaya bak da gör. Söyle bakalım, ne derdin var, böyle?»

«Ne derdim olsun, benim!»

«Öyle ya! Ne derdin olacak. Hacı Dursun'un tek oğlusun! Hacı Dursun senin için kazanmış bu parayı. Bu tarla taban, bu fındıklık, bu dükkânlar, bu pavruka hep senin için. Sırf senin yüzünden Belediye Reizi olmuyorum. Belediye Reizinin oğlu demesinler diye sana. Bu sefer büsbütüm ne oldum delisi olacaksın. Ön ayak olsam da şuraya elentrik getirmeye kalkışsam, koluma girip oturtacaklar Reiz sandalyesine. Bi izin vereyim de İstanbul'u söyle bi harmanla gel, ne dersin?»

Kuşkuyla baktı, babasının yüzüne. Ağzını mı arıyordu yoksa.

«Ne işim var, İstanbulda, bu kışta, kıyamette?» dedi.

«Geçen sene bu aylarda izin ver de gideyim diyen sen değil miydin? Canın çekiyorsa, hemen bugün çık yola, Düzceden doğru... Dükkânlarda çeşit bitti. Kapıp gelirsin!»

«Yazarız gönderirler.»

«Demek gitmek istemiyorsun İstanbula! İyi düşün, sen gitmezsen, ben gidiyorum. İş, iştir. Biraz da takıntıdaki hesapları, askıdaki işleri temizlerim. Şu elentrik işini aklı erenlerle konuşurum.»

«Benim öyle karışık işlerim yok İstanbulda. Gidersen yolun açık olsun.»

«İyi dedin ya... Ben kime bırakıp gideceğim burdaki işleri, sana mı bırakıp gideceğim? Bu saatlere kadar yataktan çıkmayan adam, çekip çevirecek dükkânları, öyle mi?»

«İş başa düşünce sabah namazı kılarım ben. İstersen bi dene!»

«Peki.» dedi, altına aldığı ayağını değiştirdi, «Bi deneyelim. Deneyeceğimiz adamı da neyin nesidir, ne derdi, ne sıkıntısı var, bi anlayalım. Şimdi söyle bakalım, Hacer ne oldu, Hacer?»

Bu tepeden inme soru karşısında şaşırmıştı Şemsi:

«Hacer mi? dedi, «Hacer'in on beş gündür yüzünü gören kim?»

«Doğru mu?»

«Doğru Hacı baba!»

«Bir de Saniye vardı.»

«Yok artık!»

«Güllü mü var şimdi?»

«...»

«Hıımmm!.. Demek Güllü var. Güllü'nün bir gün. senin başına değil, benim başıma çorap öreceğini biliyordum. Kızı attıracaksın pavrukadan, öyle anlaşılıyor. Bugünden tezi yok yol vermem ilâzım geliyor demek»

«Bi suçu yok ki kızın...»

«Bi suçu yok haaa... Suç sende öyle mi? Yani demek istiyorsun ki, seni uzaklaştırayım Ortaçarşı'dan.

Söyle şimdi bana! Kızı yola getirdin mi sonunda? Ne yapıp yapıp kandırdın mı?»

«Kör olayım kandırmadım.»

«Tuh Allah kahretsin senin gibi delikanlıyı, kandıramadın haaa?»

Cebinden iri taşlı kehribar tesbihini çıkardı, şakır şakır çekmeye başladı.

«Şu kadar yıldır peşinde dolaşıyorsun, gene de baştan çıkaramadın öyle mi? Doğru söyle şimdi bana, bu kızı neden baştan çıkaramadın?»

«...»

«Konuş! Ne susuyorsun? Tatlılıkla da yola getiremedin mi? İki dükkân var elinde. Bi entarilik kesip de gönderemedin mi?»

«Kestim gönderdim.»

«Hah şöyle!»

«Göndermesine gönderdim Safiye Abladan. Emme...»

«Eee?»

«Eynime bi entarilik basma alacak param var, demiş Safiye Ablaya.»

«Bak haspaya! Ben vermesem nerden oluyormuş parası. Babasından mı kalmış!»

«Düzce'den bir kutu şeker yaptırdım, fantâzi şeker.»

«Hay ömrüne bereket. Böyle olacak işte!»

«Elini bile sürmeden geri göndermiş!»

«Demek gözü tok, kızın?»

«Bakarsan öyle.»

«Öyleyse bu yoldan bi iş çıkaramazsın. Paraya pula dönüp bakmazsa...»

Kalktı, oturduğu minderden. Pencereden uzun uzun yağan kara baktı.

«Bu kar on gün kalkmaz en azdan.» dedi, «Kalkınca da fındık dikmeye başlamalı yavaş yavaş! Heeey uyuyorsun sen. Tam iki yüz dönüm açma fidelenecek bu yıl. Sen

başına buyruk, kendi keyfinde sürtüp gidiyorsun!»

Geldi, sedire oturan Şemsi'nin gözlerinin içine baka baka:

«Bu Güllü işi bitecek!» dedi, «Madem kaptırdın göğnünü. Ne yap yap, uzatma artık! Paraysa para... Safiye Ablayı bul, başkasını bul! Çel kızın aklını, bekâr adamsın, evlenecceğim diye kandır! Ne yaparsan yap!»

Sinirli sinirli pencereye döndü, geldi:

«Bu işi kestirip at ki o ayıyla evlenmesin. Evlendi mi çek kapısını pavrukanın. Anlıyorsun değil mi?»

«Anlıyorum Hacı Baba!»

«Gece sekiz, gündüz dokuz hayır mı bırakır oğlanda bu Güllü! Ateş parçası gibi karı olur bu kısrak! Boynu altında kalsın senin gibi erkeğin. Kız ye beni diyor da, elini uzatıp koparamıyorsun dalından. Elin ayısına kaptıracaksın bu gidişle! İyi dinle beni! Bu kızı kolundan tutup fıydırıyorum pavrukadan... Biraz da oğlandan ayırmak için. Anlayorsun, ne demek istediğimi?»

«Anlıyorum amma...»

«Amması, mamması kalmış mı be! Kızın yaşını da büyüttüm. Ne yap yap kandır, diyorum sana... Daha açık nasıl söyleyim. Yoksa elinden tutup da seni yatağına mı sokayım kızın! Eşek kadar adamsın, anla artık!»

«Anlıyorum, Hacı baba, anlıyorum anlamasına... Bu Recep denilen adam burda dururken...»

«Yani Recep'i de mi atayım, kolundan tutup da. Kızı kolundan tutar fıydırırım emme, Recep'e dokunamam. Recep gitti mi, bu pavrukanın kapısına vur kilidi, diyorum sana! Ne lâftan anlamaz adamsın sen! Var mı onun yerine getirip koyacağın bir adam?»

«Ararım Hacı Baba!»

«İşin en hızlı zamanı, bu makine onbeş gün yattı. Memleketi alt üst ettim, adam yok! Düzceden, Ereğli'den getirt diyeceksin! Recep'in aldığı paranın iki katını

versem kim gelir çalışır. Günde sekiz ton fındığı kırıp atıyor. Elentrik gelene kadar bana ilâzım bu adam, en azdan iki yıl!»

«Bulurum sana bunun gibisini Hacı Baba!»

«Bulup getirsen de fayda yok! Bu adamı çıkarıp da huyunu, suyunu bilmediğim adamı denemeye nasıl kalkışırım. Adamın denenmişi dururken.»

Şemsi çaresizlik içinde, hızını yitiren sobaya bakıyordu. Kalkıp odun atacak gücü bulamıyordu kendinde. Hacı Dursun, ellerini arkasına atmış, sinirli sinirli tesbih çekiyordu.

«Sana bir hafta mühlet!» dedi, «Bu bir haftada ne olacaksa olsun. Recep gibi delikanlıların, gönülleri de sultanidir haaa!.. Gönül verdikleri kıza biri çıkar da parmağının ucuyla dokundu mu, bir daha yüzlerine bile bakmazlar. Gerisini senin ferasetine bırakıyorum. Bi kere olsun çık göster kendini de, erkek oğlum varmış diye kollarım kabarsın! Söyle anana, çorbamı getirsin, benim! Çabuk!»

Kapının dışından konuşulanları dinleyen Atiye Kadın, Şemsi çıkarken mutbağa koşmuş, tepsiye koyup beklettiği tarhana çorbasını getirmişti.

Buram buram dumanı tütüyordu çorbanın. Karısı, arkasını dönüp giderken:

«Başka çare yok!» dedi, «Everiyorum bu oğlanı ben!»

Bütün konuşmaları, sözcüğü sözcüğüne dinlediği halde, hiç bozmadı Atiye Kadın:

«Sen bilirsin!» dedi, «Babasısın sen!»

«Çare yok evermekten başka. Ne yattığı yer belli, ne kalktığı yer...»

«Helâl süt emmiş, variyetli birini bulsaydın bâri.»

«Sütünü, yoğurdunu bilmem ya... Çulsuzun biri?»

«Sakın Sadık Reizin kızı Güllü...»

«Dalı, yaprağı kuruyasıca! O haspa işte!»

«İyi düşünüp taşındıysan ağzımı bile açmam. Velâkin Güllü gibi çulsuzun biriynen... Hem de adı çıkmış...»

«Beğenemedin haaa?..»

«Oysa ben oğluma, askerliği yapıp bitirdikten sonra...

«Askerliği bitmeden kendisi bitecek bu gidişle...»

«Askerliği bitirdikten sonra ben onu, Düzceden evereceklim bi Çerkez kızıylan... Hani şu Manifaturacı Misci Şakir'in kızı... Gezmeye gelmişler Mehmet Arifiere de gördüm.»

«Sen benim işime karışma...

«Bir tek oğlumu...»

«Sus, uzun etme!»

Gözleri dolu dolu olmuştu Atiye Kadının. Yemenisinin ucuyla kurularken gözlerini:

«Hacı Efendi!» dedi, «Pavrukadaki hani o motorculuktan gelen adamlan... Adının çıktığını...»

«Adının madının çıktığı yok. Sepetliyorum pavrukadan kızı...»

«Böyle bi kızınan...»

«Söyletme beni... Senin oğlun pek mi namuslu... Tööbe, tööbe!..»

«Kıza benzer mi erkek evlat... Erkeğin elinin kiri... Sabunlayıp yıkadı mı...»

«Yıkayıp da temizlesin bakalım Hacer'i.. Kimbilir bana kaç yüz liraya patlayacak... Şimdi beni iyi dinle... Safiye kadını bi iş için göndereceğim sana bugün... Laf arasında diyeceksin ki... Hacı Efendi Şemsi'yi Güllü'ynen everiyor...»

«Demek gerçekten everiyorsun!»

«Ben ne dersem ona bak sen! Pavrukadan, Şemsi'yle evleneceği için Güllü'yü çıkardı diyeceksin, gelin ola-

cak kızın iş yerine gelip gitmesini doğru bulmadı da... Annadın mı?»

«...»

«Getir paltomu, tut! Geç kaldım bugün.»

Kapının arkasındaki çengelden aldı paltosunu. Dolu doluydu gözleri... Boşanacaktı nerdeyse.

Paltosunu giymiş, kasketinin, bir türlü ortaya gelmeyen tereğini sağa sola çekiştiriyordu. Şeytanca bir gülüşle gösterdi dişlerini:

«İnandın haaa, evereceğime.» dedi. «İyice bak yüzüme, öyle göz var mı, bende? Büyük sözüme tövbe, yeryüzünde bi tek Güllü kalsa, gelin diye tutup sokmam bu eve.»

«Allah razı olsun senden! Nasıl ferahladım, sorma hiç... Elin çıplağını biz mi giydireceğiz, layık mı benim bir tek oğluma.»

Kapıdan çıkarken döndü geriye:

«Bak hatun!» dedi, «Sen gene de Safiye gelince söylediklerimi unutma, doldur kulağını. Ben ne dersem onu yap! Görüyorsun ya, o Güllü dedikleri şıllığı ben tutup pavrukadan fıydırıyorum. Eve gelin diye nasıl alırım.»

«Aklım almıyor bunları.»

«Almıyacak ne var ki... Kızın kulağına gitsin de bıraksın o adam azmanının yakasını. Şemsi'ye biraz güleryüz gösterdi mi, oğlunun keyfi gelir yerine. Anlıyorsun ya... Bir taşla iki kuş! Hadi kal sağlıcağnan!»

Aklı yatar gibi olmuştu Atiye kadının. Beğeniyle baktı kocasına. Ne adamdı bu Hacı Efendi. Ters giydirirdi pabucu şeytana. Bahçe kapısını açıp da yola çıkana kadar baktı peşinden. Kar boyuna yağıyor, Hacının paltosunu parça parça benekliyordu.

XX

İki hasırı fırdolayı çeviren kızlar harıl harıl çalışıyorlardı. Safiye kadın her zamandan daha titizdi son günlerde. Üzerine düşen ödevi istenilenden daha da iyi yapmıştı. Bütün mahalle çalkalanıp duruyordu Güllü'nün başına konan devlet kuşu masalı ile...

Güllü gitmiş, boş kalan yerine Zehra geçmişti. Recep'e acısını unutturmaya çalışan gözlerle bakıyor, ondan en ufak bir ilgi göremiyordu. Recep «Amasya'nın bardağı» tekerlemesine inanıp avunacaklardan değildi çünkü. Güllü'nün, kendi yüzünden atıldığını düşünüyor, düşündükçe içleniyordu.

Kar bir haftadır aralıkla yağıyordu. Kızlar ambarın kapısının önündeki sobaya fındık kabuğu atıyorlardı kalbur kalbur.

Kızgınlığını makineden alırcasına çalışıyordu Recep. Başı önünde, soluk almadan çeviriyordu makinenin kolunu. Dur durak bilmiyordu. Tepeleme yığılan fındıklar kızlarda bir yarış çabası uyandırıyor, Hacı Emmi'den azar işitmemek için çalışıyorlardı habire. Önlerindeki tepeler dümdüz olmadan yüzü gülemezdi Hacı Dursun'un. Recep de bunu bildiğinden midir, nedir, ara sıra yavaştan alır, sevindirirdi kızları... Bugün tersliği üzerindeydi, dağ gibi yığmıştı kırılmış fındıkları önlerine.

Güllü olsa bu kadar terslik etmez, onları kan ter içinde çalışmak zorunda bırakmazdı. Tam altı gün oluyordu Güllü'yü görmeyeli.

Safiye Kadın yanından geçerken bıraktı kolu genç adam, seslendi:

«Safiye Abla!» dedi, «Biraz bakar mısın?»

«Ne var?» dedi Safiye Kadın, «Ne istiyorsun?»

Hiç de dostça bir soruş değildi bu.

«Geldi mi Hacı Emmi?»

Sonra kuşkuyla baktı Recep'in yüzüne:

«Neden sordun?»

«Hiç!» dedi, «Biraz konuşacaktım Hacı Emmiyle. İki yüz lira kadar bir para lâzımdı da...»

«Ne yapacaksın bu kadar parayı?»

«Geceleri üşüyorum!» dedi, «Yatak alacağım.»

«Yatak lâzımsa kolay... Hacı Emmi bulur sana!»

Demek bu yatak yalanı sökmiyecekti. Alacağı karşılık bundan başkası olmazdı Hacı Emmi'den de.

«Sonra...» dedi Recep, «Bir de palto ısmarlıyacağım pazarcılara, var bir tanıdığım.»

Safiye kadın:

«Sanki...» dedi, «Hacı Emmi getiremez mi sana, İstanbuldan.»

«Eskisi gibi gidenler gelenler bulunmuyor ki... Havaya baksana!»

«Hacı Emmi bu... İsterse burda da yaptırır, hem de ısmarlama...»

«Ben yaptıramaz mıyım. Versin paramı da... Bana haber veriver gelince...»

«Son günlerde boyuna gecikiyor. Horozların Ragıp da bekliyor onu hesap odasında...»

«Gene fındık verdirecektir kırdırmaya...»

«Geldi gitti iki üç kerem. Dükkânlarda da yokmuş.»

«Aşağı çarşıya gitmiştir.»

Hacı Emmi'nin karısından duyduğunu tam söyleyecek zamandı. Söylese miydi acaba?»

«Belkim de...» dedi, «Oğlunun hazırlığına başlamıştır Belediye'de...»

«Ne hazırlığı bu?»

«Nikâh hazırlığı... Şemsi evleniyor da... Duymadın demek.»

«Nerden duyayım. Adam içine mi çıkıyorum ki...»

Makinenin koluna yeniden yapıştı. Tam çevirmeye başlıyacaktı ki, Safiye Kadın sordu:

«Biliyor musun kimlen evleniyor?»

«Nerden bileyim, kimlen evleniyor?»

Şimdi vurmuştu can alacak yerinden:

«Güllüynen!»

«Neee!» dedi Recep, «Güllüynen mi?»

«Güllüynen yaaa!.. Neden ona yol verdi durup dururken.»

Durup dururken yol verdiğini bilmiyordu Recep. Kendi yüzünden işinden gücünden olduğunu sanıyordu. İçi rahatlar gibi oldu kısa süre. Sonra birden kaya gibi bir tasa oturuverdi. Güllü evleniyordu haaa!.. Hem de adam yerine koymadığı biriyle. Demek Güllü'nün söyledikleri yalandı sabah çaylarında. Avuçlarının sıcaklığı, dudaklarının sıcaklığı yalandı. En önemlisi bütün gün, oturduğu yerden okşar gibi bakışları... Bakışlarının sıcaklığı da öyleydi. Herşey yalandı, mutluluğun bile bir gerçek yanı yoktu demek...

Ne çalışıp duruyordu öyleyse... Yapıştığı kolu bıraktı. Çöküverdi bir fındık çuvalının üstüne. Değer verdiği ne varsa, yitirivermişti birden anlamını. Çıkıp gitmek geldi içinden. Nereye gidebilirdi? Kar yağıyordu kaç gündür. Yollar kapalıydı. Daha dün gece sobayı yakıp da karşısında ısınırken şükretmemiş miydi haline. Ne Kerempe fenerinin açıklarındaydı, ne de Bozburun'u dolanmak için yıldız poyraza karşı yol almaya çalışan bir motorun ambarında... Ekmek parasını çıkardığı bir çatı altındaydı.

«Haydi!» dedi Safiye Kadın, «Nerdeyse Hacı Emmi gelecek. Yapış makinenin kulpuna. Kızlar dümdüz ettiler önlerindeki yığınları, boş oturuyorlar!»

Hiç oralı değildi Recep. Duvardan ceketini alıp atıyordu omuzuna.

«Deli olma!» dedi Safiye Kadın, «Nereye gidiyorsun. Yemeğe çok var daha...»

Fabrikaya ölü sessizliği çökmüştü sanki. Kızlar önce susan makineye çevirdiler başlarını... sonra elleri cebinde, başı önünde kapıya doğru yürüyen delikanlıya.. Onu her zamankinden daha kısa boylu, her zamankinden daha yorgun görmüşlerdi. Ölüm döşeğinden yeni kalkmış gibi... Hesap Odasının köşesini dönünceye değin baktılar arkasından. Zekiye:

«Safiye Abla verdi müjdeyi!» dedi.

«İnanmıyorum ben!» dedi Fatma, «Güllü'nün Şemsiyle evleneceğine. Hep bunlar Safiye Abla'nın uydurması.»

«Recep kendisine kalsın diye uydurmuyor ya bu yalanları. Helbet vardır doğru bir yanı.»

«Hiç belli olmaz, Hacı Emminin de parmağı vardır bu işte.»

Çeneler işlemeye başlayınca eller gevşemişti. Safiye Kadın:

«Kızlar!» diye bağırdı, «Hişşşt!.. Hacı Emmi geliyor!»

Hacı Emmi'nin öksürüğü bu haberi doğruladı:

«Hecey Safiyeee! Nerdesin? Neden çalışmıyor bu makine. Receeep!.. Uyuyor musun be!»

Hesap odasında sabahtan beri bekliyen Ragıp, Safiye Kadından önce çıktı dışarı:

«Nerdesin be Hacı Efendi!» dedi, «Beklemekten bir hal oldum.»

Ayaklarını yere vurup üstünde biriken karları dökmeye çalışıyordu Hacı Dursun. Safiye'yi görmüştü karşıdan:

«Getir be şu süpürgeyi de temizle üstümü başımı! Söyle, neye çalışmıyor bu makine?»

«Recep çekip gitti senin önün sıra. Dur gitme, dedimse de dinlemedi.»

«Nereye gitti, yemeğe mi gitti bu vakit?»

«Bilmem, bana hiçbir şey söylemedi.»

«Nerdeydin sen, o giderken?»

«Yanında!»

«Konuşuyordun onunla, değil mi?»

«Konuşuyordum.»

«Ne konuşuyordun, doğruyu söyle! Söylemezsen, Güllü gibi sen de soluğu dışarda alırsın!»

«Güllü'den lâf açıldı da...»

«Ne dedin, lâf açılınca?»

«Evleniyor dedim, Şemsiyenen!»

«İyi halt ettin! En söylenmeyecek adama, herkesten önce gittin söyledin, öyle mi? Tuh senin aklına, izanına! Şimdi n'olacak, bu makinenin kolunu kim çevirecek, söyle!»

«...»

«Git, gözüm görmesin seni!..»

Ellerini uğuştura uğuştura girdi odaya. Horozların Ragıp kesti yolunu:

«Sabahtan beri mekik dokuyorum» dedi. «Bir o dükkâna, bir bu dükkâna...»

«Arabacı Hamit geldi sabah sabah... Yanında anası. Ne çene var bu Kadında... Yetmiyor gibi bir de Durdu Kadını almış yanına.»

«Ne dertleri varmış sabah sabah?..»

«Tapusu çıkmış fındıklığını, açmadır diye çevirmeye başlamışlar dikmeyle... Ben boşuna zahmet etmesinler diye habar saldıydım, mart gelince fideleyeceğim baştan aşağı diye... Dert mi ararsın bende... Eee senin ne zorun var?»

«Bi zorum kalmadı, senin makine çalışmadığına bakılırsa.»

«Fındığın mı vardı kırılacak?»

«Telgraf aldım, İstanbuldan. Dumlupınar vapuruna beş ton iç fındık yetiştirmeliyim. Ereğli üzerinden Cideye geçiyor vapur. Dönüşünde hazır olmalı.»

«Getir kıralım! Beş ton fındık bi günlük iş. Hemen getir!»

«Makinen çalışmıyor Hacı! Nereye getireyim?»

«Ah, Ragıp, bilmezsin... İnsan oğlu bu kadar nobran olur. Yahu ben bu adamı sandallarda yatarken tuttum getirdim. Bu koskoca pavrukaya makinist yaptım. Altına döşek verdim üstüne örtü... Açlıktan rabbini şaşırmıştı, karnını doyurdum. Kör olayım bi tek oğlum var, Şemsi... Onun boğazını düşünmem, bu yabanın ayısının yediğini düşündüğüm kadar. Herifin karnı doyunca erkekliğinin farkına vardı.»

«Böyledir bunlar!» dedi Horozların Ragıp, «Acımıyacaksın hiç!»

«Biz acıdık da acılı olduk. Şimdi de buyur bakalım! Biliyorum neden çekip gittiğini. Saldırdığı kızları burdan kaçırdık diye... El değmedik ana kuzularını, keyfi olsun diye peşkeş çekecek değilim ya...»

Hacı Dursun'un gelirken söylediği çayı, getirmişti Çavuş.

«Şu adam azmam, sakın senin kahvede olmasın?..» diye sordu Hacı Dursun.

«Recep'i mi soruyorsun?» dedi, «Az önce gördüm, elleri cebinde kös kös gidiyordu.»

«Nereye gider bu adam be!» dedi, «Sakın yalı kahvelerine gitmiş olmasın.»

«Sen ne konuşuyorsun Hacı Efendi! Recep gibi adamın yalı kahvelerinde işi ne! Baktım arkasından, Rüstem'e bile girmedi. Yürüdü gitti, Konakbayırı'na doğru!»

Horozların Ragıp:

«Nasıl izinsiz işini terk edebilir.» dedi, «Katiyyen edemez. Büyük cezası var bunun. Yaptığı nedir biliyor musun Hacı Efendi?»

«Asilik!»

«Daha da büyük! Zonguldak'ta bu gibilerin peşine jandarma salıp hapse atıyorlar. Büyük suç bu.»

«Hıı!.. Annadım ne olduğunu!»

«Hani şu işte... Gazetelerin yazdığından. Düpedüz öyle bu, açıktan açığa!»

Hacı Dursun döndü Çavuş'a:

«Bi çay da Ragıp Efendi'ye getir. Al şu bardağı da... Hele sen bi çay daha yap!.. Annamadım bundan bi şey... Kaynar olsun bu seferki!»

Çavuş kapıyı çekip çıkınca:

«Hacı Efendi!» dedi Ragıp, «Fındıklarım tezelden kırılsın diye söylemiyorum. Karakola haber salmalısın hemen... Jandarmalar bulup getirsinler işinin başına. Koskoca fabrikanın bir donsuzun keyfine bağlı olmadığını öğrensin herkes. Böyle bir donsuza göz göre nasıl çiğnetiriz kanunları.»

«Haklısın, hemen haber vermeli.»

«Hepimiz adam çalıştırıyoruz, ardiyemizde. Üzüm üzüme baka baka kararır... Yok, hayır kararır değil, kızarır. Sen gitmezsen, ben gideceğim karakola!»

Kalktı yerinden Hacı Dursun, seslendi:

«Safiye, kız!..»

Hasırların başından zor duyulur bir ses:

«Buyur Hacı Efendi!»

«Gel çabuk!»

Titriyordu Safiye Kadın korkudan.

«Ben gidiyorum Karakola!» dedi, «Kırılan fındıkları çuvallara koyup diksinler. Kazma Rahmi'nin kalan işlerini de tokmakla kırıp bitirsinler.. Başlarından eksik ol-

ma kızların. Boş bıraktın mı başlarlar şunu bunu çekiştirmeye.»

Çavuş gelmiş, çayları getirmişti.

«Kim var kahvede?» diye sordu Hacı Dursun, «Raşit Efendi var mı?»

«Yeni indi mahalleden. Mola veriyor. Bayırdan inerken soluğunu tıkamış rüzgâr.»

«Aman çağır gelsin.»

Horozun Ragıp, neden çağırttığını anlamıştı:

«Sakın caymayasın gitmekten.» dedi, «Kendin gidersen iyi edersin. Hem de taaa kaymakama. Onun Karakola emir vermesi daha başkadır.»

«Peki.» dedi, «Çayları içip çıkıyoruz yola. Söyle yetişsin peşimizden.»

Çavuş boşları beklemeden çıkarken:

«Boşuna gidiyorsunuz.» dedi, «Kaymakam bu havada çıkmaz evinden. Nerde emekliye ayrılacak adam varsa onu gönderirler buraya... Suya sabuna dokunmadan gününü doldursun diye.»

Horozun Ragıp:

«Bize de böylesi lâzım!» dedi, «Gencini de gördük. Ambarlıkta çırakları toplayıp da top oynuyordu. Gençleri karşısına alıp koskoca kaymakam top oynarsa şımarıp başımıza çıkmazlar mı yeni yetmeler?»

Hacı çayını içmiş, kalkmıştı ayağa. Kapının arkasında başı önünde bekliyen Safiye Kadına seslendi:

«Tut paltomu!» dedi, «Çabuk!»

Paltosunu giydi. Boynuna atkısını doladı. Kasketi başında bekleyen Ragıp'a:

«Yürü gidelim!» dedi, «Kız Safiye, aç kapıları!»

Karayel yağan karları, yerden kapıp bir daha savuruyordu. Arkadan estiği için yürümelerini zorlaştırmıyordu o kadar. Ağızları burunları sarılıydı, bir tek sözcük konuşmadan aşağı çarşıya varmışlardı. O kadar hız-

lı gelmişlerdi ki Raşit Efendi, ancak Hükümet konağından girerlerken yetişebilmişti. Biraz da şakaya getirerek:

«Hayrola Hacı Efendi!» dedi, «Fabrikada isyan mı çıktı?»

Demek Çavuş'tan öğrenmişti işin içyüzünü. Hacı Dursun, ayağının burnuyla nüfus memurunun kapısını itip girdi içeri. Nüfus memuru Mehmet Demir saygıyla fırladı yerinden:

«Buyrun Hacı Efendi!» dedi, «Şöyle buyrun, hoş geldiniz. Rıza, kalk şu sobaya odun at!..»

Hacı Dursun hiç oralı değildi.

«Kaymakam, odasında mı?» diye sordu.

«Yeni geldi daha!»

«Saat kaç acaba?»

«On bir buçuk Hacı Efendi!»

«Peki. Hemen girelim!»

Mehmet Demir bir yalı kahvesi meydancısı gibi gidip geliyor, konuklara sandalye gösteriyor, sobaya odun atıyordu. İşini bitirince ellerini oğuştura oğuştura sordu:

«Ne içersiniz, çay, kahve?.. Yeni demledi çayı, bizim Karagöz Ahmet. Çavuş haltetmiş yanında. Bak oğlum, üç çay... Ben de içerim şerefe... Dört çay... Söyle haaa, Hacı Efendi için de! Doğrusu çok iyi ettiniz geldiğinize. Şeref verdiniz.»

Dışarı çıktı, kaymakamın odacısını çağırıp durumu anlattı. Olabilir ki, kalkıp yemeğe de gidebilirdi Kaymakam. Taaa Ortaçarşıdan kalkıp gelmişti Hacı Dursun! Eğer görüşemeden dönerse, buna herkesten önce Kaymakam Bey, kızar, köpürürdü. Haber vermediği için de Nüfus memuruna söylemediğini bırakmazdı.

Çaylar içildikten sonra hemen girildi kaymakamın odasına. Odacı yeniden sobaya odun atmış, masanın tozunu alıyordu. Kaymakam bir bakışla onu dışarı yolladıktan sonra sıradan el sıkmaya başladı. Bu arada, Ra-

şit Efendi ile Nüfus memuru Mehmet Demir'in de ellerini sıkmayı unutmadı.

Baş köşede oturan Hacı Dursun:

«Pavruka durdu beyim!» diye başladı. «Bi pavrukanın durması ne demek.. Koskoca bi fındık pavrukasının... İşçilerden biri, pavruka sahibine bile habar vermeden kalkıp gidiyor. Nasıl gidebilir. Kanunda var mıdır böyle bir şey. Koskoca bi pavrukayı zınk diye durdurmaya kalkışmak ne demek! Bu pavrukadan, bugüne bugün, tam yüz aile gül gibi geçiniyor. Ben, pavruka durdu, siz de çekin gidin deyi geri kalanları da kollarından tutup kapı dışarı nasıl ederim. Vicdanım nasıl elverir buna..»

Kaymakam, az önce tozunu almak için odacının yerinden oynattığı telefonu önüne doğru çekerken:

«Kim bu memleketin iktisadi durumunu baltalamaya kalkışan bozguncu?» dedi, «Neyine güvenerek gösteriyor bu cüret ve cesareti?»

«Nesine güvensin Kaymakam Bey? Bu adam sandallarda yatıyordu, tuttum makinist yaptım pavrukaya. Altına döşek, üstüne örtü verdim. Kolunu kaldıracak hali yoktu geldiğinde, ahçı gösterdim. Üstünü başını donattım. Şunun yaptığına bakın bir de... Şu izansız, namussuzun!»

Kaymakam telefonu önüne biraz daha çekti:

«Söyleyin de adını, hemen jandarmaya emir vereyim. Kaza hudutları dışına çıkmadan... Adı, soyadı?»

«Adı mı Kaymakam bey? Adı, Recep!»

«Soyadı?»

«Soyadı, vallaaa bugüne kadar, hiç kullanılmadı soyadı.»

«Defterde yazılı değil mi?»

«Ne defteri?..»

«Çalıştırdığınız işçinin Karakola bildirilmesi gerekmez mi, bir ay içinde...»

«Biliyorlar karakoldan.»

«Çalışan işçilerin doğdukları yer, doğum tarihleri...»

«Aman kaymakam bey... Bizim pavruka Nüfus dairesi mi? Biz bu işleri yaparsak, bizim Mehmet Beyne iş görecek...»

«Karakolun, bozguncuyu yakalayıp adalete teslim edecek kadar bilgiye sahip olduğundan emin bulunuyoruz. Mütemmim bilgiyi de dava vekili olarak verecek durumdayım. Hemen kovuşturmaya geçilmesini rica ediyoruz sayın büyüğümüz.»

Horozun Ragıp da işçi çalıştıran bir mağaza sahibiydi. Onun da bir dileği olması gerekirdi:

«Beyefendi!» dedi, «İstanbuldan telgraf aldım. Hava müsaade ederse bu pazar limanımıza uğrayacak olan Dumlupınar vapuruna tam onbeş ton fındık vermem gerekiyor. -Beş tondu ama, kaymakamın kendisini ha deyince, vapura on beş ton iç fındık verecek güçte bir alıcı olarak bilmesi hiç de kötü olmazdı- Ben bu iç fındığı nerde hazırlayabilirim, kısa zamanda. Tek fındık fabrikamız da bir vatan haini tarafından faaliyetten menedilirse...»

Nüfus memuru bir şey anımsamış gibiydi:

«Kaymakam bey!» dedi, «Ben bu adamı hatırlıyorum... Nüfus cüzdanı çıkartmak için üç beş kere gelip gitmişti. Durumdan işkillendiğim için bugüne kadar çıkarıp vermedim kendisine. Kütüğü, memurluğumuzda mahfuzdur. Hemen karakola verebilirim. Aklımda kaldığına göre Adı Recep, Soyadı Çarmık... Memleketi de Ayancık!»

Kaymakam, hükümet kadrosunda çalışan bir memurun tam zamanında verdiği bilgiyi değerlendirmesini bilecek kadar tecrübeli bir devlet adamıydı.

«Bravo Mehmet Bey!» dedi, «Şimdi gereken emirle-

ri verebilirim jandarmaya. Hemen kısa zamanda tutuklanacağından siz de emin olabilirsiniz.»

«Sizden istirhamlarımız...» diye başladı Dava Vekili Raşit Efendi, «Birinci ricamız, hemen fabrikaya iadesi... Gereken işlem, iş saatleri haricinde de yürütülebilir. Cezalandırılması hususunda hiç acelemiz yok bizim. Adaletin ergeç tecelli edeceğinden emin bulunuyoruz. İkinci dileğimiz, yeni bir vakanın çıkmasını önlemek...»

Horozların Ragıp, tümledi gerisini:

«Böylece ardiyelerimizde, mağazalarımızda çalışan işçilere de gözdağı verilmiş olacaktır Kaymakam Beyefendi.»

Kaymakam, Nüfus memurunun verdiği bilgiyi önündeki takvimin «18 Şubat» sayfasına not ediyordu:

«Soyadı neydi Mehmet bey?» diye sordu. Unutmamıştı, «Çarmık»tı. Ama yeniden sorup bir memurdan karşılığını almasında devlet otoritesi bakımından çok yarar vardı. Mehmet Demir saygılı bir toplanışla:

«Çarmık, Beyefendi!» dedi.

«Doğum yeri?»

«Ayancık, efendim!»

Doğum tarihini anımsayamazdı Nüfus Memuru. Bu yüzden sorması doğru olmazdı.

«Peki efendim!» dedi, konuklarına dönerek, «Gerisini siz bana bırakın! En kısa zamanda bu adamı işinin başında göreceksiniz.»

Telefonu elinin altına çekip durdu. Devlet gizine konuklarını ortak etmek istemiyordu. Yüzbaşı karakolda bulunmadığı gibi, evinde de olmayabilirdi. Bu iş, bir onbaşı ile çözümlenip atılacak işti amma, koskoca Hacı Dursun kalkıp makamına kadar geldiğine göre gereken önem verilmeliydi.

Kalktı ayağa:

«Müsterih olun!» dedi, «Şimdi emir veriyorum, jandarma Bölük Kumandanına...»

Oturmanın bir anlamı kalmamıştı artık. İlk ayağa kalkan Hacı Dursun oldu. Kaymakamdan bu kadarını beklemiyordu doğrusu:

«Sağ ol Kaymakam Bey!» dedi, «Sen bu memlekete çok lâzımsın. Allah uzun ömürler versin de eksik etmesin seni başımızdan!»

Kar, daha da hızını artırmıştı. Hacı Dursun, boyun atkısını yüzüne gözüne iyicene doladı. Karayelin karşıdan esmesine aldırmadan tuttu fabrikasının yolunu.

XXI

Bir solukta çıkmıştı Konakbayırını. Mezarlığın önüne gelince durdu. Bu duruş, dinlenmek için değildi kuşkusuz. İkiye ayrılan yolun hangisini seçmesi gerektiğini düşünmesi içindi. Üst yoldan giderse Mahalle'ye çıkardı, alt yoldan Değirmenağzı'na.

Düşüncesini bir sonuca bağlamadan, ayaklarının üst yoldan yürümek istediğini, ikinci bir adam sezgisiyle anlayıvermişti. Nereye gidiyordu?

Buna verilecek karşılık açıktı. Kendisine bağlı kalacağını sandığı Güllü'nün durumunu öğrenmeye... Bunu kimden öğrenecekti? Kendisinden sorup öğrenemezdi. Bu gerçeği Güllünün ağzından duymak çok acı olacaktı. Bu, biraz da sevdiği kişiyi, zor duruma sokup ağzından laf almaya çalışmak değil de neydi? Onun evet demesi de, hayır demesi de bugün için ne anlam taşıyabilirdi? Anlıyordu ki, evlenmesi söz konusu olan bir kızın karşısına, yabancı bir erkek olarak çıkması hiç de kolay olmayacaktı. Değil konuşmak, başını çevirip bakmak bile suç-

tu Mahalle'nin geleneklerine göre... Öyleyse neden geliyordu buralara? Nerde olduğunu bile iyice bilmediği evini, kime sorup da bulacaktı? Bulsa bile çalabilecek miydi kapısını?

Mahalleyi bir uçtan bir uca geçen arnavut kaldırımını yarılamıştı. Yolun sol yanındaki kuyudan su dolduran bir kadın, onu görünce arkasını dönüp olduğu yere çökümüştü. Bu davranış, bir çeşit erkeğe saygı demekti. Bütün saygılardan yararlanarak aradığını bulması hiç de kolay olacağa benzemiyordu.

Dörtyol ağzında çocuklar, alt alta üst üste kartopu oynuyorlardı. Bunlar olsa olsa iki mahallenin okul dışı kalmış çocuklarıydı. Arkalarını çevirip kartopu sıkıyorlardı. Sıkılan topu da hızla dönüp atıyorlardı karşısındakilere. Elleri kıpkırmızı kesilmişti, yanakları da pancar gibiydi. Bu savaşın çok önceden başladığı, yorgunluklarından da belliydi. Davranışları çok yavaşladığı halde kabadayılık belâsı sürdürüp duruyorlardı. Bunu anlıyan Recep aralarına girip kaldırdı ellerini:

«Tamam!» dedi, «Berabere!»

Onun bu işaretine bakıyorlarmış gibi durmuşlardı birden. İçlerinden biri koşarak geldi:

«Recep Abi!» dedi, «Sen ne geziyorsun bizim mahallede?»

Bakar bakmaz tanıdı, Nuri'ydi bu. Birden verilecek bir karşılık bulamadı:

«Ben mi?» dedi, «Hiiç!»

Kendini toparladı çok geçmeden:

«Ağabeyin nerde?» dedi, «Evde mi?»

«Değirmende!»

«Hadi seni evine götüreyim. Üşümüşsün, çok!»

Bileğinden yakaladı. Islak bir demir parçası gibiydi eli. Çocuklar dolaylarını çevirmişlerdi. En büyükleri sordu:

«Kim bu adam be?»

«Recep Abim. Hani anlatmıştım ya!..»

Ortaklaşa dinlenmiş bir masalda geçmiş olacaktı Recep'in adı. Yüzlerindeki savaş gerginliği dağılıvermişti. Çorapsız ayakları dağınık bir pabuçtan fırlayan, soluk yüzlü bir çocuk:

«Değirmenağzında karaya çıkan adam mı?» diye sordu.

«Zekiye Ablamın çalıştığı yerde... Ortaçarşıda...

«Paprikada...»

«İşte o ağabi!»

En uzun boylusu:

«İş yok mu bugün?» dedi, «Bırakıp gelmişsin buralara?»

«İş var, olmaz olur mu?» dedi, «Mahallede bir işim çıktı da...»

Nuri çok şeyler bildiğini göstermek için:

«Sen çalışmayınca durur paprika, öyle değil mi Recep Abi?» dedi.

«Kızlar çalışır ben olmasam da...»

«Onlar çalıştıramaz ki makineyi...»

Nuri'yi aralarından çekip çıkardı Recep:

«Canım!» dedi, «Bugün de çalışmayıversinler. Otursunlar sobanın başında!»

İki taraf da tam barış içindeydiler.

«Sen nereye gidiyorsun?» dedi topaç gibisi.

«Ben mi?..» dedi, «Kahveye... Üşüdüm de, bir çay içeceğim. Nerde kahve, gösterir misiniz bana?»

Nuri elinden çekiyordu:

«Şu yanda!»

En azdan yirmi çocuk vardı arkalarında. Kar, hızını artırmışa benziyordu. Yağanlar da erimiyordu artık. Hava hafiften soğumuştu.

«İşte şu tokmaktan geçince...» dedi en öndeki.

Sığırların üstünden aşamaması için uzatılan sırıkları aştı. Öbür yanı, çocuklar için de yasak bölge sayılıyordu. Üst üste yığılıp kaldılar tokmağın önünde.

Geriden sesleniyorlardı:

«Yürü biraz daha!.. İşte o kapı!..»

Kapıyı itti. Göz gözü görmüyordu sigara dumanından. İnsan boyuna yaklaşan bir sobayı, çepeçevre sarmışlardı. İkinci Halkanın dışında kalanlar, kümelenmişlerdi. Masalarda ellerinde kamburlaşmış oyun kâğıtları...

Bir yer aradı duruduna uygun... Tam dipteki masaya geçecekti ki, karşısında yanık, şiş yüzlü birini buldu. Bakışlarını hiç beğenmemişti, söver gibi bakıyordu kendisine. Masayı değiştirmek için sağına soluna bakınırken:

«Otur!» dedi, «Ne bakınıp duruyorsun!»

«Kimsin sen!» dedi Recep.

«Ben mi?» dedi, «Tanıtayım kendimi, Kara Ekrem derler bana, kısadan.»

Tanımıştı. Rüstem ustanın dükkânında görmüştü, Şemsiyle içerlerken... Öbür köşedeki masaya geçti, oturdu. Ekrem de peşinden gelmişti. Sesleniyordu Kahveci'ye:

«Akif!.. İki kahve yap bize!»

Az önce yanından kalkmış gibi geldi. karşısındaki sandalyeyi çekti, oturdu.

«Hangi rüzgâr attı!» dedi, «Karayel mi?»

Dik dik baktı yüzüne:

«Öyle!» dedi, «Karayel attı. Bizim gibiler, kendi ayaklarıyla, kalkıp bi kahveye bile gidemezler.»

«Yok, onu demek istemedim. Yani seni hiç görmemiştim de buralarda.»

Kalın, çatlak bir sesi vardı. En azdan otuz yaşlarında görünüyordu. Tam, makinenin kolunu çevirecek güçte bir adamdı. Şileplerde rastlanan vinççilere benziyordu iri pençeli...

Recep başını kaldırıp da bakınca onun da kendisini incelediğini sezinler gibi olmuştu. Kaşları çatık çatıktı:

«Sormak ayıp olmasın ya...» dedi, «ne işin var mahalle'de senin?»

«Hiç!» dedi Recep kendini tutmaya çalışarak, «Şöyle bir çıktım işte...»

«Açık söyle!» dedi, «Kız karı dalgası için çıktınsa yazık edersin kendine. İki bıçak atarlarsa, Hacı'nın fabrikasında da çalışamazsın bundan sonra...»

«Yani Mahalle delikanlıları yumruklarına güvenmezler mi demek istiyorsun?»

«Neye uzatsınlar işlerini keski dururken...»

«Oysam onları, kendi işlerinde güçlerinde sanırdım. Doğru yoluna giden adama da bıçak atarlarmış, durup dururken...»

«Kimse kimseye durup dururken sataşmaz.»

«İyi öyleyse, anlaşacağız demektir, kimseye asılmıyacağımıza göre...»

Seslendi ocaktan yana Kara Ekrem:

«Ne oldu bizim kahveler. Yemenden mi geliyor.»

Recep'e döndü hemen:

«Duyduk!» dedi, «Ağzının tadını biliyormuşsun. Şu varki sana, armudun iyisini kimse yedirmeyecek...»

Güldü:

«Öyle mi?» dedi, «Demek kendi aranızda, içinizden birinin yemesine karar verdiniz.»

«Boğazında kalır senin. Bu çöplük bizim... Başka horozların ötmesine izin yok!»

Biraz deşmek için atak yapması gerekiyordu Recep'in:

«Bu izni sizin değil, tavukların vermesi lâzım gelmez mi?»

«Yoook, arkadaş, o kadar uzun boylu değil... Ner-

deyiz be! Tavuklara bu hakkı kim vermiş ki.. »

«Demek herşey sizin istediğiniz gibi olacak...»

«Elimizdekini kaptıracak enayilerden değiliz. Hangi horoz ki çöplüğümüzde eşinmeye başlar kırarız kanadını kolunu...»

Birden suratı karıştı Recep'in:

«Peki!» dedi, «Anlaşıldı. Bu kadar mı söyleyecekle-rin.»

«Daha da var... Senin fabrikayı bırakıp buralara gelmen işkillendirdi beni. Şemsi'ye bir telefon etmeliyim, Karakoldan...»

«Haydi!» dedi, «Hiç durma! Ben kahvemi içene ka-dar, git gel!»

Döndü ocaktan yana, seslendi yeniden:

«Akif, çabuk gelsin kahveler!»

Oysa Akif, tepsi elinde, başında bekliyordu. Koydu kahveleri masanın üstüne. Kara Ekrem davrandı sigara-sına:

«Yak!»

Bekletmedi, çekti içinden Recep. Kara Ekrem:

«Ateş!» diye seslendi Akif'in peşinden. Maşayla ge-len kordan, önce kendi sigarasını yaktı. Elinin tersiyle itti maşayı Recepten yana. Akif ocağa dönerken seslen-di yeniden:

«Aslanım! Bir bardak da su!»

Biraz da kişiliğini belirtmek için:

«Kötü içtik Şemsi'ylen dün gece...» dedi, «Dört ki-şi, beş kiloluk şişeyi iyi ettik.»

Böylece yeni görevini de açıklamış oluyordu.

«İçer misin sen de?» diye sordu Recep'e.

«Günlük kazancım bir kilo rakı almaya yetmez ki içeyim. Sonra benim Şemsi gibi dostum da yok.»

«Söz yok Şemsi'ye! İyi oğlandır.»

Yüzüne anlamlı anlamlı bakıp da sustu Recep. Bu susku deli etmişti Kara Ekrem'i:

«Kötü adam mı demek istiyorsun!» diye yükseltti sesini.

«Öyle bir şey dediğim de yok...»

«Ekmeğiyle doyuruyorsun karnını... Bir de tutmuş...»

«Bunu Rüstem usta söylese bana, daha doğru söylemiş olurdu... Ben yalnız Rüstem'in ekmeği, Rüstemin yemeğiyle...»

«Yani... Sen...»

«Uzatma!» dedi Recep, «Çalışan adam anca kendi ekmeğini yer. Gitmeliyim artık.»

«İstediğin zaman gidebilirsin. Ha deyince bulurum seni... kırmızı balıksın sen, nasıl çıkarsın kavanozun dışına.»

Cebinden kahvelerin parasını çıkardı Recep, attı masanın üstüne:

«Haydi eyvalla!» dedi.

«Sok şu paranı cebine. Kim söyledi kahveleri! Üstüme gelmedin mi benim! Erkeksen erkekliğini bil!»

Uzatmadı Recep:

«Sağ ol!» dedi.

Oysa bir köşede, yeni demlenmiş bir iki bardak çay içmek istiyordu. Çay içerken kendini daha da yakın bulurdu Güllü'ye. Ne sigaranın tadına varmıştı, ne kahvenin keyfini çıkarabilmişti.

Nuri'ye rastlamak için gene aynı sokaktan girmişti yola. Tokmağı atladı. Kar uslu uslu yağıyor, yeni ayak izlerini kapatıyordu. Kuyunun yanından geçerken durdu, sokak aralarına bakındı. Çocuklar çoktan gitmişlerdi evlerine. Kuyunun başında iki kadın vardı. İkisi de şalvarlı, yazmalıydı. Bu şalvar, hiç de yabancı gelmiyordu kendisine. Anımsamıştı. Mahkemeye giderken giymişti Gül-

lü... Yoksa... Gene... Oydu, Güllüydü kuyudan su çeken! Bu sağlam vücut her kadında bulunmazdı. Kovayı sanki içi boşmuş gibi, kolaylıkla çekiyordu. Kuyunun ağzını fırdolayı çeviren taş dibeği aşırtınca oracığa koyuvermişti kovayı. Getirdiği güğüme boşaltmadan öylece dikiliyordu. Tanımış olacaktı Recep'i. Yazmasını çözüp açtı başını. Biraz da soğuktan kızaran yanakları olduğu gibi çıkmıştı ortaya... Gerdanı açık bir entari giymişti. Boynundan lâcivert bir kurdelayla tutturulan iri bir Reşat altını görünüp kaybolmuştu. Sevgiyle kıpırdamıştı dudakları:

«Recep!»

Neler neler vardı bu seslenişin içinde. Sevgiler, acılar, özlemler.

Arkasını sertçe dönmüştü birden. Sanki az önce güleryüz gösteren o değildi. Kovaya yapışmış, güğümünü dolduruyordu döke, saça. Gösterdiği yakınlığı aşırı mı bulmuştu. Bir gelen mi vardı yoksa?

Başını geriye çevirdi Recep. Az önce kahvede konuştuğu Kara Ekrem'le göz göze gelmişti. Nedeni başkasında olan bu çekingenlik, sevindirmişti onu. Biraz da Ekrem'in yaklaşması için dikildi, durdu. Ondan bir sataşma, bir sövgü bekliyordu. Sanki az önce oturup kahve içtiği adam o değildi. Olanla bitenle hiç ilgisi yokmuş gibi geçiyordu yanından. Tanımıyor muydu Güllü'yü acaba. Haydi onu tanımıyordu, kendisini de mi unutmuştu.

«Korkulur böylesinden.» dedi, ne Zeynel'e benziyordu, ne Hüsnü'ye.

Güllü yanındaki arkadaşiyle çoktan uzaklaşmıştı kuyunun başından. Zincirli kova tersine kapanmıştı kuyunun ağzına örtülen tahta kapağın üstüne. Gidip su içmek geldi içinden. Çekip çekip, gelecek kadınların güğümlerini doldurmak...

Yalandı Safiye Abladan duydukları. Güllü'nün ev-

lenmesi yalandı. Kimse ayıramazdı onları birbirinden. Hani türkülerdeki gibi, iki gönül bir oldu mu padişah bile ayıramazdı.

Gökyüzü olduğu gibi alçalmıştı Mahallenin üstüne. Kar bütün ağırlığı ile bastırmıştı. Başları, paltolarının, ceketlerinin içinde, ilkokul çocukları, tipinin içinden ayakları yerden kesilmiş gibi geçiyorlardı.

Bir uçtan bir uca yürüdü, geniş arnavut kaldırımını. Mezarlığın altında durdu. İkiye ayrılıyordu yol. Biri orta çarşıya iniyordu, öbürü Değirmen ağzına, Ahmet'in yanına... Hiç düşünmeden vurup gitti Ortaçarşı'ya doğru. Oysa sabahtan Ahmet'e gitmek, onunla dertleşmek için can atıyordu. Şimdi hiç kimseyi istemiyordu, hiç kimseyle oturup yarenlik etmeyi... Önünde bir bardak çay, tek başına kalmak, kendini dinlemek bile istemiyordu. Makinesini, makinesinin kolunu istiyordu. İşine zamanında yetişmek çabası içinde koşuyordu. Yitirdiği çalışma gücünü kazanmıştı yeniden, dağları devirebilirdi artık. Kendinde buluyordu bu gücü.

XXII

Arabacı Hamit Kadınlar Pazarının kurulduğu alandan saptı, Demirci Ahmet'in evinin önünden geçti. Karşısında Raşit Efendi'nin darabası, kale duvarı gibi yükselivermişti. İlk kez geliyordu bu eve. Kapısını aradı, ay ışığında. Ucuna çomak bağlı kapı ipini bir iki kez çekti, bıraktı. Uzaklardan çıngırak seslerini duydu, bekledi. Bu bekleyiş uzayınca bir daha asılacaktı ki bahçe kapısı açıldı; eli boşlukta kalmıştı.

Açan kendisiydi Raşit Efendi'nin.

«Geldin mi?» dedi, «Buyur gir içeri!»

Hamit girince sürgülledi kapıyı içerden:

«Kimseye söylemedin ya buraya geleceğini.» dedi.

«Neden söyleyim?»

«Ahmet'e, anasına?»

«Söylemedim.»

«Bana durup dururken düşman kazandıracağın bi yana, kendi işinin içine gene kendin tükürmüş olursun.»

«Çocuk muyum ,ben? Söylemedim, diyorum kimseye.»

Basamakları gıcırdata gıcırdata çıktılar yukarı kata. Sofaya çilingir sofrasını kurmuştu Raşit Efendi. Tek başına içtiği, takımlardan belliydi.

«Geç şöyle!» dedi, «Bak Necdet! Anan bir kadehle, bir bardak versin!»

«Hiç zahmet etme!» dedi, Hamit, «Yemek yedim de, geldim .»

«Canım, bi kadeh. Ayaktaşlık edersin bana!»

Sesini çıkarmadı Hamit.

«Şu memleketin yarısı bana dostsa, yarısı da düşman... Sanki yargıç, benim! Dâvayı kaybettik mi kendilerinde hiç suç yok, haksızlık karşısındakilerde. Kendileri yerden göğe kadar haklı! İçelim, hadi, şerefe!»

Bir ayak önce konuya girmek için hiç nazlanmadı Hamit, sarıldı kadehe:

«Şerefe!»

«Zor iş bizimki... Kendini yüzde yüz haklı sanandan, gönül rızasiyle ekmek paranı, çekip çıkaracaksın. Yerine göre hem dâvayı kaybedecek, hem de, eline sağlık Raşit beyciğim, şu davayı kaybettik amma, iyi de yoruldun, al şu yüz kâğıdı, güle güle harca, demelerini bekleyeceksin. Nerde bu bolluk! Davâyı kazandık mı, hem de yüzde yüz çıkmayacak davayı, keramet ya yargıçtadır, ya kendisinde... Yüzde yüz haklı olduğundan yargıç da bu hakkını tereyağından kıl çeker gibi çekmiş, bizim davacıya buyur etmiştir. Zor iş, Hamitçiğim, zor! Biraz da lâkerde al! Kendi elimle yaptım. Bu kırmızı soğanlar da

bizim bostanın! Lâkerdesiz bir yudum rakı gitmez boğazımdan. Nasıl, ağzında eriyor adamın, değil mi?»

Bir çanak mercimek yemişti Hamit, üstüne bir çanak da ayran... Lâkerde ağzında büyüyordu çiğnerken:

«Güzel olmuş!» dedi, «Eline sağlık!»

«Ahmet'in yaptığı da iş değil! Geçen gün çıkmış Hacı Dursun'un karşısına. Değirmenden Ortaçarşıya gelirken... Tam yanından geçerken durdurmuş da ne demiş, biliyor musun?»

«Ne demiş, haberim yok!»

«Hacı, Hacı, demiş! Töngelli'deki açmaları yedirmiyeceğim sana! Boşuna uğraşma! Bu açmalarda senin on paralık hakkın yok!»

«Demiş haaa!. Sonraaa?..»

«Sonrası... Hacı Dursun, bereket, olgun adam, hadi oğlum Ahmet, demiş, git işine! Bir diyeceğin varsa, işte mahkeme kapısı ardına kadar açık, yazdır istidanı, ne duruyorsun. Ahmet, benim hakimlen, yargıçlan bi işim yok demiş... Çocukluk! Sen adaleti nasıl küçük görür de ayaklar altına alırsın. Yaptığı, suçun büyüğü. Hacı Dursun'a karşı işlemiyor bu suçu, adalete karşı işliyor. Şimdi bak, iyi dinle. Sen tutturdun, şu benim açmayı kurtarıver bu Hacı Dursun'un elinden diye. Bilmezsin nasıl uğraştığımı. Ne yaptımsa boşuna. Hacı Dursun'un elinde bir tapu var ki, kale gibi... Töngelli'deki açmayı açıp da fideleri diker dikmez çıkartmış tapuyu... Taaa Töngelli'den Aftun deresine kadar, iniyor sınırları... Siz dikmeleri dikip sınırları çevirirken adam kıs kıs gülüyor. Fideleri dikme zamanı gelince yollayacak jandarmayı üzerinize!»

«Nereye yolluyor Raşit Efendi! Anlıyamadım! Bizim üzerimize mi?»

«Nereye yollayacak, sizin üzerinize helbet! Söküp atacaklar diktiğiniz fidelerle birlikte...»

«Nasıl atarmış, biz açtık, biz yaktık kestaneliği. Değirmenci Ahmetle ikimiz açtık!»

«Sizi karakoldan kurtaran kim! Hacı Dursun gelip de kurtarmadı mı? Karakolda ifadesi duruyor, kapı gibi. Gittim, gözümlen gördüm.»

«Ne ifadesi bu?»

«Sizi Karakola götürdükleri geceyi unuttun galiba?»

«Unutur muyum hiç.»

«Sabahleyin Hacı Dursun geldi mi Karakola, gelmedi mi?»

«Geldi!»

«Ne dedi de çıkardı Karakoldan sizi?»

«Ne dediğini bilmiyorum ya... Gitti Başçavuşla konuştu. Davacı değilim dedi, salıverdiler.»

«Gördün mü ya!.. Siz Hacı Dursun'un Kestaneliğiyle beraber fındıklığını da yakıyorsunuz, adam gene de sizden davâcı olmuyor.»

«Biz açma için, Kestaneliği yaktık. Onun bir iki fidesi de kavrulmuş okadar. İsterse gider, yenilerini dikeriz.»

«Dikmişsiniz, dikmemişsiniz, birşey çıkmaz bundan.»

Arabacı Hamit bir süre düşündü:

«Şimdi...» dedi, «Biz Hacı Dursun'un Kestaneliğinde bi yangın çıkarmış oluyoruz, o da bizim suçumuzu bağışlamış görünüyor, öyle mi?»

«Yalnız Kestaneliğinde değil, fundalığında da yangın çıkarmış oluyorsunuz. Kaç fidesi yandıysa tutanakta yazılı.. Sizin ifadeler de bu tutanağa eklenmiş... Bunu orman dairesi de biliyor, Savcılık da...»

«Yani cezasına razı olsak da açmayı biz açmamış oluyoruz desene!»

«İşlemlere bakarsan öyle!»

Bir düşüncedir almıştı Arabacı Hamit'i. Birden kıpkırmızı oldu yanakları. Çatlak bir sesle:

«Namussuzluk değil mi, bu Hacı Dursun'un yaptığı!»

«Hiç de öyle değil, bakarsan... Herşey Kanun dairesinde...»

«Bunun kanunu mu olur Raşit Efendi! Beş aydır, altı aydır bu açmalarda çoluk çocuk çalışıyoruz. Kökleri söktük... Taşını toprağını ayıkladık, kazdık kabarttık toprağı...»

«Siz böyle harıl harıl çalışırken Hacı Dursun'un ağzı kulaklarına varıyordu, ücretsiz ırgat buldum, diye...»

«Komam bu açmayı ona! Diktiğim dikmelerin sınırından benim leşimi çıkarırlar... Hacı Dursun'un adamları mı gelecek, jandarmalar mı gelecek, kim geleceksa gelsin, ölümü çıkarırlar anca benim!»

Raşit Efendi kadehleri doldurdu yeniden:

Hadi içelim!» dedi.

Hamit, olduğu gibi yuvarladı kadehi. Bir damla rakı bırakmadı dibinde:

«Arabayı çıkardım elimden.» dedi, «Atları da yakında Tatarlara satacağım. Anca kasaplık olur beygirler. Kala kala bi eşek kalıyor elimin altında. Varım yoğum, bu hayvan. Hacı alışkın kolay toprak sahibi olmaya amma, bu sefer kolay üstesinden gelemiyecek. Yedirmeyeceğim ona göz göre.»

Süzdüre süzdüre içti rakısını Raşit Efendi:

«Barut gibisin be!» dedi, «Seninle Tekkol'un kahvesinde ne konuştuk biz. Unuttun mu?»

«Nasıl unuturum. Bugünmüş gibi aklımda.»

«O gündenberi üstündeyim bu işin. Tapuya gittim. Hacı Dursun'un elindeki tapunun bi suretini gördüm tapuda, okudum. Kanun yolundan hava alacağımızı anladım. Gittim Hacı'ya... Hacı, dedi. Böyleyken böyle...»

«Hacı, ne dedi?»

«Dur, patlama! Şu kadar nüfus var dedim, bu Ha-

mit'in başında... Ona bi kolaylık göster, dedim!»

«O ne dedi?»

«İşte mahkeme dedi, işte tapu dairesi!.. Etme gitme, dedim, bizim tapuyla, mahkemeyle işimiz yok! Eğer birgün o kapılara başvurursak, sen zararlı çıkarsın, sonunda dedim.»

«O ne söyledi?»

«Benim gözümü korkutamazsınız, dedi, nereye baş vurursanız vurun! İsterseniz Adalet bakanına gidin! Güvenmese böyle söyler mi? Ben de dedim ki... Hacı Efendi dedim. Elindeki tapulara göre bu açmalar senin, buna diyeceğim, yok! Velâkin sen Arabacı Hamit'i tanırsın, şu kadar horanta başında... Buna bi kolaylık göster! Hiç olmazsa on dönümlük olsun...»

«On dönüm mü?.. Ben yirmi dönümü dikmeylen çevirdim bile. Benim payıma bu kadar düştüydü, aramızda bölüştük de..»

«Bırak şimdi senin payına düşeni. O vakit de söyledim sana, her koyun kendi bacağından asılır diye. Sana Hacı'nın münasip gördüğü, beş dönüm açma!»

«Dünyada olmaz! Beş dönüm açma benim neyime yeter!»

«Kavga, döğüş, bu kadar koparabildim!»

Hamit'in eli kadehe doğru uzanmıştı, boş olduğunun farkına varan Raşit Efendi yapıştı şişeye... Doldururken:

«Bilmezsin...» dedi, «Ne kadar uğraştığımı.. Eğer buna razı olmaz da mahkemeye başvurmaya. şurda burra atıp tutmaya kalkışırsa o da yok, dedi.»

Dolu kadehi kaldırdı Hamit:

«Kimin toprağını, kimden esirgiyor!» dedi, «Ben kendi toprağımı çevirdim dikmeylen!»

Raşit Efendi, rakısını süzdüre süzdüre içerken:

«Haydi çevirdin!» dedi, «Sonra? Tapusunu nasıl

alacaksın! Hacı Dursun diyor ki, eğer beş dönüme razı olursa gelsin, yarın ona beş dönümün, satın almış gibi benden tapusunu çıkarttırıp vereyim eline, diyor. Yok eğer, daha çoğunu istiyorsa, işte mahkeme! Hangi taş daha sertse, başını o taşa vursun! Ne dersin? Hakkı yok mu, Hacı Dursun'un. Veresiye cennetten, peşin beş dönüm toprak! İki güne varmaz tapu cebinde! Hacı'nın namına ben de söz veriyorum sana! Tapuyu cebinde bil, iki, bilemedin üç gün sonra!»

Şişe boşalmıştı:

«Bak, Feriiit!» diye seslendi, «Dolapta bir şişe rakı daha olacak. Söyle anana, bulsun da yollasın!»

Gelen şişeyi, tombul elleriyle dibine vurup açarken:

«Kötülükten bi şey çıkmaz!» dedi, «Hacıylan aran bozulursa, ne kazanırsın? Bi ayağı Bolu'da, bi ayağı Ankara'da. Yaz geldi mi vali iki günde bir Hacının Aşağı Çarşıdaki evinde misafir... Hacının ensesi kilise direği gibi kalın mı, kalın. Isıramadığın eli öpeceksin. Ne demiş atalarımız, etek öpmekle dudak mı aşınır demiş. Söyle, aşınır mı? Başımız dara geldi mi, Hacı Dursun'a gidiyoruz. Bu yıl fidelersin beş dönüm açmayı... Aralarına da mısır ekersin. Dört beş yıl tek fındık alamıyacaksın, bilmiyor değilsin. Ambarında pirinciyle, bulguruna kadar var. Hacı geri mi çevirecek seni. Gazdır, tuzdur, şekerdir diye gidersin dükkânına. Yazdır deftere, al, götür. Haaa!.. Şunu da söyledi Hacı... Ne Hurişlere, ne Durdulara ağzını açıp bi tek lâf etmesin. Karışmam haaa, dedi, pişmiş aşa su katar sonra! Hem onlar seninle bir değil ki... Yarın, öbür gün Güllü gelin olup gitti mi, anası ne yapacak fındıklığı. Değirmenci Ahmet, bi değirmenin üstesinden zor geliyor. Açmanın nasıl kalkacak altından. Hem canım ne hakları var, tapulu toprakta! Ormanda her yangın çıkaran, toprak sahibi olsaydı, eloğlu kalkar, komşusunun fındıklığına verirdi kundağı!»

Yeni gelen rakıdan ilk kadehi de yuvarladı Hamit. Ağzını elinin tersiyle sildi.

«Söyletme beni!» dedi, «Kim kimin toprağına göz dikiyor. Anamla, Şerife kar demediler, yağmur demediler, gidip geldiler hala yola koyalım diye. Söyletme beni kötü kötü... Beş dönüm toprak... Allahın dağı ne zaman Hacı Dursun'un tapusuna geçti. Bir de tutuyor sadaka gibi bir dilimini bana veriyor!»

«İnsafına kalmış bi şey, sımsıkı bağlamış seni. Ben olmasam onu da alamıyacaktın. Altından girdim, üstünden çıktım da, uydurdum bu kadarını. O da söylediğin bi söz üzerine, veririm beşyüz lira dedin, Tekkolun kahvesinde. Demedin mi?»

«Dedim, demesine. İnkâra varmıyorum. Dedim amma, yirmi dönümün tapusunu alırsan veririm, dedim.»

«Yirmi dönüm olmamış da, beş dönüm olmuş. Kolay mı sanıyorsun domuzdan kıl koparmayı! Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi.»

Birden kalktı, Hamit. Zor duruyordu ayakta:

«Bak, Raşit Efendi...» dedi, «Ben bu akşamki konuşmadan hiç bi şey annayamadım. Kendi rızamlan bi karış toprak vermiyorum Hacı'ya. Onun gücü yeterse alsın bakalım zornan. Onun tapusu varsa benim de...»

Dili dolaşıyor söyleyemiyordu.

«Benim de...» diye al baştan etti. Getiremedi gerisini. Sırf sözünü bağlamak için:

«Benim de Allahım var!» dedi.

Raşit Efendi:

«Dur, gitme!» diye yolunu kestiyse de:

«Söyle, Hacı olacak o insafsıza!» dedi, «Uydurma tapuynan, açtığımız açmaya sahap çıkamaz o! Sözümü geriye alıyorum ben. Yirmi dönümümü kurtarsan da Hacının elinden, gene de metelik vermiyeceğim sana! Bu açma bütünüyle kırk iki dönüm: Bir tek dönümünde Hacı

Dursun'un bir karış hakkı yok! Şimdi Durdu Ablayı da uyaracağım, Huriş Ablayı da. Çoluğu çocuğu düşünmekten başınızı dik tutamaz olduk be! Açlıktan öleceksek, hep birlikte ölelim. Yüzümüzün yumuşaklığını gören, nasıl olsa dalımıza binip alıyor, ağzımızdan lokmamızı! Ne olacaksak hep birlikte olalım! Kırk iki dönüm açmanın, bir dönümünden bile geçmiyoruz! Böylece bilmiş olsun Hacı!»

XXIII

Mart, kışın birikmiş rüzgârları, karı yağmuruyla gelmiş, son haftasına doğru birden duruvermişti. Çekekteki motorlar, kasım yüz der demez gedebotlarını, halatlarını kazıklardan kurtarmışlar, yeni kalafatlarını Karadeniz'in sularında şişirmeye başlamışlardı yeni yeni...

Tarlakuşları, mısır tarlalarından bozma fındıklar üzerinde delice uçuşlar yapıyorlar, kazılmış ocakların taze topraklarında eşeleniyorlardı. Fındıkların diplerinden ok gibi fırlayan fışkınlar, yeni fındıklıklar için sökülüp yığılıyordu üstüste.

Güllü, eski şalvarı ayağında, bir yanında anası bir yanında Durdu teyze hergün sabahın köründe kalkıyor, iki saat çeken yolun son yamacında güneşle yüz yüze geliyordu.

Her zamandan daha da erken kalkmıştı bu sabah. İlk fideler dikilecekti bugün. Çorbayı vurmuştu ateşe, tarhana çorbasını... Anası yattığı yerden sesleniyordu:

«Kız Güllü, kalkamıyom kız! Vay beliiim, belim, belim!»

«Hele kalk!» dedi, «Ne var kalkamıyacak!»

«Belim ağrıyor, kız kopuyo sanki...»

Çattı kaşlarını Güllü:

«Dün sabah da ağrıyordu. Hele kalk, kızışınca geçer.»

Yatağının üstünde oturdu Huriye Kadın. İki eliyle belini tutuyordu.

«Dayanamıyorum ben bu toprak işine. Rahmet olsun canına. Elimi kazmaya sürdürtmezdi sağlığında rahmetli.»

«Sürdürtmedi de ne oldu! Bir karış toprağımız yok. Gözünü yumunca ne taka kaldı elde, ne motor. Sen diyeceksin ki oğlan da hayırsız çıktı, aldı başını gitti. Hiç olmazsa geçseydi motorun başına.»

«Herkes denizci olamaz ki... Kanun yok ki, Sadık Reiz'in oğlu da, babası gibi, kaptan olur diye. Hele kalk, karıştırma eski defterleri şimdi.»

«Bugün benden hayır yok sana. Sen Durdu Teyzeye katıl, git!»

«Benim katılıp gidecek ayaktaşlarım var, eksik olmasınlar, ne kadar işsiz varsa topladım, ödünçlemesine. Ben de onların fındıklarını ayıklarım geceleri. Senin halın başka, başımızda bi büyük olmalı. Hadi kalk!»

Gitti, iki elinden tuttu. Çeke çeke kaldırdı.

«Hele bırak kız! Kırılıyo her yanım! Uy beliiim, belim, belim!..»

«Sen elini yüzünü yıka da, geç sofra başına. Sıcak çorba içince gelirsin kendine.»

Yeniden çöküverdi sedirin üzerine. Güllü, hemen yatağını toplayıp, atıverdi yüklüğe. Kabuğundan çıkmış kamlumbağa gibi kalıvermişti açıkta Huriye Kadın.

«Hadi bakalım.» dedi, «Yatak da gitti. Gir koluma, yürü!»

Kalkıp koluna girmesini beklemeden kucaklayıp kaldırdı. Yeniden çökeceğini anlayınca sarıldı sıkı sıkı, öptü yanağım:

«Bitecik anam benim! Has anam! Sana kazma sallattırırsam iki gözüm önüme aksın! Oturacaksın dünkü gibi gene, güneşin alnıcağında. Belini büküp çapa sallamak yok! Yürü, yıka yüzünü! Sen bize aş pişir, başka bi şeylere karışma!»

Çorbayı kotarmış çanağa boşaltmıştı. Huriye Kadın, duvara tutuna tutuna dışarı çıkarken kaldırdı pencereyi, seslendi:

«Merzuka Teyzeee!.. Merzuka teyze huuu!..»

Duyulur duyulmaz bir karşılık geldi ağaçların arkasından:

«Huuu!.. Sen misin kız Güllü!..»

«Kalktı mı Hacer?»

«Dur, kaldırayım!»

«Gelsin de, çorbayı birlikte içelim!»

«Aha geliyooo!..»

Pencereyi kapatmadı, öyle bıraktı. Serin, serin olduğu kadar da sağlam bir hava doldurmuştu içersini. Dışardan dönen Huriye Kadın önce görmedi açık olduğunu pencerenin, farkına varınca ellerini oğuşturmaya başladı:

«Kız ört şunu! Öldürecek misin beni kız!»

Güllü ortalığı düzeltiyordu:

«Hele dur!» dedi, «Biraz havalansın evin içi! Giy çoraplarını sen! Şalvarını çek ayağına. Güneş doğacak nerdeyse üzerine!»

Pencereden giren temiz hava, ocaktaki ateşi bile parlatmıştı yeniden. Güllü, yanan odunları ocağın taşına sürte sürte söndürdü. Közlerin üzerine de kül attı kürekle.

Hacer, Güllü'nün sürmesini çektiği kapıdan girmişti: Güllü tuttu elinden, yer gösterdi:

«Hoş geldin, safa geldin, geç şöyle, sofraya. Hemen yiyip gidelim!»

Huriye Kadın, belinin ağrısını unutmuş, minderin üzerine çöküvermişti. Çatılan kaşlarını gevşetmeye çalışarak :

«Hoş geldin Hacer yavrum!» dedi, «Nasılsın, iyi misin, anan nasıl?»

«Hepsi iyiler, selâmları var. Siz nasılsınız?»

Güllü gülmeye başladı:

«Dert yanmak, sızlanmak yok ana! Hacerciğim, anam da iyi, ben de iyiyim. Hep iyiyiz, çok şükür!»

«Oh, oh, çok memnun oldum!»

Huriye Kadın. İlk kaşığı daldırmıştı çorbaya, peşinden de Hacerle Güllü...

«Ooooh!» dedi Huriye Kadın, «Eline sağlık! Tam kararında koymuşsun tarhanasını.»

Hacer:

«Tarhananız da çok temizmiş, akpak...»

«Meryem ana buğdayından... Sağ olsun Hamit Düzceden getirmişti. Ahmet de öğüttü kına gibi.»

Sofranın üstündeki plâki ekmeği çanaktaki çorbayla birlikte tükeniyordu.

Hacer konuk kibarlığı göstereyim diye kaşığını çekti, koydu sofraya. Huriye kadın da analığını gösterdi. Çanağın dibinde kalanı, bir parça mısır ekmeği ile silip süpürdü Güllü. El birliği ile birer parçasını kaldırdılar sofranın. Örtüyü pencereden silkeleyen Güllü, kurtların, kuşların da rızkını unutmamış oluyordu. Akşamdan hazırladığı sepeti koluna takarken:

«Gidebiliriz yola» dedi, «haydi!»

Merdivenlerden, belini tutmadan inebiliyordu Huriye Kadın. Güllü, durumu memnunlukla izliyordu.

Çapalarını, kazmalarını alıp da avluya indikleri zaman, ağaçların uçları seçilmiyordu henüz. İnceden bir sis perdesi alacakaranlığı daha da koyulaştırıyordu. Durdu Kadın'ın penceresi de kızarmıştı.

«Seslenelim mi Durdu'ya?» diye sordu Huriye Kadın.

Ahmet'in evde kalacağını biliyordu Güllü:

«Biz gidelim!» dedi, «O gelsin geriden. Oğlu var yanında.»

Sokağın başına çıkınca Hamit'le yüz yüze geldiler. Köpürüyordu Arabacı Hamit:

«Bekliyorum bizimkileri!» dedi, «Hazırlanamazlar ki bir türlü!»

Karısı Şerife açmış pencereyi sesleniyordu:

«Hamit! Gel şu oğlunu ne yapacaksan yap! Takılıyor peşimize!»

Sesini duyurabilmek için, soluğu yettiği kadar bağırdı, Hamit:

«Akiiif! Gelirim yanına, kızdırma beni. Kardeşlerine kim bakacak sen de gelirsen!»

Sonra döndü Huriye Kadına:

«Çocuk işte!» dedi, «İki saatlik yol en azdan. Beygirleri de sattım, kala kala bir Okumuş kaldı. Ona da kaç kişi binecek... Durdu Ablaya uğramadınız mı?»

Anası Güllü'nün yüzüne baktı:

«Uğramadık!» dedi, «Ahmet evdeymiş, gelir birlikte.»

«Gece fındık fidesi taşıyacaktı, sandalla...»

Yüzündeki bulut dağılır gibi olmuştu.

Adile Kadın elinde çapa, çıktı, Şerife de arkasından...

«Sabahlar hayrola!» dedi.

«Hayırlı sabahlar!»

Şerife, ağaca bağlı eşeğin yularını çözdü. Daha önceden tıklım tıklım yüklemişlerdi. Hamit'in karısı

«Kız Güllü!» diye seslendi, «Gelin siz de çapalarınızı sarın eşeğin bi yanına!»

Güllü, kazmaları toplayıp getirdi dut ağacının dibine.

Şerife:

«Eşeğin binilecek yanı kalmadı.» dedi, «İyisi mi elimizdekilerini yükleyelim de rahat gidelim!»

Hamit anasıyla önden yürüyordu. Bir yanında da Huriye Kadın... Şerife eşeğin yularına yapışmış çekiyordu:

«Huysuz cenabet!» diyordu, «Sırtına yük vurdun mu yularından yedemezsen adım atmaz.»

Güllü'yle Hacer arkadan iterek sanki ilk hızını veriyorlardı Okumuş'un.

«Deeeh!.. Gâvur oğlu gâvur!»

Mahallede ilk kıpırdanmalar başlamıştı. Horozlar ayak seslerini duydukça, geciktiklerini sanarak ötüşüyorlardı durmadan. Camlar teker teker kızarıyor, bacalardan çıkan dumanlar, keyfince yükselemiyor, sis perdesinin içinde dağılıp yok oluyorlardı.

Güllü, Kuyubaşından Zeliha'ya seslenince, kızcağız, çapası elinde koşup gelmişti. Necmiyenin gelemiyeceğini söyledi, giysi yıkadığı için.

Okumuş, Konakbayırı'ndan aşağı, başı önünde kuzu kuzu iniyordu. Nallarını tıkırdata tıkırdata yürüyordu kızların arasında. Sis perdesi yavaş yavaş kalkıyordu denizin üstünden.

Güllü, Ortaçarşıya girince susuvermişti birden. Hacer bu susmanın anlamını bilecek kadar içli dışlıydı onunla.

«Kalkmış mı ki...» dedi yavaştan.

«Erken kalkardı eskiden...» dedi, Güllü.

«Geçen sabah dikiliyordu kapının önünde.»

Kaç gündür içini yiyip kemiren kurdu, vurdu açığa:

«Güllü!» dedi, «Bir lâf çalındı kulağıma. Ben inanmadım ya... Bir de sana sorayım dedim.»

Kapkara gözbebeklerini tasalı tasalı dikti Güllü'ye:

«Şemsiyle evleniyor musun» dedi. «öyle söylüyorlar.»

«Kimler söylüyormuş?»

«Emineden duydum!»

«İnandın mı?»

«İnandım biraz da...»

«Beni Şemsi'yle mi görmüşler yoksa?»

«Yoook...»

«Yoksa Şemsi mi söyledi sana?»

«Yüzünü bile gördüğüm yok bugünlerde.»

«Demek yüzünü gördüğün de oluyordu?..»

«Görüyordum. Hüseyin seferde olduğu günler eve de geliyordu.»

«Duyuyordum da inanmıyordum. Doğruymuş demek.»

«Doğru! Senden lâf çıkmaz diye söylüyorum. On beş, yirmi gün öncesine kadar buluşuyorduk sık sık...»

«Hüseyin burda değil miydi o günlerde?»

«Buradaydı!»

«Eee?..»

«Buluşurduk işte... Kara Hüseyinlerin evinde... Oğlu var ya... Kara Ekrem, hani Zonguldaktaydı, geldi.»

Susmuştu birden. Köprüyü geçiyorlardı. Bu köprüyü Hacer de çok geçmişti eskiden. İkisi de ayrı ayrı şeyler düşünerek yürüyorlardı :

«İkimiz de koğulduk bu fabrikadan...» dedi Hacer, «İkimizi de oğlunun yüzünden uzaklaştırdı Hacı Dursun.»

Güllü'nün aklı başka yerlerdeydi.

«Yok!» dedi, «Bu sabah görünmüyor kapıda. Uyuyup kalmış olacak.»

«Ah bu Hacı Dursun!..»

«Çok erken çıktık yola bugün... Kalkmamıştır. Kalksa bile bilmez ki bu kadar erken geçeceğimizi!»

Şerife'yle Zeliha konuşa konuşa geliyorlardı geriden. Zeliha:

«Yoruldunuz herhal.» dedi, «Yavaşladığınıza bakılırsa...»

Tam kapının önünden geçiyorlardı. Güllü sesini duyurma umuduyla:

«Neden yorulacakmışız.» dedi, «Daha yeni çıktık yola!»

Duyuramamıştı. Ne kapıda aradığını görebilmişti, ne pencerede... Bir kuşku girmişti içine.

«Hüseyin nerde?» dedi, Güllü, «İstanbulda mı?»

«Neye sordun?» dedi, «Burda değil!»

«Kaç gün oluyor sefere çıkalı?»

«Dört gün oluyor.»

«Dört gün haaa?..»

Biraz rahatlamıştı içi. Recep'i iki üç gün önce görmüştü çünkü... Temel Reiz'in motoruna binip gitmiş olamazdı.

«Neden sordun?» dedi Hacer, «Anlayamadım. Şemsi için mi? Dedim sana, yirmi gün oldu, hiç uğramadı. Geçenlerde dükkâna indim Amelikan alayım diye... Ben girince çıktı gitti...»

Bir şeyler anlatmak istiyordu Hacer. Güllü dinleyecek halde değildi hiç. Onu ne yapıp yapıp görmeli, konuşmalıydı. Bir gece, gene eskisi gibi sabaha doğru... Fabrikanın kapısını çalsa... Uyandırsa Recep'i... Sarılsa boynuna. Dünya bi yana dese... Biz bi yana... Dünya bi oraya gelse dese... Kâinat bi yana gelse dese... Gene bizi ayıramazlar dese sarılıp da boynuna. Ocakbaşına otursalar. Çay demleseler...

Hacer yürüyüşlerini ileri ileri ayarlıyarak Şerife'lerden gerilerde kalmayı becermişti:

«Sana bi şey söyleyeyim mi Güllü'cüğüm.» dedi, «Geçen hafta, bi cuma günü müydü, neydi. Bütün gün senin kapını kolladım.»

Yavaş yavaş toparlanmaya başlayan Güllü, şaşırmıştı

«Sen mi kolladın kapımı?» dedi. «Annayamadım. Neden .kolluyorsun?»

«Neden olacak... Kızmazsan... Bana darılmazsan...»

«Neden darılayım...»

«Şemsi sizin eve giriyor mu diye...»

«Şemsi mi? Neden girecekmiş Şemsi bizim eve?»

«Sen birini sevdin mi hiç... Sen kıskançlık nedir biliyor musun?»

«...»

«O gün sen evden çıktın... Ben de yürüdüm peşinden. Fatmalara girdin. Kuyunun başında suya gelenlerle çene çalıp bekledim seni. Uzaktan çıktığını görünce, gene düştüm peşine... Kızmadın değil mi?..»

«Peki, neden, neyimden işkillendin de düştün peşime?»

«Neden mi?.. Ben fabrikadan neden atıldım. Şemsi'yle düşüp kalkıyorum diye, değil mi? Sen de işten çıkarılınca...»

«Ben de mi Şemsi'ylen düşüp kalkmış oluyorum?»

«Kusuruma bakma. Kendimden pay biçtim de...»

«Hiç yorma kendini... Benim Şemsi'yle hiç bi alışım verişim yok! İçin rahat olsun!»

«Safiye Teyzenin yaydığı...»

«Benim de çalındı kulağıma. Göya Şemsi beni isteyesiymiş, ben de he diyesiymişim. Nerde demişim, ne zaman demişim?»

«Bunun doğru olan bi yanı da yok değil. Bana bile ağzından kaçırdı Şemsi, kavga ettiydik. Şemsi seni seviyor, bu yalan değil.»

«Onlar kimseyi sevemezler Onlar bizim gibilerle yatmak isterler. Söyle bakalım, Şemsi seni seviyor mu?»

«Bi zamanlar inanır gibi olmuştum, seviyor sanmış-

tım. Karısı olmayı düşünmüştüm. Özenmiştim karısı olmaya... Bu yüzden de onun istediklerine karşı duramadım. Her şey olup bittikten sonra aklım başıma geldi emme...»

«Yazık etmişsin kendine!»

«Doğru...» dedi Hacer, «Yazık ettim. Gel gelelim, gene de umudumu tüm kesmedim. Bir gün diyorum, gene benimle evlenebilir. Sen eğer...»

«Ona he demezsem, öyle mi?»

«Evlenmezsen...»

«Evlenmeyi çıkar aklından. Onlar bizim gibilerle evlenmezler diyorum sana. Kaç dönüm fındıklığın var. Kaç Reşat'ın, kaç Mahmudiye'n var? Babandan ne kaldı, miras olaraktan? Kaç ev, kaç samanlık, kaç dükkân?.. Onlar bizim gibilerle...»

«Ya tutar seni anandan Allah'ın emriyle isterse... Hani diyelim ki bizim gibilerle evlenmezler... Ya evlenmek isterse seninle?..»

«Beni geç! Ben birine söz vermişim... Hem de o Şemsi denilen oğlan peşime düştüğü sıralarda...»

«Biliyorum. Sen hiç yüz vermedin. Evine girdikleri halde...»

«Bunları yaparken seni Hesap Odalarında iç ambarlarda sıkıştırıp duruyordu.»

«...»

«Biliyorsun... Sıkıştırıp durduğu, bir sen değildin ki... Gene de en çok, yüz veren sen oldun...»

«Sevdiğim için...»

«Hiç iyi etmedin!»

«Eğer sen gene böyle kalıp da he demezsen... Bir gün beni alır gibime geliyor. Çünküm... Bi çocuğum...»

«O deliliği de mi yaptın?»

«Bile bile yapmadım ki... İş başa gelince de umut-

landım olan bitenden. Güllü! Sen akıllı kızsın! Gidip babasına anlatsam... Bi çocuğum olacak desem, senin oğlundan? Haaa? Nasıl olur ki?»

«Nasıl mı olur?.. Sana beş on kuruş verirler... O da sus payı... Yoook, herşey ortaya dökülürse inkâr edip geçerler öbür yana...»

«Kendime kıymaktan başka bir şey kalmıyor, yapacak o zaman.»

«Neden kıyacakmışsın kendine! Anamı al, git İstanbul'a. İşe gir, çalış!»

«Ya Hüseyin duyarsa, ne yapar beni!»

«Ergeç duyacak... İstanbul'da duyarsa katlanır, burda duyarsa deliye döner. Adam içine çıkamaz olur.»

«Ah, ben ne yaptım...»

«En iyisi sen, yakınlarından birinin yanına... Al başını, git!»

«Gidemem ki... Zonguldakta teyzem... Ereğli'de halamın kızı... Gidemem... Belki acır da bana... Alır diye...»

«Acımak mı... Şurda beş on dönüm fındıklığımız olacak diye çabalıyoruz. Babası taktı kancasını... Bu topraklar benim diye tutturdu. Elinde kapı gibi tapu varmış... Anamın yarı ömrü bu açmada tükendi. Hadi ben gencim, bana koymadı şu onbeş, yirmi gündür çektiklerim. Anam, yerinden zor kalkıyor sabahları...»

«Demek Şemsi'yle evlenmenin aslı yok öyle mi? Bilsen ne sevindim. Çıkmayan candan umut da çıkmıyor. Hiç... Hiç bi umut yok mu sana göre?»

«Allahın bize bol bol verdiği, umut... Bu umut da olmasa...»

«Öyle... Bu umut da olmasa... Ben çoktan kıyardım kendime...»

«Kesme umudunu Allahtan!»

Aşağı çarşıya giriyorlardı. Arka sokaktan, Hükümet

Konağı'nın önünden geçiyorlardı. Güneş doğmasa da ortalık ağarmıştı. Jandarmalar uyanmış, girip çıkıyorlardı birer, ikişer... Ne başlarında şapkaları vardı, ne ayaklarında tozlukları... Çeşmeden yüzlerini yıkayorlar, keten mendillere siliyorlardı.

Güllü'yle Hacer'i görenler, yeni uzayan saçlarını elleriyle düzeltip dikildiler yol üstüne. Kendini en yakışıklı sanan çatık kaşlısı, Güllü'ye doğru eğilerek:

«Aç yüzünü de göreyim bi» dedi, «Göreyim de gözüm gönlüm açılsın!»

Yanındaki kirpi saçlısı:

«Biz adam mı yeriz be!» «Aç da yazmanı işimiz rast gitsin bütün gün.»

«Ne kadar saklanırsan saklan, mal gösteriyor kendini gene de...»

«Şu şalvara bak! Poyraza tutulmuş laz kayığı gibi...»

«Yavrum! Adım atışını seveyim. Uzatmalı çavuş gibi yürüyorsun küt küt!..»

Kızlar duymamışlardı bu sözleri sanki... Duysalar da övünecek hal yoktu ikisinde de... Akılları başka yerlerdeydi.

Caminin önünden geçerlerken, sabah ezanı okunuyordu. İki üç kişi abdest alıyordu şadırvanda. Tahta köprüden geçip Ayazlı yolunu tuttular.

Güneş yüzlerine doğmuştu Aftun ağzında. Sis sıyrılmış, bulutsuz bir gökyüzü yükselivermişti başlarının üstünde... Arabacı Hamit, Derenin denize döküldüğü yerde duruyordu:

«Şerifeee! Buraya gelin!»

Oysa Şerife çoktan yönelmişti derenin ağzından yana. Kızları çağırmak istiyordu Hamit.

«İşte sizin fındık fideleri Huriş Abla! Dün sandalla taşıdı, Ahmet. Şunlar bizimkiler.»

Güllü'nün haberi yoktu bundan. Başını çevirip baktı anasına.

«Sağ olsun!» dedi Huriye Kadın, «Elleri dert görmesin!»

«Bir de yardımcı almış gece, yanına!» dedi, «Hani fabrikada Recep var ya... Şu bizim Recep...»

Gözleri Güllü'nün üzerindeydi. Getirdi gerisini:

«Bütün gece boş durmamışlar.»

Oysa olanı biteni Huriye kadın biliyordu önceden. Çekindiği için söylememişti Güllü'ye. Durdu kadınlardaki toplantıdan beri, Ahmet'in lâfını ağzına almamıştı hiç.

Güllü, büsbütün başka şeyler düşünüyordu. Üzüntüsü dağılıvermişti birden. Demek Recep bu yüzden çıkamamıştı kapının önüne. Bütün gece çalıştığından uyuyup kalmış olacaktı.

«Hadi kızlar!» diye seslendi Hamit, «Dikilip durmayın! Sırtlayın bakalım şu fındık fidelerini!»

İki yığın halindeydi fideler.

«Şunlar bizim!» dedi Hamit, «Ben dün gündüzden getirdim. Şunlar sizin.»

«Ya derenin ağzındakiler?»

«Onlar da Hacı Dursun'un. Biz sandalla taşırken, motorla taşıyorlardı bu fideleri...

«Nerden yüklemiş Hacı Dursun bunları?» dedi Adile Kadın.

«Nerden olacak, Giresundan... Büyük küfelerde yirmişer otuzar fide bir arada... Kökleri toprağın içinde... Dün bunları küfelerden söküp yığdılar şuraya... Demet demet bağladılar... Kara fındık fideleri bunlar...»

«Ne farkı varmış bizim fidelerden?»

«Ne farkı olur mu? Hem daha çok toral veriyor, hem de her toralda daha çok fındık var...»

«Desene...» dedi, Adile Kadın, «Daha toprağa dikmeden bizden çok fındık alacağını biliyor Hacı...»

Aklından daha başka şeyler geçiyordu, Hamit'in... Hiç olmazsa beş on demetini değiştiremez miydi bunların. Her demette elli altmış fide olduğuna göre, iki demet olsa yüz, yüzelli fide ederdi.

«Bırak!» dedi, kendi kendine. «Uyma şeytana! Allah hepimizin rızkını ayrı yaratmış. İşine bak sen!»

Okumuş'u öfkeyle çekti yularından:

«Namussuz!» dedi, «Tombul fındığa da razı olduk... Onu da rahatça diktirmiyor bize... Toprağımızı çekmeye çalışıyor altımızdan.»

«Gözünü toprak doyursun!» dedi anası, «Hadi işine bak sen!»

Taşıyabileceği kadar demeti vurdu omuzuna.

Kestanenin altından Durdu Abla çıkıvermişti önlerine:

«Sen misin?» dedi Adile Kadın, «Ürktüm birden, çalının arkasından çıkıverince...»

Ahmet de az ilerde dikiliyordu.

«Kolay gele Adile teyze!» dedi, «Kimin gözünü doyuruyorsun toprakla?»

«Kimin gözünü olacak... Hacı Dursun'un gözünü! Taaa Giresun'dan fındık fidesi getirtmiş, küfelerin içinde...»

«Yaaa öyle yapmış... Küfelere basmış toprağı, basmış gübreyi...»

Hamit biraz da Ahmet'ten destek almak umuduyla:

«Bir iki demet fide alsam da... Bizim açmanın bi yanına diksem diyordum.»

«İyi ki almamışsın!» dedi Ahmet, «Fideler yeşermeyince toprakta bulurdun suçu.»

«Neden toprakta bulacakmışım. Daha olmazsa verirdim gübreyi gözüne.»

«Para etmezdi ki...»

«Neden etmesin...»

«Etmezdi işte... Ne yapsan para etmezdi. Deniz suyuna batırdım fideleri bütün gece.Adamları da başlarında olduğu halde... Yaktım kavurdum tüm fideleri.»

Hamit susup kalmıştı. Uzun süre düşündükten sonra :

«İyi etmişsin!» dedi, «Toprağımızda gözü olan adama ne yapsan az. Hay ellerin dert görmesin!»

Birden canlanıvermişti Hamit :

«Deeeh!» dedi, Okumuş'a «Sen ne yapacaksın bugün?»

«Fideleri açmaya taşıdık Recep'le... Bugün dikebildiğimiz kadarını dikeceğiz.»

«Ya değirmen?»

«Nuri'ye bıraktım. İki gün değirmencilik onda...

Sokuldu kulağına:

«Raife de boş bırakmıyacak» dedi, «Göz kulak olacak.»

Kızlar birinci seferi yapmış, dönüyorlardı. Güllü, birer yanına almıştı, Hacer'le Zeliha'yı. Durdu Kadınla karşılaşınca :

«Hoş geldin!» dedi Güllü, «Sağ olsun Ahmet Ağabi sandalla getirmiş fideleri... Biz de taşıyoruz.»

«Sabaha doğru geldi eve. Yanına da Recep'i almış, birlikte taşımışlar.»

«Eş dost sayesinde toprak sahibi oluyoruz işte. Koskoca fındıklık...»

«Anan nasıl?»

«Zor kalktı bu sabah!»

«Bu açma işi, yıktı zavallıyı. Alışık olmayınca...

«Öyle oldu. Şu fideleri bi dikseydik hayırlısıyle.»

«Bitmez ki fındıklığın işi.»

«Bir ay sonra da çapalayıp mısır ekerim fidelerin aralarına.»

Bir şeyler söyliyecekti, yutkundu. İçini çekip yürüdü, Durdu Kadın.

Kızlar, üç seferde taşıyıp bitirdiler fideleri. Dördüncü seferde Huriye Kadın, çevresindeki kazma kürekle, kap kacaklarla birlikte alıp çıkardılar açmaya. Dereden, içecekleri suyu almayı da unutmadılar.

Hemen başlamışlardı fideleri dikmeye. Önceden ocaklar kazılıp hazırlandığı için iş hızlı gidiyordu. Huriye Kadın aldığı fideleri ocakların ortasına tutuyor, kızlar hemen ellerindeki çapalarla toprağı kazıp dolduruyorlardı diplerini.

Durdu Kadın'ın açması tepede, Hacı Dursun'un açmasının bitişiğindeydi. Ana oğul eğilip doğruluyorlar, ölçülü biçili kazılmış kuyulara, bir çocuk boyunu aşmayan fideleri dikiyorlardı sıradan.

Yüksekte kalan Hacı Dursun'un açması bir uçtan bir uca uzayıp gidiyordu. Töngelli'den, Ayazlı'dan tutulmuş yirmi, yirmi beş kişi ellerinde çapa durmadan ocak açıyorlardı.

Hamit'in açması çok aşağılarda, Aftun deresinin kıyısında kalıyordu. Toprak inişli çıkışlıydı. Nasılsa yangından kurtulmuş bir ağaca yularından bağlamışlardı Okumuş'u. Dönüp duruyor, yeşermeye yüztutan otları iri dişleriyle koparmaya çalışıyordu.

Hacı Dursun'un açmasında çalışanlardan bir küme, çapalarını, açtıkları ocakların içinde bırakarak girmişlerdi yola. Dikmelerin arasından keçiyoluna çıkıyorlardı. Durdu Kadın'ın dikmelerinin kıyısından yürüyorlardı. Başlarında Kambur Naci vardı. Bir tümseği aşarken, arkasındaki ırgatları durdurduktan sonra seslendi:

«Ahmet! Oy, değirmenci Ahmet!»

Elindeki kazmayı bırakmadan yürüdü Değirmenci Ahmet:

«Ne var, Ulan Kambur!» dedi.

«Biz, daha, kumdan fideleri almaya gidiyoruz!»

«Eee?»

«Hacı, sabahınan dedi ki bana... Bizim fındıklığın alt başındaki açmalara gelen olursa de ki onlara... Kendi gönülleriyle çıkarlarsa çıksınlar, çıkmazlarsa ben onları çıkarmasını bilirim, dedi. Benden söylemesi... Eğer bir patırtı kopmasını istemiyorsan...»

«Neden çıkacakmışız açmadan, anlayamadım. Bu topraklar Hacı Dursun'un değil, bizim! Ormanı ben yaktım, açmayı ben açtım, onun nerden oluyormuş!»

«Tapusu varmış elinde...»

«Tapu, nah şu üst baştaki fındıklığın tapusu, bu açmaların değil...»

«Daha çoğuna aklım ermez benim. Çıkacaksınız, dedi, işte o kadar. Alt baştakilere de söyleyiver sen! Huriye kadınla Arabacı Hamit'e...»

«Sen kısaca Hacı Dursun'a de ki... Bu açmalardan Değirmenci Ahmet'i kimse çıkaramazmış de... Anca leşimi çıkarırlar benim. Hadi güle güle!»

«Benden söylemesi...»

Kambur Naci, yürüyüp gidecek yerde, arkasındaki ırgatlardan, üstü başı adam içine çıkacak biçimde olanına döndü:

«Duydun ya...» dedi, «Çıkmıyormuş, burdan anca leşimi çıkarırlar benim, diyor. Öylecene söyle Hacı Dursun'a. Töngelli'nin altından Ayazlı'ya geç, kestirmeden... Selâm söyle! Hadi, durma!»

Sonra Ahmet'e döndü:

«Emir kuluyuz, ne yaparsın!»

Başı önünde, sonuna kadar dinliyen Durdu Kadın söylendi durdu peşinden.

«Dar mı geliyor bunca toprak! Memleketin yarısı onun. Sığamıyor mu? Sığamıyor mu bunca toprağa...

Ne istiyor bizden! Söyle o hacı denilen dinsiz imansıza! Üstümüze gelmesin bizim. Kötü olur sonra!»

Kambur Naci çoktan alıp götürmüştü peşine taktığı ırgatları. Üst yoldan deniz kıyısına doğru iniyorlardı. Durdu Kadın kızlardan yana dönüp seslendi:

«Kız Güllü» dedi, «Ne diyor, bu Kambur Naci duydunuz mu kız?»

Kazmasına dayanıp sordu Güllü:

«Ne diyor, Durdu Teyze?»

«Atacakmış bizi, bu açmalardan haaa? Huriş Kadın, nasıl atabilir! Ne hakkı varmış toprağımızda onun. Kilim gibi işledik kaç aydır. Nasıl bırakırız, uydurma bi tapı çıkartmış diye. Haaa? Çıkar mısın sen burdan?»

«Ne bileyim...» dedi Huriye Kadın, «Nasıl uğraşırız bu Hacıynan bilmem ki. Canavar gibi adam.»

«Bakalım geçiyor mu onun canavarlığı...»

Hamit de gelmiş, dikmelerin dibine, dinliyordu:

«Ne dedi bu Kambur Naci?» diye sordu.

«Ne diyecek...» dedi Durdu Kadın, «Bu açmaları Hacı Dursun'a bırakıp çıkacakmışız hepimiz.»

«Hepimiz haaa? Ocağına kadar açtıktan sonra öyle mi?»

«Öyle zaaar. Oğlum Ahmet de dedi ki, burdan bizim ölümüz çıkar, dedi. Söyle, elini kolunu sallaya sallaya çıkar mısın sen?»

«Bıçak kemiğe dayanınca nasıl, çıkarsın. İşi buraya kadar getirmemek vardı, oldu. Bundan sonra ölmek var, çıkmak yok!»

«Anladın demek sonunda!» dedi Ahmet.

«Ne yaptıksa olmadı işte. Direnmekten başka çaremiz yok!»

«Dayanacağız!»

Güllü kazmasının sapına dirseğini dayamış, başını bir Ahmet'ten yana, bir Hamit'ten yana çevire çevire

dinliyordu. Renkten renge giriyordu yanakları. Hacer:

«Hacı Dursun gelir mi ki bugün?» diye sordu, yavaştan.

Zeliha biraz da havayı yatıştırmak için:

«Ne yapacaksın?» dedi, «Elini mi öpeceksin?»

«Köpekler işesin onun eline. Neden öpecek mişim?»

«Gelmişken, olur a isteyiverir seni oğluna.»

Kendisiyle daha da çok alay ettirmemek için şakaya bozuverdi işi:

«Hele istesin...» dedi, «Kolay!»

Önündeki ocağa dikilen fidenin dibine kazmanın yanıyla toprak çekerken:

«Ya beni istemeye kalkarken seni görüp de beğenirse...»

«Hiç üzülme!» dedi, «Kapatırım yazmayla yüzümü, göremez!»

«Ne kurttur o! Bir bakışta anlar, malın gözü olduğunu.»

«Daha iyi ya, tutar kendisi için ister, seni de oğluna!»

Bir diyeceği kalmamıştı Hacer'in.

«Demek benim kaynanam olmaya razısın öyle mi? Hiç de kötü olmazdı, geçinip giderdik seninle!»

Deniz kıyısına giden ırgatlar, arkalarında ikişer, üçer demet fideyle geçiyorlardı dikmelerin dibinden. Bunları gören Hamit:

«Geçiyor senin fideler!» dedi.

Gülüyordu Ahmet:

«Hemen dikecekler demek... Diksinler bakalım! Dönüm başına sekiz yüz kilo fındık verirmiş bu Karafmdıklar. Dolup taşar ambarlar.»

«Bir yarısını zor alırız bu Yomra fidelerinden.»

Huriye Kadın çalı çırpı toplayıp ateş yakıyordu. Dikmelerin dibindeki yangın görmüş ağaç köklerinin ara-

sından topladığı dalları atıyordu ateşe. Haşlayacağı erişte-nin suyunu ateşe koyduktan sonra:

«Şu iki sıra bitene kadar hazırdır aşımız,» dedi, «Haydi şunları da dikiverin çabuk.»

Güneş tam tepelerindeydi. Masmavi bir gökyüzü ala-bildiğine uzanıyordu kestane ağaçlarının uçlarından. Kuşkulu gözlerle bakıyorlardı Hacı Dursun'un açmala-rından yana. Fındıklığın arkasında tek gözlü bir bağe-vinin bacası tütüyordu. En azdan yirmi beş kişinin aşı pişecekti bir ocakta. Aftun deresinin açtığı vâdiden doğ-ru bir motorun pata-pataları duyuldu birden. Başlar de-nizden yana dönüverdi. Hacer:

«Geliyor bizim Hüseyin!» dedi, «Ereğli'den geliyor, Temel Reizin Semender'i...»

Arasıra böyle yapardı Temel Reiz. Yağlı bir iş bul-du mu, Akçakoca'nın işlerini geriye atar, açıktan Ereğ-li'ye kırardı dümeni.

Tam İstanbul havasıydı. Bütün gün fındık yükleye-cek. Erken erken tutacaktı demek İstanbul'un yolunu.

«Gözün aydın!» dedi Güllü, «Misafirin var bu gece.»

Hacer büsbütün başka şeyler düşünüyordu. Hüse-yin'in gelmesi de, gitmesi gibi hiçbir şeyi değiştirmiyor-du artık. Eskiden yoldan geldi mi, Şemsi'nin yüzünü gör-mek zorlaşırdı.

Zeliha'ya duyurmadan Güllü'ye:

«Söyliyeceğim Hüseyin'e...» dedi, «Alsın götürsün beni burdan. Nereye götürürse götürsün.»

Başını eğdi önüne:

«Büyüyor karnımdaki...» dedi, «Kımıldadıkça deli oluyorum. Burda daha da kalamam ben.»

«Anana açsan?..»

«Senden başka kimseye bir şey söyliyemem.»

«İster misin ben konuşayım ananla?»

«Öğrenince kendine kıyar, dayanamaz. Bilmesin daha iyi...»

Bir süre kazmasıyle fidenin dibini düzeltti:

«Anan her şeyi biliyor gibime geliyor.» dedi Güllü, «Belki bir kolayını buluruz. Ona açarsam.»

«Ne yaparsan yap!»

Huriye Kadın sesleniyordu:

«Bırakın kazmaları da gelin! Aha süzdüm erişteyi.»

Ellerini yıkadılar birbirlerine su dökerek... Hacı Dursun'un adamları kıyıdan son fideleri de götürüyorlardı. Geride kalanların omuzlarında birer ikişer fide demeti vardı ancak. Yemeğe yetişmek için seğirtiyorlardı yamaca doğru.

«Bu kadar fideyi nereye dikecekler?» dedi Zeliha, «Dağ taş fide...»

«Anca sonunu aldılar. Kaç sefer ettiler sabahtanberi...» dedi, Hacer.

«Böyle kaç fındıklığı var daha!»

Zeliha konuşuyordu kendi kendine :

«Allah verince veriyor.» dedi, «Babası da zenginmiş Hacı Dursun'un, oğlu da... Erkek olacaksın toprak sahibi olmak için... Hacı Dursun'un karısı da olsan, gene kurtulamazsın kazmaya yapışmaktan.»

Sonra Hacer'e döndü:

«Gelini olsan gene nafile!» dedi.

Boyuna kaşıklıyordu erişteyi. Bir çanakta erik pestili ıslatmıştı Huriye Kadın. Arada bir ezilmiş pestili de kaşıklıyorlar, iri iri kopardıkları mısır ekmeğine katık ediyorlardı.

Zeliha önüne sürülen tencerenin dibini sıyırırken:

«Eline sağlık Huriye Teyze!» dedi, «Gözel olmuş erişte.»

Üstüne bir maşraba da su içtikten sonra kalktı aya-

ğa. Diz çöküp oturmaktan ayakları uyuşmuştu. Gözleri ilerde tepenin üstündeydi. Hacı Dursun'un ırgatları yemekleri yemişler, bir araya toplanmışlardı.

«Neden toplanmış bunlar?» dedi.

Bu soru biraz da kendineydi. Öbürleri hiçbir şey göremezlerdi oturdukları yerden.

«Hepsinin yüzü evin kapısına dönük.» dedi Zeliha.

Kulağı kirişte olan Güllü:

«Neler söylüyorsun?» dedi, «Kimlerin yüzleri?»

«Irgatların!»

Oturanlar, kalktılar ayağa.

Hacer, elini gözlerine siper ederek:

«Kim var adamların karşılarında?» dedi, «Güneş vurunca parıl parıl parlıyor, ayna tutmuş gibi.»

«Jandarmalar!» dedi Güllü.

«Yaşlı bir adam konuşuyor adamlarla.»

Gözleri hiçbir şey görmediği halde lâfa karıştı Huriye Kadın :

«Sakın Hacı Dursun olmasın?»

«Odur!» dedi Güllü, «Hacı Dursun. Duruşundan belli.»

Karınca sürüsü gibi dağılıvermişlerdi ırgatlar. Yüzleri komut verilmiş gibi kendiliğinden alt başa dönmüş, yürüyorlardı.

«Geliyorlar!» dedi Güllü, «Bizden yana geliyorlar.»

Hacer ekledi:

«Arkalarından da jandarmalar»

«Ya Hacı Dursun?» dedi Huriye Kadın.

«En geride...»

«Yavaştan yavaştan o da geliyor. Üç dört adam var yanında. Biri kambur Naci, belli...»

Durdu kadın da görmüş olacaktı bunları, dikmelere doğru yürüyordu. Ahmet iki ayağını açmış, bulunduğu yerden bakıyordu gelenlere.

Güllü geriye dönüp Adile Kadın'a baktı. Okumuş'tan başkasını görememişti. Kuytu bir yere oturup ekmek yemiş olacaklardı. Hamit'in açmasından yana yürüdü Güllü. Dikmelerin dibinden seslendi.

«Şerife Abla! Şerife Abla!»

Şerifeden önce Hamit kalkmıştı ayağa:

«Sen misin Güllü!» dedi, «Ne var?»

«Hele bak, jandarmalar!»

Uzakta olduğundan göremiyordu gelenleri. Biraz da kuytuda kaldığından... Bir koşu önündeki tümseğin üstüne çıktı.

«Geliyorlar!» dedi, «Durdu Abla'nın açmasından yana!»

Karısıyla anasına seslendi:

«Gidiyorum Ahmet'in yanına!» dedi, «Siz de Huriş Abla'nın yanına geçin!» Kadınların kolayca geçebilmesi için, bir iki dikmeyi sallaya sallaya çıkardı. Önce kendisi geçti. Güllü'nün yanına uğramadan yürüdü Ahmet'in açmasına doğru.

Değirmenci Ahmet, hâlâ iki ayağını açmış, dikiliyordu. Başı da yaklaşanlarla birlikte yürüyordu sanki... Sağ yanında dikilen Hamit'i görmemişti bile.

«Ne oluyor?» dedi genç adam.

Gözleri, dikmelere dayanan ırgatlarda:

«Atmaya geldiler bizi!» dedi boğuk boğuk.

«En geride Hacı Dursun namussuzu!»

«Altı, yedi de jandarma var. Biri de o, Şekip Onbaşı! Hıncını almaya geliyor benden!» dedi Ahmet.

«Atacaklar bizi!»

«Atsınlar da görelim!»

Şekip Onbaşı, dikmelerin dibinden el ediyordu:

«Gelin buraya, heeey!»

«Gidelim mi?» diye sordu arkadaşına Ahmet.

«Gidelim!» dedi Hamit, «İstersen sen git önceden.»

«Neden?»

«...»

Bir sözcük bulup söyliyemiyordu.

«Yürü!» dedi Ahmet, «Gidelim birlikte.»

Hamit'in ayakları geri geri gidiyordu. Dikmelerin arkasında durdular. Şekip Onbaşı :

«Kaymakamlığın emri!» dedi, «Başkasına ait olan tapulu eraziyi işgal ettiğinizden tahliye etmeniz gerekiyor! Acele olaraktan.»

Ahmet:

«Bu topraklar bizim!» dedi, «Biz açtık bu açmaları...»

Ayağıyle dikmelerin dibine atılmış yanık kestane kütüğünü tekmeledi :

«Nah!» dedi, «Söktüğümüz kökler.»

«Kaymakamlığın emri! Tapusunu ibraz eden Dursun Namlıoğluna iadesi yazılıyor. Hemen tahliye edeceksiniz!»

«Gösterdiği tapu bu açmaların tapusu değil!»

«Bunu mahkemede söylersin! Siz şimdi hemen çıkın bu açmalardan!»

«Biz herkes gibi açtık bu açmaları. Elimizde tapumuz yok daha... Tapumuz olmayınca da mahkemeye nasıl gideriz!»

«Gördün mü ya! El oğlu alnuş tapuyu! Şu halde siz burayı en kısa zamanda...»

«Bir senetle bütün memlekete sahip çıkılmaz ki!»

«Sen de al tapu senedini, sen de sahip çık! Haydi bakalım toplayın tası tarağı! Emir var, çıkacaksınız!»

«Çıkmıyoruz!»

«Çıkacaksınız diyorum size! Kaymakamlığın emri.»

«Çıkmıyoruz!»

Hacı Dursun seslendi gerilerden :

«Çıkmıyorlar demek! Ver emrini onbaşı oğlum öyleyse! Şu aradaki dikmeler kalksın evvelâ! Haydi uşaklar, söküp çıkarın dikmeleri!»

İki ırgat, önceden hazırlanmış olduğu gibi, dikmeleri birbirine tutturan bağları, ellerindeki baltalarla kesmeye başladı. Geriye kalan ırgatlar, bağsız kalan dikmeleri bir oyana, bir buyana sallaya sallaya söküp çıkarmaya koyulmuşlardı harıl harıl...

Yerden irice bir taşa sarılan Ahmet :

«Bırakın!» diye yürüdü üzerlerine, «Çekilin ordan!»

Kimsede bir çekilme davranışı görmeyince :

«Size söylüyorum!» dedi, «Çekin elinizi dikmelerden!»

Başını çevirip bakan bile olmamıştı. Elindeki taşı bütün gücüyle fırlattı. Arkadan ikincisini...

«Çekilin diyorum! Benim toprağımda sizin işiniz ne! Defolun!»

Durdu Kadın da taşa sarıldı, Hamit de peşinden... Biraz daha sokulup atıyorlardı durmadan. Yerde yeter kertede taş eksik değildi. Hele dikmelere doğru yaklaştıkça daha irilerini geçiriyorlardı ellerine. Irgatlar işlerini bırakmak zorunda kalmışlardı. Bir iki tanesi yerden biçimlice taşlar arayıp bulmuştu. Henüz kimse atacak gücü bulamıyordu kendinde. Ne Onbaşı Şekip, ne de Hacı Dursun, «Ne duruyorsunuz!» diyemiyorlardı. Karşıdan gelen iri bir taş, dikmelerin arkasında gizlenen bir ırgatın koluna vurunca:

«Ne duruyoruz arkadaşlar» diye bağırdı, «Bizi öldürmelerini mi bekliyoruz.»

Birden sarılmışlardı taşlara. Ellerine ne geçerse atıyorlardı. Açılan gedikten dalmışlardı içeri. Sürü halinde adım adım yaklaşan ırgatlar, üçünü de çevirmeye başlamışlardı. Nerdeyse arkalarına geçip onları halkanın or-

tasına almak üzereydiler. Sırtlarına geriden gelen taşlarla durakladılar birden. Dönüp baktıkları zaman dikmelerin gerisinden, kendilerine taş atan kızları görmüşlerdi.

Koç başı kadar bir taşı elinde tutan Güllü:

«Çekilin!» dedi, «Buraya adam öldürmeye mi geldiniz, çalışmaya mı?»

Elindekini atmadan adım adım yürüyordu üzerlerine:

«Çıkın dışarı!» dedi, «Size ne, elin açmasından! Aldığınız gündelikle adam mı öldüreceksiniz! Yazık sizin erkekliğinize!»

Ahmetle Hamit de kesmişlerdi taşlamayı. Durdu Kadın soluk soluğaydı. Güllü hiçbirini görmüyormuş gibi yürüyordu söküllen dikmelere doğru:

«Bu memlekette hiç kimse toprak sahibi olmıyacak mı? Namusumuzla iki kök fındıklığımız olsun dedik, izin vermiyorlar. Siz gündelikle çalışan kişilersiniz. Size ne elin toprağından. Attığınız taşlarla birini öldürüp elinizi kana bulamak mı istiyorsunuz. İşte atıyorum, elimdeki taşı yere! Siz de atın erkekseniz!»

Güllü'nün bu emrini bekliyorlardı sanki. Ellerindeki taşları usulca yanlarına bırakıverdiler.

Zeliha'yla Hacer de Güllü'nün arkasında dikiliyordu. Sıkı sıkı tuttukları taşları herkesle birlikte fırlatıp attılar.

İşlerin kötüye gittiğini gören Hacı Dursun:

«Onbaşı oğlum!» dedi, «Geçebileceğiniz kadar dikme söküldü! Girin içeri, ne yapacaksanız yapın!»

Onbaşı Şekip, Güllü'ye yiyecekmiş gibi bakıyordu. Bu kız olmasaydı, taşa sarılan ırgatlar Ahmet'in de Hamit'in de üstesinden gelecekler, daha olmazsa uzatacaklardı boylu boyunca. Şimdi iş gene kendisine düşüyordu. Tek sıra duran altı jandarmaya:

«Yürüyün.» dedi, «Birerle kolda!»

Peş peşe dizilen jandarmalar sökülen dikmelerin arasından içeri girmek üzere yöneldiler.

Durdu Kadın seğirtip çıktı önlerine:

«Beni öldürün de öyle girin içeriye!» dedi, «Bu toprakta bi karış hakkı yok, Hacı Dursun'un, acıyın bana evlâtlarım!»

En öndeki, tüfeğinin dipçiğiyle itiverdi bir yana. İkinci jandarma, onun açtığı yoldan yürüyüp girdi içeri. Altısı da açmaya girince, Şekip Onbaşı bir bağ fişek sürdü tüfeğine. Ahmet'e doğrulttu:

«Kıpırdarsan yakarım!» dedi, «Tabanca var üzerinde biliyorum.»

Nişan alıp beklerken:

«Hasan!» diye seslendi arkadaşlarından birine, «Yürü, cebindeki tabancayı al, çabuk!»

Altı kişinin içinden en gösterişlisi yürüdü Ahmet'in üzerine doğru. Yukardan aşağı iki yanını yokladı. Arka cebine baktı. Şurasını burasını elledi, bulamadı. Onbaşı:

«İyi ara!» dedi, «Mutlaka üzerinde olacak!»

Yeniden üstünü arayan jandarma eri:

«Yok onbaşım!» dedi, «Bulamadım!»

«Peki!» dedi, «Çok güzel! Anlaşacağız demek...»

Tüfeğin namlusunu Hamit'e çevirdi bu kez de. Jandarma erine:

«Ara öbürünü!» dedi.

Hamit'in üzerine doğru yürüyen er, yukardan aşağı gezdirdi ellerini:

«Yok, bunda da...» dedi üzülerek.

«Öyle mi!» dedi Şekip, «Memnun oldum. Haydi, kim varsa açmada... Kadın, erkek, dışarı!»

Güllü, iki arkadaşiyle oturuverdi yere. Sanki toprağa yapışmış gibiydiler. Kızların neden oturduğunu anlı-

yan Durdu Kadın da gelinini yanına çekip çöküverdi oracığa, Ahmet'le Hamit de katıldılar onlara. Huriye Kadınla Adile Kadın da taaa gerilerde dikmelerin dibinde zaten oturuyorlardı. Şekip Onbaşı bu durum karşısında şaşırıp kalmıştı. Ahmet'in karşısına geçti:

«Uğraştırma beni!» dedi, «Kötü olur sonra!»

«Ne emir aldınsa onu yap!» dedi, «Kendi toprağımızdan, kendi ayağımızla çıkacak değiliz ya!»

«Öyle mi!» dedi, «Çıkartırız öyleyse!»

Jandarmalara döndü Şekip Onbaşı:

«Hasan, Bilâl» dedi, «Tüfeklerinizi verin arkadaşlarınıza da gelin buraya.»

Karşısına dikildiler.

«Tutun birer kolundan şu adamın önce!» Ahmet'i gösteriyordu. Genç adam, iki jandarma erine bir yanından tutturmamak için direniyordu. Şekip Onbaşı :

«Sıkı tutun be!» diye bağırdı.

Sıkı tutmuyor değillerdi. Ahmet hiçbirini itip kakmadığı halde sökülmüyordu topraktan. Çınar gibiydi.

Onbaşı tepiniyordu :

«Tutun be! Sıkı tutun, sürükleyin şunu!»

Ayaklarına yapışmak istediler, yapışamadılar. Kollarının altından tutmak istediler, beceremediler. Neresinden tutarlarsa çekip kurtuluyordu ellerinden.

Onbaşı geride bekleyen erlere:

«Tüfek çat!» komutunu verdi. Tüfeklerini çatan dört eri de yardıma çağırmıştı. Onların üzerine doğru koştuğunu görünce, Ahmet hemen kalkmıştı ayağa. Hamit, koşup gelmiş, Ahmet'in yanına dikilmişti. Durdu Kadınla Şerife de öbür yanına... Bu katılmayla durakladıklarını gören Güllü:

«Yürüyün!» dedi kızlara, «Çıkaracaklarsa, hepimizi birden çıkarsınlar!»

Adile Kadın'la Huriye Kadın da katılmıştı aralarına.

Şekip Onbaşı:

«Tutun erkekleri!» dedi, «Önce onları atın dışarı!»

Üçer üçer olup saldırdılar erkeklerin üzerine. Kadınlar da üçer dörder ikiye bölünüverdiler. Jandarmaları itiyorlar, kakıyorlar, erkekleri çekip alıyorlardı ellerinden.

Irgatlar bu birden büyüyen olay karşısında susup kalmışlar, soluk bile almadan izlemeye başlamışlardı olanı biteni.

İşin bir sonuca bağlanamıyacağından korkan Hacı Dursun, çoktan yitirmişti soğuk kanlılığını. Irgatlarına:

«Ne duruyorsunuz!» diye bağırdı, «Yardım etsenize jandarmalara!»

Bir dalgalanma oldu kümenin ortalarında. Bir tümseği aşıp hemen oracıkta duruverdiler yeniden. Gözleri yerde bekliyorlardı.

Kan beynine çıkmıştı ihtiyarın:

«Size söylüyorum. Ne duruyorsunuz!»

Kavruk yüzlü, açık mavi gözleriyle su katılmamış Karadenizli olan bir ırgat, iki kolunu açıp durdurmuştu arkadaşlarını:

«Kımıldamayın uşaklar!» dedi, «Buraya çalışmaya geldik biz, boğuşmaya gelmedik! Kız doğru söylüyor!»

«Keserim gündeliğinizi!» dedi Hacı Dursun.

«Kesemezsin Hacı Emmi! Nasıl kesersin!»

«Keserim ben!»

«Bırakır gideriz kesersen!»

Boğuşma hızlanmış, kadınların yazmaları çözülmüştü başlarından. İki erkeği vermemek için, kendilerini yerden yere atıyorlardı. Durdu Abla:

«Uğraşmayın bizimle!» diye bağırıyordu, «Çekilin gidin! Bu topraklar bizim diyoruz, anlamıyor musunuz! Tırnaklarımızla kazdık, kaç aydır! Belimiz büküldü kazma sallamaktan.»

Hacı Dursun:

«Sen Kanuna karşı mı geliyorsun Kadın!» diye bağırdı, «Sen hökümete karşı mı geliyorsun! Susturun şunu! Bu topraklar nasıl senin olurmuş. Müslüman değil misin sen!»

Irgatların üzerine doğru yürüyerek:

«Daha duruyorsunuz be!» diye gürledi, «Abuk sabuk konuşturuyorsunuz bu kadını! Kursağınızdaki aş, kimin kazanında kaynadı, nankör herifler! Tutun atın diyorum size, şunları.»

Jandarmalar, bu azar kendilerineymiş gibi atıldılar üzerlerine. Oğluyla birlikte Durdu Kadın sıkışıp kalmıştı aralarında.

«Ayyy! Bunalıyorum!» diye itti üzerine çullananları. Baskı büsbütün artınca bağırdı:

«Ay!.. Aman!.. Bittim!»

Çöküvermişti olduğu yere. Hacı Dursun işin gevşeyeceğini düşünerek:

«İnanmayın!» diye tepiniyordu, «Oyun ediyor size, yalan!»

Duraklayan jandarmalar yeniden çullanınca, Adile Kadın:

«Durun!» diye haykırdı, «Allah korkusu yok mu sizde! Ölüyor kadın be!»

Yüzü koyun uzanmıştı, Durdu Kadın. Durumundan bir şeyler sezinleyen Ahmet, eğildi anasının üzerine:

«Ana n'oldu sana?» dedi.

Kıvrılıp kalmıştı olduğu yerde.

Güllü kalabalığı eliyle iterek:

«Çekilin başucundan!» dedi, «Hava alsın kadıncağaz.»

Saçı başı darmadağın, eğildi üzerine Güllü. Kireç gibiydi yüzü. Başını yüreğine koydu kadının, dinledi bir süre. Doğruldu birden. Jandarmaları gayrete getirmek

için dikmeleri geçip içeri kadar giren Hacı Dursun'a döndü:

«Sensin katili!» dedi, «Sen öldürdün bu ihtiyar kadını!»

Kimse yerinden kımıldamıyordu artık. Hacı Dursun bile susuyordu. Jandarmalar suçlu suçlu önlerine bakıyorlardı. Ahmet üstüne kapanmıştı anasının, ağlıyordu.

Birden silkinip kalktı ayağa, koşmaya başladı. Yeni kazılmış bir ocağın, uzattı içine elini. Toprağı eşeleyip bir şey aldı, koydu cebine. Bütün gözler üzerindeydi. Yavaş yavaş geldi, anasının başına dikildi. Herkes donup kalmıştı sanki. Bakışlarıyla Hacı Dursun'u aradı. Göz göze geldiler. Bu bakışların anlamını herkesten önce Hacı Dursun sezinlemişti.

«Onbaşı!» diye bağırdı, «Vuracak beni!»

Durumu bir anda kavrayan Onbaşı:

«Atılın üzerine!» diye bağırdı erlere.

Ahmet cebinden çıkardığı tabancayı, olduğu yerden boşaltttı Hacı Dursun'un üzerine. Otomatik tabancaydı elindeki... Şemsi'den değirmende aldığı tabanca... Tutturamamıştı uzaktan. Hacı Dursun ayakta duruyordu şaşkınlık içinde. İkinci şarjörü koymak için elini cebine atınca, jandarmaları karşısında buldu. Onlarla boğuşmayı göze alamayan Ahmet kaldırıp attı elindekini Şekip Onbaşının ayaklarına.

XXIII

Ahmet İl Cezaevine gideli tam bir hafta geçmişti aradan. Hacı Dursun, Konakbayırı'na gömülen Durdu Abla'nın, Aftun Ağzı'ndaki açmasının dikmelerini söktürüp attırmıştı. Arabacı Hamit, yirmi dönümlük açmanın, on dönümüne razı olmuştu sonunda. Raşit Efendi

beş yüz lira karşılığı tapu senedini alıp teslim edecekti fideler yeşerince. Hâlâ Hacı Dursun'un açmasındaki fideler yeşermemişti ne hikmetse! Eline geçen açmaların, en verimsiz yerinden beş dönümünü de Huriye Kadına bağışlamayı düşündüğü gün, Safiye Kadına izin verip gün ortasında salıverdi mahalleye. Bu beş dönüm toprağı babasının hayırına bağışlamıyordu Hacı Dursun. Ne olacaksa olsundu artık, bu Güllü işi bir tatlıya bağlanmalıydı.

Konakbayırı'nı bu kadar hızlı çıkmamıştı Safiye Kadın bugüne kadar. Üzerine aldığı iş, öyle çerden çöpten bir iş değildi. Memleketin en ileri geleninin oğlunu evermeğe gidiyordu. Günü gelince düğünlerde derneklerde, yunaklarda, imecelerde ballandıra ballandıra anlatılacak, masal gibi bir şey olacaktı bu. Hacı Dursun şu kadar kadının içinde, koskoca memlekette, bula bula kendisi gibi bir kadını bulmuştu. Akıl onda, feraset ondaydı. Eğer anası, he, derse Hacı Dursun karısını gönderecekti, hemen arkasından. Bugüne bugün Hacı Dursun'un karısından da bir ayak önce geliyordu.

Kapıyı vurdu küt küt. Bu ses yüreğinden mi geliyordu, kapıdan mı belli değildi. Oysa kapı ardına kadar açıktı, bütün bahçeli evlerde olduğu gibi. Basıp çıkabilirdi yukarıya. Neden kapının eşiğinde karşılanmadan çıksındı. Koskoca Hacı Dursun'un adına geliyordu, Kel Niyazinin dulu Safiye olarak değil.

«Kim o?» diye bir ses geldi, yukardan.

«Benim ben, Safiye!.. İn aşağı hele!» diye tersledi.

Hiç de ineceğe benzemiyordu Huriş Kadın.

«Sen misin, kız Safiye!» dedi, «Hele çık yukarı!»

Merdiven başında bekliyordu. Basamaklarda dura dura çıktı.

«Azat mı ettin kızları erken erken... Donanma, şenlik mi var bugün yoksa.»

«Sen gene öyle belle!» dedi, «Donanma da var senin için, şenlik de.»

«O da neden kız?»

«Hele bi yer göster de soluk alayım,» dedi merdivenin üst başında, «Nasıl geldim bi Allah bilir. Kör olayım Konakbayırı'nın üst başında dinelip de bi soluk almadan yürüdüm.»

«Zorun neydi kız? Hele geç şöyle camın önüne!»

Safiye Kadın geçti sedirin üst başına. Huriye Kadın da karşısına:

«Ece? Hoş geldin bakalım, nasılsın?»

«Çok şükür!»

Gözlerinin içine baktı baktı da:

«Hacı Dursun yolladı beni!» dedi.

«Güllü'yü istiyor, değil mi fabrikaya. Çıkarsın aklından onu. Durdu Kadının ölümünden sonra o adamın yüzünü görmek ister mi sanıyorsun Güllü?»

«Yanlış anlama! Güllü'yü istiyor, istemesine ya, fabrikaya değil.»

«Nereye? Fındıklıkta çalıştırmaya mı? Kadın ırgatın ucuza geldiğini o da mı anladı yoksa?»

«Yok canım, fındıklığa da istemiyor.»

«Hangi cehenneme istiyor bi tek kızımı benim?»

Gözleri pırıl pırıldı Safiye Kadının:

«Oğluna!» dedi, «Oğluna istiyor!»

«Şemsi'ye... Öyle mi?»

«Allahın emriyle, peygamberin kavliyle...»

«Kızımı, Güllü'yü haaa?..»

«Güllü'yü yaaa!.. Seni isteyecek değil ya!»

«Onun oğluna münasip kızım yok benim. Onlar zengin, variyetli kişiler... Tarla onlarda, tapı onlarda, dükkân, fabrika... Bizim neyimiz var ki... Kuru bi kızımızdan başka?»

«Doğru söylüyorsun. Herşey onlarda...»

«Herşey onlarda olmasına onlarda ya... Gene de gözleri bizim bi karış toprağımızda.»

«Senin toprağın onun toprağının tozu olamaz. Bi örüzgerlik tozu... Allah vermiş ki, vermiş.»

«Dağı ormanı dümdüz ettik Güllü'ynen. Dikmeleri diktik... Tam fideleri dikerken neler geldi başınıza. Süngüylen çıkardı bizi toprağımızdan Hacı Dursun.»

«Şimdi sen kulağının pasını sil de iyice dinle beni!»

«Söyle bakalım, Safiye Kadın.»

«Hacı Emmi beş dönüm açma veriyor sana Aftun Ağzında... Kızın kocaya gidince sen ne edeceksin daha çoğunu! Başına belâ mı alacaksın? Diplerini kazmaya bile gücün yetmez bundan sonra.»

«Versin toprağımı geri, onun bi karış yerini istemem ben!»

«Hangi toprağını? Tapusu mu var ki koynunda. De ki beş dönümünü almış götürüyor kızın, beş dönümünü de sana bırakıyor. Bırak şimdi toprak hesabını da, kızın Kaarın gibi zengin bi kocaya gidiyor, onu düşün!»

«Ne düşüneyim, kısmetse olur.»

«Şimdi bu işe sen he diyor musun, demiyor musun?»

«Bilirsin sen de... Benim kızım, başkalarının kızına benzemez. Kendisi he demezse, öldür Allah, dedirtemezsin.»

«Sen anası değil misin? Hem anasısın, hem babası. Sen olur dedikten sooona... Ona ne düşer... Töööbe, töööbe... Bilirsin ne düşeceğini. Bana kalsa hiç üzerinde durmaz, geçerdim bi yana. Sormazdım bile başlık parasını, altununu, elmasını... Helbet üstüne başına yapacaklar, varlıklı kişiler... Şimdilik sana üç yüz kâât yolladı. Hacı Emmi için paranın pulun ne kıymatı var.»

Umursamaz bir davranışla kalktı yerinden:

«Hiç çeneni yorma.» dedi, «Gelince kendisiynen konuşursun! Bi kahve yapayım da içelim!»

Huriye Kadın ocağın içinde çiviye takılı cezveyi aldı. Önce suyunu koydu, sürdü ocağa.

«Bu üçyüz kâat, Güllü'nün düzeni için... İyi dinle sözümü, ikiyüz de senin kendine yolladı. Bu devlet kuşu herkesin başına konmaz, annadın mı? Sen diyorsun ki, Güllü bilir, ben ağzımı açıp bi şey söylemem... Nasıl kız anasısın sen! Kızın arada ziyan zebil olmuş gidiyor, haberin yok.»

Ocağın başından doğruldu birden:

«Ne demek o!» dedi, «Annıyamadım.»

«Annarsın, kızın bi piçlen başına kalınca... Kötü kötü söyletme beni! Hacı onu fabrikadan neye çıkardı? Kızının namısını düşündüğünden... O Recep denilen çulsuzun ettiklerini duymadın galiba... Sen de benim gibi işin içinde olsaydın, daha çoğunu bilirdin. Kızın nerdeyse bu çulsuza kaçacak, eli kulağında! Gel sen he de de, gerisini Hacı Dursun'a bırak!»

«Neler söylüyorsun sen! Güllü fabrikadan atıldıysa Hacı'nın oğluna yüz vermediğinden atıldı, bunu cümle âlem böyle biliyor.»

«Güllü böyle söylüyor değil mi? Gelsin de külâhıma anlatsın benim. Her sabah erken erken geldiğini de inkâr edemez ya fabrikaya. Niçin geliyordu sabah namazında, kırıştırmak için. Sen Güllü'ye sorarsan doğruyu olduğu gibi söylemez. Emme velâkin işin doğrusu böyle. Güllü, bu çulsuza kapıldığını söyler mi hiç!»

«Sormam ki söylesin!»

«Nasıl anasın sen! Bu kız nerdeyse evlenecek onunla...»

«Kısmetse evlenir de... Ne diyebilirim ben!»

Safiye Kadın söz geçiremiyordu. Oysa ağzından gi-

rip burnundan çıkacağını, ne yapıp yapıp yola getireceğini söylemişti Hacı Dursun'a, gelirken.

«Bak, Huriye Kadın!» dedi, «Hacı Dursun, kızını ne yapıp yapıp oğluna alacak... Sen ne demek istediğimi anlayamıyorsun. Hacı Dursun gibi bir adamın, senin kızının kaynatası olması ne demek... Adamın bi ayağı çukurda. Bunca mal mülk kime kalacak, helbet bi tek oğlu Şemsi'ye! Aklını başına topla da iyi düşün!»

«Benim aklım erdiğine göre... Bunu da arkadaşlarından duydum, bu Şemsi denilen oğlan kızıma gelirkene giderkene sataşıp dururmuş. Halâ da dolanırmış peşinden.»

«Hacı'nın oğlu Şemsi, kızını deliler gibi seviyor. İlkevvelâ böyle değildi. Doğru doğru, dosdoğru... İlkevvelâ değildi böyle. Her kıza sataştığı gibi, Güllü'ye de sataşıyordu. Allahı var, kızın bi kere dönüp bakmadı yüzüne... bakmadı da kötü mü yaptı... Yooo!.. Zengin evlâdı bunlar. Böylecene kızıştırdı pazarlığı... Deliye divaneye döndü sonunda Şemsi... Cayır cayır yanıp tutuşuyor şinci gözüm kör olsun! Paraysa para, ne yapıp yapıp Allahın emriylen almak istiyor, namısıynan.»

«Ne diyeyim bilmem... Kısmetten başkası olmaz ki Safiye Kadıncığım.»

«Sen he de de, varsın Güllü demesin. Hacı Emmi'nin istediği, senin ırazı gelmen. Gerisini bana bıraksın, diyor. Hepimiz anayız, babayız, ana baba hakkı, büyük diyor, Hacı Emmi. İlkevvelâ anasının izni ilâzım demeye getiriyor. Hele aklımdayken şu parayı koy bi yana. Şu üçyüzü, kıza mesarif edersin... Şu iki yüz de senin, şincilik... Eğer kızın damarına girer de he dedirtebilirsek yarın Şemsinin anası gelip isteyecek Allah'ın emriynen. Yoook kız ırazı gelmez de olmaz derse, gerisini

Hacı Emmi düşünecek... Taş çatlasa olacak bu iş, diyor Hacı. Sen hiç gücünü üzme... Şu var ki er geç imam nikâhı da olacak, Belediye nikâhı da... Zemane kızlarının aklı bi karış havada. Ola ki kız, o çulsuzdan, vazgeçmem de geçmem, der. Sen gerisini Hacı'ya bırak... İş olup bitti mi, kendi eliyle yollayacak Aftun Ağzındaki açmanın tapısını.»

Huriye Kadın, kucağındaki yüzer liralık kâğıt paralara bakıyordu. Ne alıp koynuna koyabiliyor, ne de itebiliyordu elinin tersiyle.

Merdivenden ayak seslerinin geldiğini duyan Safiye Kadın yüzlükleri el çabukluğuyla katlayıp sokuverdi Huriye Kadının koynuna.

«Anaaa!» diye seslendi dışardan Güllü, «Merzuka Teyze selâm söyledi, bekliyor aşağıda. Bizim büyük makası istiyor. Hüseyin bi pazen getirmiş İstanbul'dan ki görme... Hacer de anası da birer entari dikinecekler... Makas nerde, musandıralı odada mı? Ben de ısmarlayım mı, haaa? Ne dersin?»

Huriye Kadın:

«Kız, içeri gel de Safiye Teyzene bi hoş geldin de ..»

«Safiye Teyze mi dedin?.. Dur, şu makası vereyim de, geliyorum!»

Kapıya kadar inip çıktıktan sonra girdi odaya. Şöyle yerinden bir kıpırdayan Safiye Teyzenin elini öptü. Yazmasını başından sıyırıp bir minderin üstüne oturdu.

Safiye Kadın :

«Maşallah!» dedi, «Görmiyeli daha da gelişmiş, güzelleşmişsin.»

«Sağ olsun...» dedi Güllü, «Hacı Emmi kurtardı beni tozun toprağın içinden. Gene onun sayesinde açma işlerinden de kurtuldum, oturuyorum bütün gün.»

«Onu bunu bilmem ya... Yaramış evde oturmak.. Kolay mı zabahtan akşamacak hara güre çalışması el

kapısında. Emme velâkin senin gibi kızlar uzun boylu evde oturamazlar ki... Maşallah, yaşını bilmesem ben bile şaşırıp kalırdım, aslan gibi kız olmuşsun... Başgöz etmenin zamanı geldi de geçiyor bile. Bak, Güllü, kızım! Aftun ağzındaki açmalar için hiç takaza etme Hacı Emmi'ye. Beni o gönderdi, beş dönümünün bugün yarın tapısını çıkarttırıp gönderecek... Elindeki tapıya bakarsan dereye kadar bütün açmalar onun üzerinde görünüyor ya... Hacı, herkes gibi değil, merhametli adam, çok... Arabacı Hamit'e on dönümünü nasıl bağışladıysa, size de beş dönümünü...»

«Mithat Beyi abukat tuttum ben, on dönümden aşağısına razı gelmem! Hem kimin toprağını, kime bağışlıyormuş Hacı Emmi, heee?..»

«Beş dönüm, on dönüm... Er geç senin malın hepsi de... Şimdi demek istediğim, beni Hacı emmi gönderdi buraya...»

«Neye gönderiyormuş seni?»

«Allahın emriyle istiyor oğluna...»

«Yaaa!.. Seni gönderdi demek... Nesi oluyorsun sen oğlanın? Bizim büyüklerimizden öğrendiğimiz, oğlanın anası gelir, kız istemeye... Anası yoksa ablası, teyzesi... Neye anası gelip istemiyor? İstemeeez!.. Biz onların gözünde, çulsuzun biriyiz... Bizim gibi kızları kapısında çalıştırdığı ayakçılarına istetirler. Neden mi böyle yaparlar, tarlasız tabansız kişilerin karşısına çıkmaya âr ederler de ondan... Anamın ne cevap verdiğini bilmem ya... Benim diyeceğim ortada... Fabrikasında bile çahştırmaya lâyık görmeyip de koğduydu beni. Böyle bi kızı gelin diye istemeye kalkışırsa bunda bi bit yeniği olmalı!»

Safiye Kadın, biliyordu alacağı karşılığı... O kadar da bozulmuş görünmedi:

«Peki kızım...» dedi, «Elçiye zeval olmazmış. Ben-

den söylemesi... Enine boyuna iyi düşün de ilerde başını taştan taşa çalma. Hacı Dursun gibi bi adam, seni oğluna münasip görüyor da sen, olmaz diyorsun haaa... Emme gene senin bileceğin iş...»

«Ben bileceksem, bu işin olacak hiç bi yanı yok!.»

«İyi düşündün mü?»

«Çok iyi düşündüm Safiye Teyze.»

«Ben seni çok sevdiğim için geldim kapına kadar. Benden günah gitti.»

Huriye Kadından yana döndü:

«Hep böyle oluyor gençlikte.» dedi, «Doğruyu, eğriyi göremiyorlar. Ama bizim gibi yaş kırkı, elliyi aştı mı...»

«O zaman da Hacı Emmi gibi oluyor. Bi türlü gözü doymuyor bi çoklarının. Kendisinden dişlisine diş geçiremeyince, kendisinden düşkün olanların ağzındaki lokmaya göz dikiyor. Neyse, Safiye teyzeciğim, ben Durdu Teyzenin ölüsünü ayaklarımın dibinde gördükten sonra ne Hacı Dursun'un suratına bakarım, bundan sonra, ne oğlunun. Seni burda görünce, beni fabrikaya çağırmaya geldin sandıydım. Bundan sonra değil gelin gitmek, işçi olaraktan bile yanlarına girip suratlarına bakarsam, yüzüme bütün memleket tükürsün.»

XXIV

Sabir'in kahvesinde gündüzden başlamışlardı içmeye. Sefer Reiz'in oğlunun düğünü vardı. Kapkirli'den getirilen gelin, bütün mahalle kadınlarını bir araya toplanuştı Reiz'in evinde. Güveyinin yakın arkadaşları yatsı namazından sonra güveyi girecek Kemal'in mutluluğuna durmadan içiyorlardı.

Seferin oğlu, sağdıcı Osman Bayraktar'ın uygun

gördüğü ölçüyü aşırmadan, kaldırılan kadehlere karşılık vermeye çalışıyordu. Ne olur ne olmazdı, sızıp kalmak da vardı gerdekte.

Şekip Onbaşı devriye geziyordu kahvenin önünde. Arada bir içeriye giriyor, ocaklıkta kendisi için hazırlanmış tepsiden çimlenip işinin başına dönüyordu.

Herkes içip eğleniyordu. Kapının önünden geçen kızlarda bile çakır keyif bir baş dönmesi, bir açık saçıklık vardı. Düğün, kendileri için düzenleniyordu sanki.

Kahve, karakolun örtülü hoşgörüsüyle eğlence salonu olarak kiralanmıştı. Sefer Reiz'in evinden mezeler, Kör Şevki'den de rakılar taşınıyordu boyuna.

Kemal'in hemen yanında Şemsi oturuyordu. Üzerlerindeki urbaların, aynı toptan kesildiği belliydi. Pırıl pırıl kız marka lâcivert... Mal, gösteriyordu kendini.

Kemal:

«Darısı senin de başına!» diye kaldırdı kadehini.

Kara Ekrem, biraz da içkinin verdiği gevezelikle:

«Hiç belli olmaz!» dedi. «Senden önce yapar düğünü de haberin olmaz.»

Kafayı bulmuş görünüyordu Ekrem:

«Sağdıç Bey!» dedi, «İzin ver de damat beyle bir Kaşıkçı döktürelim. Hiç merak etme, yormam delikanlıyı.»

Çolak Seyfi kolunun kalkabildiği kadar dikmişti gırnatasının ağzını havaya. Şemsi de Zeynel de sıraya girmiş, dönüyorlardı ortada. Oturanlar ellerini şaklata şaklata coşturmaya çalışıyorlardı. «Kız taraflı»lar ağırbaşlı bir konukluk havası içinde somurtuyorlar, canları çekse de, vuramıyorlardı coşkunluklarını açığa. Açılıp saçılmaları için daha çoook şişelerin boşalması gerekiyordu. Şimdilik küskün küskün oturacaklardı böyle... Kızları-

nı ellerinden kaptırmışların pişmanlığı içinde somurtup duracaklardı.

Hüseyin de gençlerin arasındaydı, kapının önündeki masada... Semender'de tayfalık eden bir arkadaşını da almıştı karşısına. Kadehler boşaldıkça gözleri Şemsi'ye takılıyor, kızarıp bozarıyordu öfkeden.

Hacı Dursun'un oğlu, sendeleyerek kalkmıştı ayağa... Kadehini çalımla uzatarak:

«Haydi arkadaşlar!» dedi, «Dostumuz Kemal'in sağlığına içelim!»

Herkes kadehini kaldırmıştı, Hüseyinden başka... Genç gemici buğulu gözlerle süzüyordu Hacı Dursun'un oğlunu. Herkes rakısını yudumlayıp yerine oturduktan sonra, önündeki kadehe öfkeyle yapışmış, bir yudumda dibini buldurmuştu. Meze aramak için uzandı masanın üzerine, bir şey beğenemeden elini çekerken rakı şişesine gözü ilişti. Doldurdu yeniden boş kadehini. Döke saça kaldırdı havaya:

«Haydi arkadaşlar!» dedi, «Namuslu insanların şerefine içelim!»

Duraklama oldu birden. Tek tük kalkan kadehler, şaşkınlık içinde kaldı yarı yolda.

«Ne o!» dedi Hüseyin, «Neden durup kaldınız? Haydi canım, kuşkulanmayın kendinizden... Kaldırın kadehlerinizi! Şerefe, namuslu delikanlıların şerefine!»

En sonraya kalmıştı Şemsi'nin kadehi, o da Kara Ekrem'in dürtmesiyle kalktı. Hır çıkaracak zaman değildi çünkü... Daha yapılacak çok işler vardı.

«Çocuk musun be arkadaşım!» dedi kulağına, «Birini bitirmeden, ikinciyi kurcalamanın sırası mı?..»

«Kaşınıyor, namussuz!»

«Bırak diyorum sana... İki kadeh içti de, aslan kesildi.»

Hava kararmaya yüz tutmuştu. Sabir kapının önünde pompaladığı lüks lâmbasını getirip çekti tavana. Ortalık pırıl pırıl olmuştu. İkinci lâmbayı da kapının önündeki dut ağacına astı. Serin bir akşam rüzgârı hafiften lâmbayı salladıkça, yapraklanmaya yüz tutan dalların karşı duvarlara yansıyan gölgeleri bir gidip, bir geliyordu.

Osman Bayraktar çok geçmeden, güveyinin elinden tutup kaldırdı.

«Eee arkadaşlar!» dedi, «Bize müsaade. Daha çoook yapacak işlerimiz var. Caminin kapısında bekliyoruz sizi! Keyfinize bakın şimdilik.»

Yatsı namazı için abdest almaya götürüyordu, kendi evine... Daha vakit çoktu ya... Ağızlardaki rakı kokusunu gidermek için maydanoz çiğnemeli, yıkanıp dinlenmeliydiler.

Kadehler yeniden kalkıp mutluluklar dilendi. Topluluk adına Şemsiyle Ekrem uğurladı ikisini, sokağın başına kadar.

Kahveci Sabir, bir ev sahibi telâşiyle o masadan, o masaya gidip geliyordu. Yağıyordu istekler masalardan:

«Sabir âbi rakı!»

«Sabir âbi su!»

«Sabir âbi ekmek!..»

Bir cömertlik havası esiyordu ortada. Sabirin çırağı kan ter içinde kalmıştı Şevki'ye gidip gelmekten. Şemsi ikide bir çağırıyordu çocuğu:

«Miço, koş bi tane kiloluk getir!»

«Miço, koş, iki Yenice!»

«Miço, bir Altınbaş, çabuk!»

Rakıların kalitesi de yükseliyordu, içip içip cömertleştikçe...

Kara Ekrem eğildi kulağına Şemsi'nin:

«Yavaştan gitsen iyi edersin!» dedi.

«İçim kalkıp kalkıp iniyor!» dedi Şemsi, «Kendi düğünümmüş gibi geliyor bana.»

«Kimin düğünü ya... Kız marka lacivetleri çektin. Beyaz gömlek gıcır gıcır...»

«İşin içinden yüzümüzün akiyle çıkamazsak...»

«Çocuksun be...» dedi Kara Ekrem.

«Bakamam babamın yüzüne.»

Kız taraflısı Salih Aydoslu, açılmıştı artık:

«Dostum!» diye seslenivordu karşı masadan Şemsi'ye, «Benim sevgili arkadaşım. Senin de yapacağız düğününü yakında... Hele dur sen!»

Kara Ekrem kısa kesmek için:

«İçelim!» dedi, «Bu gece güveyi girenlerin sağlığına!»

Herkesten önce yapıştı kadehine Şemsi:

«Öyle olsun!» diye sinsi sinsi gülüyordu.

«Ağır ol!» diye bastı ayağına Ekrem, «Kalırsın yarı yolda sonra!»

«Sen kız iste benden!» dedi Salih, «Namuslu delikanlı olsun yoksa. Demin Hüseyin bi lâf attı ortaya. Namuslu kişilerin sağlığına içelim diye. Doğru söyledi. Gün geçtikçe bozuluyor delikanlılar. Neden bozuluyor, elleri çok para görüyor da...»

Hüseyin bırakmadı lâfın yakasını:

«Kimmiş eli çok para gören delikanlı. Haaa?.. Kimmiş! Söyle Salih âbi bize de, öğrenelim!»

«Bu fındık geleli memlekete hemen herkes...»

«Fındık kime geldi? Değirmenci Ahmet'e mi?.. Yoksa Durdu Teyzeye mi? Kime geldi Salih âbi?»

«Sus ulan!» diye bağırdı Ekrem, «Buraya Durdu'ya mevlit okumaya toplanmadık, düğün yapacağız. Eğleneceğiz!»

«Siz her gün eğleniyorsunuz. Bir gün de eğlenmeyiverin!»

«Bak Sabir! Sustur şunu! Sakın bu işi bize bırakmaya kalkma! Çok kötü olur sonra!»

Sabir bir biçimine getirip eğildi Hüseyinin kulağına, arkasından:

«Dışarı çıkarıp hava alırsan iyi edersin.» dedi, «Başına vurdu rakı galiba.»

Kulağı da ezandaydı Sabirin. Müezzin «Allahu Ekber» der demez. Teneke çakılı bankoya vurmaya başladı odunla:

«Haydi arkadaşlar, cami avlusuna! Güveyi sizi bekliyor!»

Kadehler sıklaşmaya başlamıştı birden. Ortada çiftetelli oynayanlar gömleklerinin eteklerini, pantalonlarının içine sokup düzeltmeye başladılar. Ceketler giyildi. Üst baş düzenlendi. İlk posta çıktı dışarı. İkişer üçer çıkıyorlardı kahvenin önüne, arka sokaktan Hacıyusuflar Camisine doğru yürüyorlardı güle oynaya.

Mahallenin bütün kalbur üstü kızları, cami avlusu ile Sefer Reiz'in evine giden sokak üzerindeki evlerin pencerelerine ikişer üçer dağılmışlardı. Ellerinde maşalalarla geçecek olan gerdek alayını görebilmek için taaa akşamdan yerlerini almışlardı. Camiden çıkacak olan, güveyi, kendileri için gelecekmiş gibi, bütün dişilikleri üzerlerinde, bekleşiyorlardı fıkır fıkır.

Sabirin kahvesinden çıkan delikanlıların henüz çocukluktan kurtulamıyanları gidip geliyorlardı sokaklarda. En olgunları tam zamanını bekliyorlardı cami avlusunda.

Kesik gaz tenekelerinden yapılma maşalalar yakıldı. Güveyinin çıkmasiyle birden şenleniverdi ortalık. Kemal, sağdıcının yanında, soluk bir yüzle dikiliyordu. İmamın da katılmasiyle alay düzüldü yola.

Yükünü alan pencerelerden başlar sarkıyordu. Dua karışımı Karadeniz yüklü bir türkü yükseldi, ön sıralardan:

«Bismillahla başlıyalım!»

Bu başlamaya gür bir uğultuyla karşılık verildi gerilerden:

«Halesa yalesa!»

Ön sıralardan yeni baştan seslendiler:

«Biz bu işi işleyelim!»

Gene aynı gür karşılık gerilerden

«Helesa yalesa!..»

«Bu yıl burda kışlayalım.»

«Helesa yalesa!»

«Heyamola yesa yesa!..»

Sürüp gidiyordu ezgi inceli kalınlı:

«Heeey!

Ya mo heyamol!

Mola heyamol!

Yesa sallim yesa!»

«Bir gemim var vardakosta»

«Helesa yalesa»

«Dip ambara kurduk posta»

«Helesa yalesa»

«Selâm söylen eşe dosta»

«Helesa yalesa!..»

Tekbir çekmeye vakit kalmadan Sefer Reiz'in kapısına dayanılmıştı.

İmam önden gidiyordu. Sağında sağdıcı vardı Kemal'in, solunda Şemsi... Hocanın duasını âminle bağladıktan sonra ilk yumruğu Şemsi indirdi sırtına:

«Haydi Allah kuvvet versin!»

İkinciyi Kara Ekrem salladı:

«Allah utandırmasın aslanım!»

Üçüncüyle dördüncüden korumak için sağdıcı kanadını germişti üzerine. Kapı açıldı, açılmasiyle Kemal'in içeri girmesi bir oldu. Kale gibi kapanmıştı üzerlerine.

Alaya katılanlar, gerdek baklavasını yemek için Sabirin kahvesinde bekleyeceklerdi. Vakti gelince kapı açılacak, bir tepsi baklava tutuşturulacaktı ellerine, daha vakti vardı, hele güveyi gerdeğe girsindi bir...

Hüseyin en gerilerden izliyordu alayı. Arkadaşının kolunda zor duruyordu ayakta.

«Gidelim.» dedi Halil, «Yarın yolcuyuz. Alalım uykumuzu. İstersen eve bırakayım seni ilk önce.»

«Ya sen nerde yatacaksın? Motorda mı?»

«Nerde yatayım... Bu saatte Melen ağzına mı gideyim!»

Hava oldukça serindi ama, üşümüyorlardı. Gökyüzü donanmıştı dipten doruğa. Cami arkasından adını bilmedikleri kuşların ötüşleri geliyordu.

«Şu askerliği bir bitirseydim!» dedi Hüseyin.

«Nerden aklına geldi askerlik!» dedi, «Herkes içip eğlenirken.»

«Bir bitirsem!» diye ikiledi.

«Ne yapardın?»

«Büyük gemilere girerdim. Ateşçi olurdum.»

«Bu da neden?» diye sordu Halil.

«Kaçmak istiyorum buralardan. Motoru suya atıp da bir yollandık mı...»

«Başı İstanbul'a doğru bir döndü mü hele motorun...»

«Nereye dönerse dönsün... Ha İstanbul, ha Ereğli... İlk seferlerde hep İstanbul olsun derdim. Ama şimdi... Şurdan, aman bir çıkalım, diyorum. Neresi olursa olsun. Bakamıyorum insanların yüzüne. Tanışların, arkadaşların...»

Bir soluk aldı:

«Başım da çok ağrıyor.» dedi, «Gene çok içtim. İçince benimle birlik, herkes de olanları, bitenleri unutuyor sanıyorum. Oysa birçokları daha yırtıcı oluyor.»

Halil, girdi koluna arkadaşının:

«Hepsi öyle olmaz içince.» dedi, «Daha bir insan olur, daha bir, nasıl diyeyim, iyi, cömert, dost...»

«Sen öylesin işte, ama hepsi öyle değil.»

«Götüreyim seni evine, yarın çok yorulacağız gene.»

«İyi olur.» dedi Hüseyin, «İyi olmasına iyi olur ya. Hiç ayaklarım evden yana gitmiyor. Hadi önce seni götüreyim ben. Uğurluyayım Konakbayırı'ndan.»

Motorda yatan Halil'i Mezarlığa kadar götürdü. Denizden gelen serin bir rüzgâr, kendine getirir gibi olmuştu genç gemiciyi:

«Haydi!» dedi, «İyi geceler. Gün doğarken motordayım!»

«Geç kalma sakın!» dedi, «Dinden imandan çıkarırsın Reizi gene.»

El sıkışıp ayrıldılar. Arkadaşı gözden yitince dikilip kaldı yolun ortasında Hüseyin. Ne yapacağını şaşırmış gibiydi. Ne uykusu kalmıştı, ne yorgunluğu. Yolunu uzatmak için saptı Ambarlığa. Deniz ayaklarının altında serilmiş yatıyordu. Uzaklardan geçen bir vapurun ışıkları yol yol geliyordu kendinden yana. Hangi ulusun gemisiydi bu? Bir gün kendisi de bu hangi ulusun olduğu bilinmeyen vapurlara giremiyecek miydi? Bilmediği limanlarda karışamıyacak mıydı. insanların arasına? Onların dilini öğrenip, onlarla dost olamıyacak mıydı? Burda herkes başka türlü bakıyordu gözlerinin içine... Küçümser gibi... alaya alır gibi... Çok sevmesi gereken anasını bile sevemiyordu. Hacer'i de öyle... Onun yaptığı düşüncesizliğin acısını kendisi çekmek zorundaydı işte. Herkes böyle istiyor gibiydi. Biraz gülse, biraz eğ-

lense ayıplayıcı gözlerle bakıyorlardı. Yarın gene sabah ezanıyla birlikte ayrılacaktı işte. Hiç mi ayak basmamalıydı bir daha bu topraklara?

Düşüncelerinin ağırlığı altında başı önüne eğik, geçtiği sokakları yeniden yürüdü. Tam evine doğru uzanan yola saparken birini gördü önünde. Durup da yürüyüşünü inceleyince anladı Kâzım'ın Zeynel olduğunu. İçine bir kuşku girmişti Şemsi'nin yerini Zeynel mi almıştı yoksa... Bir süre böylece yürüdüler. «Şu çitin önünden saparsa...» diye düşündü, «Doğru bizim eve dayanır.» Böyle olmadı. Çite varmadan sola kıvrıldı Zeynel. Bir havlama bekliyordu, Sakar'ın havlamasını. Ne olmuştu, nereye gitmişti Ahmet'in köpeği? Yoktu bahçede. Nuri değirmene götürmüş olacaktı. Evde kimse yoktu, bahçe bomboştu. Zeynel de bu yüzden, ellerini kollarını sallaya sallaya girmiş olmalıydı bahçe kapısından. Önceden dolaştığı belliydi buraları.

Hüseyin, bir ağaç gövdesinin arkasına sinerek bekledi. Gözleri karanlığa alışmıştı artık. Zeynel'in yerde sürünür gibi yürüdüğünü görüyordu ay ışığında. İlerde iki kişi daha vardı. Evin arkasında bir kişi daha... Bunlardan biri Şemsi'ydi, yanındaki de Kara Ekrem olmalıydı. Böyle olması gerekir, diye düşünmüştü ilkin. Çok geçmeden yanılmadığını anlamıştı. Ama ne içindi bu gidiş gelişler, kimin için? Yoksa bu sahipsiz eve bir kadın mı kapatmışlardı. Herşey beklenirdi bunlardan.

Arka sokaklardan üç kez düdük sesi geldi kulağına. Bekçi Bekir'in düdüğü değildi bu. Devriyeler vızır vızır dolaşıyordu demek.

Bir ayak sesi duydu belli belirsiz... Ayışığının tutmadığı bir ağacın altından, biri atladı Huriye Kadının bahçesine. Keklik üstüne yürür gibiydi. Kamburunu çı-

kara çıkara... Yanını, yöresini kollaya kollaya... Durdu Karadut'un dibinde. Çıkacakmış gibi sarıldı gövdesine ağacın. Başının üstündeki pencereyi kolluyordu. Hemen çöküverdi ağacın dibine. Kımıldamıyordu hiç.

Çitten biri daha atladı. Zeynel'di bu kuşkusuz. Adımlarını yere basmadan yürüyordu sanki, çıt çıkarmadan. Belliydi bu işlerde piştiği. Evin arkasına doğru yürüdü, kayboldu gözden.

«Çeviriyorlar Huriye Teyzenin evini!» diye düşündü, «Kabak bu sefer de Güllü'nün başında patlayacak!»

Demek ablasiyle ilgili değildi bu hazırlık. İçinde bir öfke vardı. Hep onun içindi bu baskın hazırlıkları, hep Hacı Dursun'un oğlu için...

Böyle duracak mıydı? Parmağını kıvırıp soktu ağzına. Üç kez ıslık çalsa koşar mıydı devriyeler? Bağırıp plânlarını alt üst etse daha mı uygun olurdu? Ama ne olursa olsun birşey yapmalıydı. Yoksa bir koşu gitse Recep'e haber verse... Ortaçarşıdaki fabrikaya inene kadar, ne olacaksa olurdu çoktan.

Şemsi'yle Kara Ekrem de aşıyorlardı çiti. Aralıklı yürüyorlardı kapıya doğru. Kara Ekrem, önden gidiyor, arkadaşının atacağı adımları eliyle işaretliyordu. Cebinden çıkardığı anahtarı sokmaya çalışıyordu kilide. Biliyordu Hüseyin, açmakla bitmezdi ki iş... Kapının arkasında şimşirden bir sürgü vardı. On kişi yüklense açılmazdı kapı. «Giremezler!» diye düşündü, rahatladı içi. Ama hiç de umduğu gibi çıkmadı. Anahtar dönünce kilidin içinde, kapı aralanıvermişti birden. Evdekiler, unutmuşlardı demek sürgülemeyi. Yoksa önceden biri mi çekmişti sürgüyü? Kim vardı içerde anasiyle Güllü'den başka... Sakın anası olmasındı... Kim sürgüyü çekerse çeksin, Güllü'ye olacaktı ne olursa. Recep'i düşündü daha çok. Sesinin yettiği kadar bağırdı:

«Hırsız vaaar! Sadık Reizin evinde hırsız vaaar!..»

Üç kez de ıslık çaldı, parmağını kıvırıp da. Uzaklarda köpekler havladı. Silkindi mahalle birden.

Çıkardığı patırdıya ilk koşan Zeynel oldu. Peşinden de Yakup'la Habip. Çiti aşarken hemen atılmışlardı üzerine. Zeynel elini kolunu bağlamıştı, belinden çözdüğü kayışla. Bir mendili de ensesinde düğümlemişti sıkı sıkı, ağzını tıkamak için.

Lâmbalar yanmıştı komşu evlerde, pencereler açılmıştı. Seslenmeler bile başlamıştı:

«Kim ooo?..»

«Bağıran kim, hırsız nerde?»

«Merzukaaa!..»

«Uy Huriye Kadının!..»

«Sakın Durdu Ablanın evini soymasınlar!»

Kalın bir erkek sesi:

«Hele kapat şu pencereyi!» dedi, «Nesi var ki, nesini soyacaklar!»

Habip duyulur duyulmaz bir sesle:

«Omuzlayalım şunu!» dedi, «Götürelim evin arkasına»

«Dur biraz!» dedi Zeynel, «Hele pencerelerden başlarını soksunlar içeri. Gerisi kolay!»

«Ya gelirlerse... Elimizi çabuk tutalım.»

«Gelmezler. Sen bana bırak! Yürü sen, Yakup, sen Karadut'un dibine! Habip, sen de sundurmanın altına geç, çalımlı!»

Zeynel, eninde sonunda bütün yükün kendi omuzlarına yükleneceğini bildiği için, çokça içmemişti Sabir'in kahvesinde.

«Gidin diyorum yerlerinize!» dedi, «Siz mahalleye boş verin! İşler tıkırında gidiyor, evden ses çıkmadığına bakılırsa...»

İkisi de nöbet yerine gitmişti çitten atlayıp da. Zeynel'le Hüseyin kalmıştı Durdu kadının bahçesinde.

«Yaaa!.. İşte böyle yarenim!» dedi Zeynel, «Birinci sefer atlatmıştı bizi Güllü ama, bu sefer düştü tongaya. Kaleyi içten fethettik çünküm. Paranın açmıyacağı kapı var mı acep yeryüzünde. Huriş Kadın Şemsi'den iyi damat bulacak değildi ya...»

Hüseyin, bel kayışiyle bağlı bileklerini kurtarmak için son bir çabayla kollarını oynattı.

«Hiç debelenme, yarenim!» dedi Zeynel, «İş olup bitene kadar kurtulamazsın elimden. Bak, şu Karadutun yanındaki pencere var ya! Güllü'nün penceresi o! Ekrem âbi, o pencereden başını çıkarttı da tamam, dedi mi serbessin! İster karakola git, ister ablana müjde et! Atı alan çoktan geçmiş olacak Üsküdarı! Ben senin yerinde olsam, kime giderim biliyor musun? Hacı Dursun'un fabrikasındaki Recep'e! Enayi ne sanıyordu, yedirirler mi Güllü gibi kızı? Askıya çıkarıyormuş kâğıtlarını. Nerde o bolluk!»

Hüseyin toprağa giren burnunu büyük bir çabayla kurtardı, başını sağdan sola çevirdi bin güçlükle. Bu, biraz da karadutun henüz uç vermeye başlayan yapraklarının arasından, Zeynel'in söylediği pencereyi görebilmek içindi, Güllü'nün penceresini... Tek başına kalmıştı Güllü demek, bu kadar canavarın arasında... Ölü bir ışık kanat çırpıyordu pencerede. Sofada yanan bir gaz lâmbası karmakarışık biçimler yansıtıyordu düz perde üzerine. Hızını yitire yitire sona eren bir didişmenin öyküsüydü bu yansımalar.

Bol ışıklarla kızarıvermişti perde.. Karadutun dallarındaki yapraklar yeşerivermişti birden. Sarmaş dolaş gölge kırıkları durulup bütünlenivermişti perdenin üzerinde.

Bir fırtına sonu suskusundaydı ortalık. Çitlerle bölüne bölüne uzayıp giden bahçelerden yaprak hışırtıları bile duyulmaz olmuştu. Aralıklı havlayan köpekler bile

kısmışlardı çenelerini.

Anlamıştı Zeynel, olanı biteni. Beklenmeyen denk gelişlerle karşılaşmış olacaklardı ki, unutmuşlardı işaret vermeyi. Hüseyin'in ağzını kapatan mendili sıyırıp atıvermişti Zeynel:

«Haydi!» dedi, «Al voltanı! Sen sağ, ben selâmet!»

Bileklerindeki belkayışını çözüp, kendi beline sararken:

«İster evine git de uyu!» dedi, «İster Karakola haber ver. Güllü, yengemiz oldu işte. Avucunu yalasın elin yaban oğlu yabanı!»

Karadutun dallarının arkasından seslendi Kara Ekrem en sonunda:

«Heeey, Zeynel!»

«Hooop! Burdayım âbi!»

«Koş, haber ver Hacı Emmi'ye, tamamdır!»

«Peki âbi! Şimdi!»

Sonra Hüseyin'e döndü:

«Yürü!» dedi, «Çıkalım şurdan!»

Hüseyin elleri cebinde dikiliyordu.

«Ne duruyorsun!» dedi Zeynel, «Yürü götüreyim seni evine!»

«Ne işim var evde!» dedi, başı önünde, «Motorda yatacağım ben!»

«Düş önüme öyleyse!»

Tek sözcük konuşmadan yan yana yürüdüler bir süre. Kuyunun başında gene bir tek söz etmeden ayrıldılar.

Ortalık nerdeyse ağaracaktı. Kaldırımlar, dallardan düşen çiğ damlalariyle ıslak ıslaktı. Evler yavrularını yemiş adsız canavarların acımasız vurdumduymazlığı içinde boy gösteriyorlardı yol sıra. Aralarından, ürkek adımlarla yürüyordu kıyıya doğru. Her adımda denizin

nemliliğini biraz daha alnında duyuyor, yürüdükçe yüzüne avuç avuç su vurulmuş gibi kendine geliyordu.

XXV

Barut gibiydi gene Temel Reiz. İşinin başında hep böyle olur, tayfasını kırar geçirirdi. Semender'i erken erken atmışlardı suya. Baştan kara edip iskele uzatmışlardı kuma. Hacı Dursun'un fındıkları yükleniyordu. Sağlam bir poyraz esiyordu iki gündür. Bu hava, bugün de giderdi böyle. Deniz dipleri tertemizdi, ayna gibi... Martılar çaprazlama uçuşlarla suyun yüzüne inip avlanıyorlardı.

Hüseyinle Halil, hamalların gelişi güzel attığı çuvalları, kulaklarından tutup istif ediyorlardı güverteye.

Ense kökündeki çuvalı kaydıran hamala sordu Temel Reiz:

«Var mı daha be!»

«Bilmem!» dedi hamal, «Taşıyoruz işte!»

«Sabahtan beri yükleyemediniz şu motoru. Bu gidişle sabaha doğru zor gireriz, Boğazdan içeri!»

Kumda kalmış feleklerden birini sürerken başüstüne:

«Hüseyin be!» diye seslendi, «Yürü al gel ekmekleri Ellezi'nin fırınından. Ben söylemesem aklının kenarından geçmeyecek. Motor demiri aldı mı aç kurtlar gibi saldırırsınız ekmeğe! Hadi çabuk! Bir kilo da zeytin al Sarı Hafız'ın İsmail'den. Yazsın deftere! Ulan Halil, sen de bocutu doldur. Nerdesin be! Sana söylüyorum!»

Halil başaltından çıkardı başını:

«Buyur Reiz!»

«Doldur, Cami avlusundan, bocutunu diyorum! Ulan ekmeğinizi suyunuzu da ben mi düşüneceğim be!»

İskeleden hızla çıkıp dikildi baş üstüne. Peşinden ölçülü adımlarla yavaş yavaş çıkan hamala:

«Aç adımlarını!» diye bağırdı, «Düşeceğin yer, belediye kaldırımı sanki!. Düşsen düşsen denize düşersin! Aç adımlarını biraz!»

Ensesine oturttuğu fındık çuvalını tepesinin üzerine kaldırıp atınca yürüdü üzerine:

«Yavaş be!» diye gürledi, «Patlatırsan çuvalı, ben de seni patlatırım sonra! Karı gibi oturup çuval mı diktireceksin bize!»

Çuvalı atan hamal, suçunu bağışlatacak müjdeyi verdi:

«Bu son!» dedi, «Tam iki yüz on bir çuvalmış bununla!»

Temel Reiz de sayıyordu motora girenleri:

«Tamam!» dedi, «Tam iki yüz on bir çuval! Ver pusulasını!»

Hacı Dursun'un «serçe bacağı» sayılarla yazdığı pusulayı aldı, şöyle bir bakıp soktu cebine. Bakındı iki yanına. Ne Hüseyin vardı ortalıkta, ne de Halil. Arkasında ekmek çuvalı, fabrikanın camlarına bakına bakına gelen Hüseyin'i gördü uzaktan:

«Sallan bakalım!» dedi, «Bu motor gelin almaya gidecek sanki... Koş ulan! Nerde bu Halil? Zemzem suyu getirmeye mi gitti Kâbeye!»

Öğle paydosuna çıkan çocukları kumda görünce tepesi atmıştı büsbütün:

«Nerdeyse akşam oluyor, daha burdayız! Asılın demire de kalkalım!»

Halil, çekili sandalların arkasından çıkıverdi. Bir solukta attı kendini motora. Peşinden çıkan Hüseyin'in sırtındaki çuvala yapıştı. Temel Reiz buyrultu üstüne buyrultu veriyordu:

«Durma, başaltına koy, çabuk! Alın iskeleyi ilk evvel!»

Kıyıda kalan sandalcılardan biri, çımayı çözüp kangal etmişti. Savurdu baş üstüne dikilen kaptana. Temel Reiz:

«Sağol!» dedi, «Haydi eyvallah!»

Ayaklarını açıp asılmaya başlamışlardı delikanlılar, çapaya.

Öğle yemeğine çıkan Recep, kumda dikilmiş, motorun kıyıdan uzaklaşmasını seyrediyordu. Elleri, her zamanki gibi ceplerindeydi. Kıç üstündeki iki gemici, her zincire asılışta, motor, kıyıdan biraz daha uzaklaşıyordu. Çapayı çok uzaklara atmış olacaklardı. Asıla asıla sonunu alamıyorlardı bir türlü.

Temel Reiz, makinenin bulunduğu kamaraya inmiş, uğraşıyordu içerde. «Kafa» henüz kızmamış olacaktı. İşleyip işleyip susuyordu.

Çapayı çekenler birden duraklamışlardı. Bütün güçleriyle asıldıkları halde bir karış bile çıkaramıyorlardı sudan. Durumu anlamakta gecikmeyen Temel Reiz çıktı kamaradan:

«Asılın be!» dedi, «Zincir kopar diye mi korkuyorsunuz, asılın ulan!»

«Takıldı!» dedi Hüseyin, «Gelmiyor!»

«Asılın diyorum size!»

Ellerine tükürüp asıldılar yeni baştan.

«Soyun ulan, Halil!» dedi, «Dal da kurtar çapayı!»

Başladı Halil kıç üstünde soyunmaya. İç dizliğinin paçalarını kıvırdı. İkinci bir buyrultu beklemeden balıklama daldı suya. Hava kabarcıkları çıktı daldığı yerden bir süre. Ağzına dolan suları tüküre tüküre göründü çok geçmeden. Gözlerini kapatan saçlarını eliyle geri iterek:

«Takılmış kayalara!» dedi, «Çok derinde.»

«Ne duruyorsun kurtarsana!» dedi Temel Reiz.

Daldı bir kez daha. Daha da uzun süre durdu suyun içinde. Soluk soluğa çıktı. Mosmor olmuştu dudakları. Kıpkırmızı kesilmişti gözleri deniz suyundan:

«Çok derinde.» dedi, «Ulaşamadım.»

«Dal da oynat zinciri, hiç olmazsa.»

Geniş soluk aldı. Soluğunu vermeden daldı yeniden. Hüseyin suçlu suçlu duruyordu bordaya yaslanmış. Sıranın kendisine gelmesini düşünüyordu kara kara. Hastalıktan daha geçen ay kalkmıştı çünkü.

Temel Reiz kıyıya bakıyordu tasalı tasalı. Bir patalyeyle gelselerdi de yardıma, kurtarsalardı şu çapayı... Biri soyunuyordu kumda.

«Kim?» diye sordu Hüseyin'e, «Kumda soyunan adam?»

Bir bakışta tanımıştı Hüseyin:

«Recep!» dedi, «Şu fabrikada çalışan. Hani Değirmenağzına çıkan motorcu.»

Beş on kulaçta gelmişti motorun yanına Recep. Önce dalıp yerini yöresini belledi çapanın. Soluğunu tutup bir daha daldı. Üç çift göz, uzun süre bekledi sudan çıkmasını. Aradan saatler geçmiş gibi gelmişti onlara. Hiç beklemedikleri bir yerden çıkıverdi Recep'in başı. Düzgün kulaç atışlarla sokuldu motorun karnına. Dümen demirine tutunarak aldı kendini yukarı. Dizliğinin paçalarını bastıra bastıra sıkıp akıttı sularını denize. Ayaklarının ucunda çırpınıp duran Halil'e uzattı elini, çekti yukarı. İki ayağı açık dikildi denize karşı. Martılar direğin ucunda dolanıp duruyorlardı, telâşlı telâşlı. Meraklı dalıp çıkmalarla olayın sonucunu bekliyor gibiydiler.

Yapıştı çapanın zincirine Recep. Yardıma gelen Halil'le Hüseyin'e sırtını çevirip ölçülü davranışlarla asılı-

yordu soluk almadan. Hiçbir engelle karşılaşmayan zincir şakır şakır ayaklarının dibinde çörekleniyordu. Su yüzüne birdenbire çıkıveren çapayı, tuttuğu gibi aldı yukarı, kıçüstüne oturttu.

Makineyi kurcalayan Temel Reiz, yol verdi, iki mil üzerinden. Çapanın çekilmesiyle başıboş kalan tekne, silkinip ileri atıldı birden. Recep, dümenin yekesi ayaklarının arasında bir dirsek çevirdikten sonra motorun başını verdi kıyıya. Kumda kümelenen okul çocukları bağırıp el sallıyorlardı Semender önlerinden geçerken.

Az önce kumda çıkardığı giysilerini istedi genç adam. Kıyıda dikilenler, bel kayışına bağlayıp fırlattılar güverteye, çuvalların üzerine. Artık çevirebilirdi motorun başını İstanbuldan yana. Derenin kıyısında yükselen fabrikayla birlikte ne varsa geride kalabilirdi, kasaba adına...

Martılar çığlıklarla uğurluyorlardı İstanbul yolcularını. El sallayan çocuklar gittikçe ufalıyorlardı kumda. Çoktan duyulmaz olmuştu sesleri. Arkadan esen poyraz, suyun yüzünü kırıştırıyordu yer yer. Üstten geçen uskumru sürüleri gibi... Konakbayırı bir sayfa gibi aktarılıp yerine Kokurdan'ın dik kıyıları açılmıştı.

Makinanın başucunda çömelen Temel Reiz'e seslendi Recep: «Tam yol, Reiz! Aç sonuna kadar!»

Kamçılanmış gibi atılmıştı ileri Semender, suları ikiye biçerek uçuyordu:

«Geç dümene Reiz!»

«Sağol Recep!» dedi, Temel Reiz. Gözlerinin içi gülüyordu mavi mavi.

«Uğurola Reiz! Uğurola! Hayırlı yolculuklar!»

«Eyvallah! Poyraz sertledi! Giyin artık üstünüzü!»

Gömleklerini giyip ceketlerini attılar omuzlarına. Geleneklere aykırıydı ıslak dizlikleri değiştirmek. Kıçında kurumalıydı dizliği, Karadenizli denizcinin.

Hüseyin'in uzattığı paketten bir sigara yaktı Recep. Poyraz kapınca aldı götürdü dumanını. Suya serpilmiş balıkağı gibiydi Değirmenağzı geride. Yol aldıkça sürüklenip geliyordu ufala ufala... Batık Girit vapurunun su üzerinde kalan burnuna inip kalkan martılar küçüldükçe küçülüyordu.

Yarı ölü, yarı diri bir karayel denizinde bırakmıştı dalgalar kendisini şu kıyılara. Şu bacası için için tüten değirmende kalmıştı Ahmet'in yanında. Gözlerini açınca Hamit'i görmüştü başucunda ilkin. Şimdi kimler yakıyordu ocağını, dalgaların attığı çam kütükleriyle? Nuri mi, Bingüllerin dulu mu yoksa?

«Recep! Geç motorun burnuna!»

Temel Reiz'di seslenen. Bir gemiciydi artık Recep, vardiyada... Uzakları gözlemesi gerekiyordu. Gözü ilerde olmalıydı gemicinin. Geride olanları hiç affetmezdi Karadeniz.

"Karadenizin kıyıcığında"
ünlü yazarımız
Rıfat Ilgaz'ın,
bir solukta okuyacağınız
romanıdır.
Onbeş yıldan fazla
öğretmenlik yapan
Rıfat Ilgaz,
Karadenizin kıyıcığında da
bu görevle bulunmuş,
o bölgenin insanlarını tanımış,
dertlerini,
çaresizliklerini görmüş,
yaşamıştır.
Bu gerçekçi
romanı zevkle
okuyacağınıza inanıyoruz.

kapak : mengü (s. o.)

kapak baskısı : san organizasyon — 49 11 22

12,5 Lira